

Vlaanderen
is materiaalbewust

LOKAAL MATERIALENPLAN

UITVOERINGSPLAN HUISHOUELIJK AFVAL EN
GELIJKAARDIG BEDRIJFSAFVAL 2023-2030

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

WWW.OVAM.BE

////////////////////////////////////

LOKAAL MATERIALENPLAN

Uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig
bedrijfsafval 2023-2030

////////////////////////////////////

smartlife[®]

Dit beleidsplan geeft uitvoering aan actie 'C19' van het Smartlife-project. Het Smartlife-project ontvangt steun van het LIFE programma van de Europese Unie.

DOCUMENTBESCHRIJVING

- 1 *Titel van publicatie: Lokaal Materialenplan* 2 *Verantwoordelijke Uitgever:*
Danny Wille, Stationsstraat 110, 2800
Mechelen
- 3 *Wettelijk Depot nummer: D/2023/5024/09* 4 *Trefwoorden:*
Uitvoeringsplan, afvalbeheerplan,
preventieprogramma, Lokaal
Materialenplan, huishoudelijk afval,
gelijkaardig bedrijfsafval, preventie,
selectieve inzameling, recyclage,
eindverwerking, zwerfvuil
- 5 *Samenvatting:*
Dit document vormt het preventieprogramma en uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval voor de periode 2023-2030, zoals voorzien in het Vlaams Materialendecreet. Het geldt ook als afvalpreventieprogramma en afvalbeheerplan zoals voorzien in de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen.
- 6 *Aantal bladzijden: 188* 7 *Aantal tabellen en figuren: 16*
- 8 *Datum publicatie: Mei 2023* 9 *Prijs*: /*
- 10 *Auteurs:* Tom Creten, Ann De Boeck,
Kathleen Schelfhout, An Van Pelt, Piet De
Baere, Lieve de Greeff, Nico Vanaken, Gil
Gram, Tijn Aerts, Jan Vanstockem
- 11 *Contactpersonen:*
Tom Creten, tom.creten@ovam.be
Ann De Boeck, ann.de.boeck@ovam.be
- 12 *Andere titels over dit onderwerp:*
Uitvoeringsplan huishoudelijk afval en
gelijkaardig bedrijfsafval (2016-2022)

U hebt het recht dit document te downloaden, te printen en digitaal te verspreiden. U hebt niet het recht deze aan te passen of voor commerciële doeleinden te gebruiken.

De meeste OVAM-publicaties kunt u raadplegen en/of downloaden op de OVAM-website:

<http://www.ovam.be>

* Prijswijzigingen voorbehouden.

INHOUD

1	Inleiding.....	8
1.1	Scope van het uitvoeringsplan	8
1.2	Noodzaak van het uitvoeringsplan	10
1.3	Proces van opmaak	11
1.4	Juridische verankering van het uitvoeringsplan	12
1.5	Termijn van het uitvoeringsplan	12
1.6	Leeswijzer	12
2	Maatschappelijke context.....	14
3	Beleidskader.....	16
3.1	Europees beleidskader	16
3.2	Vlaams beleidskader	19
3.3	Lokaal beleidskader	22
3.4	Beleidskeuzes uit het vorige uitvoeringsplan	23
3.4.1	Maatwerk voor lokale besturen	23
3.4.2	Taakverdeling publieke en private actoren	23
4	Doelstellingen en indicatoren.....	28
4.1	Doelstellingen voor preventie en hergebruik	28
4.1.1	Algemene opvolging van preventie	29
4.1.2	Algemene opvolging van hergebruik	31
4.1.3	Productspecifieke opvolging van preventie	33
4.1.4	Productspecifieke opvolging van hergebruik	36
4.2	Doelstellingen voor effectieve recyclage	36
4.3	Doelstellingen voor het huishoudelijk restafval	39
4.3.1	Ambitie op Vlaams niveau	39
4.3.2	Indeling van gemeenten	40
4.3.3	Restafvaldoelstelling per gemeente	42
4.3.4	Restafvaldoelstelling per intercommunale	44
4.3.5	Aanpassing van doelstellingen doorheen de planperiode	46
4.4	Doelstellingen voor het bedrijfsrestafval	47
4.5	Doelstellingen voor eindverwerking	48
4.6	Doelstellingen voor ontwijkgedrag	50
4.7	Overzicht en monitoring van de doelstellingen en indicatoren	53
5	Preventie.....	56
5.1	Communicatie, sensibilisering en educatie	57
5.2	Wetgevende initiatieven	58
5.2.1	Preventie stimuleren bij uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV)	58
5.2.2	Hergebruik bij inboedelservices door reguliere spelers en kringloopcentra	60
5.2.3	Gebruiksverboden op eenmalige producten	61
5.2.4	Duurzame alternatieven verplichten als optie	62

5.2.5	Beleid over verspreiding van reclaimedrukwerk	62
5.2.6	Verbod op vernietiging van (her)bruikbare goederen	63
5.3	Kringloopcentra	64
5.4	Ondersteuning en begeleiding	65
5.4.1	Circulair aankopen	65
5.4.2	Subsidies	65
5.4.3	Ondersteuning van de circulaire economie voor en door lokale besturen	67
5.4.4	Evenementen	68
5.4.5	Preventie van voedselverlies en thuiskringlopen	69
6	Selectieve inzameling van het huishoudelijk afval.....	71
6.1	Lokaal in te zamelen stromen	71
6.1.1	In te zamelen stromen en hun minimale frequentie	71
6.1.2	Inzameling van bioafval	74
6.1.3	Inzameling van luiers	76
6.1.4	Inzameling van asbest	77
6.1.5	Inzameling van restafval	78
6.2	Inzamelkanalen	80
6.2.1	Inzameling aan huis of brengsystemen op korte afstand: afwegingskader voor lokale besturen	80
6.2.2	Inzameling op de recyclageparken	83
6.3	Kwaliteit van de ingezamelde stromen	88
6.3.1	Algemeen	88
6.3.2	Bioafval	89
6.3.3	Steenpuin	90
6.4	Tarievenbeleid	90
6.4.1	Tarieven restafval	90
6.4.2	Tegemoetkomingen aan burgers	93
6.4.3	Eigen gemeentelijk bedrijfsafval en afval van scholen	93
6.5	Begeleiding en ondersteuning	94
6.5.1	Ondersteuning van de burger	94
6.5.2	Benchmarktool	95
6.5.3	Visitaties	95
6.5.4	Lerende netwerken afvalbeleid	96
6.5.5	Werkgroep kustafval	97
6.5.6	Samenwerkingsverbanden	97
6.5.7	Sorteeranalyses huisvuil en grofvuil	98
6.6	Controle en handhaving op de verplichtingen van lokale besturen	98
6.6.1	Handhaving op de restafvaldoelstellingen	98
6.6.2	Handhaving op de VLAREMA-tarieven en verplichtingen uit het plan	99
6.7	Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV)	99
7	Selectieve inzameling van het bedrijfsafval.....	102
7.1	Communicatie, sensibilisering en ondersteuning	103

7.1.1	Communicatiecampagnes	103
7.1.2	Sectorgerichte aanpak	103
7.1.3	Sectoroverkoepelende aanpak	104
7.1.4	Cirkeltips	104
7.1.5	Sorteeranalyse bedrijfsrestafval	104
7.2	Wettelijke initiatieven en economische prikkels	105
7.2.1	Selectieve inzameling bij bedrijven bevorderen via UPV	105
7.2.2	Correcte inzamelformules	105
7.3	Handhaving	106
8	Recyclage.....	109
8.1	Recyclagehub	109
8.2	Symbiose-platform	109
8.3	Gebruik van recyclaat bevorderen	110
8.4	Verwerking van bioafval	110
8.4.1	Aanbod en verwerkingscapaciteit voor gft-afval	110
8.4.2	Aanbod en verwerkingscapaciteit voor keukenafval	112
8.4.3	Aanbod en verwerkingscapaciteit groenafval	112
8.4.4	Afzet en kwaliteit van de eindproducten	112
9	Eindverwerking	114
9.1	Strategie	114
9.1.1	Invulling van het begrip gemengd stedelijk afval	115
9.1.2	Zelfvoorzieningsprincipe	115
9.1.3	Nabijheidsprincipe	116
9.1.4	Wezenlijke verandering	116
9.2	Aanbod aan brandbaar afval en verbrandingscapaciteit	117
9.2.1	Stromen die het aanbod bepalen	117
9.2.2	Methodologie voor het berekenen van het beschikbare aanbod	118
9.2.3	Overzicht beschikbaar aanbod	118
9.2.4	Overzicht actuele verbrandingscapaciteit	119
9.3	Beleid rond verbranden	121
9.3.1	Capaciteitsplanning voor afvalverbranding	122
9.3.2	Vervoltraject langetermijnvisie eindverwerking	123
9.4	Beleid rond storten	126
9.4.1	Enkel niet-recycleerbare, niet-brandbare afvalstoffen storten	127
9.4.2	Zelfvoorziening voor storten	128
9.4.3	Capaciteitsplanning voor stortplaatsen	129
9.4.4	Tijdelijke opslag van afval op een stortplaats	130
10	Ontwijkgedrag: zwerfvuil en sluikstorten	131
10.1	De zespijler-aanpak	131
10.1.1	Pijler 1: Preventie	131

10.1.2	Pijler 2: Sensibilisering en communicatie	132
10.1.3	Pijler 3: Infrastructuur	132
10.1.4	Pijler 4: Omgeving	133
10.1.5	Pijler 5: Participatie	134
10.1.6	Pijler 6: Handhaving	134
10.1.7	Verdere uitwerking van de zes pijlers	135
10.2	Engagementen van overheden die zwerfvuil opruimen	136
10.2.1	Gegevens in verband met hoeveelheden zwerfvuil	136
10.2.2	Gegevens in verband met de inzet van middelen en personeel	136
10.2.3	Minimale beleidsacties	137
11	Opvolging van het Lokaal Materialenplan	139
12	Bijlages	141
	Bijlage 1: Verklarende woordenlijst	141
	Bijlage 2: Lijst met afkortingen	143
	Bijlage 3: Restafvaldoelstelling per gemeente	144
	Bijlage 4: Streefcijfers rond te verrichten controles op de bronsortering bij bedrijven per gemeente	152
	Bijlage 5: Gedetailleerde berekeningen capaciteit gft-verwerking	168
	Bijlage 6: Juridisch kader voor in- en uitvoer van brandbaar afval	172
	Bijlage 7: Overzicht en timing van alle beleidsacties	174
	Bijlage 8: Lijst van tabellen en figuren	183
	Bijlage 9: Vervulling van Europese vereisten	184
	Bijlage 10: Plan-MER en socio-economische analyse	185
	Bijlage 11: Literatuurlijst	186
	Bijlage 12: Beslissing Vlaamse Regering	188

1 INLEIDING

U staat op het punt het Lokaal Materialenplan 2023-2030 te lezen. Dit plan vormt een nieuw *uitvoeringsplan* zoals wettelijk verankerd in het Vlaams Materialendecreet. Het vormt het vervolg op en vervangt het uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2016-2022. Het bouwt verder op het werk dat in de voorgaande periode is geleverd, maar voert ook belangrijke vernieuwingen door. Met dit plan zetten we een volgende stap in de richting van een integraal beleid rond circulaire economie, door een verhoogde aandacht voor preventie en hergebruik en door materiaalkringlopen te sluiten. Daarnaast blijft het uitvoeringsplan ook het meer klassieke afvalbeleid vormgeven. Zo zijn er op het vlak van selectieve inzameling nog belangrijke stappen te nemen die in dit uitvoeringsplan de nodige aandacht krijgen. Tot slot blijven ook eindverwerking en het vermijden van zwerfvuil en ontwijkgedrag belangrijke beleidsthema's.

Dit Lokaal Materialenplan kadert sterk binnen de klimaatambities van de Vlaamse Regering. Het [Vlaamse energie- en klimaatplan 2021-2030](#) van 3 april 2020 beschouwt afval als één van de belangrijke sectoren om emissiereducties van broeikasgassen te realiseren. De totale emissie-uitstoot van de sector moet minstens dalen van 2,3 Mton CO₂-equivalent in 2017 naar 1,4Mton in 2030. Op 5 november 2021 werden bijkomende maatregelen afgesproken, waardoor de emissiereductie voor de sector zelfs nog hoger moet uitkomen. De reductie van het restafval bij zowel huishoudens als bedrijven wordt beschouwd als een sleutelement om die emissiereducties te bereiken. De doelstellingen in dit plan zijn, zeker wat betreft restafvalreductie, dan ook rechtstreeks gelinkt aan de doelstellingen in het Vlaamse energie- en klimaatplan. Bovenal concretiseert het uitvoeringsplan hoe we die doelstellingen zullen bereiken en welke acties en initiatieven daarvoor worden uitgerold.

Het Lokaal Materialenplan doet echter meer dan invulling geven aan de specifieke bijdrage van de afvalsector aan het Vlaamse klimaatbeleid. De afvalsector op zich heeft slechts een beperkte impact op de Vlaamse uitstoot van broeikasgassen (5% van de niet-ETS emissies). De impact van een goed afval- en materialenbeleid en van het stimuleren van de circulaire economie op lokaal niveau is indirect echter veel groter. Door via preventiestrategieën overconsumptie tegen te gaan en door de promotie van hergebruik, herstel, levensduurverlenging en gedeeld gebruik is er zowel in Vlaanderen als daarbuiten minder productie nodig zonder dat onze welvaart in het gedrang komt. Door onze economie te 'dematerialiseren' verlagen we met dit Lokaal Materialenplan op een doordachte manier de algemene materialen- en koolstofvoetafdruk van de Vlaamse samenleving.

1.1 SCOPE VAN HET UITVOERINGSPLAN

Dit uitvoeringsplan omvat het beleid over huishoudelijk(e) afval(stoffen) en een deel van de bedrijfsafval(stoffen). Hieronder omschrijven we concreet over welke afvalstoffen het precies gaat.

- **Huishoudelijke afvalstoffen** zijn in artikel 3 van het Materialendecreet gedefinieerd als:

‘Afalstoffen die ontstaan door de normale werking van een particuliere huishouding en afvalstoffen die daarmee gelijkgesteld worden bij een besluit van de Vlaamse Regering’.

Concreet worden volgende afvalstoffen daardoor vandaag gevat:

- Het afval dat bij de burger selectief wordt ingezameld en afkomstig is van de normale werking van de huishoudens;
- Het niet-selectief ingezameld huisvuil en grofvuil van de burger;
- Het straat- en veegvuil, omdat dit in artikel 4.1.1 van het VLAREMA gelijkgesteld is aan huishoudelijk afval. Dat wil zeggen dat al het zwerfvuil opgeruimd door of in opdracht van een gemeente of intergemeentelijk samenwerkingsverband als huishoudelijk afval wordt beschouwd;
- Het afval afkomstig van het opruimen van sluikstorten (artikel 4.1.1 van het VLAREMA).
- Afval van straatvuilnisbakjes in beheer van de gemeente of een intergemeentelijk samenwerkingsverband (artikel 4.1.1 van het VLAREMA).

Het huishoudelijk restafval is gedefinieerd in het VLAREMA art. 1.2.1 als *‘de fractie van huishoudelijke afvalstoffen die niet selectief wordt aangeboden of ingezameld’*. Het huishoudelijk restafval omvat per definitie het huisvuil en grofvuil. Daarnaast omvat het ook de laatste drie punten (het straatvuil/zwerfvuil en een vast percentage van het veegvuil, het afval van sluitstorten en van straatvuilnisbakjes), tenzij die selectief worden ingezameld.

– **Bedrijfsafvalstoffen** zijn in artikel 3 van het Materialendecreet gedefinieerd als:

‘Afalstoffen die ontstaan ten gevolge van een industriële, ambachtelijke of wetenschappelijke activiteit, en de afvalstoffen die daarmee gelijkgesteld worden bij een besluit van de Vlaamse Regering’.

Artikel 22 van het decreet stelt evenwel ook dat alle afvalstoffen moeten ingedeeld worden hetzij als huishoudelijke afvalstoffen hetzij als bedrijfsafvalstoffen. De ‘industriële, ambachtelijke of wetenschappelijke’ activiteiten moeten dan ook zeer breed worden geïnterpreteerd. De facto is al het afval van ondernemingen en organisaties te beschouwen als bedrijfsafval.

Als tijdens de planperiode aanpassingen in het Materialendecreet of het VLAREMA ertoe leiden dat bepaalde afvalstoffen bijkomend onder het huishoudelijk afval of het bedrijfsafval vallen of dat bepaalde afvalstoffen niet langer als huishoudelijk afval of bedrijfsafval worden beschouwd, dan is dit ook meteen van toepassing op dit uitvoeringsplan.

Voor zover er nog grijze zones zijn, kan de OVAM door middel van een standpunt bepalen of afvalstoffen huishoudelijk afval dan wel bedrijfsafval zijn. Dergelijk standpunt kan op de website van de OVAM worden gepubliceerd.

Dit uitvoeringsplan is niet van toepassing op al het bedrijfsafval. Enkel de volgende twee subcategorieën van bedrijfsafval vallen binnen de scope van het uitvoeringsplan:

- Vergelijkbaar bedrijfsafval of voluit “met huishoudelijke afvalstoffen vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen” zoals gedefinieerd in VLAREMA art. 1.2.1, §2, 54°. Dat zijn “*bedrijfsafvalstoffen van vergelijkbare aard, samenstelling en hoeveelheid als huishoudelijke afvalstoffen, die ontstaan ten gevolge van activiteiten die van dezelfde aard zijn als activiteiten van de normale werking van een particuliere huishouding*”;
- Gelijkaardig bedrijfsafval of gelijkaardige bedrijfsafvalstoffen: dat zijn dezelfde afvalstoffen als ‘vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen’, maar ze ontstaan bij bedrijven en organisaties in grotere hoeveelheden dan wat er in een huishouden kan worden verwacht.

In de praktijk is het verschil tussen deze twee subcategorieën van bedrijfsafval vooral belangrijk voor de doelstellingen van de lokale besturen inzake restafvalreductie en voor de taakverdeling tussen publieke en private actoren. Daar gaat dit plan later uitgebreid op in.

De combinatie van huishoudelijk afval, vergelijkbaar bedrijfsafval en gelijkaardig bedrijfsafval komt grotendeels overeen met de definitie van ‘stedelijk afval’ in de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen. Dit uitvoeringsplan heeft in principe geen betrekking op bedrijfsafvalstoffen met een aard en samenstelling die typisch enkel bij bedrijven voorkomen, zoals afvalstoffen uit de landbouw of industrieel productieafval. Uitzonderlijk staan er in dit plan toch bepalingen die ook op dergelijk afval betrekking hebben, waar dat zinvol is voor de coherentie van het plan.

Wat betreft de beleidscope, bespreekt dit uitvoeringsplan de beleidsvisie, -doelstellingen, -acties en -initiatieven voor preventie, hergebruik, (selectieve) inzameling, recyclage, eindverwerking en het vermijden van zwerfvuil en ontwijkgedrag zoals sluikstorten. Inzake eindverwerking krijgt ook de capaciteitsplanning voor verbranden en storten een belangrijke plek in het plan. Dat is een voorbeeld van waar het plan iets breder zal gaan dan enkel huishoudelijk afval, vergelijkbaar en gelijkaardig bedrijfsafval, aangezien in dezelfde installaties ook andere stromen worden verwerkt.

Het Lokaal Materialenplan schenkt specifieke aandacht aan het lokale niveau, zeker voor het beheer van het huishoudelijk afval. Het Materialendecreet bepaalt dat lokale besturen een zorgplicht hebben voor het huishoudelijk afval en dat ze een regierol voor dit huishoudelijk afval opnemen. Dit uitvoeringsplan vormt het kader waarbinnen zij die zorgplicht en regierol kunnen invullen. Het omvat de Vlaamse beleidsvisie waarop de lokale besturen zich komende jaren kunnen enten en waaraan ze concrete invulling kunnen geven via hun rol op het terrein.

1.2 NOODZAAK VAN HET UITVOERINGSPLAN

Een uitvoeringsplan is een specifiek beleidsinstrument. Enerzijds fungeert het als een ‘gewoon’ beleidsplan waarin de Vlaamse overheid haar visie, intenties, initiatieven en acties voor de komende jaren duidelijk maakt.

Anderzijds bepaalt het Materialendecreet in artikel 18 dat het uitvoeringsplan ook bindende kracht heeft voor de Vlaamse overheid en de lokale besturen.

Net zoals andere uitvoeringsplannen vervult dit Lokaal Materialenplan verschillende beleidsnoden:

- Het zorgt voor **continuïteit** in het Vlaamse afval- en materialenbeleid. Gezien het bindende karakter, wordt voortdurend nagegaan dat de acties en initiatieven uit het plan worden uitgevoerd. Uitvoeringsplannen volgen elkaar normaal ook zonder onderbreking op. Zo wordt vermeden dat het beleid stilvalt.
- Het creëert **samenhang** in het beleid. Het plan brengt verschillende relevante aspecten van het beleid samen en vermijdt interne tegenstellingen binnen het afval- en materialenbeleid.
- Het zorgt voor **uniformiteit**. Lokale besturen zijn sleutelfiguren in het afval- en materialenbeleid. Omdat het plan bindend is voor lokale besturen, zorgt het voor een algemene lijn waaraan alle gemeenten en intercommunales zich moeten houden, met nog steeds de nodige flexibiliteit om lokale accenten te leggen.
- Het biedt een **doorkijk naar de middellange termijn**. Het plan toont zowel bedrijven als lokale besturen welk beleid Vlaanderen de komende jaren wil voeren en biedt zo de nodige zekerheid aan de betrokken partijen.

1.3 PROCES VAN OPMAAK

Dit Lokaal Materialenplan is de vrucht van een zorgvuldig proces. Dat proces begon met de [evaluatie van het uitvoeringsplan 2016-2022](#) dat in 2020 werd opgemaakt. De conclusies uit die evaluatie fungeerden als input voor dit nieuwe plan. Daarnaast ligt een hele reeks aan recente wetenschappelijke en beleidsmatige publicaties aan de basis van dit plan. De belangrijkste daarvan staan in de literatuurlijst van bijlage 11.

De opmaak van dit nieuwe plan begon in 2021. De OVAM betrok daarbij haar stakeholders, zoals de federaties van producenten, afvalinzamelaars en -verwerkers. Ook de overlegfora die de implementatie van het uitvoeringsplan 2016-2022 opvolgden, werden bij de opmaak van het nieuwe uitvoeringsplan betrokken. Het nieuwe plan werd onder meer besproken op het plenaire overlegplatform van 21 januari 2021 en van 19 januari 2022. De drie werkgroepen (huishoudelijk afval, kmo-werkgroep en de werkgroep eindverwerking) bespraken in de loop van 2022 de voor hen relevante hoofdstukken meer in de diepte.

Een ontwerp voor het nieuw plan ging in openbaar onderzoek van 1 juni tot en met 31 juli 2022. De bekendmaking werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Tijdens deze periode werd de ontwerptekst ook voorgesteld aan de lokale besturen met infosessies in elke provincie. De openbare inspraakprocedure leverde 170 reacties op (inclusief advies van de Mina-raad). Alle opmerkingen werden verwerkt en in een verslag aan de Vlaamse Regering gerapporteerd.

Inspectie van Financiën verleende op 2 december 2022 een gunstig advies. Het begrotingsakkoord werd ontvangen op 27 maart 2023. Ten slotte werd het Lokaal Materialenplan door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 26 mei 2023.

1.4 JURIDISCHE VERANKERING VAN HET UITVOERINGSPLAN

Het plan en de bijhorende opmaak- en goedkeuringsprocedure hebben hun juridische basis in artikels 17 en 18 van het Materialendecreet. Het uitvoeringsplan is een plan van de Vlaamse Regering. Het is bindend voor alle administratieve overheden van het Vlaamse Gewest, de provincies, de gemeenten en de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke instellingen die belast zijn met taken van openbaar nut inzake milieubeleid. Gemotiveerde afwijkingen op het uitvoeringsplan zijn mogelijk voor de bepalingen in hoofdstuk 6 of voor bepalingen uit andere hoofdstukken als die mogelijkheid expliciet is vermeld in het uitvoeringsplan. Dergelijke afwijkingen worden beoordeeld en al dan niet toegestaan door de OVAM.

Het Lokaal Materialenplan vormt het kader waarbinnen alle betrokken partijen de opgelegde taken uit het Materialendecreet uitvoeren. Het plan geeft ook uitvoering aan artikels 28 en 29 van de Europese kaderrichtlijn Afvalstoffen. Het wordt als gecombineerd afvalbeheerplan en preventieprogramma overgemaakt aan de Europese Commissie.

1.5 TERMIJN VAN HET UITVOERINGSPLAN

Dit uitvoeringsplan geldt tot 31 juli 2030, maar blijft van kracht zolang het niet vervangen wordt door een ander plan. Daarmee is de looptijd van dit plan iets langer dan bij vorige plannen (7 in plaats van 6 jaar). Door het uitvoeringsplan tot 2030 te laten lopen, spoort het mooi samen met Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) dat ook tot 2030 loopt. De doelstellingen van beide plannen worden zo maximaal op elkaar afgestemd. Bovendien is 2030 ook een scharnierjaar voor de eindverwerkingscapaciteit, omdat veel vergunningstermijnen dat jaar aflopen. Een nieuw plan in 2030 kan maximaal rekening houden met de evoluties op dat vlak. Tot slot zijn er ook lokale verkiezingen in het najaar van 2030. Door een nieuw plan op te maken tegen half 2030, kunnen de bepalingen van dat nieuwe plan maximaal meegenomen worden in de nieuwe lokale bestuursakkoorden.

Omdat de looptijd van het nieuwe plan langer is dan bij vorige plannen, zal er een grondige mid-term evaluatie plaatsvinden. Die kan ook aanleiding geven tot bijstellingen en nieuwe acties waar nodig. Hoofdstuk 11 gaat dieper in op die mid-term evaluatie.

1.6 LEESWIJZER

Het Lokaal Materialenplan kent 12 hoofdstukken. Na dit eerste inleidende hoofdstuk, schetsen het tweede en het derde hoofdstuk de maatschappelijke context en de beleidscontext waarbinnen dit plan vorm krijgt. Hoofdstuk 4 gaat in op de doelstellingen van dit plan. Het geeft aan *wat* we willen bereiken. Hoofdstukken 5 tot en met 10 zijn de beleidshoofdstukken. Die hoofdstukken geven aan *hoe* we de doelstellingen van hoofdstuk 4 willen bereiken. Elk hoofdstuk gaat daarbij in op een ander beleidsthema. Hoofdstuk 5 bespreekt het preventiebeleid. Hoofdstukken 6 en 7 gaan in op selectieve inzameling bij huishoudens en bij bedrijven. In hoofdstuk 8 behandelen we het recyclagebeleid. Hoofdstuk 9 gaat in op eindverwerking, het verbranden en storten van afvalstoffen, en hoofdstuk 10 op zwerfvuil en ontwijkgedrag. Hoofdstuk 11 behandelt de opvolging

en implementatie van het Lokaal Materialenplan. Tot slot bestaat hoofdstuk 12 uit bijlages die een integraal onderdeel vormen van dit plan. Bijlage 3 biedt een overzicht van de restafvaldoelstellingen per gemeente. **Bijlage 7 geeft een overzicht van alle in dit plan opgenomen beleidsacties met indicatieve timing en betrokken stakeholders.** In de plantekst zelf worden timings en stakeholders enkel vermeld bij acties om er nadruk op te leggen. Ook de aan dit plan gekoppelde plan-MER en socio-economische analyse worden in bijlage 10 toegevoegd. In de plan-MER wordt de milieu-impact van het Lokaal Materialenplan en van een aantal belangrijke acties in het bijzonder doorgelicht. In de socio-economische analyse worden de kosten (en eventuele opbrengsten) van verschillende acties in kaart gebracht, alsook de jobcreatie die ermee gepaard gaat. De specifieke impact op lokale besturen wordt meer in detail bekeken.

2 MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT

We schrijven dit uitvoeringsplan op een moment dat niemand de grote klimaatuitdaging nog kan ontkennen, net zomin als de duidelijke noodzaak om in die context de omslag te maken naar een circulaire economie. Met een circulair beleid op lokaal niveau kan een deel van de weg richting minder uitstoot van broeikasgassen afgelegd worden.

Steeds meer steden en gemeenten in Vlaanderen willen dan ook een bijdrage leveren aan deze circulaire transitie. Sommige centrumsteden in Vlaanderen maken al overkoepelende circulaire beleidsstrategieën op en zetten innovatieve samenwerkingsverbanden op touw om de circulaire toekomst in de stad vorm te geven. Tegelijk is en blijft een goed lokaal afvalbeleid de basis. Vlaanderen heeft nog steeds belangrijke stappen te zetten om ook de selectieve inzameling te verbeteren en de omgeving verder te vrijwaren van zwerfvuil en sluikstorten.

Met dit Lokaal Materialenplan heeft Vlaanderen niet de ambitie om de circulaire economie van bovenaf te dicteren. Dat zou ook niet mogelijk zijn. Dit plan vormt wel een kader waarbinnen alle lokale actoren in Vlaanderen stappen vooruit kunnen zetten. Pionierende lokale besturen en bedrijven moeten verder kunnen experimenteren en hun strategieën kunnen opschalen. Het plan voorziet ook in een aantal wetgevende en ondersteunende initiatieven die een duidelijke shift vormen richting dematerialisering en preventie van afvalstoffen. Van alle lokale actoren wordt verwacht dat ze zich inschakelen in deze accentverschuiving. Van de lokale besturen in het bijzonder wordt tegelijk verwacht dat ze ook stappen vooruit blijven zetten in het meer traditionele afvalbeleid dat de basis blijft van elke circulaire strategie.

Hoewel het bewustzijn over het belang van de circulaire transitie steeds groter wordt, ontstaat dit plan tegelijk in een tijdperk waarin heel wat maatschappelijke tendensen die omslag niet makkelijker maken. We zien al enkele jaren nieuwe trends in marketingstrategieën en (daaruit volgend) consumptiegedrag die de afvalproductie net in de hand werken. Een duidelijk voorbeeld is de stijgende consumptie 'out of home' en 'on the go' en van kant-en-klare maaltijden. Een ander voorbeeld is de evolutie richting online shopping en de thuisbezorging van producten en maaltijden. De Coronapandemie versterkte die laatste trend nog.

De Coronacrisis heeft ook andere effecten met zich meegebracht waar we niet omheen kunnen. Zo merken we verschuivingen in de afvalproductie tussen het huishoudelijk en bedrijfscircuit (door het vele thuiswerk), effecten op specifieke stromen (bijvoorbeeld de moeilijkheden om textiel te exporteren) en op de samenstelling van het zwerfvuil (zoals de nieuwe aanwezigheid van mondmaskers). Corona heeft ook gezorgd voor een revival van een aantal wegwerpproducten, vanuit de vaak verkeerde perceptie dat wegwerpproducten hygiënischer zijn.

De economische gevolgen van de Coronacrisis en het Russisch-Oekraïens conflict hebben tegelijk ook een aantal zwaktes van de huidige lineaire economie blootgelegd, en daarmee meteen de voordelen van een meer circulaire samenleving aangetoond. Lange aan- en afvoerlijnen maken onze economie kwetsbaar. Strategieën

waarbij we economische welvaart creëren zonder afhankelijkheid van productie en grondstoffen uit het verre buitenland kunnen helpen om toekomstige wereldwijde crisissen het hoofd te bieden. Europese productie met gerecycleerde grondstoffen en modellen gebaseerd op levensduurverlening, herstel en hergebruik komen dan in beeld.

De huidige maatschappelijke context biedt opportuniteiten én risico's. Dit plan tracht tussen de hindernissen te laveren en de kansen die zich aanbieden maximaal te benutten. Dit uitvoeringsplan is als instrument in het afval- en materialenbeleid een belangrijk, maar tegelijk slechts één puzzelstuk dat nodig is om de komende jaren de circulaire omslag op het terrein te realiseren. Om de circulaire transitie waar te maken, is actie op alle beleidsdomeinen en alle beleidsniveaus vereist en moeten ook burgers en bedrijven de omslag maken. Dit Lokaal Materialenplan omvat belangrijke beleidsacties en -initiatieven binnen de decretale mogelijkheden, maar het biedt ook een kader waarbinnen andere actoren hun verantwoordelijkheid kunnen opnemen.

3 BELEIDSKADER

Het Lokaal Materialenplan staat niet op zichzelf. Het krijgt vorm binnen een bestaand beleidskader. We houden rekening met Europese verplichtingen en met andere Vlaamse beleidsplannen en regelgeving. Aangezien het plan heel wat verplichtingen oplegt aan lokale besturen, is ook de lokale beleidscontext relevant. We schetsen hieronder kort de belangrijkste beleidsontwikkelingen op deze niveaus. Uiteraard is ook samenwerking met het federale niveau en de andere gewesten aangewezen. We bespreken het beleid van de andere Belgische entiteiten niet in detail, maar verwijzen ernaar waar relevant. Tot slot gaan we ook in op een aantal beleidskeuzes uit het vorige uitvoeringsplan waar we op verder bouwen.

3.1 EUROPEES BELEIDSKADER

Dit plan moet rekening houden met verplichtingen en doelstellingen in Europese beleidsplannen en wetgeving. Hieronder volgen de belangrijkste Europese beleidsplannen, richtlijnen en verordeningen die een impact hebben en waar we rekening mee houden. Het Europese beleid is evenwel voortdurend in beweging en komende jaren worden belangrijke aanpassingen verwacht aan de hieronder vermelde wettelijke kaders. Acties en beleidlijnen in dit plan kunnen daaraan worden aangepast. Andersom kan dit plan ook een houvast bieden voor de standpuntinname door Vlaanderen in Europese discussies over de herziening van richtlijnen en verordeningen.

Europees Actieplan Circulaire Economie & EU Green Deal

Het [Europees actieplan Circulaire Economie](#) vormt een pijler van de [Europese Green Deal](#) en is tevens een belangrijk onderdeel van de Europese industriestrategie. Met een 35-tal maatregelen wil de Europese Commissie de milieu- en klimaatimpact van onze productie- en consumptiepatronen drastisch verminderen. Ze streeft naar een verdubbeling van het circulair gebruik van materialen in de komende 10 jaar en naar een vermindering van de ecologische voetafdruk van de Europese consumptie.

Het EU-actieplan toont ons dat er de komende jaren nog heel wat nieuwe beleidsinitiatieven op Europees niveau op stapel staan. Die kunnen de context waarin dit plan wordt uitgevoerd nog grondig beïnvloeden. Zo moet de herziening van de Europese ecodesign-vereisten ervoor zorgen dat producten in belangrijke waardeketens langer meegaan, herbruikbaar, herstelbaar en recycleerbaar zijn, vrij van gevaarlijke stoffen zijn, meer gerecycleerd materiaal bevatten en een lagere koolstof- en ecologische voetafdruk hebben. Het gaat dan om productgroepen zoals elektronica en ICT, textiel en meubels. Er komen verder ook EU-strategieën om de circulariteit te bevorderen in een aantal prioritaire sectorale waardeketens.

Het EU-actieplan focust sterk op afvalpreventie. Het streeft naar een aanzienlijke vermindering van de totale afvalproductie. Daarnaast staat een halvering van het restafval in de komende tien jaren voorop en een versterking van de vraag naar en het aanbod aan secundaire grondstoffen. De uitvoer van kunststofafval buiten Europa zal beperkt worden en de recyclagecapaciteit wordt opgedreven. Tracering van gevaarlijke

stoffen zal verbeterd worden en bindende Europese criteria voor overheidsaanbestedingen moeten innovatie en circulariteit bevorderen. De EU engageert zich om wereldwijd de leiding te nemen inzake circulaire economie en om deze transitie rechtvaardig te laten verlopen, op maat van burgers, steden en regio's.

Kaderrichtlijn afvalstoffen

Dit Lokaal Materialenplan wordt bij de Europese Commissie neergelegd als afvalbeheerplan en als preventieprogramma zoals bepaald in artikels 28 en 29 van [de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen](#). Dit betekent dat de inhoud van dit plan moet voldoen aan een hele reeks voorwaarden. Zo moet het maatregelen bevatten die gaan van het stimuleren van duurzame consumptiemodellen en hergebruik over het verbeteren van selectieve inzameling tot een beoordeling van de (eind)verwerkingscapaciteit.

Een ander belangrijk element in de kaderrichtlijn is de verplichting voor de lidstaten om vanaf 1 januari 2024 bioafval aan de bron te scheiden. De verplichting voor burgers en bedrijven wordt verankerd in het VLAREMA, maar dit plan vertaalt dit naar de praktijk wat betreft de implementatie van de selectieve inzameling van het huishoudelijke bioafval door de lokale besturen.

Tegen 2025 moet volgens de EU-kaderrichtlijn ook 55 % van het stedelijk afval worden voorbereid voor hergebruik of gerecycleerd. Dit stijgt naar 60 % tegen 2030 en naar 65% tegen 2035. Door die doelstellingen en de nieuwe manier waarop ze worden gemonitord, volstaat het niet langer om zoveel mogelijk selectief in te zamelen, maar moet ook de effectieve recyclage opgevolgd worden. De doelstellingen worden overgenomen in hoofdstuk 4 van dit plan.

SUP-richtlijn en verpakkingsrichtlijn

De 'Europese richtlijn betreffende de vermindering van de effecten van bepaalde kunststofproducten op het milieu' (beter gekend als de '[Single Use Plastics'- of SUP-richtlijn](#)) verplicht de lidstaten tot maatregelen die tussen 2022 en 2026 een meetbare vermindering van consumptie van eenmalige kunststoffen bekertjes en bepaalde voedingsverpakkingen moeten opleveren. De SUP-richtlijn stelt ook dat consumenten moeten worden voorgelicht over herbruikbare alternatieven en systemen voor hergebruik, evenals over de negatieve milieu-effecten en het afvalbeheer van eenmalige kunststofproducten.

Door de 'Europese richtlijn betreffende verpakking en verpakkingsafval' ([de 'verpakkingsrichtlijn'](#)) zijn we ook verplicht om een toename te realiseren van het aandeel herbruikbare verpakkingen en van hergebruikssystemen voor verpakkingen. De Europese verpakkingsrichtlijn is bovendien in herziening en zal enkel ambitieuzer worden. Mogelijk zal de richtlijn zelfs tot verordening worden omgezet, waardoor de bepalingen ook onmiddellijk van toepassing zijn op private actoren.

Deze Europese initiatieven maken de in de Europese Green Deal aangekondigde shift richting preventiebeleid concreet. Het Lokaal Materialenplan geeft op haar beurt invulling aan de Europese verwachtingen over preventie van eenmalige kunststoffen producten en verpakkingen door middel van drie grote sporen:

1. Het invoeren van een aantal bijkomende gebruiksverboden op voor de hand liggende eenmalige producten en verpakkingen zonder duidelijke meerwaarde;
2. Het aanpassen van het interregionaal samenwerkingsakkoord rond verpakkingsafval met als doel ook preventie- en hergebruiksdoelstellingen op te leggen aan de producenten van verpakkingen;
3. Het creëren van een nieuwe markt voor herbruikbare verpakkingen of het zoeken naar andere oplossingen om eenmalige verpakkingen te vermijden. Dat gebeurt in samenwerking met de verpakkingsindustrie via de ‘Green Deal Anders Verpakt’.

Concrete acties voor die drie sporen komen aan bod in hoofdstuk 5. Dat hoofdstuk schenkt specifieke aandacht aan de problematiek van verpakkingen zoals artikel 14 van de verpakkingsrichtlijn verwacht van afvalbeheerplannen. Mocht de herziening van de Europese verpakkingsrichtlijn tot gevolg hebben dat bepaalde sporen of bepaalde acties uit hoofdstuk 5 onmogelijk of irrelevant worden, kan er uiteraard bijgestuurd worden tijdens de planperiode.

De EU-verpakkingsrichtlijn bevat ook recyclagedoelstellingen per type verpakkingsmateriaal. Het interregionaal samenwerkingsakkoord verpakkingsafval (ISA) werd in 2020 aangepast om deze doelstellingen te integreren in de intergewestelijke wetgeving. De doelstellingen worden overgenomen in hoofdstuk 4.2.

Tot slot verplicht de SUP-richtlijn de gewesten via een regeling van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid om de zwerfvuilkosten voor een aantal kunststofproducten voor eenmalig gebruik door te rekenen. Het Materialendecreet breidt die verplichting uit naar alle producten die een significante impact hebben op het zwerfvuil. Voor de effectieve implementatie van die verplichting wordt samen met de andere gewesten en de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) aan een interregionaal samenwerkingsakkoord rond zwerfvuil gewerkt. Dit Lokaal Materialenplan behandelt in hoofdstuk 10 vooral de rapporteringsverplichtingen, die nodig zijn voor de implementatie van de doorrekening.

Herziening van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA)

Eind 2021 legde de Europese Commissie een voorstel ter herziening van de EVOA op tafel. De herziening is in de eindfase. De Raad finaliseert haar standpunt en zal dan vervolgens in dialoog treden met het Europees parlement en de Commissie. De Commissie groepeerde haar voorstellen rond drie doelen:

1. Vlottere afvaltransporten tussen EU-lidstaten, met voorstellen zoals:
 - een verplichte digitalisering van de procedures;
 - het stimuleren van afvaltransporten tussen EU-lidstaten naar vooraf goedgekeurde inrichtingen met oog op recyclage en hergebruik (PAF);
 - bindende EU-drempelwaarden voor contaminatie en voor het onderscheid tussen afval en tweedehandsgoederen voor specifieke afvalstromen;

2. Beperkingen op afvalexporten naar derdelanden, met onder andere:
 - strengere regels omtrent het exporteren van groene-lijst afval naar niet-OESO landen;
 - een monitoring van die afvalstromen naar OESO-landen en verplichte onafhankelijke audits van de verwerkingsinrichtingen in derdelanden (OESO en niet-OESO);
3. Een pakket aan maatregelen om de strijd tegen illegale handel op te voeren, met onder meer
 - een aanscherping van handhavingsmaatregelen;
 - een uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF).

Vlaanderen staat over het algemeen positief tegenover de voorstellen van de Commissie en heeft input geleverd om de voorstellen te verfijnen. Vooral het exporteren van afvalstoffen naar niet-geïndustrialiseerde landen moet danig verstrengd worden.

3.2 VLAAMS BELEIDSKADER

Regerakkoord en beleidsnota

Ook de Vlaamse Regering kiest voluit voor de circulaire economie. Het [regerakkoord 2019-2024](#) legt de focus op preventiestrategieën zoals hergebruik en herstel en daarnaast op recyclage als sluitstuk van een circulair materialenbeheer.

De minister van Omgeving koppelt in haar [beleidsnota](#) daar ook een aantal gevolgtrekkingen aan vast. De selectieve inzameling van afval met het oog op recyclage moet omhoog. Samen met preventie zal dat leiden tot een daling van de hoeveelheid restafval, wat moet zorgen voor een vermindering van de eindverwerkingscapaciteit. Dit uitvoeringsplan bevat maatregelen die daarvoor moeten zorgen.

Vlaamse transitie naar een circulaire economie

In 2017 ging Vlaanderen Circulair van start met als doel om de transitie naar de circulaire economie in Vlaanderen vorm te geven op het terrein door middel van een partnerschap tussen bedrijven, middenveld, kennisinstellingen en overheden. De stimulans tot circulair ondernemerschap leidde tot heel wat experimenten met als gevolg nieuwe producten, samenwerkingsverbanden en businessmodellen. Vlaanderen Circulair rekent ook op de actieve inzet van lokale besturen. Bij de verdeling van thema's en de aanpak door Vlaanderen Circulair is het lokale niveau expliciet onderdeel van de hefboom Beleidsinstrumenten (zie Figuur 1). De realiteit is evenwel dat alle inhoudelijke thema's én andere hefbomen in meer of mindere mate aanwezig zijn op lokale en regionale schaal. Lokale besturen participeren ook actief op verschillende fronten en binnen de verschillende thematische werkagenda's.

Met de opmaak van toekomstbeelden (Roadmaps) en intensieve samenwerkingen rond de verschillende hefbomen en werkagenda's streeft Vlaanderen Circulair naar een concreet engagement van bedrijven, burgers

en besturen. In het bijzonder zijn de werkgenda's die in het voorjaar 2022 werden voorgesteld het resultaat van ruim een jaar voorbereidend werk bij trekkers en stakeholders. Met de werkgenda's bieden de kernpartners een strategisch kader waaraan tal van partners hun eigen bijdrage kunnen ophangen: er is een blik op de toekomst, het thema is afgelijnd, de hiaten zijn in beeld, het werk dat op de plank ligt is benoemd. Wie zich inspant voor een actie - uit een lijstje van de werkgenda of op eigen voorstel - weet dus dat die inspanning deel uitmaakt van een bredere strategie.

Figuur 1: Roadmap van Vlaanderen Circulair met de vastgestelde werkgenda's en hefboomen.

Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030

Dit uitvoeringsplan kadert expliciet in het [Vlaamse Energie- en Klimaatplan](#) dat de Vlaamse klimaatdoelstellingen vastlegt tot 2030. De afvalsector wordt in het Vlaamse energie- en klimaatplan specifiek genoemd als één van de sectoren waar reducties van broeikasgasemissies noodzakelijk is. Het energie- en klimaatplan legt verschillende doelstellingen voor het afvalbeleid in de komende jaren reeds vast. Specifiek belangrijk in de context van dit uitvoeringsplan zijn de reductiedoelstellingen voor restafval van huishoudens en bedrijven die we in hoofdstuk 4 overnemen en die moeten leiden tot een verminderde uitstoot door afvalverbranding. We zetten er verder in dit plan ook de nodige maatregelen tegenover om voor die doelstellingen een groot deel van de weg af te leggen tegen het einde van de planperiode.

De link tussen het klimaatbeleid en het materialenbeleid is evenwel complexer. De klimaatuitdaging is immers niet enkel een kwestie van direct energieverbruik. Hoog materiaalverbruik als gevolg van een lineaire economie is ook indirect een belangrijke drijfveer voor een hoge energievraag. Zo blijkt uit een recente studie van VITO (2021a) dat tot twee derde van de territoriale broeikasgasemissies materiaalgerelateerd zijn. Een andere doelstelling van het Vlaamse Energie- en Klimaatplan is dan ook de daling van de materialenvoetafdruk in Vlaanderen met 30%. Preventiestrategieën zoals hergebruik, herstel of delen zorgen ervoor dat we als samenleving in onze behoeften voorzien met minder gebruik van materialen. Door minder (consumptie)goederen te produceren daalt onze koolstofvoetafdruk sterker dan door enkel het afvalprobleem aan het einde van de keten aan te pakken.

Materialendecreet en VLAREMA

Het [Materialendecreet](#) en het [uitvoeringsbesluit VLAREMA](#) leggen in Vlaanderen de juridische basis om de materiaalkringlopen te sluiten. In 2021 wijzigden beide wetteksten ingrijpend. In 2023 zit overigens al een nieuwe herziening van het VLAREMA in de pijplijn.

Artikels 17 en 18 van het decreet zijn belangrijk, omdat ze zowel de inhoudelijke als de procedurele vereisten van preventieprogramma's en uitvoeringsplannen bevatten, die bij de opmaak van het Lokaal Materialenplan dus vervuld worden. De artikels zijn grotendeels overgenomen vanuit de Europese kaderrichtlijn.

Dit Lokaal Materialenplan bevat tot slot ook maatregelen die voortbouwen op verplichtingen uit het VLAREMA. Zo bevat hoofdstuk 7 maatregelen om de handhaving te versterken op de bronsortering bij bedrijven, die volgens het VLAREMA verplicht is. Andersom geeft dit plan regelmatig aan dat in de planperiode actie zal worden ondernomen om het VLAREMA aan te passen in functie van de te bereiken doelstellingen.

Langetermijnvisie eindverwerking

In het regeerakkoord 2019-2024 en de beleidsnota Omgeving wordt de wens naar voren geschoven om de eindverwerkingscapaciteit gefaseerd af te bouwen. Op 8 december 2020 was er een mededeling aan de Vlaamse Regering voor een [langetermijnvisie op eindverwerking](#). De capaciteit voor afvalverbranding moet dalen in lijn met de reductie van het restafval. De verbrandingscapaciteit wordt immers bewust beperkt tot de capaciteit die nodig is om de hoeveelheid restafval die in Vlaanderen ontstaat, te verwerken. Via het Lokaal Materialenplan geven we deze langetermijnvisie en de afbouw van eindverwerkingscapaciteit in het bijzonder verder vorm.

Andere beleidsplannen

Het Lokaal Materialenplan moet ook gezien worden in relatie tot andere lopende afvalbeleidsplannen, zowel uitvoeringsplannen als preventieprogramma's. Momenteel zijn volgende andere plannen in voege:

- [Het uitvoeringsplan kunststoffen 2020-2025](#)

- [Het actieplan voedselverlies en biomassa\(rest\)stromen circulair 2021-2025](#)
- [Het preventieprogramma 'Op weg naar Circulair bouwen' voor 2022-2030](#)

Het Lokaal Materialenplan is complementair aan deze andere plannen. Bij raakvlakken verwijst dit plan naar de initiatieven uit de andere plannen.

Dit Lokaal Materialenplan bevat ook heel wat beleid over verpakkingen, inclusief de verpakkingen die in het zwerfvuil worden aangetroffen. Bij de uitwerking van die passages is rekening gehouden met de [conceptnota verpakkingsbeleid en zwerfvuil 2.0](#), goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 20 juli 2018.

3.3 LOKAAL BELEIDSKADER

Vlaanderen erkent het grote belang van het lokale niveau in de transitie naar een circulaire samenleving. Zo zijn er steeds meer lokale besturen die zelf de hand aan de ploeg slaan om circulaire beleidsstrategieën uit te werken en lokale actoren in beweging te krijgen. Het lokale niveau leent zich daar ook uitstekend toe, als niveau dat het dichtst bij de burger staat en de vinger aan de pols heeft bij lokale bedrijven en verenigingen.

In het meer traditionele afvalbeleid is de rol van lokale besturen zo mogelijk nog crucialer. Het Materialendecreet geeft de lokale besturen de taak om het huishoudelijk afvalbeleid op het terrein uit te rollen. De gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zorgen voor de selectieve inzameling in de praktijk en sensibiliseren de burger daarbij ook uitgebreid over het belang van bronsortering. Daarnaast nemen de lokale besturen een sterke rol op inzake afvalpreventie en zorgen ze deels ook voor de verwerking van het huishoudelijk afval.

Heel wat gemeenten zijn georganiseerd in intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of 'intercommunales' om het afvalbeleid uit te voeren. Afvalintercommunales bestaan in verschillende vormen. Soms beperkt de rol van de intercommunale zich tot de praktische implementatie, maar blijven de gemeenten zelf het beleid bepalen voor hun grondgebied. In andere gevallen is er een belangrijke mate van beleidsafstemming tussen de gemeenten in het intergemeentelijk samenwerkingsverband – soms aangevuld met beheersoverdracht - waardoor er binnen de intercommunale grenzen meestal een grote uniformiteit ontstaat in het afvalbeleid.

Daarnaast is er ook een trend van fusies van gemeenten. In 2019 zagen 7 nieuwe fusiegemeenten het licht. Ook daarna nog lieten een aantal gemeenten weten in de toekomst te willen fuseren. De Vlaamse Regering voert een actief aanmoedigingsbeleid, waardoor we nog meer fusies verwachten de komende jaren.

Dit plan houdt in de mate van het mogelijke rekening met deze bestuurlijke veranderingen. Zo voorzien we bij het vastleggen van gemeentelijke restafvaldoelstellingen onder titel 4.3.5 wat er moet gebeuren als er fusies plaatsvinden of als er intercommunales veranderen qua samenstelling.

3.4 BELEIDSKEUZES UIT HET VORIGE UITVOERINGSPLAN

Tot slot bouwt het Lokaal Materialenplan verder op beleidskeuzes uit het vorige uitvoeringsplan.

3.4.1 Maatwerk voor lokale besturen

Vlaanderen kent een grote verscheidenheid aan steden en gemeenten. Wat in Herstaple goed werkt, is niet noodzakelijk de beste aanpak in Antwerpen of vice versa. Welk beleid gevoerd wordt, hangt soms ook sterk af van de rol die een intercommunale heeft toebedeeld gekregen. In die optiek stelde het vorige uitvoeringsplan 'maatwerk' voorop. Zo werd gekozen voor restafvaldoelstellingen op basis van het profiel van de gemeente. De Vlaamse overheid bepaalt het beleidskader om die doelstellingen te bereiken, maar de lokale besturen hebben veel handelingsvrijheid in de dagdagelijkse implementatie om hun specifieke doelstelling te behalen. Een ander facet van maatwerk betreft de ondersteuning van de gemeenten. Vorige planperiode introduceerde daarom maatwerkinstrumenten zoals de visitaties van gemeenten die moeite hebben om hun restafvaldoelstelling te halen, de benchmarktool waarmee lokale besturen zich kunnen meten met vergelijkbare gemeenten en de lerende netwerken van VVSG-Interafval.

Dit uitvoeringsplan zet de keuze voor maatwerk verder. De lokale besturen behouden hun flexibiliteit op basis van de concrete realiteit in de gemeente. De instrumenten op maat hebben hun meerwaarde bewezen en blijven ook deze planperiode, mits enkele aanpassingen, in gebruik. Wel heeft de Belfius-indeling in de vorige planperiode door de introductie van 16 clusters tot veel complexiteit geleid. Onder meer daarom vereenvoudigen we in dit plan de gemeentelijk indeling. Daar gaan we onder titel 4.3.2 dieper op in. Verder ligt het ambitieniveau van dit uitvoeringsplan hoog. Maatwerk blijft het leidende principe, maar om de ambities te bereiken en om de complexiteit van het afvalbeleid niet te verhogen, worden waar nodig ook een aantal vernieuwingen op uniforme wijze doorgevoerd in Vlaanderen. Zo worden de mogelijkheden voor de lokale inzameling van bioafval in dit plan beperkt tot enkele opties.

3.4.2 Taakverdeling publieke en private actoren

3.4.2.1 Huishoudelijk afval

Lokale besturen zijn voor het huishoudelijk afval volgens artikel 26 van het Materialendecreet onderworpen aan een **zorgplicht**. Daarom staan zij in voor de eerstelijnsopvang van huishoudelijke afvalstromen en de afvalstromen die door ontwijkgedrag ontstaan. De burger heeft het recht (en de plicht) om zich op een eenvoudige, correcte manier van zijn afvalstoffen te ontdoen. De lokale besturen zorgen voor een georganiseerd netwerk van huis-aan-huisinzamelingen, inzamelpunten en recyclageparken. Dit uitvoeringsplan werkt de zorgplicht verder uit en benoemt de verschillende huishoudelijke afvalstoffen waarvoor de lokale besturen verplicht zijn om een inzamelsysteem op te zetten. Vanuit de zorgplicht werken de gemeenten ook aan de sensibilisering van hun bevolking, waken ze erover dat de burgers hun afval correct selectief aanbieden, hebben ze de mogelijkheid om zelf in te staan voor de inzameling en verwerking (in eigen beheer of via uitbesteding), komen ze tussenbeide als de inzameling of dienstverlening door andere spelers niet correct gebeurt en zorgen ze voor de netheid van het gemeentelijke grondgebied.

Om aan deze zorgplicht te kunnen voldoen, moeten de lokale besturen ook de mogelijkheid hebben om zelf de regie in handen te nemen voor het beheer van de huishoudelijke afvalstoffen. Die **regierol** vloeit eveneens voort uit artikel 26 van het Materialendecreet, dat bepaalt dat de ophaling en inzameling van huishoudelijke afvalstoffen bij gemeentelijk reglement wordt geregeld. Via dit gemeentelijk reglement kan de gemeente parallelle (private) circuits voor inzameling van huishoudelijke afvalstoffen toelaten en verbieden.

Wat de regierol betreft, hanteert de Vlaamse overheid verder volgende visie:

- Voor de huishoudelijke afvalstromen waarvoor de lokale besturen via de zorgplicht en via de bepalingen in dit uitvoeringsplan verplicht zijn om een inzamelsysteem op te zetten, zijn in principe geen parallelle circuits mogelijk, tenzij dergelijk circuit expliciet wordt toegelaten door de bepalingen van dit plan of door het lokaal bestuur of wanneer toelating door de OVAM is voorzien in dit plan of in andere regelgeving.
- Sommige afvalstoffen kunnen zoals voorzien in het Materialendecreet evenwel onder een aanvaardingsplicht voor de producenten vallen. Voor die afvalstoffen kunnen de producenten wel zelf inzamelsystemen opzetten. Voor de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen zijn zij daarbij wel steeds verplicht om samen te werken met de gemeenten, tenzij anders bepaald in het VLAREMA.

In een aantal specifieke situaties wordt de regierol van de gemeenten uitgedaagd. Proefprojecten rond innovatieve inzamelsystemen bij burgers enerzijds en educatieve projecten van scholen en verenigingen anderzijds zijn positieve projecten die gestimuleerd kunnen worden, maar wel kadering vereisen. Daarnaast vergen appartementen en andere meergezinswoningen soms een specifieke aanpak, waarbij privaatrechtelijke inzamelaars een rol kunnen spelen, maar wel binnen de contouren van de regierol van de gemeente voor huishoudelijk afval. Deze specifieke situaties vereisen een extra woordje uitleg.

Proefprojecten rond innovatieve inzamelsystemen

Via proefprojecten kunnen lokale besturen innovatieve vormen van selectieve inzameling uittesten, waarbij de samenwerking met privaatrechtelijke inzamelaars een meerwaarde kan zijn en zelfs aangemoedigd wordt. Aan dergelijke projecten worden wel voorwaarden gekoppeld, zeker als het proefproject een afwijking inhoudt op de wijze en frequentie van de volgens dit plan verplichte inzamelingen voor lokale besturen. Hoofdstuk 6.1.1 werkt die voorwaarden verder uit.

Inzameling door scholen en verenigingen

In het kader van sensibiliserende projecten over de circulaire economie, kunnen scholen en verenigingen via een brengsysteem huishoudelijke afvalstromen selectief inzamelen. Uitgezonderd voor batterijen en afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), is daarvoor de toestemming van het lokale bestuur nodig. Vanuit de gemeentelijke zorgplicht houden de lokale besturen toezicht op deze vormen van inzameling. Bij misbruik of verontreiniging van de inzamelplaats, kan het lokale bestuur handhavend optreden.

Daar waar het lokale bestuur toestemming moet verlenen, is ze verplicht minstens volgende eisen op te leggen aan deze inzamelsystemen:

- Voor elke stroom die ingezameld wordt, is er uitgebreide sensibilisering over preventie, hergebruik en selectieve inzameling.
- De inzameling is beperkt tot maximaal twee verschillende stromen per jaar.
- Kleine volumes kunnen permanent ingezameld worden, maar inzameling via containers wordt beperkt tot maximaal twee weken per jaar.
- De inzameling en opslag moet gebeuren op een aangepaste locatie, in aangepaste verpakkingen en/of afvalcontainers. Daarbij moet de hinder voor het milieu, de omgeving en omwonenden tot een aanvaardbaar niveau worden beperkt.
- De afvalstoffen moeten regelmatig worden afgevoerd voor verwerking met respect voor de verwerkingshiërarchie.
- De initiatiefnemers moeten samenwerken met een geregistreeerde inzamelaar, afvalstoffenhandelaar of –makelaar.
- De inzamelcijfers moeten doorstromen naar het lokale bestuur. Het lokale bestuur moet op haar beurt voldoen aan alle registratie- en rapporteringsverplichtingen rond deze cijfers.

Bijlage 1 van VLAREM II, rubriek 2 voorziet in uitzonderingen op de omgevingsvergunning voor de opslag van afvalstoffen. Sensibiliserende projecten van scholen en verenigingen kunnen daaronder vallen, mits toelating van de gemeente of intercommunale. Voor batterijen en heel kleine AEEA zijn er specifiekere vereisten bepaald in uitzonderingen 6 en 8.

Appartementen, studentenhuisvesting en andere meergezinswoningen

Afval van appartementen, studentenhuisvesting en andere meergezinswoningen is huishoudelijk afval. Soms is een aanpak op maat nodig, onder meer omwille van de kleinere woonoppervlaktes. Deze aanpak op maat kan ontstaan door een wisselwerking tussen het lokale bestuur, de bouwheer en een privaatrechtelijke inzamelaar, maar kan enkel met voorafgaande toestemming van het lokale bestuur. De bronsortering en het diftar-principe moet ook dan gerespecteerd worden. Lokale besturen worden met aandrang gevraagd de privaatrechtelijke inzamelaars daarop attent te maken. Ook de OVAM wijst privaatrechtelijke inzamelaars hierop. De openbare netheid is eveneens een aandachtspunt. De privaatrechtelijke inzamelaar is ook verplicht om cijfers omtrent de ingezamelde hoeveelheden ter beschikking te stellen van het lokale bestuur. Het lokale bestuur is op haar beurt verplicht om die hoeveelheden mee te nemen in de rapportering van het huishoudelijk afval en dus actief op te vragen bij de privaatrechtelijke inzamelaars.

3.4.2.2 Bedrijfsafval

Voor bedrijfsafval geldt de zorgplicht niet. De afvalstoffenproducent moet zelf een regeling treffen en de gemeentelijke overheid is in geen geval verplicht om zich over de inzameling van deze afvalstoffen te ontfermen. In sommige gevallen *mogen* de lokale overheden de afvalstoffen van bedrijven wel inzamelen of

aanvaarden, al dan niet onder specifieke voorwaarden. Het verschil tussen *vergelijkbaar* bedrijfsafval en *gelijkaardig* bedrijfsafval dat we eerder introduceerden is hier relevant.

Vergelijkbaar bedrijfsafval

Voor kmo's met beperkte hoeveelheden bedrijfsafval kan het efficiënter zijn om beroep te doen op bestaande gemeentelijke inzamelsystemen. Voor beperkte hoeveelheden selectief ingezamelde afvalfracties kan de tussenkomst van een privépartner een hoge kost betekenen en is het misschien niet de meest geschikte keuze vanuit logistiek oogpunt. Het uitvoeringsplan laat lokale besturen toe om bedrijven voor beperkte hoeveelheden toegang te geven tot hun inzamelkanalen voor het huishoudelijk afval (huis-aan-huis, brengmethode op korte afstand of recyclageparken). Bedrijven blijven uiteraard vrij, ongeacht de beschikbaarheid van de gemeentelijke kanalen, om een contract af te sluiten met een zelfgekozen privaatrechtelijke inzamelaar.

Aangezien het hier expliciet over het vergelijkbaar bedrijfsafval gaat, geldt deze regeling enkel als zowel de aard, de samenstelling, alsook de hoeveelheden te vergelijken zijn met wat een gemiddeld huishouden produceert aan afval. Het is onder deze regeling niet toegestaan om aan bedrijven of organisaties grotere of meer recipiënten aan te bieden dan wat aangeboden wordt aan de burgers die in een eengezinswoning verblijven. Voor het restafval geldt een concrete beperking van maximaal drie restafvalzakken van 60 liter per twee weken of bij gewichtsdiftar één container van 22,5 kg restafval per tweewekelijkse inzameling. Grotere hoeveelheden vallen niet meer onder de term “vergelijkbaar” bedrijfsrestafval. Gemeenten die alleen het vergelijkbare bedrijfsrestafval inzamelen, kunnen dat doen onder de regels en tarieven die gelden voor de inzameling van huishoudelijk restafval. De ingezamelde hoeveelheden worden dan ook als huishoudelijk restafval geregistreerd en tellen mee in de berekening van de gemeentelijke doelstelling voor huishoudelijk restafval.

Opdat bedrijven met kleine hoeveelheden van sporadisch vrijkomende afvalstoffen ook aan de sorteerplicht kunnen voldoen, wordt aan de gemeenten gevraagd om de kmo's op hun grondgebied toegang te verlenen tot het recyclagepark voor selectieve stromen vergelijkbaar bedrijfsafval. Het lokale bestuur moet dan wel voor elke afvalstroom de maximumhoeveelheid aan te leveren afvalstoffen per bedrijf vastleggen om te garanderen dat de hoeveelheden effectief vergelijkbaar blijven met het huishoudelijk afval. Ook op het recyclagepark mogen lokale besturen onder dit systeem bovendien geen grotere hoeveelheden accepteren van bedrijven dan ze zouden accepteren van burgers. Ook inzameling via mini-recyclageparken is mogelijk onder gelijke voorwaarden.

Gelijkaardig bedrijfsafval

Lokale besturen die gelijkaardig bedrijfsafval willen inzamelen (dus een grotere hoeveelheid dan verwacht kan worden bij de normale werking van een huishouden), kunnen dat alleen doen als het gelijke speelveld met de private sector gegarandeerd is. Daarom moeten de lokale besturen de werkelijke kost van de inzameling en de verwerking volledig doorrekenen aan de bedrijven. Dat geldt ook voor het aanvaarden van grotere

hoeveelheden bedrijfsafvalstoffen op een (kmo-)recyclagepark. Voor verpakkingsafvalstoffen (pmd, papier en karton, verpakkingsglas) waarvoor een terugnameplicht geldt en voor afvalstoffen waarvoor een aanvaardingsplicht geldt, mag het lokale bestuur alleen dat gedeelte van de kostprijs doorrekenen waarvoor ze geen vergoeding ontvangt van het erkend organisme of beheersorganisme.

Bij lokale besturen die gelijkaardig bedrijfsafval inzamelen en/of verwerken mag geen kruissubsidiëring optreden tussen de inzameling en/of verwerking van het huishoudelijke afval enerzijds en het bedrijfsafval anderzijds. Onder het begrip kruissubsidiëring valt elke situatie waarbij (een deel van) de inzamel- en/of verwerkingskost van het bedrijfsafval gedekt wordt door overheids gelden (subsidies, belastingen,...). Om te garanderen dat kruissubsidiëring wordt vermeden, zal de OVAM toezicht houden op de boekhouding van deze lokale besturen en hierover rapporteren aan de Vlaamse Regering.

Als lokale besturen gelijkaardig bedrijfsrestafval van bedrijven inzamelen, moeten ze ook een contract opstellen conform artikel 4.3.2 en 6.1.1.4 van het VLAREMA. Ze moeten ook voldoen aan alle regels over de inzameling van bedrijfsrestafval zoals die gelden voor privaatrechtelijke inzamelaars, in het bijzonder afdeling 5.5 van het VLAREMA. Gelijkaardig bedrijfsrestafval mag alleen in dezelfde ronde (of in dezelfde container bij brengsystemen) als het huishoudelijke restafval worden ingezameld indien de registratie gebeurt via een gewichtsdiftarsysteem. In andere gevallen moet het gelijkaardig bedrijfsrestafval in een aparte ronde (of via een aparte container bij brengsystemen) worden ingezameld om een correcte registratie toe te laten. Het gelijkaardig bedrijfsrestafval wordt niet meegeteld in de cijfers van het huishoudelijk restafval en telt dus ook niet mee voor het behalen van de gemeentelijke restafvaldoelstellingen.

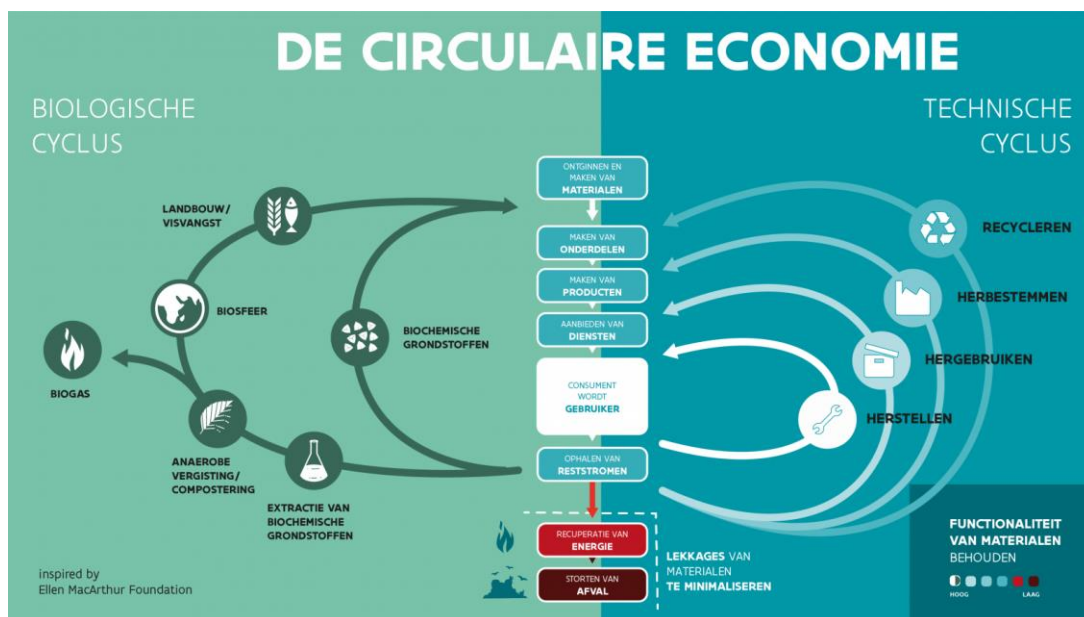
4 DOELSTELLINGEN EN INDICATOREN

In dit hoofdstuk bepalen we *wat* we met dit uitvoeringsplan willen bereiken. We schuiven concrete kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen naar voren. Daarnaast zijn er ook een aantal cijfers die we als indicator zullen opvolgen, zonder er meteen een doelstelling aan te koppelen. We weten daarbij wel welke richting we uit willen, maar het thema is te nieuw of de impact van het beleid nog te onduidelijk om er ook een concrete doelstelling aan te verbinden. Dit hoofdstuk sluit af met een overzichtelijke tabel die alle doelstellingen en indicatoren samenbrengt. Dit vierde hoofdstuk gaat niet in op *hoe* we de doelstellingen willen bereiken. Dat komt aan bod in hoofdstukken 5 tot en met 10.

4.1 DOELSTELLINGEN VOOR PREVENTIE EN HERGEBRUIK

Preventie vormt de basis van de circulaire economie. In de eerste plaats moet afval zoveel mogelijk vermeden worden. Dat levert de grootste milieuwinst op en is essentieel om onze klimaatambities te realiseren. Voor Vlaanderen is preventie dan ook een absolute prioriteit voor de periode 2023-2030. Hergebruik is daarbij een vorm van preventie, die specifieke beleidsaandacht vereist. Daarnaast zijn ook delen en herstel belangrijke strategieën om afval te vermijden.

De doelstellingen en indicatoren van dit plan weerspiegelen het toenemend belang van preventie. We volgen meer cijfers op dan in de vorige planperiode. Naast algemene cijfers over preventie en hergebruik, monitoren we ook specifieke productgroepen die beleidsmatig interessant zijn. Voor hergebruik kijken we niet alleen naar de kringloopcentra, maar voortaan naar de volledige hergebruiksmarkt.

Figuur 2: Vlinderdiagram van de Circulaire Economie, geïnspireerd door de Ellen MacArthur Foundation

In het kader van de Monitor Circulaire Economie in Vlaanderen ('[CE-monitor](#)') worden nog veel meer indicatoren opgevolgd en komende jaren ook nog meer indicatoren ontwikkeld die de circulariteit van onze samenleving in kaart brengen. Hoewel niet al die indicatoren binnen dit plan vermeld worden, is dat onderzoekswerk van grote waarde en complementair aan de in dit plan opgevolgde doelstellingen en indicatoren rond preventie en hergebruik.

4.1.1 Algemene opvolging van preventie

Vlaanderen streeft naar een **absolute ontkoppeling** tussen de totale afvalberg en de economische groei en bevolkingsgroei. Dat betekent dat de totale afvalberg hoogstens gelijk blijft, ook als de economie of de bevolking groeit. We volgen daarbij voortaan niet alleen het huishoudelijk afval, maar ook het gelijkaardig bedrijfsafval op, en ook het totaal van beiden samen. De totale afvalberg blijft minstens stabiel, maar bij voorkeur wordt een kentering ingezet om de afvalberg te doen dalen. De logica van een absolute ontkoppeling volgt uit het klimaatbeleid, waar dit plan zich expliciet in inschakelt. Ook de klimaatdoelstellingen zijn geformuleerd als een absolute daling van uitstoot van broeikasgassen die Vlaanderen moet realiseren, ongeacht eventuele groei van de bevolking of de economie. Preventie is daarbij de meest optimale strategie, omdat dat de uitstoot van broeikasgassen naar nul herleidt in zowel de productie- als de afvalfase. Daarnaast vermijden we ook emissies bij de ontginning van grondstoffen en bij de logistiek.

Behoudens zeer onverwachte gebeurtenissen, zal de bevolking in Vlaanderen de komende jaren verder groeien. Op 1 januari 2021 waren er [6,65 miljoen Vlamingen](#). Statistiek Vlaanderen schat het aantal Vlamingen tegen 2030 op [6,9 miljoen](#). Tijdens de planperiode komen er dus zo'n 250 000 extra Vlamingen bij, een stijging van ongeveer 4%. Dat betekent dat als we de afvalberg constant willen houden, elke Vlaming de eigen afvalproductie zal moeten verminderen om de bevolkingstoename te compenseren. Dat komt neer op een daling van ongeveer 13kg per inwoner berekend op basis van de gemiddelde afvalproductie in de periode 2018-2020 (ongeveer 2,4 miljoen ton, zie verder). Daar komt nog de gezinsverdunding en de vergrijzing bij, wat dreigt te leiden tot een mogelijke toename aan afval van individuele verpakkingen en afval ten gevolge van (medische) zorg.

Een nog grotere uitdaging in het kader van preventie is de economische groei. Niet alleen het aantal mensen stijgt, ook de economie (BBP/capita) blijft (tot nog toe) doorgroeien. We staan dus voor de opdracht te komen tot een **dematerialisering** van de economie, waarbij we onze welvaart verhogen zonder daarvoor bijkomende grondstoffen en materialen te verbruiken.

Bij de opvolging van de totale afvalberg huishoudelijk afval worden twee afvalstromen voortaan uit de cijfers geweerd: het bouw- en sloopafval en het volledig apart ingezameld groenafval (los van de gft-fractie). Een stijging van het bouw- en sloopafval is niet noodzakelijk negatief. In het kader van het energie- en klimaatbeleid streeft het beleid naar een renovatiegolf, wat onvermijdelijk meer bouw- en sloopafval zal opleveren. Het groenafval is dan weer sterk afhankelijk van de weersomstandigheden en minder van het gevoerde beleid. Bovendien moedigt het beleid vanuit het klimaat- en biodiversiteitsbeleid ontharding aan, zowel in de publieke ruimte als om tuinen meer klimaatrobuust te maken. Ook daardoor kan bijkomend groenafval vrijkomen. Wel zullen de komende jaren meer gemeenten gft inzamelen, als gevolg van dit

uitvoeringsplan. Gemeenten waar tot nog toe burgers hun tuinafval alleen als geheel aparte fractie konden aanbieden, zullen een gedeeltelijke verschuiving zien van dat tuinafval naar het gft. Omdat gft wel binnen de preventiedoelstelling wordt gehouden, kan dat ertoe leiden dat de eerste jaren de totale huishoudelijke afvalberg stijgt. Daarmee zal rekening gehouden worden bij het evalueren van het behalen van deze beleidsdoelstelling en er zal bij de monitoring van de doelstelling aandacht zijn voor deze specifieke problematiek.

Omdat dit plan absolute ontkoppeling nastreeft, is het onnodig om zoals in de vorige planperiode een link te leggen met de consumptieve bestedingen van de huishoudens (of met de tewerkstelling voor bedrijfsafval). Omdat we bovendien een aantal stromen uitsluiten, zouden we bij dergelijke correcties ook de consumptie gerelateerd aan die afvalstromen moeten uitsluiten. Dat maakt de berekeningen nodeloos complex en biedt weinig bijkomende info. De marsrichting is namelijk helder: de totale berg huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval moet onder controle blijven en bij voorkeur dalen.

Voor het gelijkaardig bedrijfsafval, werken we momenteel met de hoeveelheid postconsumer bedrijfsafval op basis van cijfers die Valipac aanlevert conform artikel 18 van haar erkenning. Dat wordt vermeerderd met de geschatte hoeveelheid pmd ingezameld bij de Vlaamse bedrijven op basis van de Belgische cijfers van Fost Plus. Voor het gelijkaardig bedrijfsafval worden naast groenafval en bouw- en sloopafval ook metalen uitgesloten. Het is op dit moment onmogelijk om het onderscheid te maken tussen productieafval van metalen en post-consumer metaalafval. Enkel het laatste valt binnen de scope van het gelijkaardig bedrijfsafval, maar het eerste weegt veel zwaarder door. Ook de selectieve inzameling van keukenafval in de periode 2020-2021 zit nog niet in het totaalcijfer van het gelijkaardig bedrijfsafval. In de toekomst zal dat door de invoering van MATIS (zie titel 4.7) normaal wel het geval zijn. Net als bij de veralgemeende inzameling van bioafval bij huishoudens, kan dat tijdelijk een kleine stijging veroorzaken van de totale afvalberg bij bedrijven.

Om de vooropgestelde preventiedoelstelling voldoende robuust te maken en eventuele toevallige jaarlijkse schommelingen uit te vlakken, wordt voor de nulmeting een gemiddelde gemaakt van de totale afvalberg van de drie opeenvolgende jaren 2018, 2019 en 2020. Samengevat kunnen we de algemene doelstelling rond preventie als volgt formuleren:

De totale berg afval in Vlaanderen blijft tegen 2030 minstens stabiel op 2.376.000 ton huishoudelijk afval en 1.956.000 ton gelijkaardig bedrijfsafval. Bij voorkeur wordt zelfs een absolute daling gerealiseerd.

De exacte tonnages vermeld als nulmeting in de doelstelling kunnen door de OVAM nog verfijnd worden in de komende jaren, aangezien momenteel veel in beweging is om (nog) beter cijfermateriaal te verzamelen. Vooral de introductie van MATIS (zie titel 4.7) en mogelijke verschuivingen door de veralgemeende inzameling van bioafval bij bedrijven en bij huishoudens zullen impact hebben.

4.1.2 Algemene opvolging van hergebruik

4.1.2.1 Doelstellingen voor de kringloopsector

Hergebruik is een specifiek onderdeel van preventie. Het vorige uitvoeringsplan focuste op de kringloopcentra en legde hen een doelstelling op van 7kg hergebruik per inwoner tegen 2022. Deze doelstelling is niet bereikt. Aangezien uit analyses van de sector blijkt dat het potentieel er wel degelijk is, wordt de doelstelling op hergebruik in de kringloopcentra toch verhoogd.

De kringloopcentra realiseren 8 kg hergebruik per inwoner tegen 2030.

De kringloopsector ontvangt subsidies van de Vlaamse overheid. De jaarlijkse verplichte rapportering van de resultaten rond winkelverkoop door de kringloopcentra ligt aan de basis van een deel van de subsidieberekeningen. De data worden in opdracht van de OVAM geanalyseerd, gecontroleerd en waar nodig gecorrigeerd. De individuele resultaten worden ook verwerkt tot gedetailleerde sectorresultaten voor monitoring, beleid en onderzoeken intern, extern en op Europees niveau.

De meet- en registratiemethoden bij de kringloopcentra kunnen nog verbeteren. In samenspraak met Herw!n ondernemen we daarom een aantal initiatieven.

ACTIE 1: Herw!n, de kringloopcentra en de OVAM werken samen aan een verdere professionalisering en optimalisatie van de meet- en registratiemethode van de goederenstroom:

- Tijdens de planperiode werken we aan het up-to-date houden van de artikellijst, productgroepen en de gemiddelde gewichten.
- We onderzoeken en evalueren de meeteenheden voor kleinere artikelen. We bekijken hoe de inhoud of het volume te bepalen van een set of recipiënt voor meerdere artikelen en het daaraan gekoppelde gemiddelde gewicht. Zo zijn er vragen of een set bestek bijvoorbeeld geldt als één stuk of als meerdere en wat het gemiddelde gewicht is van zo'n set.
- We bekijken de optie om voor bepaalde productgroepen (verplicht) te werken met effectieve in plaats van gemiddelde gewichten.
- We werken aan efficiëntie, gebruiksgemak, correctheid en volledigheid in registraties en rapportages.
- We bekijken hoe hergebruik te meten met andere parameters. Hierbij denken we aan het aantal stuks en de omzet als controlefactoren. De steeds lichtere, kleinere en compactere meubelen, toestellen en huisraad vervaardigd van lichtere materialen vertekenen het resultaat in gewicht op negatieve wijze.
- We stemmen de registratie en meting af met de andere gewesten.

In de vorige planperiode werd aan de kringloopcentra een minimaal hergebruikspercentage opgelegd. Dat is belangrijk om te vermijden dat er een parallel circuit voor afval ontstaat. Deze doelstelling wordt dus behouden, maar elektrische en elektronische apparaten (EEA) worden voortaan uitgesloten. De situatie van

EEA is immers zeer specifiek, omdat er voor deze productgroep hergebruiscriteria gelden. Bij een visuele check op hergebruik is de effectieve herbruikbaarheid daardoor niet altijd eenduidig vast te stellen.

De kringloopcentra realiseren tijdens de planperiode continu een gemiddeld hergebruikpercentage van 50% voor de ingezamelde goederen, uitgezonderd voor elektrische en elektronische apparaten.

Tegelijkertijd blijft het inschatten van de herbruikbaarheid een belangrijk aandachtspunt. Verschillende goederen die niet door de kringwinkels worden aanvaard, krijgen bijvoorbeeld soms toch nog een tweede leven via geefplatformen. Het is dan ook van belang dat de focus van de kringwinkels (mede) blijft liggen op hergebruik en niet op maximalisatie van de inkomsten uit verkoop. Vanuit die optiek is het belangrijk dat ook vanuit kringwinkels kan worden gekeken op welke manier geefkanalen mee een rol kunnen spelen of op welke manier verkoop, ook tegen zeer lage prijzen, van zelfs minder voor de hand liggende spullen mogelijk is. Maximalisatie van inkomsten uit de verkoop door enkel een selectie te maken van goederen die tegen hoge(re) prijzen kunnen worden verkocht of waarvan men bijna zeker is dat ze verkocht zullen worden, kan niet de drijfveer zijn.

4.1.2.2 Bredere opvolging van hergebruik

Hergebruik vindt in Vlaanderen niet enkel plaats via de kringloopcentra. Daarom wordt voortaan ook het totale hergebruik in Vlaanderen opgevolgd van textiel, meubelen, EEA en een categorie andere (huisraad, boeken,...). Het gaat om productcategorieën die via de kringloopcentra in hergebruik komen, maar ook duidelijk langs andere kanalen. De Europese Commissie vraagt sinds 2021 ook een driejaarlijkse kwantitatieve rapportage van het totale hergebruik.

Het is vandaag onmogelijk om het hergebruik van die artikelen perfect te meten, maar schattingen zijn wel zinvol. Daarvoor zal dezelfde methodiek gebruikt worden als in de [studie van Delanoëje & Bachus \(2020\)](#), gebaseerd op een bevraging bij burgers. In 2021 telde Vlaanderen volgens deze methodologie 34 kg hergebruik per inwoner.

Als we het totale hergebruik van consumptieartikelen bekijken, gaat het om zowel de formele kanalen (kringloopcentra, andere winkels, internet,...) als de informele kanalen (rommelmarkten, familie en vrienden, geefplatformen,...). We volgen het totale hergebruik verder op en laten het stijgen. Een harde doelstelling is hier niet aangewezen omdat de overheid lang niet op alle kanalen of productgroepen impact heeft en omdat overheidsingrijpen op die kanalen ook niet altijd nodig is. Zo situeert volgens de studie van Delanoëje & Bachus (2020) 30% van het hergebruik van textiel zich binnen de familie- en vriendenkring. Ook hier wordt bekeken of het op termijn mogelijk is om complementair het hergebruik uit te drukken in stuks.

Een ander interessant cijfer uit dezelfde studie is de mate waarin een tweedehands-aankoop een nieuwe aankoop vermijdt. Momenteel geldt dat maar voor ongeveer 30% van de tweedehands aankopen. Dit hangt vermoedelijk sterk samen met de specifieke productgroep en met de kanalen. Zo zullen hergebruikte meubels

meestal wel nieuwe meubels vervangen, maar is dat veel minder het geval met bijvoorbeeld textiel of huisraad. Formele (betalende) kanalen zullen ook tot meer vervanging leiden dan informele (gratis) kanalen. Hergebruik is evenwel enkel doeltreffend als preventiestrategie als het de aankoop van nieuwe producten effectief vervangt.

Vlaanderen volgt als indicator het hergebruik op van consumptie-artikelen en in het bijzonder het hergebruik ter vervanging van nieuwe aankopen.

4.1.3 Productspecifieke opvolging van preventie

Naast algemene opvolging, willen we ook preventie en hergebruik monitoren voor een aantal specifieke productgroepen. Zonder harde doelstellingen te bepalen, streven we in algemene termen naar een daling van de productie en de consumptie van deze productgroepen. Op termijn kan dat de basis vormen om meer richting echte doelstellingen voor preventie en hergebruik op productniveau te evolueren, ook bijvoorbeeld in het kader van UPV-regelingen (zie ook titel 5.2.1). We gaan hier eerst in op de productspecifieke opvolging van preventie en daarna van hergebruik.

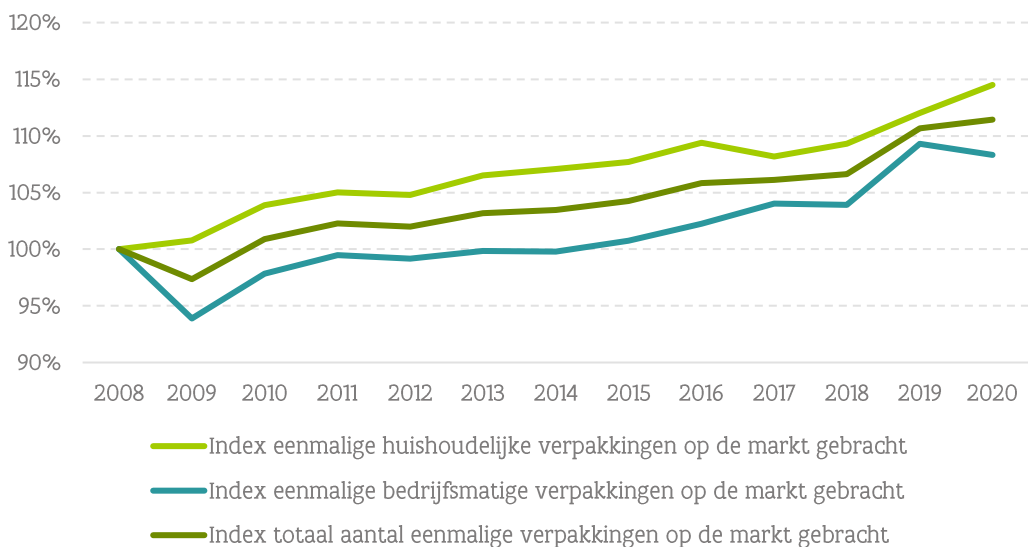
Vlaanderen streeft tegen 2030 naar een daling van:

- de hoeveelheid op de markt gebrachte voedselverpakkingen voor eenmalig gebruik uit kunststof die dienen voor voedingsproducten bedoeld voor onmiddellijke consumptie (cfr. SUP-richtlijn);*
- de hoeveelheid op de markt gebrachte eenmalige huishoudelijke verpakkingen (923.000 ton in 2020 door IVC gerapporteerd voor België);*
- de hoeveelheid op de markt gebrachte eenmalige bedrijfsmatige verpakkingen (907.000 ton in 2020 door IVC gerapporteerd voor België);*
- het textielafval van huishoudens.*

De eenmalige voedselverpakkingen uit kunststof moeten verplicht worden opgevolgd volgens artikel 4 van de SUP-richtlijn en tegen 2026 is een aantoonbare consumptievermindering verplicht. Om aan deze verplichting te voldoen, moeten we in kaart brengen hoeveel van deze producten op de markt komen. Het beheersorganisme voor huishoudelijke verpakkingen zal daarvoor in de toekomst de nodige data moeten aanleveren. In de volgende erkenning zal Vlaanderen er een aandachtspunt van maken dat ook een eventuele verschuiving naar eenmalige alternatieven die uit andere materialen dan kunststoffen bestaan, in kaart gebracht en vermeden wordt. Ook voor drinkbekers voor eenmalig gebruik uit kunststof, vraagt de SUP-richtlijn overigens een vermindering. In navolging van het marktverbod voor kunststof wegwerpdrinkbekers dat de federale overheid hierop uitvaardigde ([KB van 9 december 2021 betreffende producten voor eenmalig gebruik](#)), moet een verschuiving naar bekere voor eenmalig gebruik uit andere materialen hier eveneens vermeden worden.

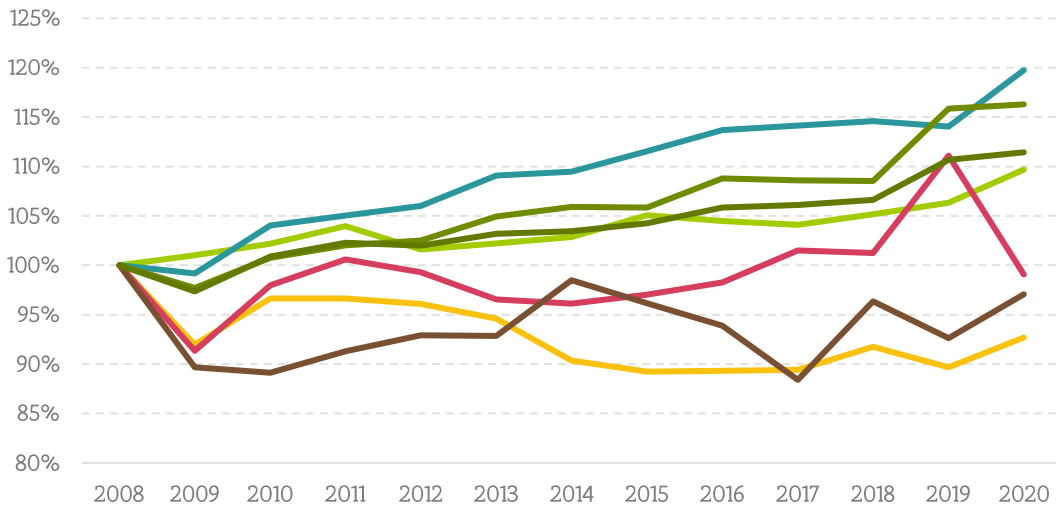
Meer algemeen is het de ambitie om de totale hoeveelheid eenmalige verpakkingen op de markt gebracht te doen dalen. We streven daarbij niet alleen naar een algemene daling, maar ook naar een daling per materiaaltype. In 2020 werden er 923 kton eenmalige huishoudelijke verpakkingen en 907 kton eenmalige bedrijfsmatige verpakkingen op de Belgische markt gebracht. Een regionale opdeling van deze cijfers is niet beschikbaar, maar aangezien het verpakkingenbeleid sterk interregionaal wordt afgestemd (via de IVC) gaan we ervan uit dat de verschillende gewesten dezelfde trends volgen.

Figuur 3 toont zowel bij de huishoudelijke als bij de bedrijfsmatige verpakkingen op de Belgisch markt gebracht een stijgende trend. De hoeveelheid bedrijfsmatige verpakkingen kende door de bankencrisis in 2009 een tijdelijke terugval, maar nam nadien terug toe.

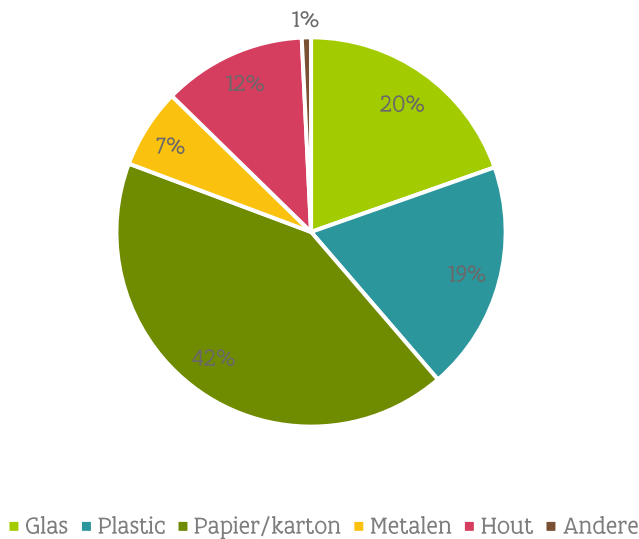
Figuur 3: Evolutie van de hoeveelheid eenmalige verpakkingen op de Belgische markt gebracht (huishoudelijk, bedrijfsmatig, totaal) in de periode 2008-2020 (index 2008) (Bron: IVC, rapportage Verpakkingsrichtlijn).

Wanneer we in Figuur 4 kijken naar de verschillende verpakkingsmaterialen zien we dat papier & karton, plastic, hout en in mindere mate glas een stijgende trend vertonen. De hoeveelheid op de markt gebrachte metalen verpakkingen en andere verpakkingen (o.a. kurk, textiel, porselein en samengestelde verpakkingen) daalde in de periode 2008-2019.

Figuur 4: Evolutie van de totale hoeveelheid eenmalige verpakkingen op de Belgische markt gebracht (huishoudelijk en bedrijfsmatig) in de periode 2008-2020 (index 2008) opgedeeld naar materiaal (Bron: IVC, rapportage Verpakkingsrichtlijn).

Bij het inschatten van de evoluties per verpakkingsmateriaal, is ook de verdeling tussen de materialen van belang. Zoals Figuur 5 toont heeft papier & karton in gewichtsperscentage het hoogste aandeel in de totale hoeveelheid op de markt gebrachte verpakkingen (42%), gevolgd door glas (20%), plastic (19%), hout (12%) en metalen (7%). Andere verpakkingen zijn verwaarloosbaar.

Figuur 5: Aandelen van de verschillende materialen in de totale hoeveelheid eenmalige verpakkingen (huishoudelijk en bedrijfsmatig) op de markt gebracht in België in 2019. (Bron: IVC, rapportage Verpakkingsrichtlijn).

Naast een sterke focus op verpakkingen, willen we ook de preventie van het huishoudelijke textielafval opvolgen. Die stroom wordt steeds belangrijker en heeft een zware milieu-impact. Aangezien er (voorlopig) geen UPV op textiel rust, zijn er geen cijfers over het op de markt gebracht textiel. Daarom volgen we de afvalberg op. Daarbij is zowel het selectief ingezameld textiel als het textiel in het restafval van belang. Het cijfer van de totale afvalberg textiel zal ingeschat worden aan het begin van de planperiode. Als in het kader van een toekomstige UPV voor textiel bijkomende cijfers voorhanden zijn rond het op de markt gebracht textiel, kan ook dat cijfer opgevolgd worden als preventie-indicator.

4.1.4 Productspecifieke opvolging van hergebruik

Ook voor hergebruik volgen we een aantal specifieke productgroepen op. Op dit moment streeft het beleid naar een algemene stijging van het hergebruik en is er geen productspecifiek beleid. De cijfers voor hergebruik zijn ook slechts schattingen. De opvolging van specifieke productgroepen biedt niettemin waardevolle info om het beleid verder te onderbouwen.

Vlaanderen volgt doorheen de planperiode het hergebruik van volgende specifieke productgroepen op:

- meubelen: hergebruik in 2021 geschat op 12,99 kg/inwoner;*
- textiel bij huishoudens: hergebruik in 2021 geschat op 4,32 kg/inwoner;*
- elektrische en elektronische apparaten: hergebruik in 2021 geschat op 2,88 kg/inwoner;*
- Huisraad+ (huisraad, boeken multimedia,...): hergebruik in 2021 geschat op 13,70 kg/inwoner.*

We kunnen deze consumptie-artikelen opvolgen via de methodologie van de studie van Delanoëje & Bachus (2020) die eerder werd vermeld. Voor producten zoals meubels, EEA en huisraad (incl. boeken) is het zinvoller het hergebruik op te volgen dan preventie-indicatoren zoals de hoeveelheid afval die door deze productgroepen wordt gecreëerd. Het gaat namelijk om zogenaamde 'trage' stromen. Beleidsmaatregelen rond bijvoorbeeld het verlengen van de levensduur of het beter herstelbaar maken van meubelen hebben pas effect na een aantal jaren. Een preventiedoelstelling voor de hoeveelheid meubelen in de afvalfase is binnen de planperiode dus niet zo relevant. Textiel is een buitenbeentje. Textiel is bij uitstek een stroom die zich leent tot hergebruik en dus zeker zinvol in dit kader om op te volgen. Tegelijk maakt de trend van fast fashion dat textiel steeds sneller einde levensduur is en geen 'trage stroom' is, waardoor preventiemaatregelen nog binnen de planperiode effect kunnen hebben. Bovendien is bij hergebruik van textiel zeker niet altijd sprake van het vervangen van een nieuwe aankoop. In het geval van textiel is het daarom zinvol zowel preventie als hergebruik van textiel op te volgen om een totaalbeeld van de stroom te krijgen. Daarom wordt textiel opgevolgd zowel bij de productspecifieke preventie-indicatoren als bij de hergebruiksindicatoren.

4.2 DOELSTELLINGEN VOOR EFFECTIEVE RECYCLAGE

Afval dat (voorlopig) niet vermeden kan worden, moet uiteraard zoveel als mogelijk correct worden ingezameld met het oog op recyclage. Nieuw in dit uitvoeringsplan is dat we voortaan de effectieve recyclage van stedelijk afval opvolgen. Selectieve inzameling is geen doel op zich, maar moet leiden tot een performante

en hoogwaardige recyclage. Een betere opvolging van de ingezamelde stromen tot op het niveau van de verwerking is daarom belangrijk. De focus ligt dus niet langer alleen op de vermindering van het restafval, maar ook op de verbetering van de recyclage zelf. Dit past binnen de Vlaamse beleidsvisie, maar is ook een gevolg van de Europese verwachtingen. Vlaanderen neemt in dit Lokaal Materialenplan de doelstellingen voor de recyclage van stedelijk afval over uit de Europese Kaderrichtlijn.

Vlaanderen realiseert volgende recyclagepercentages voor stedelijk afval ten opzichte van de ingezamelde hoeveelheid:

- 55% recyclage tegen 2025;
- 60% recyclage tegen 2030;
- 65% recyclage tegen 2035.

De Europese definitie van stedelijk afval (overgenomen in het Materialendecreet) sluit sterk aan bij de scope van dit uitvoeringsplan en is ongeveer gelijk aan de som van het huishoudelijke, het vergelijkbaar en het gelijkaardig bedrijfsafval. In 2021 ging van het huishoudelijke en vergelijkbaar bedrijfsafval 68,3% naar een inrichting met het oog op recyclage of compostering. De Europese Commissie paste voor de berekening van deze nieuwe doelstellingen echter een aantal definities en rekenregels aan. We enten ons voortaan op deze Europese regels bij de opvolging van de doelstellingen. Op basis van de nieuwe rekenregels en als we bovendien ook het gelijkaardig bedrijfsafval in beschouwing nemen, wordt voor het jaar 2020 het recyclagepercentage voor het stedelijk afval geschat op 56%. De doelstelling voor 2025 wordt normaal dus gehaald, maar voor de doelstellingen van 2030 en 2035 zijn er nog inspanningen nodig.

Specifiek voor verpakkingen bevat de Europese verpakkingsrichtlijn aparte doelstellingen die vertaald en deels ook aangescherpt werden in het [Interregionaal Samenwerkingsakkoord Verpakkingen \(ISA\)](#). Het ISA stelt dat tegen 2021 de verpakkingen uit glas, papier/karton, drankkartons en ferrometalen voor 90% in gewicht moeten worden gerecycleerd. Voor verpakkingen uit aluminium en hout gaat het om 75% en 80%. De cijfers van 2020 (IVC, 2022) tonen aan dat al die doelstellingen vlot gehaald worden, met uitzondering van drankkartons, doordat de nieuwe Europese rekenregels veel impact hebben op dit verpakkingsmateriaal. Dat wordt verklaard door onder andere de relatief hoge graad van productresten bij drankkartons en doordat de Poly-Alu-fractie veelal niet gerecycleerd wordt. In de context van de planperiode (2023-2030) zijn evenwel vooral de doelstellingen voor kunststofverpakkingen relevant. Tegen 2021 moest 50% van de kunststofverpakkingen in gewicht gerecycleerd worden, wat op basis van de cijfers van 2020 (46% voor huishoudelijk en 59% voor bedrijfsmatige kunststofverpakkingen) haalbaar moet zijn. Maar het ISA bepaalt voor deze stroom nog hogere percentages tegen 2023 en tegen 2030 die nog een grote uitdaging vormen tijdens de planperiode:

Vanaf 2023 wordt 65% van de huishoudelijke kunststoffen verpakkingen gerecycleerd en dit verhoogt naar 70% tegen 2030. Voor de bedrijfsmatige kunststoffen verpakkingen wordt vanaf 2023 55% gerecycleerd en

dit verhoogt naar 65% tegen 2030.

MATIS, het nieuwe materialen-informatiesysteem van de OVAM dat eind 2021 van start ging, verzamelt de nodige gegevens van bij de inzameling van het stedelijk afval tot aan de input in de recyclage. Tegen het einde van de planperiode zal MATIS uitbreiden met afvalstromen die buiten het stedelijk afval vallen (industriële productieafval, bouw- en sloopafval,...). Mogelijk kunnen dan nog meer vragen over recyclage beantwoord worden.

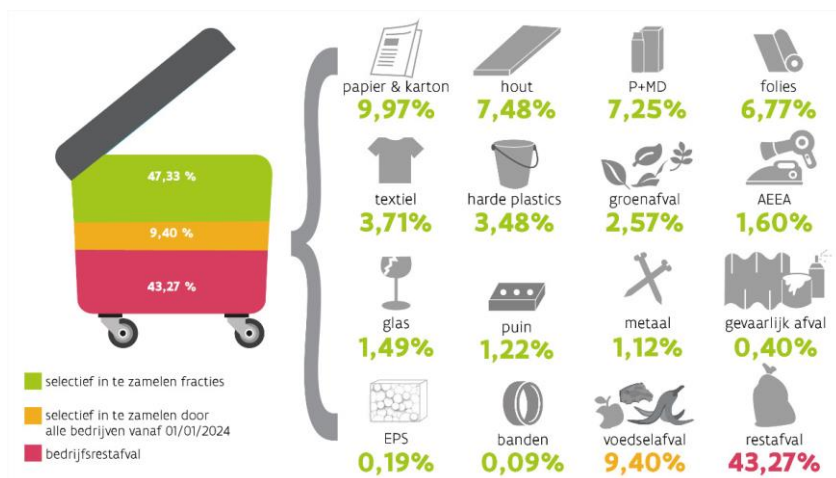
Sorteeranalyses (zie Figuur 6 en Figuur 7) tonen aan dat het restafval van huishoudens en bedrijven nog heel wat recycleerbaar afval bevat. Vandaar ook dat de Vlaamse Regering in het energie- en klimaatplan een doelstelling naar voren schoof om de recycleerbare fracties in het restafval te verminderen. Ook die doelstelling nemen we over:

De hoeveelheid recycleerbaar afval in het restafval daalt met 75% tegen 2030.

We meten deze doelstelling af aan de laatst uitgevoerde sorteeranalyses voor huisvuil en bedrijfsrestafval. Deze doelstelling mag evenwel niet leiden tot een verschuiving van niet-recycleerbaar materiaal naar de selectieve fracties, maar moet leiden tot een effectieve recyclage van dit afval. Figuur 6 toont in die context het enorme belang aan van de fractie bioafval in het huisvuil en Figuur 7 ook (in mindere mate) in het bedrijfsrestafval. Bioafval blijkt nog sterk aanwezig in het restafval, terwijl er goede recyclageopties bestaan. Vandaar ook dat deze stroom een belangrijke plaats krijgt in dit uitvoeringsplan.

Figuur 6: Resultaten sorteeranalyse huisvuil 2019-2021

Figuur 7: Resultaten rolcontainers bedrijfsrestafval, sorteeraanlyse 2022.

4.3 DOELSTELLINGEN VOOR HET HUISHOUDELIJK RESTAFVAL

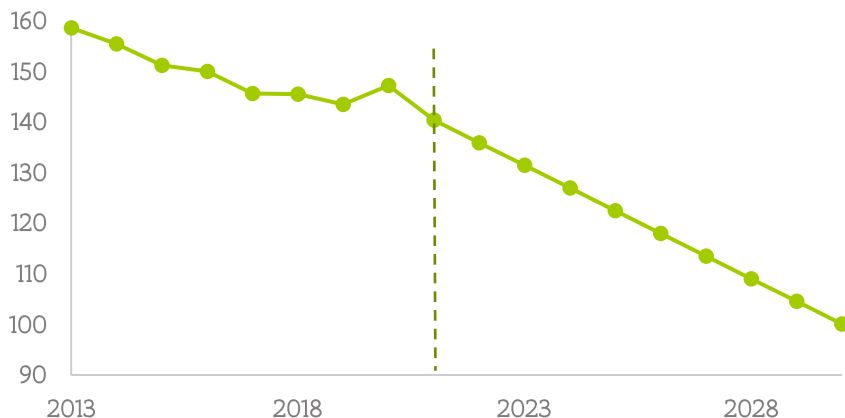
4.3.1 Ambitie op Vlaams niveau

Het vorige uitvoeringsplan schoof de ambitie naar voren om het huishoudelijke restafval (inclusief vergelijkbaar bedrijfsrestafval ingezameld via het huishoudelijke circuit) op Vlaams niveau te doen dalen van 155kg per inwoner in 2014 naar 138kg eind 2022. Dat kwam neer op een daling van ongeveer 11%. Jaar na jaar daalde het afval. In 2019 werd 143,5 kg per inwoner gerealiseerd. In 2020 merkten we evenwel een plotse sterke stijging op van het restafval per inwoner tot 147 kg. Mogelijk speelde er een Corona-effect, omdat er meer thuis werd geconsumeerd. In 2021 nam het restafval opnieuw een sterke duik, waardoor het laatste cijfer op 140kg per inwoner ligt en de doelstelling voor 2022 in zicht is. Een finale evaluatie van de restafvaldoelstellingen (ook per gemeente) zal in 2023 gebeuren.

Het Vlaamse Energie- en Klimaatplan trok het ambitieniveau voor de daling van het huishoudelijk restafval verder op. De Vlaamse Regering besliste dat het cijfer verder moet dalen tot 100 kg per inwoner in 2030. Om dat te realiseren moet het restafval vanaf 2020 elk jaar lineair dalen met 4,7kg per inwoner. Het ambitieniveau van deze doelstelling is niet te onderschatten. Het betreft namelijk een daling met meer dan 30% ten opzichte van de periode 2018-2020.

Het huishoudelijk restafval, inclusief het vergelijkbaar bedrijfsrestafval dat via het huishoudelijk circuit wordt ingezameld, daalt op Vlaams niveau naar 100kg per inwoner tegen eind 2030.

Traject richting 100kg restafval/inwoner

Figuur 8: Traject richting 100 kg huishoudelijk restafval per Vlaming

4.3.2 Indeling van gemeenten

Omwille van het socio-economische profiel of van demografische factoren is het mogelijk dat ondanks eenzelfde beleid gemeente A toch meer restafval per inwoner produceert dan gemeente B. De doelstelling van 100kg per inwoner tegen 2030 is daarom niet voor elke gemeente haalbaar. Sommige gemeenten zullen een lager cijfer moeten realiseren, anderen mogen iets hoger eindigen. Ook dat is een aspect van het maatwerk dat in dit plan als uitgangspunt geldt.

Doorheen de jaren is er op verschillende manieren met dit probleem omgegaan. In de periode voor 2016 was er één restafvaldoelstelling per gemeente, maar bestond er een vrij complex systeem van lokale correctiefactoren. Omdat dit systeem tot veel discussies leidde en benchmarking tussen gemeenten bemoeilijkte, werd in 2016 gekozen voor een meer objectieve en bij de lokale besturen goed gekende indeling van gemeenten: de Belfius-clusters. Deze indeling, ontwikkeld door de Belfius-bank, baseert zich op een uitgebreide reeks socio-economische en demografische factoren om Vlaanderen op te delen in 16 clusters van vergelijkbare gemeenten.

Met de Belfius-clusters werd een belangrijke stap vooruit gezet. De clusters zorgden niet alleen voor maatwerk op basis van het profiel van een gemeente, maar maakte het ook veel makkelijker om vergelijkbare gemeenten met elkaar te benchmarken. Maar reeds bij aanvang van het plan was duidelijk dat de relevantie van de Belfius-indeling voor de restafvalproductie van gemeenten verder onderzocht en geëvalueerd moest worden. Samen met de algemene evaluatie van het uitvoeringsplan in 2020, werd dan ook een uitgebreide statistische analyse uitgevoerd van deze indeling.

Uit die analyse bleek opnieuw dat eenzelfde restafvaldoelstelling voor elke Vlaamse gemeente geen goed idee is. De verschillen tussen gemeenten moeten in rekening gebracht worden. Anderzijds wees de analyse ook uit dat de Belfius-clustering een te verre gaande opdeling maakt om nog relevant te zijn voor het restafvalcijfer.

Vele clusters hebben wel een verschillend socio-economisch of demografisch profiel, maar zonder dat dit een statistisch verschil in het restafvalcijfer kan verantwoorden. Bij andere clusters is dat wel het geval. De clusters met statistische relevantie voor het restafvalcijfer zijn cluster 15 (de grote en regionale steden), cluster 16 (de kustgemeenten) en cluster 9 (gemeenten in de stadsrand met economische activiteit en toenemend aantal jongeren). Bij de andere clusters verdwijnt de statistische significantie na correctie voor een aantal beleidsvariabelen. Bij cluster 9 speelt allicht vooral de randstedelijkheid door. Er zijn evenwel ook in de andere clusters nog gemeenten die zich ook in de rand van een stad bevinden, maar waar het effect verdwijnt doordat ze in een cluster zitten met minder stedelijke gemeenten. Daarom weerhouden we enkel clusters 15 en 16 en een ‘hoofdcluster’ met alle andere gemeenten. Bij de beoordeling van hun restafvalcijfer zullen we wel rekening houden met de mate waarin een gemeente zich in de buurt van een (groot)stad bevindt.

Voor cluster 15 vroegen we vorige planperiode aan de Belfius-bank een nog verdere, onderbouwde opsplitsing van de grote en regionale steden, omdat de steden nog te verschillend waren in functie van het afvalbeleid. Dat resulteerde in drie aparte subclusters. In de praktijk bleek die subindeling meer vragen op te roepen dan bij te dragen aan een logische verdeling van de inspanningen. Vlaanderen telt met Antwerpen en Gent immers slechts twee echt grote steden met meer dan 200 000 inwoners. Deze twee steden kennen ook de typisch grootstedelijke problematieken die invloed hebben op het afvalbeleid. Daarnaast kent Brugge een specifieke problematiek van miljoenen toeristen die elk jaar bijdragen aan de restafvalproductie. Voortaan worden dus Antwerpen, Gent en Brugge apart bekeken van de andere steden in cluster 15.

Een specifieke case is Oostende. In de Belfius-indeling maakte Oostende als stad deel uit van cluster 15. Oostende ligt evenwel ook aan de kust. Aangezien zowel het kusttoerisme (in het bijzonder de tweedeverblijvers) als de stedelijkheid beiden in het nadeel van Oostende spelen om haar restafvalcijfer onder controle te houden, hebben we er deze planperiode voor gekozen Oostende van cluster 15 (de steden) naar cluster 16 (de kustgemeenten) te verhuizen. Ook uit de evaluatiestudie van de Belfius-clusters bleek dat een logische keuze te zijn. Tabel 1 geeft een overzicht van de nieuwe indeling in gemeenten voor de huishoudelijke restafvaldoelstellingen die deze planperiode gehanteerd wordt.

Hoofdcluster	Alle gemeenten buiten clusters 15 en 16
Cluster 15A	Antwerpen
	Gent
Cluster 15B	Brugge
	Aalst
	Genk
	Hasselt
	Kortrijk
	Leuven
	Mechelen

Cluster 16: Kustgemeenten	Roeselare
	Sint-Niklaas
	Turnhout
	Blankenberge
	Bredene
	De Haan
	De Panne
	Knokke-Heist
	Koksijde
	Middelkerke
Nieuwpoort	
Oostende	

Tabel 1: Vernieuwde indeling van gemeenten voor de huishoudelijke restafvaldoelstellingen

4.3.3 Restafvaldoelstelling per gemeente

Op basis van het ambitieniveau op Vlaams niveau enerzijds en een geoptimaliseerde indeling van gemeenten anderzijds, kunnen we een restafvaldoelstelling per cluster bepalen. Vorige planperiode vertrokken we daarvoor van de mediaan binnen de cluster. Gezien de hoge ambitie van de Vlaamse restafvaldoelstelling in 2030, is dat niet langer mogelijk. Om in 2030 op Vlaams niveau 100 kg per inwoner te bereiken, moeten we het restafval met ongeveer 30% verminderen. We vertrekken daarbij van de plandoelstelling uit de vorige periode, want het blijft wel een feit dat als binnen één cluster de helft van de gemeenten erin slaagt om een bepaald restafvalcijfer te halen, dit een realistisch doel was voor al de gemeenten in die cluster.

Daarom kiezen we ervoor voor clusters 15a, 15b en 16 als clusterdoelstelling op te leggen dat het restafvalcijfer 30% moet dalen ten opzichte van de respectievelijke doelstellingen uit het vorige uitvoeringsplan 2016-2022. De hoofdcluster is een samenvoeging van verschillende clusters uit het vorige plan, met toen verschillende doelstellingen. Hier kan je dus niet zomaar uitgaan van een reductie van 30%. We zorgen ervoor dat de doelstelling van de gemeenten uit de hoofdcluster wel binnen een range blijven tussen (afgerond) 20 en 40% daling ten opzichte van hun doelstelling uit het vorige plan. Verder wordt de doelstelling van de hoofdcluster bepaald op basis van het feit dat we finaal op 100kg restafval per Vlaming moeten landen in 2030.

Door als basis de doelstelling uit de vorige planperiode te nemen, zorgen we ervoor dat gemeenten de vruchten plukken van hun inspanningen in het verleden. Gemeenten die hun doelstellingen vorige planperiode niet hebben gehaald, zullen bijgevolg wel een grotere inspanning dan -30% moeten leveren.

Een deel van de reductie in het restafvalcijfer zullen gemeenten kunnen realiseren dankzij acties op Vlaams niveau. Het gaat om acties uit dit plan en andere plannen waarvoor de verantwoordelijkheid zeer sterk bij de Vlaamse overheid ligt en die impact hebben op het restafvalcijfer van elke gemeente. We selecteerden volgende acties op basis waarvan we dit 'Vlaamse aandeel' baseren:

- Actie 23: aanvaardingsplicht wegwerpluiers en selectieve inzameling bij huishoudens (-5,6 kg)
- Actie 38: Invoering van UPV-regelingen op nieuwe productgroepen, in het bijzonder voor textiel (-3 kg)
- Diverse initiatieven om voedselverlies te vermijden uit het actieplan 'Voedselverlies en biomassa(rest)stromen' (-2,37 kg)

De reducties in kilogram zijn geschat in de plan-MER (zie bijlage 10). De som van de drie acties komt op 11 kg. We gaan ervan uit dat verder ook nog minstens 2 kg kan worden gereduceerd door een reeks andere acties op Vlaams niveau, waarvan een aantal ook in de plan-MER zijn doorgerekend (o.m. optimalisaties bij de kringloopcentra, aanpassing verbrandingsverbod en eventuele realisatie van UPV meubels). Daarom leggen we het 'Vlaams aandeel' vast op 13 kg.

Gemeenten zelf moeten dus de nodige acties ondernemen om aan hun clusterdoelstelling te geraken, minus de 13kg die via Vlaamse acties wordt verwezenlijkt. Die bijkomende 13kg wordt expliciet gekoppeld aan het realiseren van een aantal acties die vanuit de Vlaamse overheid getrokken worden. De gemeenten moeten de laatste 13kg reductie dus enkel realiseren als bovenstaande (of evenwaardige) Vlaamse acties effectief zijn uitgevoerd tegen het einde van de planperiode.

Sommige gemeenten hebben vandaag al een heel goed restafvalcijfer ten opzichte van de andere gemeenten in hun cluster. Gemeenten wiens restafvalcijfer in 2020 maximum 13kg boven de clusterdoelstelling lag, daarvan verwachten we dat ze hun restafvalcijfer van 2020 minstens behouden en ze de minimale reductie van 13 kg realiseren (onder voorwaarde van het uitvoeren van de acties op Vlaams niveau).

Bovenstaande methodiek leidt (incl. Vlaamse reductie van 13kg) tot de onderstaande finale clusterdoelstellingen tegen 2030 voor de reductie van het huishoudelijk restafval en vergelijkbaar bedrijfsrestafval ingezameld via de huishoudelijke kanalen:

Doelstelling per inwoner tegen 2030:

- *Hoofdcluster: alle gemeenten buiten clusters 15 en 16: 90 kg*
- *Grote en regionale steden (cluster 15A): 135 kg*
- *Grote en regionale steden (cluster 15B): 111 kg*
- *Kustgemeenten (cluster 16): 181 kg*

Voor 53 reeds zeer goed scorende gemeenten is bovenstaande clusterdoelstelling niet relevant. Zij moeten hun restafval in eerste instantie status quo houden en tegen 2030 verminderen met het minimum van 13kg per inwoner ten opzichte van 2020 (Vlaamse aandeel).

Ook alle andere gemeenten die tijdens de planperiode een daling van hun restafvalcijfer realiseren tot onder deze doelstelling, moeten hun restafval verder status quo houden.

Bijlage 3 geeft een totaaloverzicht met per cluster de vermelding van alle Vlaamse gemeenten en het restafvalcijfer dat elk van hen moet bereiken tegen 2030. Per gemeente wordt ook aangegeven of de gewone clusterdoelstelling dan wel een eigen gemeentelijke doelstelling van toepassing is. De bijlage biedt ook nog wat meer inzicht in de berekening. Indien alle gemeenten hun doelstelling halen, komen we op Vlaams niveau op 100kg restafval per inwoner. Bij de monitoring van de lokale restafvaldoelstellingen zal niet enkel naar het harde resultaat gekeken worden, maar worden ook de inspanningen van de lokale overheden in ogenschouw genomen en eventuele specifieke lokale factoren (bv. invloed van een nabijgelegen grootstad). Zie ook titel 6.6.

Nog een belangrijke aanpassing ten opzichte van het vorige uitvoeringsplan, is dat het opgeruimde zwerfvuil en het selectief ingezamelde afval van sluikestorten niet langer meetelt voor de gemeentelijke restafvaldoelstelling. Voor selectief ingezameld sluikestort is dat een logische aanpassing, aangezien dat geen restafval is. Het opgeruimde zwerfvuil (inclusief het aandeel veegvuil dat als zwerfvuil wordt aanschouwd) wordt uitgesloten om geen perverse effecten te creëren. Het is niet correct een lokaal bestuur te straffen met een hoger restafvalcijfer, omdat ze haar straten proper wil houden en het zwerfvuil opruimt.

De OVAM meet het Vlaamse huishoudelijk restafval door de ingezamelde hoeveelheden afvalstoffen op te vragen. De lokale besturen, de beheersorganismen en de private partners melden deze gegevens voortaan per kwartaal in het nieuwe Materialeninformatiesysteem (MATIS) van de OVAM. Daardoor zal het selectief ingezameld sluikestort automatisch uit het restafvalcijfer verdwijnen als het op het recyclagepark uitgesorteerd wordt of als een selectief ingezamelde fractie naar een verwerker wordt afgevoerd. De opgeruimde hoeveelheden zwerfvuil moeten de gemeenten apart registreren en jaarlijks melden (zie hoofdstuk 10). Deze hoeveelheden kunnen vervolgens op die manier uit het restafvalcijfer gehaald worden.

Door het zwerfvuil uit de gemeentelijke restafvaldoelstelling te halen, is dit afval evenwel niet weg. Het wordt daarom wel gewoon meegerekend in het totaalcijfer van het huishoudelijk restafval voor Vlaanderen. Over heel Vlaanderen blijft het beleid om het zwerfvuil te verminderen uiteraard belangrijk en ook de lokale besturen hebben daarin een voorname rol (zie hoofdstuk 10). In de praktijk zal de impact op het totaalcijfer restafval evenwel heel beperkt zijn, aangezien dit slechts een klein aandeel vormt van het huishoudelijk restafval. Het restafvalcijfer wordt bijna volledig gedreven door het huisvuil en het grofvuil.

4.3.4 Restafvaldoelstelling per intercommunale

De restafvaldoelstellingen op maat zijn bewust aan de gemeenten opgelegd. Een grote stad is nu eenmaal niet te vergelijken met een kleine plattelandsgemeente. Anderzijds is het zo dat de meeste lokale besturen voor hun afvalbeleid samenwerken binnen een afvalintercommunale.

Uit de evaluatie van het vorige uitvoeringsplan bleek dat een aantal afvalintercommunales vragende partij is voor een doelstelling per intercommunale in plaats van een doelstelling per gemeente. Dat is zinvol voor afvalintercommunales waar de gemeenten een grote beheersoverdracht hebben gedaan en het afvalbeleid binnen de intercommunale wordt afgestemd. Er is vraag om in dergelijke gevallen de doelstelling te kunnen 'solidariseren'.

Ook hier willen we maatwerk mogelijk maken. Bij sommige afvalintercommunales kan dit inderdaad een nuttige aanpak zijn. Tabel 2 toont de doelstelling per afvalintercommunale. Die kwam tot stand op basis van het naar inwoners gewogen gemiddelde van de doelstellingen van elke gemeente van de intercommunale.

De deelnemende gemeenten van een intercommunale kunnen ervoor opteren hun individuele doelstellingen te vervangen door de doelstelling op intercommunaal niveau. Ze moeten dat officieel melden aan de OVAM. Volgende voorwaarden zijn daarbij van toepassing:

- De aanvraag moet gebeuren in de eerste twee jaar van de planperiode.
- Alle gemeenten van de intercommunale moeten akkoord zijn met de beslissing tot 'solidarisering' en de aanvraag ondertekenen.
- De intercommunale moet een duidelijk beleidsplan indienen bij de OVAM, waarbij ze aangeeft welke beleidsmaatregelen ze zal nemen om de intercommunale doelstelling te bereiken. Dat kan deel uitmaken van het bestaande ondernemingsplan of daar een wijziging aan zijn.
- Het ingediende beleidsplan moet een duidelijke en door alle gemeenten gedragen visie bevatten over de inzet van de belangrijkste beleidsinstrumenten die invloed hebben op de restafvaldoelstelling, zoals de tarifiering en de ophaalfrequenties van verschillende stromen. Daarbij wordt naar een harmonisering gestreefd over het grondgebied van de intercommunale. Er moet ook een zekere beheersoverdracht zijn voor de operationele taken van het lokale afvalbeleid. Daardoor komt niet enkel de doelstelling bij de intercommunale te liggen, maar heeft zij ook effectief de instrumenten in handen om die doelstelling te bereiken.

De OVAM zal inschatten of aan bovenstaande vereisten is voldaan en op basis daarvan al dan niet goedkeuring verlenen tot het 'solidariseren' van de doelstelling. In dat geval vervalt de in bijlage 3 vermelde doelstelling voor deze gemeenten en wordt ze vervangen door de in Tabel 2 vermelde doelstelling op intercommunaal niveau. Die doelstelling moet dan enkel op intercommunaal niveau gehaald worden en dus niet door elke gemeente apart, wat niet wegneemt dat alle gemeenten er wel toe gebonden zijn om op intercommunaal niveau deze doelstelling samen te halen.

Intercommunale	Restafvaldoelstelling in kg/inw tegen 2030
Aarschot	90
Antwerpen	135
EcoWerf	83
IBOGEM cvba	90
IDM	90
IGEAN milieu & veiligheid	90

ILvA i.g.s.	95
IMOG	97
INCOVO	90
INTERRAND	90
INTERZA	90
Intradura	90
IOK Afvalbeheer	88
IVAGO	132
IVAREM	96
IVBO	125
IVIO	90
IVLA	90
IVM	90
IVOO	158
IVVO	117
Knokke-Heist	181
Limburg.net	93
MIROM Menen	90
MIROM Roeselare	97
MIWA	87
Sint-Genesius-Rode	90
VERKO	90

Tabel 2: Intercommunale doelstelling voor huishoudelijk restafval tegen 2030

4.3.5 Aanpassing van doelstellingen doorheen de planperiode

Midden in de vorige planperiode herbekeek de Belfius-bank haar indeling, waardoor ook de doelstellingen van de gemeenten moesten herberekend worden. Daardoor was een planaanpassing nodig, met opnieuw de hele officiële procedure, inclusief een nieuw openbaar onderzoek. Om dat tijdens deze planperiode te vermijden, anticiperen we op verwachte evoluties die opnieuw dergelijke impact kunnen hebben.

De Belfius-indeling wordt om de 10 jaar herbekeken. Een nieuwe aanpassing wordt in de loop van 2028 verwacht. De planperiode loopt tot midden 2030. Een aanpassing is dus slechts voor een korte periode relevant. Bovendien zijn alleen aanpassingen in clusters 15 en 16 van belang. De kans op aanpassingen is zeker voor die clusters erg klein. We zullen dan ook geen rekening houden met een eventuele herindeling van de Belfius-clusters en de restafvaldoelstelling daar niet aan aanpassen.

Er zijn evenwel andere zaken die de restafvaldoelstelling van de gemeenten en intercommunales kunnen beïnvloeden. Het gaat dan vooral om bestuurlijke hervormingen op het lokale niveau. Zo is er de evolutie richting fusies van gemeenten. Het is erg waarschijnlijk dat ook de komende planperiode nieuwe fusies van gemeenten zullen plaatsvinden. Zo is bijvoorbeeld een fusie tussen Tongeren en Borgloon gepland tegen 2025.

Ook Ham en Tessenderlo gaven aan te willen fuseren en Borsbeek wenst aan te sluiten bij Antwerpen. In dergelijk geval wordt automatisch voor de fusiegemeente een nieuwe doelstelling van kracht, berekend op basis van het naar inwoners gewogen gemiddelde van de doelstellingen van de oorspronkelijke gemeenten.

Dergelijke fusies tussen gemeenten kunnen een invloed hebben op de grenzen van een afvalintercommunale. Maar het is ook mogelijk dat een gemeente om andere redenen beslist haar afvalintercommunale te verlaten of bij een nieuwe intercommunale aan te sluiten. Als om welke reden dan ook de grenzen van een afvalintercommunale wijzigen doorheen de planperiode, gebeurt er automatisch een herberekening van de doelstelling op intercommunaal niveau. Dat gebeurt op basis van het nieuwe gewogen gemiddelde van de individuele doelstellingen van de verschillende gemeenten die tot de vernieuwde intercommunale behoren. Als (bepaalde) gemeenten binnen hun oorspronkelijke intercommunale ervoor gekozen hadden om hun individuele restafvaldoelstelling te solidariseren en samen gekozen hadden voor een bindende intercommunale doelstelling, zal deze keuze herbevestigd moeten worden in functie van de nieuw berekende intercommunale doelstelling. Daarvoor volstaat opnieuw een officiële melding aan de OVAM, ondertekend door alle deelnemende gemeenten van de intercommunale, inclusief de nieuwe gemeenten. Zolang dat niet is gebeurd, vallen alle gemeenten terug op de individuele gemeentelijke doelstelling uit bijlage 3.

4.4 DOELSTELLINGEN VOOR HET BEDRIJFSRESTAFVAL

In het vorige uitvoeringsplan schoven we een daling van 15% naar voren voor het bedrijfsrestafval tegen 2022 ten opzichte van 2013. Tot 2019 is het bedrijfsrestafval evenwel blijven stijgen. In 2018 werd de totale hoeveelheid bedrijfsrestafval geschat op 951.903 ton en in 2019 op 947.643 ton. In de periode 2019-2022 werden verschillende beleidsinitiatieven genomen, waaronder een strengere regelgeving rond inzameling en een verhoging van de heffingen op verbranding van bedrijfsrestafval. In 2020 daalde voor het eerst sinds lang de hoeveelheid bedrijfsrestafval naar 886.885 ton. Dat jaar sloeg evenwel ook de Coronapandemie toe, die een zware impact had. Ook 2021 was een Corona-jaar, maar met toch beduidend minder lange en strenge lockdowns. Toch daalde het bedrijfsrestafval verder naar 871.967 ton (voorlopig cijfer). De maatregelen uit de vorige plan lijken dus effect te hebben en zullen normaal gezien verder doorwerken. Het effect van de verhoogde heffingen op te verbranden bedrijf(rest)afval bijvoorbeeld zal pas zichtbaar worden in het cijfer van 2022. Niettemin is er nog veel potentieel om het restafval verder te reduceren en zijn verdere inspanningen nodig.

Voor de verdere daling van het bedrijfsrestafval baseren we onze doelstelling eveneens op het Vlaamse Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Dat plan streeft naar een daling van het bedrijfsrestafval met een 'gelijkaardig percentage' als het huishoudelijk restafval waar zo'n 30% moet gereduceerd worden ten opzichte van de periode 2018-2020 om op 100 kg per inwoner te landen. Daarom wordt volgende doelstelling voor het bedrijfsrestafval naar voren geschoven:

Het bedrijfsrestafval daalt met 30% tegen 2030 ten opzichte van de periode 2018-2020.

Om een daling van 30% te realiseren ten opzichte van het gemiddelde restafvalcijfer van de jaren 2018, 2019 en 2020 (928.810 ton), moet het bedrijfsrestafval verminderen met 278.643 ton. We komen dan uit op 650.167 ton restafval tegen 2030. De monitoring van het bedrijfsrestafval gebeurt voorlopig op basis van de cijfers die Valipac moet rapporteren in het kader van haar erkenning. Eens het monitoringsysteem MATIS op punt staat, zal de monitoring via dat systeem gebeuren. Deze andere manier van opvolging, kan aan het begin van de planperiode aanleiding geven tot verschuivingen van de cijfers die los staan van werkelijke verschuivingen. Daarmee houden we rekening bij de rapportering over de doelstelling.

Tot nog toe werd alleen de inzameling van het restafval opgevolgd. Door de nieuwe regels over inzameling en verwerking van bedrijfsrestafval in VLAREMA 8, investeren een aantal actoren in de sector momenteel in nasortering van bedrijfsrestafval. Ook deze hoeveelheden moeten we in kaart krijgen. Afval dat via nasortering nog uit het restafval gehaald wordt en niet naar eindverwerking moet gaan, kan dan meegerekend worden voor het behalen van de 30%-doelstelling. De OVAM zal nagaan hoe deze hoeveelheden op een betrouwbare manier meegerekend kunnen worden. Dat kan gepaard gaan met bijkomende rapportageverplichtingen voor de actoren in de afvalsector.

ACTIE 2: De OVAM zal de uit het bedrijfsrestafval nagesorteerde hoeveelheden afval die niet naar eindverwerking gaan in kaart brengen om ze in rekening te brengen voor de doelstelling voor bedrijfsrestafval. De OVAM onderzoekt op welke manier dat best kan en zal zo nodig daarvoor bijkomende rapportageverplichtingen wettelijk verankeren.

De algemene doelstelling kan tijdens de planperiode ook aangevuld worden met sectorale doelstellingen, in samenspraak met sectorfederaties. Dergelijke sectorale doelstellingen kunnen richtinggevend zijn voor nieuwe initiatieven.

Dit plan stelt aparte doelstellingen voorop voor het huishoudelijk restafval en voor het bedrijfsrestafval, omdat het aparte inzamelcircuits betreft en omdat de beleidsinstrumenten verschillend zijn. Niettemin is het mogelijk dat de doelstellingen beïnvloed worden door verschuivingen tussen beide circuits. Om dergelijke verschuivingen op te sporen, bekijkt de OVAM bij de monitoring ook steeds het totaal restafvalcijfer (huishoudelijk en bedrijfsrestafval samen). Daarnaast kunnen de restafvaldoelstellingen ook beïnvloed worden door onbedoelde verschuivingen naar selectieve stromen. Dat gebeurt als burgers of bedrijven niet-recycleerbaar afval tegen de sorteerbodschap in bij de selectieve stromen weggooien (bijvoorbeeld om hogere tarieven te vermijden). Het is uiteraard niet de bedoeling dat de restafvalcijfers op die manier dalen. Tijdens de planperiode zal de OVAM daarom voor verschillende stromen ook aandacht besteden aan de opvolging van het niet-recycleerbaar residu dat ingezameld wordt bij de selectieve stromen.

4.5 DOELSTELLINGEN VOOR EINDVERWERKING

Het beleid rond preventie, selectieve inzameling en recyclage moet ervoor zorgen dat er zo min mogelijk afval naar eindverwerking gaat. Dit betekent dat Vlaanderen zich moet voorbereiden op een gefaseerde afbouw van

afvalverbranding. Toch zal er ook deze planperiode nog afval zijn dat niet vermeden of gerecycleerd kan worden. Dat moet vervolgens op een verantwoorde manier verbrand of, indien het niet anders kan, gestort worden. Daarom eist een apart beleid rond eindverwerking met eigen doelstellingen nog steeds een belangrijke plaats op in dit Lokaal Materialenplan. De doelstellingen voor dit beleid zijn eerder kwalitatief van aard en worden hier toegelicht.

Zolang er nog afval te verbranden is, moet de capaciteit die we in stand houden zo performant mogelijk zijn met een minimale milieu-impact. Daarnaast spelen ook andere criteria een rol in de beoordeling van verbrandingscapaciteit, zoals onder andere technologische ontwikkelingen, geografische spreiding en mobiliteit. Bovenal stelt het Vlaams Energie- en Klimaatplan dat de broeikasgasuitstoot van afvalverbranding in Vlaanderen met 25% moet dalen tegen 2030¹, gekoppeld aan de voorziene reductie van het aanbod aan te verbranden restafval.

De broeikasgasuitstoot van afvalverbranding in Vlaanderen daalt met 25% tegen 2030 ten opzichte van 2017.

De capaciteit voor afvalverbranding volgt de hoeveelheid restafval en recyclageresidu's die in Vlaanderen ontstaan. Pas als het aanbod aan brandbaar afval in Vlaanderen structureel is gedaald, wordt de capaciteit voor afvalverbranding proportioneel afgebouwd. Op die manier vermijden we zowel capaciteitstekorten als structurele overcapaciteit. Verder moet Vlaanderen ook voor afvalstoffen die niet onder het zelfvoorzieningsprincipe vallen, voldoende eigen capaciteit behouden en niet te afhankelijk worden van capaciteit buiten Vlaanderen.

Het aanbod brandbaar afval en de verbrandingscapaciteit blijven in balans tijdens de planperiode.

Ook de stortcapaciteit blijft afgestemd op het aanbod. Het storten van afvalstoffen blijft de minst gewenste manier van eindverwerking volgens de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen en het Materialendecreet. Niettemin zijn stortplaatsen nog steeds het noodzakelijke sluitstuk voor afvalstoffen waarvoor storten vanuit milieuoogpunt de meest aangewezen verwerkingswijze is. Meer bepaald is storten nog noodzakelijk voor niet-recycleerbare, niet-brandbare afvalstoffen en voor de opvang van calamiteiten. Voor de andere (brandbare) afvalstoffen die vandaag nog gestort worden werken we verder aan een uitfasering. Zo wordt storten beperkt tot het hoogst noodzakelijke, in lijn met de verwerkingshiërarchie.

¹ In het Vlaams Energie- en Klimaatplan wordt de totale broeikasgasemissie van de afvalsector op basis van cijfers uit 2017 geschat op 2,3 Mton CO₂-eq. Afvalverbranding vertegenwoordigt daarin het grootste aandeel met 58% van de uitstoot. Dat komt dus overeen met 1,3 Mton CO₂-eq. Een daling van 25% komt overeen met (afgerond) maximaal 1Mton CO₂-eq in 2030. Omdat het VEKP vertrekt van cijfers uit 2017, neemt ook het LMP dit als referentiejaar voor de doelstelling.

4.6 DOELSTELLINGEN VOOR ONTWIJKGEDRAG

Ondanks het goed uitgewerkte afvalstelsel in Vlaanderen, zijn er helaas nog steeds vormen van ontwijkgedrag, waarbij burgers zich (bewust of onbewust) onttrekken aan de bestaande inzamelkanalen. Het gaat dan over zwerfvuil en sluisstorten.

Inzake zwerfvuil wordt zowel de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil als het aantal stuks zwerfvuil op de grond opgevolgd. De hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil wordt sterk beïnvloed door de frequentie van opruimen. Wanneer er minder wordt opgeruimd, zou bijgevolg de indruk kunnen ontstaan dat de zwerfvuiltoestand verbeterd is. Daarom dat ook het aantal stuks zwerfvuil op de grond gemonitord wordt. Dit geeft een zicht op de toestand van de netheid op bepaalde locaties. Ook dat wordt beïnvloed door het opruimen, maar op een andere manier. Daar kan het moment van de telling invloed hebben. Als er geteld wordt net nadat er opgeruimd is, zal er minder zwerfvuil te vinden zijn. De combinatie van beide indicatoren is daarom nodig voor een goed totaalbeeld van de zwerfvuiltoestand. Aan beide indicatoren worden doelstellingen gekoppeld.

Voor wat betreft de opgeruimde hoeveelheden geldt volgende doelstelling:

De totale hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil op de grond daalt tegen 2030 met minstens 20% t.o.v. 2023.

Bovenstaande doelstelling betreft de hoeveelheid zwerfvuil op jaarbasis opgeruimd op de grond door lokale besturen, provincies en Vlaamse overheidsinstanties, gemeten in gewicht. Tot 2022 werd dit geschat door extrapolatie op basis van een bevraging bij een steekproef van gemeenten. Daar werden vervolgens de gerapporteerde hoeveelheden van de Vlaamse overheidsinstanties en provincies bijgeteld. Vanaf 2023 verplicht dit plan voor al die actoren een jaarlijkse registratie via een online vragenlijst waarmee aan het begin van elk jaar de cijfers over het afgelopen jaar worden opgevraagd. De cijfers van 2023 zullen als nulmeting in de eerste helft van 2024 beschikbaar zijn².

Omwille van de grote veranderingen die op til zijn in het zwerfvuilbeleid, in het bijzonder door de invoering van statiegeld (zie hoofdstuk 10), is het nog onduidelijk of bovenstaande doelstelling ambitieus genoeg is. Tijdens de tussentijdse evaluatie van het Lokaal Materialenplan (zie hoofdstuk 11) zal daarom bijzondere aandacht besteed worden aan deze specifieke doelstelling en zal bekeken worden of een verscherping van de doelstelling mogelijk is.

Voor wat betreft het aantal stuks wordt volgende doelstelling naar voren geschoven:

² Om toch een idee te krijgen over de grootteorde van de hoeveelheden zwerfvuil, worden de geschatte opgeruimde hoeveelheden zwerfvuil voor de jaren 2015 t/m 2021 hier vermeld: 2015: 20.400 ton; 2017: 20.448 ton; 2019: 22.641 ton; 2021: 18.171 ton.

Het aantal stuks zwerfvuil per 100m² voor de volgende type-omgevingen daalt met 20% tegen 2030 t.o.v. 2023:

- autostradeparkings,*
- afvalverzamelpunten,*
- openbaar vervoer stopplaatsen,*
- hoofdstructuurwegen,*
- centrumstraten,*
- winkelwandelstraten.*

Voor alle andere gemeten type-omgevingen mag het aantal stuks zwerfvuil per 100m² niet significant stijgen tegen 2030 t.o.v. 2023.

Deze doelstelling geeft zicht op de netheid van Vlaanderen. De bepaling gebeurt door een jaarlijkse telling van het aantal stuks zwerfvuil op het openbaar domein. Daarvoor wordt op basis van een steekproef in de verschillende type-omgevingen gemeten. In de loop van 2022 werd deze methodiek uitgetest. Om een robuuste basis te hebben, geldt daarom 2023 als referentiejaar. De cijfers van deze nulmeting zullen in het voorjaar van 2024 beschikbaar zijn³.

Uiteraard streeft Vlaanderen ook naar minder sluikstorten. Dit uitvoeringsplan bevat echter geen concrete doelstelling daarover omdat de kwaliteit van de data over sluikstorten onvoldoende consistent is. De aanpassingen en daarbij horende kosten om de datakwaliteit zodanig te verhogen dat er zinvolle doelstellingen aan gekoppeld kunnen worden, zijn groot. In samenspraak met de lokale besturen zal de OVAM tijdens de planperiode verkennen in hoeverre een aparte registratie en de rapportering van de hoeveelheid sluikstort haalbaar is.

Actie 3: De OVAM en de lokale besturen bekijken samen de haalbaarheid van een aparte registratie en rapportering van de opgeruimde hoeveelheid sluikstort.

Specifiek wat betreft de hoeveelheid afval van sluikstorten aan textielcontainers, verwachten we dat de lokale besturen al een rapportering doen. Op dit moment gebeurt dat door sommige lokale besturen wel en andere niet. Hier streven we harmonisatie na. Er zijn drie mogelijke scenario's:

- In een eerste scenario ruimt de gemeente zelf het sluikstort op rond de containers. In dat geval meldt de gemeente het sluikstort in MATIS onder code GE_vuil. De textielinzamelaar meldt in MATIS het textiel (code TT).

³ Om toch een idee te krijgen over het aantal stuks zwerfvuil per type-omgeving, worden de medianen van de waarden voor de jaren 2017-2020 hier vermeld. Die waarden zijn gebaseerd op een analyse van de zwerfvuiltellingen die deel uitmaakten van de score van de vroegere Netheidsindex, waarbij gecorrigeerd wordt voor de meetmethode. De resultaten zijn niet beschikbaar per oppervlakte maar per lopende meter van de uitgevoerde metingen volgens de methodologie van de Netheidsindex. Autostradeparkings 106 stuks per 100m; Afvalverzamelpunten 74 stuks per 100m; Openbaar vervoer stopplaatsen 56 stuks per 100m; Hoofdstructuurwegen 41 stuks per 100m; Centrumstraten 41 stuks per 100m; Winkelwandelstraten 40 stuks per 100m.

- In een tweede scenario ruimt de inzamelaar het sluikestort op, maar komt daarmee naar het recyclagepark of naar een gemeentelijk depot. In dat geval meldt de gemeente het sluikestort in MATIS eveneens onder code GE_vuil. De textielinzamelaar meldt het textiel in MATIS (code TT).
- In een derde scenario ruimt de inzamelaar het sluikestort zelf op. In dat geval meldt de inzamelaar zowel het textiel (code TT) als het sluikestort (code GE_vuil) in MATIS.

Het sluikestort dat **in** de container zit en op de plek van de textielcontainer al wordt uitgesorteerd, meldt de gemeente of textielinzamelaar (afhankelijk van bovenstaande scenario's) onder de code GE_vuil. Als het sluikestort in de container samen met het textiel wordt afgevoerd naar een verwerkingslocatie voor sortering, meldt de textielinzamelaar dit sluikestort samen met het textiel onder de code TT. De verwerkingslocatie zal dan ook in MATIS moeten melden over zijn in- en uitgaande afval- en materiaalstromen.

In scenario 3 krijgt de inzamelaar de rechten van de OVAM om de inzameling van sluikestort te melden in MATIS onder code GE_vuil. De gemeente kan in MATIS steeds nagaan wat inzamelaars voor hun gemeente melden.

In de eerste twee scenario's kan de gemeente het sluikestort dat in een selectieve fractie hoort, ook selectief inzamelen/afvoeren. In dat geval meldt de gemeente dit sluikestort niet onder de code GE_vuil, maar onder de specifieke afvalcode voor selectieve afvalinzameling en telt het niet mee in de restafvalcijfers (zie ook titel 4.3.3).

In de eerste twee scenario's is het ook mogelijk om het sluikestort tezamen af te voeren met huisvuil of grofvuil en dan moet de gemeente het sluikestort niet apart melden als GE_vuil, maar wel als onderdeel van de inzameling van huisvuil of grofvuil. Het telt dan uiteraard ook wel mee in de restafvalcijfers.

4.7 OVERZICHT EN MONITORING VAN DE DOELSTELLINGEN EN INDICATOREN

Tabel 3 biedt een volledig overzicht van alle doelstellingen en indicatoren die in dit vierde hoofdstuk aan bod kwamen. Per doelstelling of indicator wordt ook aangegeven hoe deze gemonitord zal worden.

Doelstellingen en indicatoren	Monitoring
Preventie en hergebruik	
<i>De totale berg afval in Vlaanderen blijft tegen 2030 minstens stabiel op 2.376.000 ton huishoudelijk afval en 1.956.000 ton gelijkaardig bedrijfsafval. Bij voorkeur wordt een absolute daling gerealiseerd.</i>	Opvolging via Valipac en MATIS.
<i>De kringloopcentra realiseren 8 kg hergebruik per inwoner tegen 2030.</i>	Cijfers Herw!n.
<i>De kringloopcentra realiseren tijdens de planperiode continu een hergebruikspercentage van 50% voor de ingezamelde goederen, uitgezonderd voor EEA.</i>	Cijfers Herw!n.
<i>Vlaanderen volgt als indicator het hergebruik van consumptie-artikelen op en in het bijzonder het hergebruik ter vervanging van nieuwe aankopen.</i>	Methodologie van Delanoeyje & Bachus (2020).
<i>Vlaanderen streeft tegen 2030 naar een daling van de hoeveelheid op de markt gebrachte voedselverpakkingen voor eenmalig gebruik uit kunststof die dienen voor voedingsproducten bedoeld voor onmiddellijke consumptie (cfr. SUP-richtlijn)</i>	Methodologie vastgelegd door de Europese Commissie i.k.v. de SUP-richtlijn.
<i>Vlaanderen streeft tegen 2030 naar een daling van de op de markt gebrachte eenmalige huishoudelijke en bedrijfsmatige verpakkingen in totaliteit en per materiaaltype.</i>	Cijfers IVC.
<i>Vlaanderen streeft tegen 2030 naar een daling van de totale hoeveelheid huishoudelijk textielafval.</i>	Som van het selectief ingezamelde textiel en het textiel aanwezig in het restafval o.b.v. sorteeranalyses.
<i>Het totale hergebruik van meubelen, textiel, EEA en huisraad+ wordt als indicator opgevolgd.</i>	Methodologie van Delanoeyje & Bachus (2020).

Recyclage	
<i>55% van het ingezamelde stedelijk afval wordt effectief gerecycleerd tegen 2025; 60% tegen 2030 en 65% tegen 2035.</i>	Methodologie vastgelegd door de Europese Commissie, opvolging via Valipac, MATIS en andere bronnen.
<i>Vanaf 2023 wordt 65% van de huishoudelijke kunststoffen verpakkingen gerecycleerd en dit verhoogt naar 70% tegen 2030. Voor de bedrijfsmatige kunststoffen verpakkingen wordt vanaf 2023 55% gerecycleerd en dit verhoogt naar 65% tegen 2030.</i>	Opvolging via rapportering door Fost Plus, Valipac en individuele verpakkingsverantwoordelijken aan IVC die controles uitvoert.
<i>De hoeveelheid recycleerbaar afval in het restafval daalt met 75% tegen 2030.</i>	Inschatting op basis van sorteeranalyses huisvuil, bedrijfsrestafval en grofvuil.
Huishoudelijk restafval en vergelijkbaar bedrijfsrestafval	
<i>Het huishoudelijk restafval, inclusief het vergelijkbaar bedrijfsrestafval, daalt op Vlaams niveau naar 100 kg per inwoner tegen 2030.</i>	Opvolging van de ingezamelde hoeveelheden via MATIS.
<i>Individuele reductiedoelstellingen voor het huishoudelijk restafval, inclusief het vergelijkbaar bedrijfsrestafval, voor elke Vlaamse gemeente, te realiseren tegen 2030</i>	Opvolging van de ingezamelde hoeveelheden via MATIS.
<i>Reductiedoelstelling per intercommunale voor het huishoudelijk restafval, inclusief vergelijkbaar bedrijfsrestafval, te realiseren tegen 2030 .</i>	Opvolging van de ingezamelde hoeveelheden via MATIS.
Gelijkaardig bedrijfsrestafval	
<i>Het bedrijfsrestafval daalt met 30% tegen 2030 ten opzichte van de periode 2018-2020.</i>	Opvolging van de ingezamelde hoeveelheden via Valipac-cijfers en/of MATIS.
Eindverwerking	
<i>De broeikasgasuitstoot van afvalverbranding in Vlaanderen daalt met 25% tegen 2030 ten opzichte van 2017.</i>	Opvolging van aanbod op basis van aangiftes milieuheffingen, rapportage 'Tarieven en Capaciteiten'
<i>Het aanbod brandbaar afval en de verbrandingscapaciteit blijven in balans tijdens de planperiode.</i>	Opvolging van aanbod op basis van aangiftes milieuheffingen en capaciteit op basis van vergunningen, rapportage 'Tarieven en Capaciteiten'

Ontwijkgedrag	
<i>De totale hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil op de grond daalt tegen 2030 met minstens 20% t.o.v. 2023.</i>	Jaarlijkse rapportering door gemeenten, provincies en relevante Vlaamse overheidsinstanties.
<i>Het aantal stuks zwerfvuil per 100m² voor 6 belangrijke type-omgevingen daalt met 20% tegen 2030 t.o.v. 2023. Voor andere gemeten type-omgevingen is er minstens geen significante stijging.</i>	Tellingen op het openbaar domein, via studie uitbesteed door de OVAM.

Tabel 3: Overzicht van alle doelstellingen en indicatoren van het uitvoeringsplan en de vooropgestelde monitoring

De OVAM ontwikkelt een nieuw digitaal registratiesysteem voor afvalproductie en -verwerking (MATIS). Verschillende doelstellingen en indicatoren zullen tijdens deze planperiode daardoor beter worden opgevolgd. De manier waarop we vandaag data over afval en materialen inzamelen is op sommige vlakken verouderd en levert niet altijd meer de gegevens die we nodig hebben. Enerzijds legt Europese regelgeving nieuwe of aangepaste rapporteverplichtingen op en anderzijds stelt het beleid ook andere vragen, zoals over het sluiten van kringlopen, gebruik van gerecycleerd materiaal, export van afval,... Bovendien wordt onze wereld steeds digitaal en zijn er meer technische mogelijkheden om afval en materialen digitaal op te volgen.

Met MATIS werkt de OVAM aan een digitaal registratiesysteem dat automatisch gevoed wordt door de beheerssystemen voor afvalregistratie bij inzamelaars en verwerkers van afvalstoffen. Gegevens over hoeveelheden afval en materialen, hun eigenschappen, verwerkingswijze, oorsprong en bestemming komen zo in één centraal systeem terecht. Dat maakt het mogelijk om het afval te traceren van bij de inzameling doorheen de verwerkingsketen tot bij de input in de recyclagehandeling (of het verbranden of storten).

MATIS vervangt de enquête huishoudelijke afvalstoffen voor gemeenten en biedt een antwoord op de nieuwe Europese berekeningswijze voor de recyclagedoelstellingen van stedelijk afval. De gemeentelijke overheden of de intergemeentelijke verenigingen belast met het afvalstoffenbeheer, rapporteren dan ook voortaan in MATIS of kunnen dat delegeren aan andere instanties. In dat laatste geval brengen ze de OVAM voor aanvang van de meldingsmaand op de hoogte van de wijzigingen in deze delegaties. Zij blijven wel verantwoordelijk voor de correcte en tijdige melding van deze gegevens. Op iets langere termijn zal MATIS ook delen van het Integraal Milieujaarverslag (IMJV) over afval en materialen van bedrijven vervangen.

Ook los van MATIS kunnen er tijdens de planperiode nieuwe inzichten ontstaan, nieuwe methodes worden ontwikkeld of kunnen nieuwe data(bronnen) beschikbaar worden. In dat geval kan de wijze van monitoring uiteindelijk anders verlopen dan in dit hoofdstuk voorop gesteld. Uiteraard wordt dat beperkt tot situaties waarin dat echt noodzakelijk is of het een duidelijke meerwaarde biedt. De OVAM publiceert net als in de vorige planperiode op haar website rapporten specifiek over de voortgang van de verschillende doelstellingen van het Lokaal Materialenplan en gebruikt daarbij steeds de laatst beschikbare cijfers. Die rapporteringen zullen steeds de nodige toelichting bevatten over de gebruikte bronnen en methodes.

5 PREVENTIE

Hoofdstukken 5 tot en met 10 vormen de beleidshoofdstukken van dit uitvoeringsplan. Terwijl hoofdstuk 4 aangeeft *wat* we willen bereiken, geven de beleidshoofdstukken aan *hoe* we dat willen doen. Dit eerste beleidshoofdstuk handelt over preventie. Preventie is een absolute prioriteit in het Lokaal Materialenplan. De maatregelen in dit hoofdstuk dragen uiteraard in de eerste plaats bij aan onze specifieke doelstellingen over preventie en hergebruik, maar ze hebben ook een positieve impact op de meeste andere doelstellingen. Door preventie kunnen we ook een deel van de weg afleggen voor de reductie van het huishoudelijk restafval en bedrijfsrestafval, wat meteen ook bijdraagt aan de verdere afbouw van eindverwerking. Preventie zorgt bovendien ook voor minder afval in het zwerfvuil en minder sluikstorten. Met preventie en hergebruik slaan we dus meerdere vliegen in één klap.

Bovendien verminderen we met preventie de klimaat- en milieu-impact sterker dan met selectieve inzameling en recyclage. Selectieve inzameling en recyclage verminderen de impact enkel op het einde van de keten, doordat er minder afval verbrand moet worden. Met preventiestrategieën zoals levensduurverlenging, gedeeld gebruik, hergebruik, herstel en het vermijden van overconsumptie (bv. voedselverlies tegengaan) vermijden we niet enkel afvalverbranding, maar is er ook aan het begin van de keten minder productie van bepaalde (consumptie)goederen nodig. We doen dat bovendien zonder onze welvaart in het gedrang te brengen. Een sterk beleid rond preventie biedt zelfs economische kansen, omdat de hergebruik-, deel- en herstel-sector in volle ontwikkeling is en heel wat innovatieve activiteiten ontwikkelt. De perceptie bij consumenten is ook helemaal veranderd. Hergebruik, herstel en het delen van spullen is hip, zeker bij jongeren. Door in te zetten op deze strategieën verlagen we met dit Lokaal Materialenplan op een bewuste en doordachte manier de materialen- en koolstofvoetafdruk van de Vlaamse samenleving.

In dit hoofdstuk komen verschillende algemene acties en initiatieven aan bod die preventie en hergebruik in het algemeen stimuleren. Daarnaast besteden we aandacht aan de productgroepen die we ook op vlak van preventie- en hergebruiksindicatoren specifiek opvolgen (zie hoofdstuk 4). Heel wat acties hebben een preventie-effect bij zowel huishoudens als bij bedrijven. Daarin maken we dan ook geen specifiek onderscheid.

Hoewel hoofdstukken 6 tot en met 10 ingaan op andere thema's, zullen we nog regelmatig verwijzen naar dit hoofdstuk rond preventie. Net zoals maatregelen rond preventie en hergebruik onrechtstreeks andere doelstellingen kunnen beïnvloeden, zo kunnen bepaalde beleidsbeslissingen op andere domeinen onrechtstreeks positieve of negatieve effecten hebben op preventie en hergebruik. Daarom moeten we ook bij beleidsbeslissingen rond selectieve inzameling, recyclage en zeker ontwijkgedrag altijd de impact ervan op preventie en hergebruik in ogenschouw nemen. Preventie moet een aandachtspunt zijn bij de inzet van beleidsinstrumenten in alle onderdelen van de circulaire economie.

5.1 COMMUNICATIE, SENSIBILISERING EN EDUCATIE

Communicatie en sensibilisering over preventie van afval, met aandacht voor herstellen, delen en hergebruik moet in de toekomst minstens evenveel aandacht krijgen als communicatie over selectieve inzameling. Daarbij is het verstandig om op zoek te gaan naar partners om de boodschap te versterken en specifieke doelgroepen beter te bereiken. Een goed voorbeeld daarvan is de KWIT-campagne die volgende jaren verder wordt gezet en aandacht schenkt aan verschillende preventie-thema's.

De OVAM wil de komende jaren op die weg verder gaan. Mogelijke thema's zijn daarbij het promoten van wasbare luiers en ander herbruikbaar hygiënisch materiaal, het vermijden van overconsumptie van textiel, het belang van kwaliteitsvol textiel, gedeeld gebruik, promotie van herstelactiviteiten, promotie van herbruikbare alternatieven voor verpakkingen, voedselverspilling, afvalpreventie bij on-the-go consumptie en het hergebruik van speelgoed. Nieuwe campagnes zullen ook focussen op specifieke doelgroepen en profielen en daarvoor kanalen op maat aanwenden.

ACTIE 4: De OVAM integreert de communicatie over preventie structureel in de strategische keuzes van haar meerjarencommunicatieplan en in de jaarlijkse planning. De OVAM heeft daarbij aandacht voor samenwerking met partners en doet waar nodig gerichte acties naar specifieke doelgroepen.

Daarnaast kunnen ook andere Vlaamse overheidsinstanties actief aangesproken worden om preventie mee te promoten. We denken daarbij onder meer aan de VRT en het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) om in series, kookprogramma's of films praktijken zoals gedeeld gebruik, hergebruik en herstel als standaardopties en logische keuzes in beeld te brengen. Ook over zwerfvuil kan de beeldvorming nog beter.

Ook educatie helpt om een duurzame attitude aan te leren en tot gedragsverandering te komen. Educatie is het verwerven van competenties en vaardigheden via onderwijs en vorming. Duurzaam gedrag en circulair denken worden best van jongs af aangeleerd en op latere leeftijd herhaald. Inbedding van deze thema's in de lessen is belangrijk, maar educatie kan ook plaatsvinden op een meer laagdrempelige manier op het werk, thuis, in de vrije tijd, het verenigingsleven, in de gemeente en tijdens informele momenten op school.

Educatie is een breed thema en er zijn al heel wat actoren mee bezig. De OVAM wil dat zij preventie en duurzaam materialengebruik oppikken en levert hen de nodige expertise over deze thema's. In 2020 ontwikkelde de OVAM met dat doel de [kenniswijzer educatie](#). Dat is een aparte rubriek op de OVAM-website die inspiratie voor onderwijs, vorming en sensibilisering bevat. Het aanbod is via 'Klascement' ook naar het Vlaamse onderwijsveld verspreid.

In de komende jaren houdt de OVAM regelmatig overleg met de actoren en partners die een educatief aanbod uitwerken. We zorgen ervoor dat het brede onderwijsveld, leerlingen en studenten nog meer structureel en op maat de weg vinden naar onze bronnen en informatie.

ACTIE 5: De OVAM breidt de kenniswijzer educatie verder uit en houdt de informatie up to date. De OVAM promoot de kenniswijzer structureel en op maat bij de actoren actief in onderwijs en vorming.

Een specifieke samenwerking betreft die tussen de OVAM en het departement Omgeving voor “MOS, duurzame scholen, straffe scholen” en in het bijzonder de samenwerking rond de actiedag #MissieMinder rond het thema afval. Ook met “Ecocampus” is er al jaren een nauwe samenwerking tussen de OVAM en het departement. Sinds september 2021 zijn de verschillende educatieve initiatieven binnen het departement samengevoegd tot het “Duurzaam Educatiepunt” van het departement Omgeving. De goede samenwerking tussen de OVAM en departement Omgeving wordt verder gezet.

Ook sensibilisering rond specifieke producten is zinvol. Zo is de wasbare of herbruikbare luier vandaag een performant en comfortabel product dat een duurzaam alternatief vormt voor de wegwerpluier. Wegwerpluiers staan vandaag in voor de productie van 7,5 % van het huisvuil in Vlaanderen. Wasbare luiers zijn niet alleen comfortabel in gebruik, maar ook beter voor het milieu en voor de portemonnee. Met een wasbare luier wordt het zindelijkheidsproces van een kind ook ondersteund.

Daarvoor hoeven gebruikers zelf geen wasbare luiers aan te kopen. Er bestaat in Vlaanderen ook een luierwasservice. Kinderopvanginitiatieven of particuliere ouders huren een set van luiers, aangepast aan de leeftijd van het kindje. De luiers worden na gebruik opgehaald door de luierwas-service, in combinatie met de levering van een set verse, industrieel gewassen luiers.

In de kinderopvang is het gebruik van wasbare luiers in opmars, maar het is zeker nog niet standaard. Als het kinderopvanginitiatief herbruikbare luiers niet toelaat, kan dat leiden tot praktische problemen voor ouders die daar bewust voor kiezen.

ACTIE 6: De OVAM treedt in overleg met de sector van kinderdagverblijven en met Kind&Gezin om wasbare luiers verder te promoten bij ouders en in kinderdagverblijven.

Ook ander herbruikbaar hygiënisch materiaal zoals incontinentieslips, herbruikbare bed-onderleggers of herbruikbare doekjes, kunnen de hoeveelheid restafval doen dalen.

5.2 WETGEVENDE INITIATIEVEN

5.2.1 Preventie stimuleren bij uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV)

De meeste UPV-regelingen leggen de focus vandaag nog steeds op selectieve inzameling en recyclage. Artikel 21 van het Materialendecreet voorziet nochtans uitdrukkelijk de mogelijkheid om maatregelen te nemen die ertoe leiden dat er meer producten op de markt komen die geschikt zijn voor meervoudig gebruik of die gemakkelijk herstelbaar zijn. Het is zinvol om daar meer op in te zetten en daarvoor aparte doelstellingen te voorzien in UPV-regelingen.

Dat is zeker noodzakelijk voor verpakkingen. Heel wat verpakkingen zijn vermijdbaar of vervangbaar door herbruikbare alternatieven. De Europese SUP- en verpakkingenrichtlijn dwingt de gewesten tot maatregelen om de hoeveelheid eenmalige verpakkingen te verminderen.

ACTIE 7: De Vlaamse Regering streeft naar een aanpassing van het interregionaal samenwerkingsakkoord verpakkingsafval om te komen tot expliciete preventiedoelstellingen, die de verpakkingsproducenten van zowel huishoudelijke als bedrijfsmatige verpakkingen moeten behalen en die ertoe moeten leiden dat het aantal eenmalige verpakkingen op de markt vermindert.

Voor andere productcategorieën zijn er ook mogelijkheden, maar is de situatie anders. Voor sommige productcategorieën zijn het niet de producenten zelf die kunnen zorgen voor herstel of hergebruik. Andere actoren, zoals (maar niet noodzakelijk beperkt tot) de kringloopcentra komen dan in beeld. In die gevallen kunnen preventiedoelstellingen in UPV's gekoppeld worden aan financieringssystemen voor die actoren, als dat nodig is om bijvoorbeeld vooropgestelde doelstellingen op vlak van hergebruik of langere levensduur te halen. In een aantal regelingen worden al eerste stappen gezet. De convenanten met Recupel (AEEA) en Valumat (matrassen) bevatten aparte doelstellingen voor hergebruik via de kringloopcentra. Zij kunnen dienen als inspiratie voor andere stromen. Ook levensduurverlenging als preventiestrategie moet meer aandacht krijgen in UPV-regelingen.

ACTIE 8: De OVAM onderneemt verschillende initiatieven om preventie, levensduurverlenging, hergebruik en herstel meer in te bedden in zowel nieuwe als bestaande UPV's:

- De OVAM zorgt waar nodig voor een duidelijke afbakening van de terminologie in functie van de UPV. Voor hergebruik stelt zich bijvoorbeeld de vraag of in functie van doelstellingen enkel producthergebruik zelf in aanmerking komt, dan wel ook hergebruik van onderdelen, wat belangrijk is voor herstel. Daarnaast moet er ook een afbakening gebeuren van de actoren die in aanmerking komen voor doelstellingen en vergoedingen.
- De OVAM bekijkt voor welke UPV-regelingen een versterking van preventie, hergebruik, herstel en levensduurverlenging relevant is. Daarbij kijkt ze naar bestaande UPV-regelingen (batterijen, AEEA, ...), maar ook naar mogelijke nieuwe productgroepen die onder een UPV-regeling gebracht kunnen worden en waarbij deze strategieën van belang zijn. Naast het potentieel van preventiestrategieën bij huishoudens, bekijken we waar relevant ook het potentieel bij bedrijven. We leren ook uit ontwikkelingen elders in Europa en in onze buurlanden in het bijzonder.
- De OVAM onderzoekt of laat onderzoeken hoe voor de relevante stromen doelstellingen voor deze nieuwe strategieën en ook vergoedingen voor bepaalde actoren juridisch sterker verankerd kunnen worden. Een optie is een wijziging aan artikel 21 §4 van het Materialendecreet om een billijke vergoeding voor herstel en hergebruik vast te stellen. Een andere piste is een directe formulering van doelstellingen per stroom via

het VLAREMA. Een derde piste is een fonds voor hergebruik en herstel te creëren dat gevoed wordt vanuit diverse UPV-regelingen en waarmee actoren in de hergebruik- en herstel-economie vergoed worden.

- Naast de fundamentele kwestie omtrent doelstellingen en vergoedingen wordt ook bekeken hoe randvoorwaarden in UPV-regelingen versterkt kunnen worden. Zo denken we aan verplichtingen in convenanten en erkenningen om een bepaald aandeel van het communicatiebudget te besteden aan preventiestrategieën; een verplichte rapportering van cijfers over preventie, levensduur van producten en herstel en hergebruik; het betaalbaarder maken van herstelactiviteiten en randvoorwaarden voor een betere service bij herstel.
- Haalbare piste(s) worden afgestemd met de andere gewesten en verankerd in relevante wetgeving.

5.2.2 Hergebruik bij inboedelservices door reguliere spelers en kringloopcentra

Inboedelservices zijn van alle tijden. Iedereen wordt wel eens geconfronteerd met een woning of gebouwen die gedeeltelijk of volledig moeten worden leeggemaakt naar aanleiding van bijvoorbeeld een verhuis, een overlijden of een gedwongen uithuiszetting. Iedere inboedelservice organiseert zich op zijn manier. Sommige focussen louter op de meest verkoopbare spullen. Andere ontzorgen de opdrachtgever volledig en worden betaald voor het meenemen van de volledige inboedel. Afhankelijk van het businessmodel van de service worden spullen naderhand in meerdere of mindere mate gesorteerd en komen ze in verkoopzalen, antiek- en brocantemarkten of zelfs in kringwinkels terecht.

In ieder geval gaan we ervan uit dat ook de betrokken bedrijven er alle baat bij hebben dat zoveel mogelijk goederen verkocht of hergebruikt kunnen worden en hun weg vinden naar het “tweede leven”-circuit. De regelgeving rond het uitsorteren van afval wordt steeds strenger en de heffingen op het verbranden of storten van restafval worden steeds hoger, wat dus een steeds hogere kostprijs met zich meebrengt.

Het uitgangspunt moet zijn dat alle goederen die in aanmerking komen naar hergebruik geleid worden, ook als de marktwaarde beperkt is. Dat geldt voor de reguliere private spelers, maar zeker ook voor kringloopcentra of andere actoren uit de sociale economie die zich op deze markt begeven. We stimuleren ook de samenwerking tussen beide types spelers voor dergelijke activiteiten om het potentieel naar hergebruik maximaal te benutten.

Daar waar toch afval ontstaat, roept het bestaande wettelijke kader vragen op. Het gaat onder meer om de scheidingslijn tussen de afvalstoffenproducent en de IHM die niet altijd even duidelijk blijkt te zijn. Er zijn ook vragen over de oorsprong van het afval: wanneer betreft het huishoudelijk afval en wanneer bedrijfsafval? Verder zijn inboedelservices in sommige gevallen moeilijk of niet verzoenbaar met de wettelijk verankerde principes van bronsortering. Voor de fracties die echt als afval worden ingezameld, moet de wijze van inzameling in ieder geval de recyclage zo min mogelijk in gedrang brengen. Ook aan de uitsortering achteraf kunnen voorwaarden worden gesteld met oog op maximale materiaalrecuperatie.

We gaan in overleg met de inboedelservices en kringloopcentra om na te gaan hoe we een oplossing kunnen vinden voor deze uitdagingen en hoe we ervoor kunnen zorgen dat herbruikbare goederen (zowel verkoopbare goederen als goederen die in aanmerking komen voor geefkanalen) niet als een afvalstroom kunnen worden beschouwd.

ACTIE 9: De OVAM onderzoekt samen met de kringloopcentra en inboedelservices op welke manier het hergebruikpotentieel (zowel van verkoopbare goederen als van goederen die via de geefconomie nog gebruikt kunnen worden) en het wegwerken van mogelijke onduidelijkheden verder vorm kan krijgen.

5.2.3 Gebruiksverboden op eenmalige producten

De laatste jaren werden er in het VLAREMA een aantal gebruiksverboden opgenomen. Het gaat onder meer om het verbod op gratis draagtassen voor eenmalig gebruik, de bepalingen over wegwerpcateringmateriaal en het verbod op fruitstickers. Gebruiksverboden zijn een belangrijk instrument om preventie te bewerkstelligen. Er is nog bijkomend potentieel om het gebruik van wegwerpproducten te verbieden waar het om onnodig materiaalgebruik gaat of waar er haalbare herbruikbare systemen bestaan.

Momenteel lopen er ook verschillende 'Green Deals'. Dat zijn trajecten waarbij de private sector vrijwillig initiatieven neemt ter verduurzaming van hun sector. De Green Deal 'Anders Verpakt' gaat over preventie en hergebruik van verpakkingen. Ook de Green Deal 'Duurzame Zorg' voorziet een luik rond preventie van afval en hergebruik in de zorgsector.

Voor die twee sectoren wordt de optie van gebruiksverboden of andere wettelijke initiatieven dan ook gekaderd binnen de resultaten van die Green Deals. Op basis van de ervaringen en gesprekken binnen die trajecten kunnen er in samenspraak en overleg met de sector gedragen wettelijke initiatieven komen. Tegelijk kunnen gebruiksverboden ook dienen als een 'stok achter de deur' als de vrijwillige initiatieven onvoldoende of niet snel genoeg resultaat opleveren. Artikel 4 van de SUP-richtlijn zegt immers dat er reeds tegen 2026 een kwantificeerbare consumptievermindering van voedingsverpakkingen en bekertjes moet zijn. Ook uit de bevraging van de OVAM 'Preventie- en sorteergedrag van de Vlaamse bevolking – Kwantitatieve en kwalitatieve bevraging' (2021) bleek dat burgers zelf inschatten dat hun afvalproductie thuis zou kunnen dalen door een groter aanbod aan verpakkingsvrije producten in grootwarenhuizen.

ACTIE 10: Tijdens de komende planperiode stellen we nieuwe gebruiksverboden in voor een aantal eenmalige producten. We werken daarvoor een programmatische aanpak uit, waarbij we aan het begin van de planperiode op basis van het nodige onderzoek verschillende eenmalige producten selecteren met een grote impact op de afvalberg en/of het zwerfvuil. We bekijken in overleg met de betrokken sectoren waar een gebruiksverbod zinvol is, op welke termijn en onder welke modaliteiten. Voor verpakkingen en voor de zorgsector nemen we de resultaten mee van de Green Deal 'Anders Verpakt' en de Green Deal 'Duurzame Zorg'.

5.2.4 Duurzame alternatieven verplichten als optie

In plaats van gebruiksverboden in te stellen, is het soms zinvoller om duurzame alternatieven te verplichten als optie die aangeboden moet worden. Een voorbeeld is leidingwater als alternatief voor verpakte dranken. Er kan minstens verwacht worden dat drinkbaar leidingwater beschikbaar is op bepaalde openbare plekken, zoals de zeedijk aan de kust, skateparken, winkelstraten, gemeentelijke sportcentra, scholen, ...

In het kader van de omzetting van de Europese drinkwaterrichtlijn werkt VMM aan een nieuw Vlaams drinkwaterbesluit. In uitvoering van artikel 22 van het (ontwerp)besluit zal in de komende jaren door de openbare waterleveranciers hoe dan ook gewerkt worden aan het ter beschikking stellen van drinkwater op openbare plaatsen. De VMM volgt dit beleidsmatig op. De lokale besturen, VVSG-Interafval en de OVAM kunnen daarbij input leveren vanuit de specifieke invalshoek van de afvalproblematiek.

ACTIE 11: De VMM betreft de OVAM en VVSG-Interafval bij de stakeholderbevraging rond het verbeteren van de toegang tot drinkwater en het bevorderen van het gebruik van drinkwater. Deze stakeholderbevraging vindt plaats in het kader van het (nieuwe) Vlaamse drinkwaterbesluit. De verdere uitrol op het terrein gebeurt dan ook in synergie met dit besluit. Bij onvoldoende vooruitgang op vlak van afvalpreventie, wordt een bijkomend initiatief via het VLAREMA of andere (Vlaamse) wetgeving genomen.

5.2.5 Beleid over verspreiding van reclaimedrukwerk

Burgers die geen reclaimedrukwerk wensen, kunnen daarvoor vandaag een sticker op hun brievenbus kleven. Er zijn twee soorten stickers: de neen-neen stickers (geen reclaimedrukwerk en geen ongeadresseerde pers) en de neen-ja sticker (geen reclaimedrukwerk, wel ongeadresseerde pers). De sector engageert zich om deze stickers na te leven.

De sector verdeelt de stickers via de postkantoren van bpost. Ook lokale besturen kunnen anti-reclamestickers verdelen, die ze bestellen via bpost en afhalen in een postkantoor naar keuze. De sector rapporteert jaarlijks over het aantal verdeelde stickers, het aantal brievenbussen met een neen-neen of neen-ja sticker, het aantal klachten en het aantal ton verdeeld papier.

Het is positief dat het systeem van stickers ervoor zorgt dat mensen een duidelijke keuze hebben. Heel wat burgers maken evenwel geen echte keuze, maar gaan voor de standaard-optie en kleven dus geen sticker. Vandaag betekent dat dat die burgers (veel) reclaimedrukwerk in hun brievenbus krijgen, ook al zijn ze daar misschien niet in geïnteresseerd. Dat creëert onnodig veel papierafval. Daarom wordt komende planperiode het principe omgekeerd. Het VLAREMA wordt aangepast, zodat er enkel nog reclaimedrukwerk kan gebust worden bij mensen die expliciet met een sticker aangeven dat ze dat wensen. Ongeadresseerde pers kan wel nog, tenzij burgers ook ongeadresseerde pers expliciet weigeren met een sticker.

ACTIE 12: De Vlaamse Regering zal het VLAREMA aanpassen om het stickerprincipe om te keren. Er zal enkel nog reclaimedrukwerk gebust worden bij burgers met een ja-sticker.

5.2.6 Verbod op vernietiging van (her)bruikbare goederen

Ongeveer 30% van de wereldwijd geproduceerde kleding wordt nooit verkocht. [In Frankrijk schat de overheid](#) dat elk jaar tussen de 10.000 en 20.000 ton aan onverkocht textiel en voor 180 miljoen euro aan hygiënische en schoonheidsproducten vernietigd wordt. Over alle sectoren heen zijn er slechts ruwe schattingen. In Frankrijk spreken overheidsbronnen over 630 miljoen euro aan vernietigde producten, in Duitsland is zelfs sprake van 7 miljard euro aan goederen die jaarlijks worden vernietigd ([Deutsche Welle, 2020](#)). In ieder geval gaat het om grote hoeveelheden. Het gaat vooral om onverkochte stocks en bij webwinkels aangekochte goederen die worden teruggestuurd.

Ökopol maakte in 2021 een [analyse](#) van het probleem, waarin de voornaamste redenen voor grootschalige vernietiging zijn opgesomd:

- bedrijven wensen het merkimage en de prijzen in stand te houden en de intellectuele eigendommen te beschermen;
- de producten zijn beschadigd door verzending (vb. retours) of andere oorzaken;
- de kosten voor het reprocessen en het terug in de markt zetten of voor het schenken van de producten zijn hoger dan voor het vernietigen van producten;
- overproductie is goedkoop.

In Vlaanderen geldt een verbrandingsverbod voor recycleerbare goederen. Heel wat goederen blijken evenwel niet recycleerbaar en worden dus toch verbrand. Bovendien is ook recyclage van nog perfect (her)bruikbare goederen een vorm van vernietiging en verspilling die lijnrecht ingaat tegen een circulaire economie die uitgaat van de materialenhierarchie. Daarom wordt in deze planperiode onderzocht of een verbod op de vernietiging van bepaalde (her)bruikbare goederen wenselijk is en hoe dat best wordt ingevoerd. Daarbij wordt rekening gehouden met Europese initiatieven die hierrond op touw worden gezet. Vervolgens worden de nodige wetgevende initiatieven ondernomen bij voorkeur via het VLAREMA.

Concreet voeren we, als dat mogelijk en nuttig blijkt, een verbod in op de vernietiging van (her)bruikbare goederen voor drie beloftevolle productcategorieën:

- verzorgings- en hygiëneproducten en geneesmiddelen;
- kleding en schoenen;
- elektronica en elektrische huishoudelijke apparaten.

Deze categorieën zijn geselecteerd, omdat er aanwijzingen zijn dat ze op grote schaal vernietigd worden, omdat ze een grote milieu-impact hebben en/of omdat veel mensen zich de producten niet kunnen veroorloven. Later kunnen bijkomende producten in overweging genomen worden.

ACTIE 13: Via wetgevende initiatieven wordt getracht de vernietiging van nog perfect bruikbare goederen te vermijden. De OVAM volgt daarvoor in eerste instantie het voorgestelde traject van de Europese Commissie en zal, waar nodig, bijkomende maatregelen onderzoeken voor drie prioritaire stromen: verzorgings- en

hygiëneproducten en geneesmiddelen; kleding en schoenen en elektronica en elektrische huishoudelijke apparaten.

Bij de uitwerking hiervan moeten we aandacht hebben voor de juridisch correcte omschrijving van de (her)bruikbaarheid en voor eventuele rapportering en handhaving. Ervaringen van andere Europese landen en initiatieven op Europees niveau worden meegenomen en stakeholders krijgen de kans om input te leveren.

5.3 KRINGLOOPCENTRA

De kringloopcentra in Vlaanderen vormen al sinds de jaren 1990 een belangrijke pijler in het Vlaamse afval- en materialenbeleid. Ze staan in voor afvalpreventie door bevordering van producthergebruik. Daarnaast creëren ze tewerkstelling voor laaggeschoolde en langdurig werklozen. De kringloopcentra bieden een job, een opleiding en een toekomstperspectief aan ongeveer 6000 mensen die weinig kansen krijgen op de gewone arbeidsmarkt. Het succes van de kringloopcentra hangt samen met het aantal beschikbare en competente medewerkers uit de doelgroep, waarvoor middelen voorzien zijn via het maatwerkdecreet en via andere sociale en lokale tewerkstellingsprogramma's. De kringloopcentra bestrijden ook armoede door het aanbieden van goedkope kwaliteitsvolle goederen aan personen met een beperkt budget.

Kringloopcentra dienen afvalpreventie als basisuitgangspunt te hanteren. Dit betekent dat maximalisatie van de winsten op de goederen niet op de eerste plaats mag komen. Om herbruikbaarheid maximaal te bevorderen, moet ook de samenwerking met geefkanalen bekeken worden. Al te vaak nog aanvaardde kringloopcentra goederen niet wegens 'niet verkoopbaar' (bv. omdat er een lichte beschadiging, vlek of kras is op een zetel of een kast). Een doorverwijzing naar een geefkanaal kan hier een oplossing bieden.

Belangrijk is de samenwerking met de lokale besturen die verankerd is in artikel 5.1.7 van het VLAREMA. De OVAM ondersteunt die samenwerkingen en biedt daarvoor een modelovereenkomst en een rekenmodel aan. Het rekenmodel toont wat een vergoeding van een lokaal bestuur voor de diensten van een kringloopcentrum kan inhouden. Hier moet permanent bewaakt worden dat er geen oneerlijke concurrentie wordt aangegaan met de reguliere markt.

De kringloopcentra worden sinds 2005 erkend en ondersteund door de Vlaamse Regering. Ze hebben een afgebakend verzorgingsgebied voor de inzameling van herbruikbare goederen bij burgers en bedrijven. Ze registreren dagelijks de inkomende goederenstroom en verkoop en rapporteren jaarlijks aan de OVAM. Het doel van kringloopcentra is lokaal hergebruik realiseren. Goederen dienen dan ook maximaal binnen het werkingsgebied verkocht of aangeboden te worden. Initiatieven zoals het aanbieden van speciaal geselecteerde goederen op gespecialiseerde veilingen of via gespecialiseerde veilingssites in het buitenland kunnen dan ook niet.

Om de doelstelling van 8 kg hergebruik tegen 2030 te bereiken, zal de OVAM de kringloopcentra en Herw!n blijven ondersteunen met communicatie en kennisdeling. Er worden ook samen initiatieven genomen om bestaande en nieuwe inzamelmethodes en kanalen te onderzoeken, te testen of te optimaliseren. Uit de

evaluatie van diverse projecten en acties blijkt dat inzamelacties en methodes op maat van specifieke doelgroepen en voor specifieke productgroepen succesvol zijn. Zeker als dat gecombineerd wordt met herhaalde sensibilisering en communicatiecampagnes. Ook de samenwerking tussen de kringloopcentra en lokale besturen, scholen, verenigingen en beheersorganismen voor uitgebreide producentenverantwoordelijkheid wordt versterkt. Tegelijk zal worden gekeken op welke manier kringloopcentra ook kunnen participeren aan geefkanalen. De finaliteit moet immers zijn dat zoveel mogelijk goederen hergebruikt worden (niet dat ze verkocht kunnen worden).

ACTIE 14: Herw!n, de kringloopcentra en de OVAM werken samen om bestaande inzamelkanalen te optimaliseren en nieuwe inzamelkanalen en -methodes te ontwikkelen. Er zal ook gekeken worden op welke alternatieve manieren herbruikbare, maar niet (of minder goed) verkoopbare goederen via geefkanalen kunnen worden aangeboden.

Sinds vorige planperiode onderneemt de OVAM visitaties naar kringloopcentra die relatief weinig hergebruik realiseren ten opzichte van het sectorgemiddelde. Die visitaties worden verder gezet. Op basis van gesprekken tussen het betrokken kringloopcentrum, de OVAM en het lokale bestuur worden er actieplannen opgemaakt. Die kunnen maatregelen bevatten zoals bijkomende of verbeterde communicatie, bijkomende inzameling van hergebruiksgoederen via het recyclagepark, samenwerking met andere lokale actoren, digitaliseringsinitiatieven, ontwikkeling van herstelactiviteiten, ...

ACTIE 15: De OVAM ondersteunt via visitaties de kringloopcentra die relatief weinig hergebruik realiseren.

5.4 ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING

5.4.1 Circulair aankopen

Aanbestedende overheden gaan een engagement aan om overheidsopdrachten te plaatsen die een maatschappelijke meerwaarde genereren. Die maatschappelijke meerwaarde kan erin bestaan om middels hun overheidsopdrachten te kiezen voor en te sturen naar oplossingen die bijdragen tot het realiseren van de doelstellingen van dit Lokaal Materialenplan. Ze doen er goed aan om dat engagement te verankeren in hun aankoopbeleid, waar relevant met concretisering van eventuele prioriteiten.

Het in de praktijk brengen van dit beleid kunnen ze onder meer realiseren door de [duurzaamheidscriteria die voor bepaalde productgroepen worden vastgesteld](#) in de mate van het mogelijke op te nemen in hun opdrachtdocumenten. Zo zijn er onder meer criteria die betrekking hebben op de circulariteit, verlenging van de levensduur en gebruiksduur, recycleerbaarheid, de reductie van verpakkingsafval en de reductie van het gebruik van vervuilende en toxische stoffen.

5.4.2 Subsidies

Verschillende relevante subsidiekanalen kunnen meer richting preventie en hergebruik georiënteerd worden. Een belangrijk kanaal zijn de calls van Vlaanderen Circulair. Eventuele calls in de toekomst geven uiteraard

verder prioriteit aan de binnenste cirkels van de circulaire economie (zie Figuur 2), waaronder preventie, hergebruik en herstel.

Daarnaast zijn er ook de “halve euro projectsubsidies”. Innovatieve projecten rond preventie en hergebruik van verpakkingen komen sinds 2021 in aanmerking. Lokale besturen kunnen daarvan gebruik maken, maar dat gebeurt nog onvoldoende.

ACTIE 16: De OVAM en Fost Plus promoten het indienen van innovatieve projecten rond preventie en hergebruik voor halve euro projectsubsidies.

Verder kent VLAIO (Agentschap Innoveren & Ondernemen) belangrijke subsidies toe aan het Vlaamse bedrijfsleven. De beleidsnota Economie 2019-2024 voorziet een evaluatie van de effectiviteit en de efficiëntie van de Strategische Transformatiesteun en Ecologiepremie met het oog op de optimalisatie ervan. Zo kunnen die instrumenten maximaal bijdragen aan de internationalisering van Vlaamse innovatie en het aantrekken van kennisintensieve buitenlandse investeringen. Na evaluatie werd de Strategische Transformatiesteun bijgestuurd. Het aspect verduurzaming werd belangrijker in de beoordeling, waarbij het project moet bijdragen aan het terugdringen van water- of energieverbruik en/of circulaire economie en/of klimaatdoelstellingen. Sinds begin 2022 is dan ook de opmaak van een klimaatplan verplicht. Daarin wordt de aanpak van de onderneming richting klimaatneutraliteit in 2050, rekening houdend met de doelstelling van het Vlaams Energie- en Klimaatplan, toegelicht. Inzetten op circulaire strategieën kan een onderdeel zijn van zo’n aanpak. In een volgende fase zullen ook de Ecologiepremie+ en de Strategische Ecologiesteun gerichter worden ingezet om de klimaatuitdaging het hoofd te bieden.

De bedrijfsadviseurs van het team Bedrijfstrajecten van VLAIO zetten verder in op het ondersteunen van bedrijven die willen inzetten op circulaire economie en bio-economie. VLAIO is ook sterk betrokken bij Vlaanderen Circulair en er is al lang een goede samenwerking tussen de OVAM en VLAIO op het vlak van de circulaire economie.

ACTIE 17: Bij de toekenning van subsidies aan bedrijven wenst de Vlaamse Regering meer rekening te houden met de maatschappelijke uitdagingen en in het bijzonder met de nood tot verduurzaming en het aanpakken van de klimaatuitdaging. Voortbouwend op eerdere trajecten zullen minstens de Ecologiepremie+ en Strategische Ecologiesteun worden hervormd. VLAIO werkt in overleg met de OVAM een aanpak uit om daarbij ook rekening te houden met het belang van circulaire strategieën.

Tot slot vragen we de lokale besturen om de aankoop van wasbare luiers of het gebruik van een huur- en wasservice voor luiers te ondersteunen. Heel wat lokale besturen voorzien voor jonge ouders een eenmalige premie, vaak verantwoord als een tussenkomst in de afvalkosten voor wegwerpluiers. Het is zinvoller om ter vervanging daarvan of minstens complementair de aankoop van wasbare luiers te subsidiëren. Een set wasbare luiers is in aankoop niet goedkoop. De aankoop loont wel wanneer de luiers opnieuw gebruikt worden bij een volgende kindje of doorverkocht aan derden, maar de initiële kost is vaak een drempel. Een lokale subsidie kan dan helpen. Eventueel kunnen lokale besturen ook subsidies aanbieden voor een luierswasservice en kinderdagverblijven die wasbare luiers gebruiken financieel ondersteunen. Momenteel

stellen al 98 lokale besturen een vorm van subsidie ter beschikking aan jonge gezinnen voor de aankoop van wasbare luiers (of voor een huur- en wasservice). We streven ernaar dat de helft van de Vlaamse gemeenten dat doet tegen het einde van de planperiode.

5.4.3 Ondersteuning van de circulaire economie voor en door lokale besturen

Op lokaal niveau is er veel enthousiasme en steun voor de circulaire economie. In bepaalde steden is de circulaire economie al een centrale pijler van het beleid. In veel andere gemeenten blijft dit eerder beperkt tot verwijzingen naar circulaire principes in andere beleidsthema's. Een overkoepelende strategie voor de circulaire economie op lokaal niveau ontbreekt nog vaak en bij heel wat lokale besturen is er onvoldoende tijd of kennis om bijkomende thema's en taken op te nemen, naast het reguliere economisch, duurzaamheids- of omgevingsbeleid.

ACTIE 18: Om de lokale besturen te ondersteunen, neemt Vlaanderen Circulair initiatief voor de totstandkoming van een programmawerking die tot doel heeft om kennis en draagvlak te vergroten en acties en beleidsontwikkeling te stimuleren. VVSG en Interafval worden daarbij volwaardig betrokken vanuit hun verbindende en ondersteunende rol ten aanzien van de lokale besturen.

De programmawerking wil kennis, acties en beleid over de lokale circulaire economie versterken en verdiepen. Méér lokale besturen moeten daardoor de stap naar realisaties kunnen zetten. Zowel koplopers als lokale besturen die nog eerste stappen moeten zetten, worden uitgedaagd en ondersteund door kennisdeling, leertrajecten, concrete projectmatige begeleiding of thematische verdieping. De programmawerking zal complementair werken aan de reeds bestaande maatwerkinstrumenten van de OVAM naar lokale besturen (zie hoofdstuk 6) en ook kruisbestuivingen zoeken.

Ook los van het beleid beweegt er op lokaal niveau heel wat inzake nieuwe circulaire initiatieven en businessmodellen. Van onderuit ontstaan vruchtbare initiatieven in zowel de sociale als de reguliere economie, bijvoorbeeld gericht op verschuivingen van goederen naar diensten. Er zijn ook heel wat burgerinitiatieven die zich richten op het herstellen en delen van producten. Klusbibs, materialenbanken, deelmobiliteit, geefinitiatieven en dergelijke worden steeds meer gemeengoed. Maatschappelijke meerwaarde creëren staat bij die initiatieven centraal. Ze combineren concrete strategieën om de materialenvoetafdruk te verminderen met het stimuleren van sociale interactie op buurniveau, vrijwilligerswerk of tewerkstelling van groepen die verder van de arbeidsmarkt staan. De initiatieven zijn ook belangrijk omdat ze de circulaire economie concreet en tastbaar maken voor de burger in de eigen buurt.

De ondersteuning van concrete initiatieven is zeker gewenst, zowel vanuit het lokale als vanuit het Vlaamse niveau, maar ook niet evident. Net omdat ze grotendeels van onderuit ontstaan, gaat het om een heel brede waaier aan initiatieven en organisaties met vaak heel verschillende noden.

Op het lokale niveau kan er op vraag gewerkt worden. We stimuleren de lokale besturen om in te gaan op vragen naar ondersteuning en succesvolle vormen van samenwerking voort te zetten en uit te bouwen. Dat kan, maar moet zeker niet altijd om financiële ondersteuning gaan. Vaak hebben burgerinitiatieven, start-ups

of verenigingen ook nood aan logistieke hulp, fysieke ruimte, ondersteuning bij communicatie of informatie op het vlak van wetgeving. We stimuleren lokale besturen om nieuwe inwoners ook attent te maken op de bestaande initiatieven.

Verder is het op Vlaams niveau vooral zinvol om meer zicht te krijgen op het spectrum aan initiatieven. In deze planperiode zullen de OVAM en Vlaanderen Circulair daarom een inventaris maken van de verschillende bestaande (types) initiatieven. Op termijn moet dat een betere en meer gerichte ondersteuning mogelijk maken. Het moet ook duidelijk maken waar er hiaten zitten. Het doel moet zijn dat er een gebiedsdekkende werking is aan herstel- en deelinitiatieven in Vlaanderen, zodat elke Vlaamse burger op lokaal niveau in de praktijk kan ervaren hoe de circulaire samenleving vorm krijgt.

ACTIE 19: Lokale besturen zetten zich in voor deel- en herstelinitiatieven in hun stad, gemeente of regio. De OVAM en Vlaanderen Circulair zorgen voor een inventaris van (types) herstel- en deelinitiatieven, met oog op een adequate stimulering en ondersteuning in de toekomst en een gebiedsdekkende werking van deze initiatieven in Vlaanderen.

Tot eind 2023 steunt Vlaanderen Circulair, het departement Werk en Sociale Economie en het ESF-fonds ook 12 sociaal-circulaire hubs in het kader van het project 'Circulair Werk(t)'. Die hubs vormen een aanspreekpunt voor lokale ondernemers die de brug willen slaan tussen circulaire en sociale economie. De hubs brengen die reguliere lokale ondernemingen gericht in contact met de sociale economie en maatwerkbedrijven door middel van netwerkevents, trainingen en coaching. Er wordt ook een lerend netwerk aan gekoppeld om na te gaan hoe ook na het project de samenwerking verder gestimuleerd kan worden.

ACTIE 20: De Vlaamse overheid en lokale besturen bouwen verder op het project 'Circulair Werk(t)' om de samenwerking tussen reguliere bedrijven en bedrijven uit de sociale economie en maatwerkbedrijven op het terrein van de circulaire economie verder te stimuleren.

Tot slot kunnen lokale besturen ook kleine acties ondernemen. In 2021 liet de OVAM 2500 Vlamingen bevragen over hun sorteergedrag en preventie van afval, aangevuld met 5 focusgroepen. In deze studie 'Preventie- en sorteergedrag van de Vlaamse Bevolking – Kwantitatieve en kwalitatieve bevraging' (OVAM, 2021) geven de respondenten ook een aantal algemene preventietips waarop lokale besturen vrij makkelijk kunnen inspelen. Zo denken respondenten aan het organiseren van tweedehandsbeurzen en rommelmarkten en het gratis of goedkoop uitlenen van gereedschap.

5.4.4 Evenementen

De milieu-impact van kleine en grote evenementen is aanzienlijk. Organisatoren kunnen heel wat maatregelen nemen rond mobiliteit, materialengebruik, afvalbeheer, catering, water en energie om de ecologische voetafdruk van een evenement zo klein mogelijk te houden. Naast het selectief inzamelen van de verplichte afvalfracties, kunnen de organisatoren werken aan preventie van afval, de herkomst van de aangeboden producten en materialen, hergebruik en producten uit gerecycleerde materialen gebruiken. De OVAM

ondersteunt organisatoren van evenementen op al deze duurzaamheidsvlakken. Preventie van afval is daarbij wel de prioritaire focus.

Concreet gaat het vandaag al om de volgende initiatieven:

- De website groenevent.be deelt tips, advies en goede voorbeelden over alle milieuaspecten die bij de organisatie van een evenement komen kijken. Op de website biedt de OVAM gratis een eventscan aan, een online tool om de milieu-impact van een evenement te meten en te verbeteren. De OVAM promoot en actualiseert voortdurend de aangeboden info.
- De OVAM verleent algemeen advies aan private organisatoren en lokale besturen.
- De OVAM begeleidt lokale besturen intensief: steden of gemeenten die interesse hebben, krijgen ondersteuning om hun evenementen te verduurzamen. Het accent ligt op een procesmatige begeleiding van één evenement, dat een voorbeeldfunctie heeft voor andere evenementen in de gemeente of regio. Zo wordt duurzaamheid ingebed in het evenementenbeleid van de lokale besturen.
- De begeleiding van duurzame evenementen wordt uitgebreid van de muzieksector naar andere sectoren zoals sport, cultuur, jeugd en media. De OVAM werkt daarvoor samen met andere relevante Vlaamse overheidsinstanties, zoals Sport Vlaanderen en Event Flanders. Lokaal blijft de OVAM actief samenwerken met Vlaamse lokale besturen, intercommunales en organisatoren.
- Voor de implementatie van de wetgeving rond cateringmateriaal, stelt de OVAM op een inspirerende manier goede praktijkvoorbeelden van evenementen ter beschikking op haar website. Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan de praktische uitvoering van retoursystemen, type materiaal, te verwachten kostprijs,... Ook de handhaving op de wetgeving door lokale besturen wordt ondersteund. De OVAM onderhoudt ook contacten met cateraars, drankaanbieders en brouwers rond herbruikbare oplossingen.

ACTIE 21: Tijdens de planperiode zorgt de OVAM verder voor de nodige instrumenten en ondersteuning aan organisatoren om evenementen te verduurzamen. De OVAM bouwt daarbij voort op de bestaande initiatieven, maar zal blijven vernieuwen, nieuwe instrumenten inzetten en zal de scope van het type evenementen blijven uitbreiden.

5.4.5 Preventie van voedselverlies en thuiskringlopen

Er is een apart uitvoeringsplan "[Actieplan voedselverlies en biomassa\(rest\)stromen circulair 2021-2025](#)" dat het beleid rond voedselverlies en thuiskringlopen voor bioafval vorm geeft. Daarin kunnen de nodige beleidsinitiatieven en -acties worden geraadpleegd. Het beleid van dit specifieke uitvoeringsplan draagt evenwel ook sterk bij aan de doelstellingen van het Lokaal Materialenplan, zoals de algemene preventiedoelstelling, reductiedoelstelling van het restafval en de afbouw van verbrandingscapaciteit. Het draagt ook bij aan de algemene klimaatdoelstellingen van de Vlaamse Regering. Daarom staan we er toch kort bij stil.

Preventie van voedselverlies is bijzonder belangrijk. Het aandeel voedselverlies in het huisvuil wordt op basis van de sorteeraanlyse huisvuil 2019-2021 geschat op 20% of 157.000 ton in 2020. De klimaatimpact van voedselverlies op het niveau van de huishoudens wordt [geschat op een uitstoot tussen de 466.000 en 673.000](#)

[ton CO₂eq. per jaar](#). **Voedselverlies voorkomen** doet niet alleen het restafval dalen, maar vergroot ook de grondstoffenefficiëntie en verkleint de milieu- en klimaatimpact van de hele voedingsketen.

Onder **thuiskringlopen** verstaan we het streven naar het thuis sluiten van de biologische kringloop. Dat betekent dat men naast preventie van voedselverlies de tuin- en keukenresten die thuis ontstaan een nuttige bestemming geeft binnen diezelfde thuissituatie via (her)gebruik (bijv. voor het voederen van kippen) of door ze thuis te verwerken en kwalitatief te composteren. Mulching en eigen compost dragen in belangrijke mate bij tot de koolstofopbouw in particuliere tuinen. Uit het [CurieuzeNeuzen-onderzoek](#) in 2021 bleek dat de toplaag van Vlaamse tuinen gemiddeld 2,5 kg C/m² bevat, of geëxtrapoleerd 68.000 ton koolstof. Het koolstofgehalte in de toplaag van gazons is gemiddeld 2,2% en situeert zich zo tussen de gemiddelde akker (1,2%) en natuurgrasland (3,8%).

Actieprogramma 1.7. van het actieplan Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021-2025, bevat drie concrete acties om thuiskringlopen verder te promoten en te ondersteunen. Vlaco vzw speelt daarbij een belangrijke rol als trekker. Het doel is om het aandeel van de bevolking dat aan thuiscomposteren doet tegen 2025 minstens op hetzelfde niveau te behouden (42% in 2018). Daarbij wordt bijzondere aandacht geschonken aan het kwaliteitsaspect van thuiscompostering. In dat verband is voor bioafvalinzameling een doordacht tariefbeleid nodig, dat kwalitatief thuiscomposteren stimuleert, maar tegelijk niet-thuiscomposteerdere een laagdrempelig alternatief biedt om tuinafval selectief aan te bieden. Daar gaan we in hoofdstuk 6 dieper op in.

6 SELECTIEVE INZAMELING VAN HET HUISHOUDELIJK AFVAL

Selectieve inzameling blijft ook in dit uitvoeringsplan een belangrijk thema. Dat is nodig om de vooropgestelde restafvaldoelstellingen, gelinkt aan het Vlaamse energie- en klimaatplan 2021-2030, te bereiken. Preventie en hergebruik dragen bij aan een vermindering van het restafvalcijfer, maar selectieve inzameling van nieuwe stromen en optimalisatie van bestaande selectieve inzamelingen zijn complementair noodzakelijk voor reductie van het restafval en de daaraan gelinkte emissies aan broeikasgassen. In dit zesde hoofdstuk gaan we in op de selectieve inzameling bij huishoudens. In hoofdstuk 7 bespreken we de inzameling van het bedrijfsafval.

Onze samenleving blijft evolueren. Een toenemende verstedelijking en de evolutie naar kleinere woonvormen maakt het niet altijd eenvoudig om de verschillende afvalfracties te stockeren. Bovendien beschikken mensen in stedelijke gebieden minder vaak over een auto waardoor een bezoek aan het recyclagepark minder vanzelfsprekend is. Ook de toename van minder mobiele burgers ten gevolge van de vergrijzing vormt een uitdaging.

Toch bereikt Vlaanderen goede resultaten op het vlak van selectieve inzameling. Willen we dat behouden en verder verbeteren, dan is een goed basisbeleid onontbeerlijk, aangevuld met maatwerk gezien de grote demografische en andere verschillen op lokaal niveau. We moeten continu blijven zoeken naar de meest optimale inzamelsystemen.

6.1 LOKAAL IN TE ZAMELEN STROMEN

6.1.1 In te zamelen stromen en hun minimale frequentie

Tabel 4 geeft aan voor welke afvalstromen een lokaal bestuur verplicht moet zorgen dat burgers deze stromen selectief kunnen aanbieden. De tabel toont ook via welk kanaal en met welke minimumfrequentie dat moet gebeuren. Ze vermeldt zowel de verplichte inzamelingen via huis-aan-huis-ophaling of brengsystemen op korte afstand alsook via de recyclageparken. Voor huisvuil, papier en karton, pmd, glas, textiel en gft-afval mogen de lokale besturen kiezen tussen een huis-aan-huisinzameling, een brengsysteem op korte afstand of een combinatie van beide systemen. De afwegingen die spelen tussen die twee systemen worden toegelicht onder titel 6.2.1. Het bredere beleid rond de recyclageparken werken we uit onder titel 6.2.2.

Tijdens de planperiode kan het selectief inzamelen van bijkomende afvalfracties verplicht worden. Dat gebeurt steeds na een grondige evaluatie van de bijkomende selectieve inzameling, aan de hand van ecologische en economische parameters en steeds met aandacht voor de gevolgen op de dienstverlening.

Stromen		Verplichte minimale frequentie van de huis-aan-huis-inzameling	Brengmethode op korte afstand toegelaten als alternatief voor HAH-inzameling	Verplicht op elk standaard recyclagepark
Huisvuil		Min. maandelijks	Ja	Nee
Papier en karton		Min. maandelijks	Ja	Ja
Pmd		Min. om de twee weken	Ja	Nee
Glas		Min. maandelijks	Ja, minstens één container per 700 inwoners en verplichte scheiding tussen wit en gekleurd glas.	Nee
Gft (incl. keukenafval)		Min. om de twee weken	Ja	- Gft en gf: Nee
OF		OF	OF	
Gf (incl. keukenafval) + afzonderlijk fijn tuinafval		Gf min. om de twee weken + min. maandelijks fijn tuinafval	- Gf: Ja - Fijn tuinafval: Nee	
Fijn tuinafval		Afhankelijk van keuze gf- of gft-inzameling	/	Ja
Snoeihout		/	/	Ja ⁴
Boomstronken		/	/	Ja
Grofvuil		Op afroep, min. tweemaal per jaar ⁵	Nee	Ja
Textiel		Min. viermaal per jaar	Ja, mits min. één container per 1000 inwoners	Ja
AEEA		/	/	Ja
Metalen		/	/	Ja
Hout	Onbehandeld (A)	/	/	Ja

⁴ Snoeihout mag eventueel ook samen met het fijn tuinafval worden ingezameld op het recyclagepark, op voorwaarde dat de afvoerfrequentie van het fijn tuinafval wordt gerespecteerd. Die afvoerfrequentie is wekelijks in de periode april-oktober en maandelijks in de periode november-maart (zie ook titel 6.2.2.1).

⁵ Bij het inzamelen van grofvuil aan huis moet de burger ook afvalstoffen kunnen meegeven die via het recyclagepark selectief ingezameld moeten worden, indien de burger die afvalstoffen omwille van omvang, of gewicht niet zelf kan brengen. Uiteraard moeten dergelijke afvalstoffen achteraf uitgesorteerd worden en naar recyclage worden afgevoerd. Dergelijke afvalstoffen moeten dan ook niet bij het restafvalcijfer worden gerapporteerd.

	Niet-verontreinigd, wel behandeld (B)			Ja ⁶
	Verontreinigd en behandeld (gevaarlijk/C)			Nee
Herbruikbare goederen		Op afroep continu	Nee	Nee
Vlakglas		/	/	Ja
Harde kunststoffen		/	/	Ja
Kga		/	/	Ja
Frituurvet en -olie		/	/	Ja
Zuiver steenpuin		/	/	Ja
Ander bouw- en sloopafval		/	/	Ja
Hechtgebonden asbestcement		/	/	Ja (regeling 10km) ⁷
Matrassen		/	/	Ja (regeling 10km) ⁸
Kurk		/	/	Ja

Tabel 4: Verplicht in te zamelen stromen met minimale frequentie en wijze van inzameling

Het staat de lokale besturen vrij om nog andere fracties selectief in te zamelen. Omdat er steeds meer fracties selectief ingezameld worden, kan de minimale dienstverlening voor huisvuil verder afgebouwd worden. Daarom daalt de minimale frequentie voor inzameling aan huis van tweewekelijks naar maandelijks. We vragen de lokale besturen ook om de inzamelingen van huisvuil op het terrein effectief te beperken. Voor veel gemeenten is een tweewekelijkse inzameling (of zelfs minder) in de meeste wijken wellicht voldoende.

Dit plan legt een verplichte inzameling aan huis op van gft of een inzameling aan huis van enerzijds de gf-fractie en anderzijds het fijn tuinafval. Dat wordt in de diepte uitgewerkt onder titel 6.1.2. Ook nieuw is de verplichte inzameling van kurk op het recyclagepark.

We stimuleren lokale besturen ook om via proefprojecten nieuwe vormen van inzameling uit te testen die streven naar een lagere hoeveelheid restafval en een goede kwaliteit van de selectieve stromen. Ook proefprojecten waarbij 'smart cities' technologie wordt uitgetest om de dienstverlening te verbeteren, om op een slimmere en logistiek geoptimaliseerde manier in te zamelen en om de ecologische voetafdruk van het afvalbeheer te verkleinen, worden verwelkomd. Samenwerking met privaatrechtelijke inzamelaars kan daarbij een meerwaarde zijn.

⁶ Het niet-verontreinigd behandeld hout mag eventueel ook samen met het onbehandeld hout worden ingezameld op het recyclagepark. Afzonderlijk ingezameld onbehandeld hout moet wel steeds naar materiaalrecyclage gaan.

⁷ Hechtgebonden asbest hoeft niet op elk recyclagepark aanvaard te worden. Het volstaat dat 90% van de inwoners voor deze fractie toegang heeft tot een recyclagepark binnen een straal van 10km van de woning. Zie ook titel 6.2.2.3 Aantal recyclageparken.

⁸ Matrassen hoeven niet op elk recyclagepark aanvaard te worden. Het volstaat dat 90% van de inwoners voor deze fractie toegang heeft tot een recyclagepark binnen een straal van 10km van de woning. Zie ook titel 6.2.2.3 Aantal recyclageparken.

De lokale besturen hebben de regierol in proefprojecten rond huishoudelijk afval. Private partijen kunnen dergelijke projecten uitwerken, mits akkoord van het lokale bestuur. Aan die proefprojecten worden wel een aantal voorwaarden gekoppeld:

- Het proefproject moet gericht zijn op een kwaliteitsvolle dienstverlening.
- De inzamelcijfers moeten doorstromen naar het lokale bestuur en het lokale bestuur moet op haar beurt voldoen aan alle registratie- en rapporteringsverplichtingen.
- Het project moet een maximale deelname toelaten van alle burgers die gevat zijn door de scope van het project.
- Bij projecten rond huishoudelijke verpakkingen, worden de IVC en het beheersorganisme voor huishoudelijke verpakkingen betrokken.
- Er gebeurt een degelijke evaluatie van het project. De evaluatie kan leiden tot een beslissing rond verderzetting of stopzetting van het project of tot bijsturing. Die informatie wordt gedeeld met de OVAM.

Het is mogelijk om in specifieke omstandigheden af te wijken van de verplicht in te zamelen stromen en de opgelegde minimale inzamelfrequenties, bijvoorbeeld in het kader van dergelijke proefprojecten. Een afwijking op de bepalingen van dit hoofdstuk moet aangevraagd worden bij de OVAM via een gemotiveerd dossier waaruit een duidelijke meerwaarde of noodzaak blijkt. Voor inzameling van huishoudelijke verpakkingen moeten de IVC en het beheersorganisme voor huishoudelijke verpakkingen ook worden betrokken.

6.1.2 Inzameling van bioafval

In januari 2022 haalden 227 van de 300 Vlaamse gemeenten aan huis ofwel gft ofwel enerzijds groenafval en anderzijds keukenafval (de gf-fractie van het gft) op. In de andere 73 gemeenten kan de burger alleen het groenafval sorteren, maar verdwijnt het keukenafval nog in het huisvuil, tenzij de burger dit afval zelf thuis composteert. Omdat Vlaanderen volgens Europese regelgeving verplicht is al het bioafval tegen 31 december 2023 uit het restafval te halen en om onze eigen reductiedoelstellingen voor het restafval en recyclagedoelstellingen te behalen, voert dit plan de algemene verplichting in voor lokale besturen om een selectieve inzameling van alle bioafval aan te bieden aan de burger. De indeling in gft- en groenregio's uit het vorige uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval, vervalt dan ook.

ACTIE 22: Elke gemeente voorziet uiterlijk tegen 1 januari 2024 de mogelijkheid aan burgers om al het bioafval selectief aan te bieden. Dat gebeurt volgens de bepalingen van dit plan.

Gemotiveerde afwijkingen op de selectieve inzameling zijn mogelijk tot 1 januari 2026 en worden door de OVAM beoordeeld en al dan niet toegestaan.

Naar aanleiding van dit plan liet de OVAM een milieu-economische kosten-baten studie van zes inzamel- en verwerkingsscenario's voor bioafval uitvoeren (RDC, 2021). De studie onderzocht ook de effecten van het tariefbeleid op het sorteergedrag van burgers.

Volgens de studie is de grootste daling van het huisvuil te verwachten door huis-aan-huis-inzameling van gft in bakken. Als alle Vlaamse gemeenten overschakelen naar gft, kan het huisvuilcijfer op Vlaams niveau dalen met 8,2 kg/inw/jaar. Dat is als een minimaal potentieel te beschouwen, waarbij jaarlijks ca. 50 000 ton minder huisvuil (en dus restafval) zal vrijkomen.

Het echte potentieel is evenwel groter, omdat ook in gemeenten waar vandaag al gft wordt ingezameld nog teveel van dat afval in het huisvuil verdwijnt. Flankerende maatregelen elders in dit plan zullen helpen om ook daar winsten te boeken. Als bovengrens kan de aangescherpte ambitie van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 gelden. Die gaat uit van een reductie van de recycleerbare fractie van huishoudelijk restafval met 75% tegen 2030. Gemiddeld produceerde de Vlaming in 2020 147kg restafval, waarvan 119kg huisvuil. Uit de sorteeraanlyse huisvuil 2019-2021 blijkt dat maar liefst 47kg daarvan recycleerbaar bioafval is. Als inderdaad 75% van die 47kg uit het huisvuil gehaald wordt, vermindert de restafvalproductie dus met 35kg. Door het bioafval maximaal uit het restafval te weren, kunnen we dus driekwart van de weg afleggen naar de doelstelling van 100 kg restafval per inwoner per jaar.

De **veralgemeende inzameling van gft in bakken** biedt dus het grootste reductiepotentieel voor het huisvuil. Bovendien kent dat scenario ook de grootste milieubaat, tenminste als bij de verwerking gekozen wordt voor voorvergistig in combinatie met nacompostering. Dat inzamel- en verwerkingsscenario wordt daarom als standaard opgelegd aan de lokale besturen. Dat scenario gaat wel gepaard met economische kosten die mogelijk hoger zijn dan voor andere scenario's. Niettemin blijkt uit de socio-economische analyse bij dit plan dat er een duidelijke netto-baat is voor de lokale besturen. Dat geldt wel enkel als de ophaalfrequentie van huisvuil naar twee weken wordt gebracht bij gemeenten die dit nu nog wekelijks doen en door rekening te houden met dalende kosten voor afvalverbranding. Het betreft ook een berekening over alle gemeenten heen, voor individuele gemeenten kan de berekening anders uitdraaien.

Alleen de volgende andere scenario's zijn toegelaten als alternatief:

- **Gft-inzameling in zakken in stedelijke kernen.** Alleen het stadscentrum van de steden uit clusters 15A en 15B komen daarvoor in aanmerking. Minder dicht bevolkte stadsdelen (zoals deelgemeenten of minder bevolkte stadsdistricten) vallen niet onder de mogelijke uitzondering. Daar moet de inzameling in bakken gebeuren. Gemeenten buiten clusters 15A en 15B mogen gft nog tijdelijk in zakken inzamelen, maar moeten ten laatste in 2027 overschakelen naar bakken.
- **Proefproject Optimo van Limburg.net.** In dit proefproject wordt de gelijktijdige inzameling van zes aparte afvalfracties uitgetest sinds 1 januari 2022. Het proefproject is beperkt tot 34 Limburgse gemeenten en de stad Diest in Vlaams-Brabant⁹. Keukenafval en etensresten worden in een 17 liter zak ingezameld en tuinafval wordt in 50 liter zakken ingezameld. Bijkomend wordt snoeihout opgehaald tegen betaling van een op volume gebaseerd tarief. Het proefproject wordt in 2024 geëvalueerd op basis van een nieuwe

⁹ Alken, Beringen, Borgloon, Bree, Diepenbeek, Diest, Genk, Gingelom, Halen, Ham, Hamont-Achel, Hasselt, Hechtel-Eksel, Heers, Herk-de-Stad, Herstappe, Heusden-Zolder, Hoeselt, Houthalen-Helchteren, Kortesseem, Leopoldsburg, Lommel, Lummen, Maaseik, Nieuwerkerken, Peer, Pelt, Riemst, Sint-Truiden, Tessenderlo, Tongeren, Voeren, Wellen, Zonhoven en Zutendaal.

sorteeranalyse van het huisvuil in het proefgebied en andere criteria inzake kwaliteit en recyclagegraad van het ingezamelde keukenafval en etensresten.

- **Inzameling huis-aan-huis van keukenafval en etensresten (gf) in combinatie met huis-aan-huis inzameling van fijn tuinafval.** Het fijn tuinafval moet daarbij verplicht in bakken worden ingezameld, terwijl het inzamelrecipiënt voor de gf-fractie een vrije keuze is. De frequentie van inzameling staat in Tabel 4. De verplichting om voor fijn tuinafval ook een bijkomende dienstverlening aan huis te voorzien (en dus niet alleen via het recyclagepark), is nodig om niet-thuiscomposteerders een laagdrempelig en gebruiksvriendelijk alternatief aan te bieden. In deze omstandigheden zal het lokale bestuur bijzondere aandacht moeten geven aan een doordacht tarievenbeleid voor dit fijn tuinafval. Alleen zo bereiken we een goed evenwicht tussen enerzijds de promotie van kwalitatief thuiscomposteren en anderzijds het vermijden dat niet-thuiscomposteerders het tuinafval met het huisvuil meegeven, sluikestorten, sluikestoken of op een niet-kwalitatieve manier in de eigen tuin composteren. Lokale besturen die kiezen voor dit inzamelscenario, moeten een sorteeranalyse van hun huisvuil uitvoeren en daarbij resultaten verzamelen voor minstens twee seizoenen (winter/herfst vs. lente/zomer) in de periode najaar 2025-voorjaar 2026. Die sorteeranalyses moeten een vergelijkbare methodologie hebben als de sorteeranalyses van huisvuil op Vlaams niveau. Op basis van die sorteeranalyses en de resultaten van de selectieve inzameling op vlak van hoeveelheid en kwaliteit, wordt deze inzamelmethode in elk gebied geëvalueerd tijdens de midterm review, zoals vermeld onder hoofdstuk 11. De evaluatie zal een vergelijking maken met de aanwezigheid van bioafval in het huisvuil van de gemeenten die kiezen voor inzameling van gf ten opzichte van het huisvuil van de (huidige) gft-gemeenten.

In alle scenario's (uitgezonderd proefproject Optimo) kan de huis-aan-huis-inzameling van het gf-afval of gft-afval vervangen worden door een brengmethode op korte afstand, onder voorwaarde dat dit is ingebed in een systeem waarbij burgers verschillende fracties wijkgebonden op dezelfde plek kwijt kunnen (systeem van sorteerstraattjes) en rekening gehouden wordt met de aandachtspunten rond brengsystemen onder titel 6.2.1.

De vereisten inzake verwerking van het ingezamelde keukenafval en etensresten onder de afwijkende scenario's worden onder titel 8.4 verduidelijkt. De kosten van de sorteeranalyses voor de evaluatie van deze afwijkende inzamelscenario's zijn te dragen door de betrokken lokale besturen of intercommunales. Wanneer bij de mid-termevaluatie blijkt dat de alternatieve inzamelmethodes niet leiden tot voldoende afname van het aandeel bioafval in het huisvuil of als er andere tekortkomingen blijken, zal het standaard inzamelsysteem (gft) in bakken worden opgelegd.

6.1.3 Inzameling van luiers

De OVAM heeft in de periode 2020-2021 vier onderzoeken uitbesteed om de recyclagemogelijkheid voor luiers in Vlaanderen te analyseren. Bij elk van de onderzoeken werden de relevante binnen- en buitenlandse actoren betrokken.

Het eerste onderzoek (Gaasbeek, 2018) verkende in het algemeen de mogelijkheden om de productketens voor luiers circulair te maken. Het tweede onderzoek (VITO 2021b), had tot doel einde-afvalcriteria vast te

leggen voor recyclage-installaties om te garanderen dat de outputstromen als grondstoffen kunnen dienen in nieuwe producten die veilig zijn voor mens en milieu. Daarop volgde een [derde onderzoek](#) (VITO, 2022) dat een analytisch kader ontwikkelde om de outputstromen van luierecyclage te kunnen analyseren op aanwezigheid van pathogenen, medicijnen en hormonen. In het [vierde onderzoek](#) (RDC & Thingit, 2021) werden verschillende methoden van selectieve inzameling voor luiers vergeleken met het oog op een mogelijke invoering van een wettelijke verplichting, gebaseerd op een maatschappelijke kosten-baten analyse.

Op basis van dat onderzoekwerk, is er vanuit de Vlaamse overheid steun voorzien voor de bouw van een pilootinstallatie voor de recyclage van luierafval. Als een dergelijke installatie voldoende voordelen biedt bij het recycleren van luiers, zal de invoering van een aanvaardingsplicht overwogen worden.

ACTIE 23: Als er een effectieve recyclagemogelijkheid operationeel is met grotere maatschappelijke baten dan kosten, dan komt er deze planperiode een aanvaardingsplicht voor luiers, zodat een afvoer naar recyclage van 80% van de luiers tegen 2030 kan bereikt worden.

Bij het opzetten van een eventuele aanvaardingsplicht, zullen de lessen uit de voorafgaande onderzoeken en uit testprojecten meegenomen worden. De selectieve inzameling van luiers moet leiden tot een performante recyclage, maar moet ook rekening houden met logistieke optimalisatie en sociale aspecten zoals de nodige discretie in geval van incontinentieluiers. Deze praktische aspecten zijn op te lossen, maar verdienen de nodige aandacht bij de uitrol. Daarnaast zullen de producenten bij het opzetten van een aanvaardingsplicht ook in de ontwerpfase van de luiers al rekening moeten houden met de recyclage ('design for recycling').

Een belangrijke kanttekening bij de actie is wel dat eenzelfde of minstens een gelijkaardige beslissing in het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijk Gewest nodig is, vermits dergelijke aanvaardingsplicht interregionaal wordt opgezet.

Het hygiënisch materiaal maakt zo'n 10% uit van het huisvuil. Luiers vormen daarbij de hoofdfractie, maar er zijn ook nog maandverband, tampons, maquillage-doeekjes en tegenwoordig ook mondmaskers in het huisvuil terug te vinden. Op termijn hebben we de ambitie ook die fracties uit het restafval te krijgen. Dat kan door selectieve inzameling, maar in het bijzonder ook door preventie te stimuleren.

6.1.4 Inzameling van asbest

De Vlaamse Regering beoogt een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040. In het Actieplan Asbestafbouw vormen lokale besturen een belangrijke spilfiguur in het laagdrempelig ontzorgen en sensibiliseren van burgers. Alle lokale besturen ondertekenden vrijwillig het engagement om aan het asbestafbouwbeleid en de decretale mijlpalen 2034 en 2040 lokaal mee uitvoering te geven.

In operationalisering van de weg naar een 'asbestveilige gemeente' bieden zo goed als alle lokale besturen anno 2023 een gesubsidieerd project aan voor de inzameling van huishoudelijke hoeveelheden hechtgebonden asbest aan huis. OVAM neemt hier een coachende rol op en zorgt voor uitwisseling van goede praktijken. Lokale besturen combineren deze 'bronophalingsprojecten' met de inzameling van asbestcement

op het recyclagepark. Zowel deelnemende burgers als lokale overheden zijn zeer tevreden over deze projecten. Zij dragen rechtstreeks bij tot het asbestveilig maken van gebouwen. De Vlaamse Regering blijft deze planperiode de lokale besturen financieel ondersteunen voor lokale asbestprojecten voor burgers, zoals de ophaling aan huis.

Lokale besturen kunnen in uitvoering van hun voorbeeldfunctie ook zelf aansluiten bij de eigen ophaling van asbestcement voor de hoeveelheden asbesthoudend afval die vrijkomen van het eigen gemeentelijke patrimonium. Dit is in het bijzonder voor gebouwen waar kinderen en jeugdorganisaties verblijven, omdat jeugdige longen extra gevoelig zijn voor asbestvezelblootstelling. De modaliteiten voor de inzameling van asbest op het recyclagepark zijn uitgewerkt onder titel 6.2.2.

Lokale besturen informeren hun burgers minstens jaarlijks over asbest en vermelden daarbij de gratis inzamelmogelijkheid op het recyclagepark en, indien van toepassing, de mogelijkheden voor de ophaling aan huis. Ze voorzien ook een webpagina op hun website met informatie over asbest, met linken naar de website van de intercommunale en een link naar de OVAM-website asbestinfo.be.

6.1.5 Inzameling van restafval

6.1.5.1 Dienstverlening huisvuil

De uitbreiding van de pmd-fractie in de vorige planperiode en de selectieve inzameling van bioafval dragen bij aan een daling van het huisvuil en dus ook aan het vermijden van afvalverbranding met daarbij horend materiaalverlies en CO₂-uitstoot. De daling in huisvuilproductie per gezin maakt het tegelijk ook mogelijk de inzamelfrequentie van huisvuil te verlagen. Een lagere inzamelfrequentie is belangrijk als nudging-instrument, om zo de burger verder te stimuleren goed te sorteren en zodoende nog minder huisvuil te produceren. Bovendien verlaagt het de kosten van de gemeentelijke afvalinzameling.

Daarom vragen we lokale besturen zoveel als mogelijk de huisvuilinzameling aan huis te beperken tot maximaal één inzameling per twee weken. Voor veel gemeenten is deze frequentie wellicht voldoende. Onder meer voor gemeenten met veel hoogbouw (steden, kustgemeenten) volstaat een tweewekelijkse inzameling mogelijk niet in alle wijken. Als een lokaal bestuur beslist om toch wekelijks of vaker huisvuil in te zamelen, is het zinvol te bekijken of ook het gft (of de gf-fractie) minstens wekelijks aan huis kan worden ingezameld, om te vermijden dat die fractie in het huisvuil terecht komt. De gf(t)-fractie is namelijk een fractie waarvan burgers zich liefst snel ontdoen omwille van geur- en andere hinder.

Belangrijk is dat een vermindering van de inzamelfrequentie van huisvuil steeds gepaard blijft gaan met voldoende frequente inzameling van selectieve stromen. Respondenten uit de OVAM-studie 'Preventie- en sorteergedrag van de Vlaamse Bevolking – Kwantitatieve en kwalitatieve bevraging' (2021) bevestigen dat dit stimulerend werkt om nog beter te sorteren.

Naast de inzamelfrequentie zijn ook de inzamelrecipiënten belangrijk. 28% van de respondenten uit de OVAM-bevraging (2021) geven aan dat foutief sorteergedrag soms volgt uit het willen 'opvullen' van het

inzamelrecipiënt voor huisvuil. Voor gft geeft zelfs 34% aan het afval soms om die reden bij het huisvuil te voegen. Het is dus zeker zinvol verschillende volumes van recipiënten voor huisvuil te voorzien, op maat van de verwachte huisvuilproductie bij de verschillende types huishoudens.

Bedrijven mogen per twee weken niet meer dan 180 liter of 22,5 kg bedrijfsrestafval aanbieden als vergelijkbaar bedrijfsrestafval. Het is daarom voortaan niet meer toegelaten om nog nieuwe recipiënten voor bedrijfsrestafval groter dan 180 liter aan te bieden aan deze doelgroep als het afval als 'vergelijkbaar bedrijfsafval' wordt meegenomen met het huishoudelijk circuit en er geen gewichtsdiftar wordt gehanteerd.

6.1.5.2 Verbrandingsverbod

Vaak is er bij de ophaling aandacht voor de kwaliteit van selectieve stromen, maar wordt bij het huisvuil alles aanvaard wat de afvalstoffenproducent aanbiedt. Nochtans verbiedt het verbrandingsverbod in het VLAREMA artikel 4.5.2 het afvoeren naar verbranding en verbranden van huishoudelijk restafval dat niet is ingezameld conform de sorteeregels.

Het verbrandingsverbod stelt ons evenwel ook voor een probleem. In theorie kan zelfs de laatste papiersnipper of het laatste pet-flesje in het restafval een overtreding van het verbrandingsverbod zijn. Voor het bedrijfsrestafval voorziet het VLAREMA daarom een uitgebreide set van regels waaraan de inzamelaars van bedrijfsrestafval zich moeten houden om sorteerfouten bij hun klanten te vermijden. Als ze die regels volgen, mag het afval naar verbranding worden afgevoerd, zelfs als het soms nog afval bevat dat niet in het restafval thuis hoort.

Het is onmogelijk die regeling over te nemen voor het huishoudelijk restafval. De regelgeving bevat heel wat elementen die niet relevant of zelfs onmogelijk te implementeren zijn in het huishoudelijke circuit. Niettemin moet ook het huishoudelijk restafval zo correct mogelijk worden ingezameld. En als de inzameling correct gebeurt, moet er ook daar rechtszekerheid zijn dat het restafval vervolgens naar verbranding mag worden afgevoerd.

De set van voorwaarden zal dus heel anders zijn voor het huishoudelijk circuit. Zo is het voor het huishoudelijk restafval bijvoorbeeld belangrijk dat de gemeenten de wettelijke tarieven voor huisvuil en grofvuil toepassen. Ook moet de gemeente voorzien in inzameling van alle selectieve fracties die volgens dit uitvoeringsplan verplicht zijn (zie Tabel 4).

ACTIE 24: De OVAM werkt samen met VVSG-Interafval een set van voorwaarden uit waaraan de inzameling van huishoudelijk (rest)afval moet voldoen en zal vervolgens het verbrandingsverbod in het VLAREMA aanpassen.

De koppeling tussen een set van voorwaarden voor de inzameling van het huishoudelijk (rest)afval enerzijds en het verbrandingsverbod anderzijds, heeft tal van voordelen. Ten eerste kunnen we er door deze voorwaarden voor zorgen dat er minder afval foutief in het restafval verdwijnt. Ten tweede verhoogt het de rechtszekerheid voor de lokale besturen en de afvalverbrandingsinstallaties bij het verbranden van het restafval. Tot slot

versterkt het ook de handhaving op het uitvoeringsplan. De set van voorwaarden kan namelijk ook een aantal van de meest essentiële verplichtingen uit het uitvoeringsplan bevatten. Als die niet worden nageleefd, betekent dat meteen ook dat het verbrandingsverbod wordt overtreden, wat kan leiden tot ernstige sancties.

6.2 Inzamelkanalen

6.2.1 **Inzameling aan huis of brengsystemen op korte afstand: afwegingskader voor lokale besturen**

In Vlaanderen organiseren de meeste lokale besturen een huis-aan-huisinzameling voor huisvuil en verschillende selectieve afvalstromen. Voor glas en textiel is de brengmethode dan weer reeds lang wijdverspreid.

Door toenemende verstedelijking, evolutie naar compactere woonvormen en de beleidsevolutie naar autovrije of autoluwe kernen en wijken, kiezen sommige lokale besturen de laatste jaren steeds meer voor een brengsysteem op korte afstand. Het brengsysteem geldt daarbij voor verschillende afvalstromen, al dan niet in combinatie met de standaard huis-aan-huisinzameling. Ook de afvalvoorzieningen bij hoogbouw gaan die richting uit. Projectontwikkelaars kiezen immers vaker voor ondergrondse systemen voor afvalinzameling of worden daartoe verplicht op basis van gemeentelijke of ruimtelijke voorschriften. Tabel 4 geeft aan dat het brengsysteem de huis-aan-huisinzameling alleen voor de fracties huisvuil, papier en karton, pmd, glas, textiel en gft- of gf-afval mag vervangen. Complementaire brengsystemen zijn ook voor andere fracties toegelaten.

Of ondergrondse containers als brengsysteem al dan niet wenselijk zijn in een bepaalde wijk en onder welke vorm, hangt af van veel factoren en is een keuze voor de lange termijn, gezien de kostprijs en de nodige gedragsaanpassing van de burger. Belangrijke factoren zijn hieronder beschreven en vormen een afwegingskader voor lokale besturen.

1. Maak een bewuste keuze voor complementaire of vervangende systemen

Een brengsysteem kan aanvullend zijn aan de huis-aan-huisinzameling. Dat biedt vooral voordelen in toeristische gebieden waar wooneenheden voor korte duur worden verhuurd, voor regio's met veel tweedeverblijvers en voor studentensteden. Ongeacht het moment van vertrek kunnen die mensen zelf hun afval reglementair kwijt via de brengsystemen, terwijl de dienstverlening naar permanente bewoners niet wijzigt. In andere regio's is dit aanvullend brengsysteem vooral een 'extra' dienstverlening, maar minder noodzakelijk.

Een brengsysteem kan ook vervangend zijn waarbij de huis-aan-huisinzameling wegvalt. De gebruiker heeft geen keuze en moet het afval zelf wegbrengen, maar kiest wanneer zij of hij dat doet. Dergelijke systemen zijn vooral nuttig in dichtbevolkte zones, op plekken die moeilijk toegankelijk zijn voor de ophaalwagens en bij hoogbouw. Door zo'n systeem vervalt bijvoorbeeld de noodzaak van afvallokalen bij appartementsgebouwen.

2. Houd de kwaliteit van de selectieve stromen in de gaten

Het is de taak van het lokale bestuur om de kwaliteit van de ingezamelde stromen op peil te houden. Eens ingevoerd is een regelmatige opvolging van de kwaliteit bij lediging, overslag, sorteercentra... noodzakelijk, evenals bijsturing en terugkoppeling naar de burger.

De grootte van de zuilen en de inwerpopeningen hebben een effect op de kwaliteit van de ingezamelde stromen. Kleine openingen waarbij elk stuk los wordt ingeworpen (zoals voor pmd), zorgen voor een betere kwaliteit, maar soms voor meer sluikestort gezien het moeilijker is om grotere stukken in te werpen. Bij grotere openingen is er minder sluikestort, maar komen er soms kleine gevulde zakjes in terecht die in de sorteerinstallaties bijvoorbeeld niet herkend worden als pmd en daardoor bij het te verbranden residu belanden.

Communicatie, met aandacht voor anderstaligen, is ook noodzakelijk voor een goede kwaliteit, bij voorkeur op maat en herhaaldelijk. Informatie ter plaatse, eventueel via stickers aan de inwerp-opening, werkt op de verantwoordelijkheidszin van de burger. Persoonlijke en intensieve communicatie (eventueel zelfs met huisbezoeken van afvalcoaches) leidt tot het beste resultaat. Ook challenges op wijkniveau behoren tot de mogelijkheden. Soms zal ook handhaving vereist zijn om foutief sorteergedrag en sluikestorten tegen te gaan. GAS-boetes behoren tot de mogelijkheden, steeds begeleid door een goede en intensieve communicatie.

Een ondergrondse container bevat best ook een sensor voor de vulgraad, aangevuld met een blokkagesensor voor papier en karton. Door de huisvuilcontainer frequent te ledigen (vaste frequentie of op maat/afroep) verkleint de kans op een volle container en daarmee de verleiding om huisvuil bij andere fracties te deponeren en te sluikestorten. Meestal gebeurt de lediging van de containers bij een vulgraad van 50-80%.

3. Denk aan de kostprijs

Ondergrondse brengsystemen hebben gemiddeld genomen een hogere kostprijs dan huis-aan-huisinzameling, ondanks een mogelijke besparing van personeelskosten. Het exacte verschil hangt af van vele factoren die in rekening gebracht moeten worden. De kost van een brengsysteem mag dus niet onderschat worden. Naast de kost voor de systemen zelf, moet rekening gehouden worden met kosten voor de plaatsing, een reinigings- en ledigingswagen, administratieve opvolging (aanmeld- en betalingssysteem), monitoring, communicatie, ... Factoren die daarnaast ook een rol spelen zijn de afvalfractie (nat of droog bepaalt mee de reinigingsfrequentie), tarifiering voor de burger (gratis of op basis van volume of gewicht), schaalgrootte (aantal, afstanden) en kosten om de omgeving net te houden.

De voornaamste factor die de kostprijs in het voordeel van brengsystemen kan doen kantelen, is de bevolkingsdichtheid. Bij een hoge bevolkingsdichtheid, kan met een beperkt aantal sorteerstraatjes een groot deel van de bevolking worden bereikt.

4. Denk na over de dienstverlening

Een brengsysteem laat toe dat mensen zelf kiezen wanneer en met welke frequentie ze hun afval wegbrengen. Dit voordeel wordt belangrijker gezien de evolutie naar steeds kleinere woonruimtes en dus minder opslagruimte. Ook voor locaties met veel tijdelijke verblijven zijn brengsystemen te overwegen zodat ook tweedeverblijvers, studenten en toeristen hun afval, ongeacht het moment van vertrek, correct kwijt geraken. Brengsystemen kunnen bewoners zo ook stimuleren afval meer selectief aan te bieden. Dat is zeker zo als de burger voor het huisvuil meer inspanning moet leveren, omdat het brengsysteem daarvoor bijvoorbeeld de enige optie is.

Brengsystemen geven de burger meer flexibiliteit, maar vragen wel extra inzet. De loopafstand voor de burger tot een brengsysteem bedraagt daarom bij voorkeur maximaal 200 meter, zeker bij vervangende systemen. Naast een goede bereikbaarheid ter plaatse, ook voor rolstoelgebruikers, is eventueel praktische ondersteuning nodig voor oudere en minder mobiele burgers. Dat kan bijvoorbeeld via een bijkomende, minder frequente, huis-aan-huisinzameling, eventueel voor specifieke doelgroepen.

Vooraf het plaatselijke sorteergedrag analyseren en burgers van bij het begin betrekken, kan belangrijke info opleveren voor een systeem op maat van de wijk. Optimaal start de communicatie met de burgers nog voor de plannen concreet uitgewerkt zijn. Door een vroege betrokkenheid zal het project meer gedragen zijn. Na de effectieve invoering kunnen ambassadeurs mee de buurtbewoners informeren en overtuigen.

5. Houd de netheid en omgeving in de gaten

De inrichting van de ruimte is belangrijk, evenals sociale controle en goede verlichting. Deze factoren hebben een invloed op de netheid rond het brengsysteem. Ambassadeurs of andere systemen waarbij eigenaarschap en verantwoordelijkheid een stimulans krijgen, helpen ook.

Een voordeel van brengsystemen is dat vuilzakken niet langer worden opengescheurd door vogels (in het bijzonder meeuwen), katten en andere dieren. Ten opzichte van bovengrondse brengsystemen veroorzaken ondergrondse brengsystemen ook minder visuele hinder, trekken ze minder sluikestort aan en veroorzaken ze minder geluidshinder bij glaszameling. Zwerfvuil en sluikestort zijn echter niet te voorkomen bij brengsystemen en zorgen regelmatig voor meer overlast dan huis-aan-huisinzameling. Voldoende aandacht voor netheid is dan ook vereist en zal ook zorgen voor een meer correcte participatie.

Regelmatig de binnen- en buitenkant van de zuilen reinigen (zeker in te plannen bij gft- of gf-inzameling) zorgt mee voor een nette omgeving en beperkt zwerfvuil en sluikestort. Een wekelijkse controleronde of camera's helpen eveneens om snel actie te ondernemen waar nodig.

6. Ontwikkel een beleid rond toegang en tarieven

De keuze van openingsuren bij brengsystemen heeft invloed op de participatie, maar ook op het sluikestortgedrag. Afhankelijk van de plek kunnen ruimere openingsuren dus voordelig of nadelig uitvallen.

Daarbij helpt een toegangscontrole of identificatie de kwaliteit hoog te houden, want dat leidt tot een gevoel van verantwoordelijkheid en controle bij de burger.

Daarnaast resulteert een financiële bijdrage van de gebruiker tot meer verantwoordelijkheidsgevoel en dus correcter gebruik. Het tarievenbeleid moet er, net als bij andere systemen, mee voor zorgen dat de burger gemotiveerd is afval te voorkomen en te sorteren. Bovendien moet het tarief voor brengsystemen in een aanvullend systeem hetzelfde zijn als voor de reguliere inzameling aan huis (of eventueel duurder) en altijd in regel met de minimale tarieven (bijlage 5.1.4 van het VLAREMA).

De betaalsystemen voor ondergrondse containers beperken zich momenteel tot munten en opgeladen badges. In de toekomst komt daar mogelijk de betaalkaart bij. Ook betaalapp's en QR-codes worden een optie in de toekomst, maar lang niet alle burgers beschikken over een smartphone of weten hoe dergelijke applicaties te gebruiken.

6.2.2 Inzameling op de recyclageparken

Naast inzameling aan huis en brengsystemen op korte afstand, blijven ook de recyclageparken een belangrijke pijler van een succesvolle selectieve inzameling. Maar zeker in stedelijke kernen is het standaard recyclagepark niet voor elke burger even laagdrempelig. Uit de OVAM-bevraging naar burgers (2021), blijkt de nood aan meer communicatie over de sorteerregels en tarifiering die gelden op de recyclageparken. Door naast de standaard recyclageparken bijkomende minirecyclageparken (permanent, tijdelijk of mobiel) te voorzien voor de meest voorkomende afvalfracties, verhoogt het comfort en de dienstverlening. De burger behoudt daarbij wel steeds de toegang tot een standaard recyclagepark waar alle verplichte stromen worden aanvaard.

6.2.2.1 Afvalfracties op het recyclagepark

De verplicht minimaal in te zamelen afvalfracties op een standaard recyclagepark staan in Tabel 4. Het staat de lokale besturen vrij om op het recyclagepark meer afvalstromen in te zamelen dan de stromen opgesomd in de tabel. Enkele fracties krijgen hieronder een uitgebreidere bespreking, omdat er bepaalde aandachtspunten gelden. Het lokaal bestuur kan er ook voor kiezen om vergelijkbaar bedrijfsafval te aanvaarden volgens de voorwaarden vermeld onder hoofdstuk 3.4.2.

Gft en/of huisvuil mag ingezameld worden op een recyclagepark onder strikte voorwaarden opgelegd via de omgevingsvergunning. Daarbij moet het tarief op het recyclagepark minstens hetzelfde zijn als voor de inzameling huis-aan-huis.

Aangezien de gft-fractie ook keukenafval bevat, moet de opslag van keukenafval in het recyclagepark voldoen aan de eisen opgelegd door de Europese verordeningen 1069/2009 en 142/2011 inzake dierlijke bijproducten. Recyclageparken moeten voor het opslaan van keukenafval niet beschikken over een erkenning in het kader van deze verordeningen. De volgende punten moeten wel in orde zijn:

- Er moet een erkend ontsmettingsmiddel aanwezig zijn.
- De recipiënten moeten voorzien zijn van een etiket met 'categorie 3, niet voor menselijke consumptie'. Als de recipiënten zelf niet gelabeld kunnen worden, moet de plaats van opslag duidelijk gelabeld worden.

- De ophaling gebeurt door een geregistreerd vervoerder.

Om de kwaliteit van het ingezamelde **groenafval** via recyclageparken te garanderen, moeten volgende opslagtermijnen gerespecteerd worden in functie van de seizoenen:

- de opslagtermijn voor fijn tuinafval bedraagt maximum 1 week in de periode april-oktober en 1 maand in de periode november-maart;
- voor het grovere tuinafval zoals snoeihout is de termijn beperkt tot 2 maanden.

De afvoer naar een vergunde groencompostering is verplicht. Snoeihout en fijn tuinafval mogen niet samen verhaakeld worden tot mulchmateriaal (zie ook [omzendbrief van 26 mei 2004](#)). Deze omzendbrief blijft het uitgangspunt, zolang in het VLAREMA geen specifieke regels zijn opgenomen omtrent de voorwaarden voor het gebruik van houtsnippers als bodembedekker.

Soms is er lokaal nood aan een praktische en goedkope bestemming voor **overleden gezelschapsdieren en dieren die sterven in het verkeer**, onder meer om het sluikestorten van dierlijk afval tegen te gaan. Een aparte inzamelplaats voor dierlijk afval in het recyclagepark vormt een laagdrempelige oplossing, maar is geen verplichting.

Voor **afvalstoffen** waarvoor in het kader van de **aanvaardingsplicht** de samenwerking met de lokale besturen vrijwillig is (bijvoorbeeld autobanden), zijn de lokale besturen niet verplicht om deze afvalstoffen in te zamelen. Lokale besturen hebben in dat geval geen recht op een vergoeding van de producent. Ze kunnen deze afvalstoffen dan ook weigeren op het recyclagepark. Een alternatieve optie is dat lokale besturen voor de aanvaarding van die afvalstoffen een vergoeding vragen aan de burger die de afvalstoffen aanbiedt. De burger moet er dan wel op worden gewezen dat er ook andere, gratis kanalen bestaan om zich van de afvalstoffen te ontdoen.

Recyclageparken mogen **oude en vervallen geneesmiddelen en gasflessen**, behalve diegene vermeld op de kga-lijst, niet aanvaarden. Voor geneesmiddelen gebeurt de inzameling via de apothekers. De federaties hebben voor herbruikbare gasflessen een inzamelsysteem opgezet bij de aangesloten verkooppunten van gasflessen. Dat systeem moet verder gepromoot en, waar mogelijk, geoptimaliseerd worden.

ACTIE 25: De OVAM gaat in gesprek met de betrokken sectoren om de inzameling van geneesmiddelen en gasflessen duidelijker en eenvoudiger te maken voor de burger.

Het klein gevaarlijk afval (kga) wordt via het recyclagepark op kosten van de gemeente ingezameld. Daarnaast zijn er ook **andere gevaarlijke afvalstoffen**, die terecht of onterecht op het recyclagepark in ontvangst worden genomen. Recyclageparken krijgen, vaak zonder het te weten, wel eens te maken met afvalstoffen die brand kunnen veroorzaken in de perscontainer. Denk daarbij aan gasflessen, batterijen, zonnepanelen, vuurwerk, munitie, lachgas, ... Die fracties horen niet in de perscontainer thuis en het is volgens de vergunning van het recyclagepark soms zelfs verboden ze te aanvaarden. Recyclageparken, maar evengoed privaatrechtelijke verwerkers worden steeds vaker geconfronteerd met dergelijke risico's en de daaraan verbonden kosten voor

verzekeringen. Deze planperiode wordt extra ingezet op het vermijden van die risico's. We inventariseren mogelijke oorzaken en zoeken oplossingen op maat van de burger, de lokale besturen en de privaatrechtelijke verwerkers.

ACTIE 26: De OVAM, VVSG-Interafval en Denuo werken samen om het risico op brand en andere veiligheidsrisico's op recyclageparken en bij privaatrechtelijke verwerkers te beperken. De nodige maatregelen worden uitgewerkt, zoals wettelijke initiatieven, maar ook voorlichting naar de burgers en bedrijven of praktische tips voor lokale besturen en verwerkers. De politie, brandweer en andere veiligheidsdiensten worden daarbij betrokken.

Hechtgebonden **asbest** wordt gratis aanvaard op de recyclageparken. Een lokaal bestuur kan wel hoeveelheidsbeperkingen instellen. Minimaal volgende hoeveelheid asbest moet op kosten van het lokaal bestuur ingezameld worden: 200 kg per gezin per jaar OF 1 m³ per gezin per jaar OF 10 asbestcementplaten per gezin per jaar. Als het lokale bestuur een hoeveelheidsbeperking wil invoeren, kan ze kiezen welke van de drie benaderingen ze hanteert. Voor de inzameling van asbestcement zorgt het recyclagepark ervoor steeds in regel te zijn met de omzendbrief van 18 december 2020¹⁰. Om asbestveilig te werken, moeten parkwachters voldoende opgeleid zijn en voldoende maatregelen kunnen nemen. Dit met het oog op het vermijden van blootstellingsrisico's voor henzelf, omwonenden en parkbezoekers. Zij kunnen ook veelvoorkomende asbesttoepassingen herkennen zodat zij deze zeker kunnen weren uit het bouw- en sloopafval. Parkwachters die op het recyclagepark instaan voor de asbestcontainer, hebben voorts ook de kennis over hoe te handelen bij een asbestincident op het recyclagepark.

Goederen voor hergebruik via het recyclagepark inzamelen, in samenwerking met de plaatselijke kringwinkel, is niet verplicht, maar kan voor de burger een extra dienstverlening zijn. Ervaring leert echter dat het niet altijd eenvoudig is voor de parkwachter om een onderscheid te maken tussen herbruikbare, verkoopbare of af te danken goederen. De discussies daarover met de burger situeren zich vooral bij grote stukken. Sommige burgers willen zich er liever gratis van ontdoen als herbruikbaar goed in plaats van te betalen voor afvoer als grofvuil. Om die discussies op het recyclagepark te voorkomen, kan men er ook voor kiezen om enkel kleinere herbruikbare spullen te aanvaarden.

Tot slot vraagt ook de inzameling van **grovvuil** op het recyclagepark bijzondere aandacht. In de herfst van 2020 en de lente van 2021 voerde de OVAM een sorteeraanlyse uit op het grofvuil van 20 gemeenten verspreid over Vlaanderen (OWS, 2022b). Het ging om een beperkte analyse van telkens één afzetcontainer per gemeente per seizoen, maar met toch opmerkelijke resultaten.

In het grofvuil bevinden zich nog grote hoeveelheden klein afval, wat niet onder de definitie van grofvuil valt. Het klein afval hoort ofwel thuis bij het huisvuil ofwel in een selectieve fractie. Dat afval wordt dus niet correct gesorteerd door de burger. Mogelijke redenen waarom burgers het afval toch bij het grofvuil deponeren, zijn:

¹⁰ Omzendbrief betreffende de wijziging en actualisatie van de omzendbrief van 27 augustus 2008 over inzameling van asbestcement op de recyclageparken in het Vlaams Gewest

- Gemakzucht: burgers sorteren het afval niet in zakken of aparte containers. Alles gaat (foutief) in de grofvuilcontainer als makkelijkste oplossing.
- Lagere tarieven dan huisvuil: men ontwijkt de hogere tarieven voor huisvuil via het grofvuil.
- Onwetendheid over het juiste sorteergedrag.
- De definitie van grofvuil verwijst naar restafval dat te groot is voor het recipiënt voor huisvuil. Doordat de recipiënten voor huisvuil steeds kleiner worden, kan meer restafval onder de definitie van grofvuil vallen, maar daarbij is er ook een grote grijze zone tussen beide.
- Het is niet altijd makkelijk voor parkwachters om in discussie te gaan met bezoekers.

ACTIE 27: Om de hoeveelheid grofvuil te verminderen en de burgers beter te laten sorteren is er nood aan bijkomende aandacht voor deze stroom op het recyclagepark. Daarom zullen de OVAM en VVSG-Interafval samen een aantal initiatieven nemen om de inzameling van grofvuil op de recyclageparken tijdens de planperiode te verbeteren. Volgende elementen komen daarbij aan bod:

- Een betere sensibilisering van de bezoekers en communicatie rond grofvuil is noodzakelijk. Daarbij willen we de terminologie (grofvuil, huisvuil, restafval, groot huisvuil, klein en groot restafval...) onder de loep nemen voor een duidelijkere en meer uniforme communicatie. Daarbij onderzoeken we ook de implicaties van een eventuele gewijzigde terminologie op de wetgeving (Materialendecreet, VLAREMA, VLAREM...).
- Uit de laatste sorteeranalyse blijkt dat er in het grofvuil heel wat klein afval zit, los of in dozen of zakken. Het is niet de bedoeling dat dit kleine afval, dat past in een huisvuilrecipiënt, in het grofvuil terecht komt. Anderzijds zijn er fracties zoals verwijderd behangpapier of kaften die door hun grote hoeveelheid soms moeilijk nog in het huisvuilrecipiënt te deponeren zijn, zeker in combinatie met de positieve trend naar kleinere huisvuilrecipiënten. Daarom kan het zinvol zijn om bepaalde van dergelijke fracties toch toe te laten bij het grofvuil. Lokale besturen die dat willen, kunnen daarvoor kiezen. Daartegenover staat dat controle door de parkwachter op de inhoud van dozen of zakken mogelijk moet zijn, ofwel door lediging van recipiënten in de container, ofwel door gebruik van open of doorzichtige recipiënten.
- Een betere controle bij de grofvuilcontainer is belangrijk. Dat kan door de container op een meer zichtbare plaats op het recyclagepark te plaatsen, waardoor de sociale controle stijgt. Ook extra controle door de parkwachter is wenselijk. Parkwachters moeten ook voldoende opgeleid zijn om controle uit te oefenen. Tijdens de opleiding van de parkwachters en hun leidinggevendenden, onder andere via de Lerende Netwerken (zie titel 6.5.4) wordt daar aandacht aan besteed.

De grofvuilcontainer mag daarnaast voor de burger geen manier zijn om de duurdere tarieven voor huisvuil te ontwijken. Het is daarom belangrijk dat het lokaal bestuur de tarieven voor huisvuil en grofvuil op elkaar afstemt en al te grote verschillen vermijdt.

Uit de sorteeranalyse zijn ook interessante conclusies te trekken over het afval dat correct in het grofvuil wordt gedeponeerd. Een deel van het grofvuil bestaat uit grote stukken niet-recycleerbaar afval (meubilair, sport- en spelmateriaal, kinderzitjes...) die bestaan uit een samenstelling van materialen (hout, kunststof,

metaal, textiel...), moeilijk demonteerbaar zijn en daarom niet selectief kunnen worden ingezameld. Om die stromen uit het grofvuil te halen, zouden deze producten anders ontworpen kunnen worden om selectieve inzameling van de onderdelen mogelijk te maken.

6.2.2.2 Uitbouw van minirecyclageparken

Naast het standaard recyclagepark, dat zoveel mogelijk selectieve stromen aanvaardt, kunnen minirecyclageparken een meerwaarde zijn.

Ervaring met permanente minirecyclageparken is er nog niet in Vlaanderen. Mobiele installaties laten al wel veel voordelen zien. Ze bereiken extra burgers, waaronder burgers zonder of met een kleine auto en burgers die anders moeilijker te bereiken of te motiveren zijn om hun afvalstromen correct op het recyclagepark aan te bieden. Samenwerking tussen lokale besturen en lokale actoren is zinvol om mensen te bereiken. Er is op een mini-recyclagepark ook meer ruimte voor persoonlijk contact, waardoor de burger beter geïnformeerd kan worden. Gemeenten zijn niet verplicht om een mini-recyclagepark in te richten, maar zeker voor centrumsteden betekenen ze een grote meerwaarde.

Een lokaal bestuur dat ervoor kiest om een minirecyclagepark in te richten, bepaalt zelf welke fracties welkom zijn. In ieder geval zijn de hoeveelheden op mini-recyclageparken steeds beperkt tot kleine hoeveelheden die te voet of met de fiets kunnen aangevoerd worden. Verder gelden alle regels en voorwaarden zoals bij standaard recyclageparken, tenzij anders vermeld in de regelgeving.

6.2.2.3 Aantal recyclageparken

Gemeenten kunnen voor de uitbating van de recyclageparken kiezen om alles zelf te doen, samen te werken met buurgemeenten of het volledig uit te besteden aan de intercommunale waarvan ze deel uitmaken. Wel moeten er steeds voldoende standaard recyclageparken zijn waar alle fracties aanvaard worden, zoals vastgelegd in Tabel 4. Mini-recyclageparken tellen daarbij niet mee. Zij kunnen wel de dienstverlening voor de burger aanzienlijk verhogen.

Het aantal standaard recyclageparken op het grondgebied moet aan één van de twee onderstaande normen voldoen:

- Voor intercommunale recyclageparken of andere samenwerkingen waarbij de recyclageparken toegankelijk zijn voor alle inwoners van de deelnemende gemeenten, geldt als uitgangspunt dat 90% van de inwoners van de deelnemende gemeenten in vogelvlucht op maximaal 5 kilometer van een standaard recyclagepark woont. Binnen een samenwerkingsverband kan het netwerk van recyclageparken geoptimaliseerd worden op basis van de bovenstaande norm. Zolang de norm gerespecteerd wordt, hoeft niet elke gemeente over een recyclagepark te beschikken op het eigen grondgebied.
- Voor gemeenten die volledig op zichzelf werken en waarbij de gemeentelijke recyclageparken uitsluitend toegankelijk zijn voor de inwoners van de eigen gemeente, kan dezelfde norm gehanteerd worden. Als 90%

van de inwoners van de gemeente in vogelvlucht op maximaal 5 kilometer van een gemeentelijk standaard recyclagepark woont, is voldaan aan de afstandsnorm. Anderzijds kan de gemeente die volledig op zichzelf werkt, ook kiezen voor een inwonersnorm. Gemeenten met 10.000 tot 30.000 inwoners moeten beschikken over minstens één standaard recyclagepark. Gemeenten met meer dan 30.000 inwoners moeten per begonnen schijf van 30.000 inwoners over een bijkomend standaard recyclagepark beschikken.

Gemeenten met minder dan 10.000 inwoners treffen een regeling zodat alle inwoners toegang hebben tot een recyclagepark. Ofwel voorzien ze zelf een recyclagepark op hun grondgebied, ofwel maken ze afspraken met de intercommunale om te voldoen aan de afstandregel ofwel werken ze samen met een buurgemeente. De afstands- of inwonersnorm vervalt in de laatste optie.

De fracties matrassen en asbestcement komen niet frequent vrij in een huishouden. Als de burger toegang heeft tot meerdere standaard recyclageparken, volstaat het dat die stromen aanvaard worden op slechts enkele van deze parken. Om te bepalen welke parken al dan niet de stromen moeten aanvaarden geldt volgende afstandsnorm: 90% van de inwoners van de deelnemende gemeenten woont in vogelvlucht op maximaal 10 kilometer van een standaard recyclagepark waar ook matrassen en asbesthoudend cementafval wordt aanvaard. Lokale besturen moeten de burger minstens jaarlijks inlichten (onder meer via de papieren ophaalkalender) over de mogelijkheden om die fracties kwijt te kunnen. Ook op de recyclageparken moet voldoende communicatie voorzien zijn.

Om het gebruik van recyclageparken te stimuleren, moeten de parken goed bereikbaar zijn en een goede dienstverlening garanderen. Openingsuren en personeelsbezetting zijn daarbij cruciaal. Daarom moeten recyclageparken minstens 1 avond per week en op zaterdag open zijn.

6.2.2.4 Waarde van een goede parkwachter

Een goede werking en sortering op het recyclagepark staat of valt met de vaardigheden van de parkwachters. De beroepskwalificatie voor recyclageparkwachters geeft aan over welke kennis en vaardigheden de parkwachters moeten beschikken. Het is van belang parkwachters goed te ondersteunen en te begeleiden, zowel op vlak van de sorteerregels als op vlak van communicatievaardigheden. Parkwachters moeten voldoende gestimuleerd worden om burgers aan te spreken om het afval correct aan te bieden. Ook een doordachte (ver)plaatsing van probleemcontainers op het park en educatief materiaal kan de parkwachters ondersteunen in hun taak.

6.3 KWALITEIT VAN DE INGEZAMELDE STROMEN

6.3.1 Algemeen

Om de afzet van de selectief ingezamelde stromen te verzekeren moet permanent gewaakt worden over de kwaliteit ervan. Een goede kwaliteit van de ingezamelde fracties draagt bij tot vaak lagere verwerkingskosten, een betere recyclage en een hogere kwaliteit van de gerecycleerde materialen.

Daarom moeten lokale besturen ervoor zorgen dat burgers de sorteerregels kennen en respecteren. Die nood aan informatie wordt trouwens bevestigd in de eerder vermelde OVAM-studie (2021). Meer informatie over de sorteerregels (vooral pmd en gft), over het nut van sorteren in het algemeen en over het goedkoper of gratis kunnen aanbieden van selectieve stromen op het recyclagepark, kan volgens de respondenten zorgen voor correcter sorteergedrag. Een afvalcoach, acties op maat van een wijk en samenwerking met ambassadeurs behoren tot de opties ter sensibilisering en ondersteuning. Indien nodig kunnen ook GAS-boetes een nuttig instrument zijn.

De gemeente of intergemeentelijke vereniging zorgt daarnaast voor een proces van kwaliteitsbeheersing. Naast de verplicht te realiseren kwaliteitseisen, hanteert ze duidelijke interne regels voor het recyclagepark, organiseert ze opleidingen voor de parkwachters, voert ze een heldere communicatie naar de burgers toe en maakt ze degelijke contractuele afspraken met de verwerkers.

6.3.2 Bioafval

Gezien de veralgemeende invoering van selectieve inzameling van bioafval, besteden we aandacht aan het realiseren van de nodige kwaliteit bij de inzameling van die specifieke stroom. De verwerking van bioafval tot een bruikbaar eindproduct wordt in de eerste plaats bepaald door de zuiverheid van het inputmateriaal. Daarnaast spelen ook de gebruikte voor- en nabehandelingstechnieken een rol (zie titel 8.4). Hoe hoger de kwaliteit, hoe meer afzetmogelijkheden.

De soort verontreiniging in het gft- en het gf-afval is gelijkaardig en bestaat vooral uit kunststoffen, verkeerd gesorteerd restafval of composteerbare zakken. Vooral kunststofverontreiniging zoals zakken, koffiepads, theebuiltjes en fruitstickers blijken stoorzenders te zijn voor de kwaliteit. De verontreinigingsgraad van het keukenafval (gf-afval) is hoger dan van het gft. Dat is logisch, omdat in tuinafval geen of zeer weinig verontreiniging wordt teruggevonden. Bij een gft-inzameling wordt de verontreiniging dus 'verdund' door de t-fractie.

ACTIE 28: De reductie van verontreinigingen in het bioafval moet gebeuren met ingrepen doorheen de keten. Daarom zetten we deze planperiode in op het opstarten of verder uitvoeren van volgende maatregelen:

- Lokale besturen sensibiliseren jaarlijks actief de bevolking over de sorteerregels voor bioafval. Vlaco vzw en de OVAM ondersteunen deze initiatieven, bijvoorbeeld met communicatiemateriaal of de gezamenlijke planning van sensibiliseringscampagnes.
- De OVAM bekijkt met de producenten en de verwerkers de problematiek van niet-composteerbare of niet-vergistbare koffiepads en theebuiltjes. Dit houdt verband met actie 7 van het uitvoeringsplan kunststoffen.
- De OVAM organiseert samen met de toezichthoudende overheid de effectieve handhaving op de naleving van de bepalingen van artikel 5.3.14.1 van het VLAREMA (verbod op fruitstickers).

- **De OVAM werkt samen met de verwerkingssector aan de ontwikkeling van nieuwe voor- en nabehandelingstechnieken voor gft-, levensmiddelen- en keukenafval op het niveau van de verwerking (zie titel 8.4).**

Bioafbreekbare en composteerbare verpakkingen mogen niet in het gf(t). Het inzamelrecipiënt, aangeboden door het lokale bestuur, specifiek voor de inzameling van gf(t) in de regio, kan wel bestaan uit composteerbaar materiaal indien de verwerkingsinstallatie die kan en wil verwerken.

Om een kwalitatieve verwerking te kunnen garanderen, mag het ingezamelde gf(t) maximaal 2% 'verontreiniging' bevatten (uitgedrukt in gewichtspercentage). Daarom is het belangrijk dat lokale besturen ervoor zorgen dat burgers de sorteeregels respecteren en moeten ze de opvolging ervan monitoren. Dat is in het bijzonder van belang wanneer de inzameling gebeurt via brengsystemen (sorteerstraatjes of recyclagepark).

6.3.3 Steenpuin

Voor de kwaliteit van **zuiver steenpuin** op het recyclagepark geldt een specifieke regeling. Het maximale verontreinigingspercentage voor zuiver steenpuin hangt af van de acceptatiecriteria van de puinbreker die het verder verwerkt tot conforme gerecycleerde granulaten. Afvoer van het steenpuin als laag milieurisico profiel (LMRP) geeft de puinbreker garanties qua kwaliteit en herkomst van het puin zodat dit ook goedkoper kan verwerkt worden. De afvoer als LMRP-puin vereist een externe controle door Copro of Certipro volgens nog uit te werken richtlijnen. Bij gebrek daaraan gaat het zuiver puin als hoog milieurisicoprofiel (HMRP) naar een breker. Is het puin niet zuiver genoeg, dan mag de breker het niet aanvaarden, ook niet als HMRP. Onzuiver puin moet daarom eerst naar een sorteerinrichting die beschikt over een 'Kwaliteitsborgingssysteem voor puin van sorteerinrichtingen' (cfr bijlage 3 van het eenheidsreglement).

6.4 TARIEVENBELEID

6.4.1 Tarieven restafval

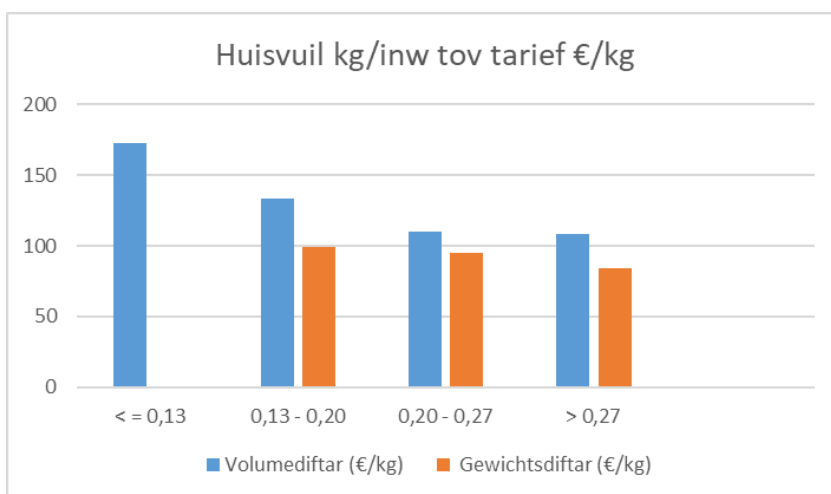
Voor huisvuil en grofvuil legt bijlage 5.1.4 van het VLAREMA jaarlijks geïndexeerde minimum- en maximumtarieven (de tarievenvork) vast. Het tarievenbeleid is een instrument om de burger te motiveren om goed te sorteren. Daarom moeten de tarieven voldoende differentiëren per fractie. Selectieve stromen moeten voor de burger gratis zijn of aan lagere tarieven kunnen aangeboden worden dan het huisvuil en grofvuil. Dat kan als gevolg hebben dat de inzameling van selectieve fracties soms een meerkost betekent voor het lokale bestuur. Zo ligt de verwerkingskost van gft-afval niet ver van die voor huisvuil, terwijl de burger er (veel) minder voor betaalt.

Terwijl de kost voor selectieve inzameling voor de burger bewust laag gehouden wordt, moet de prijs van het huisvuil en grofvuil voldoende hoog zijn. De burger heeft trouwens steeds meer mogelijkheden om te sorteren. Een deel van de kosten van de selectieve inzamelingen voor de lokale besturen, kan ook gedekt worden door een hogere prijs voor het huisvuil en grofvuil aan te rekenen.

Uit de bevraging over hun sorteergedrag (OVAM, 2021) blijkt dat de meeste respondenten beter zouden sorteren als het verschil in tarief tussen huisvuil en selectieve stromen verhoogt. Niet alleen een daling van de kostprijs voor selectieve stromen is een optie voor de respondenten, maar ook een prijsstijging voor het huisvuil. Ze staan daarbij wel achter de sociale tarieven, als ondersteuning voor bepaalde kwetsbare doelgroepen. Extra communicatie over de tarieven op het recyclagepark zijn ook welkom. Zeker voor de slechtst sorterende huishoudens kan dat een stimulans zijn om beter te sorteren.

Figuur 9 maakt duidelijk dat de gemiddelde inwoner effectief minder huisvuil aanbiedt in een gemeente of stad waar een hoger tarief geldt voor huisvuil. Daarnaast toont de figuur ook aan dat in gemeenten met gewichtsdiftar gemiddeld minder huisvuil wordt aangeboden dan in gemeenten met volumediftar. Het tarief voor gewichtsdiftar wordt daarbij berekend als de som van een kost per kg, aangevuld met een aanbiedings- of ledigingskost eveneens omgezet naar een gemiddelde bijkomende kost per kg.

De oorzaken van lagere huisvuilaanbieding zijn uiteraard veelzijdig en complex. Ook andere factoren spelen mee. Dat neemt niet weg dat de invloed van tarieven duidelijk is. De invoering van een tarievenvork heeft bijgedragen aan de reductie van het restafval in de afgelopen decennia. Hoe goedkoper burgers huisvuil en grofvuil kunnen aanbieden, hoe meer restafvalproductie. Het valt daarbij op in Figuur 9 dat er vooral een kloof is met de gemeenten met de allerlaagste tarieven.

Figuur 9: Verband tussen huisvuilproductie en de tarifiering voor huisvuil in de verschillende Vlaamse steden en gemeenten (Bron: OVAM, tarieven 2020)

Vanuit deze overwegingen, vragen we de lokale besturen om in het kader van de ambitieuze restafvaldoelstellingen hun tarievenbeleid onder de loep te nemen. Gemeenten waar de huisvuil- en grofvuiltarieven onderaan de vork zitten, kunnen bijvoorbeeld een verhoging overwegen op het moment dat er bijkomend bioafval selectief wordt ingezameld. Daardoor kunnen de totale kosten voor de burger gelijk blijven. Gemeenten die met volumediftar werken, kunnen een overschakeling op gewichtsdiftar overwegen.

De tarievenvork van het VLAREMA bepaalt het minimum en het maximum per gewicht (of omgerekend per volume) voor het totale variabele deel van de tarieven. Dat totale variabele deel bestaat uit de kost per hoeveelheid aangeboden afval, vermeerderd met een eventuele extra kost, die aangerekend wordt per aanbieding (ledigingskost container, transport grofvuil aan huis,...). Door de extra kost per aanbieding te delen door het gemiddeld aangeboden gewicht, verkrijgt men de eventuele extra kost uitgedrukt per gewicht, waardoor het totale variabele deel van de tarieven eenvoudig te berekenen is. Vaste kosten, zoals een huurkost voor de afvalcontainer, vallen onder een vaste aanrekening aan de burger of onder de algemene milieubelasting en staan dus los van de VLAREMA-tarieven.

Voor de inzameling van grofvuil aan huis moet de extra kost per aanbieding dus ook bij het tarief per hoeveelheid worden opgeteld om het totale variabele deel te berekenen. Bij deze fractie variëren de aangeboden hoeveelheden echter meer dan bij huisvuil en is het dus minder eenvoudig om de gemiddelde hoeveelheid vast te leggen om de extra kost per aanbieding uit te drukken per hoeveelheid. Bovendien kunnen bij de inzameling van grofvuil aan huis ook een aantal grote recycleerbare goederen worden meegegeven (bv. een oude koelkast). Die moeten achteraf worden uitgesorteerd, wat ook met kosten gepaard gaat. Ook dit aspect kan bekeken worden in de kostprijs voor inzameling van grofvuil aan huis.

ACTIE 29: De OVAM bekijkt in overleg met VVSG-Interafval hoe voor inzameling van grofvuil aan huis het totale variabele deel van de tarieven zo correct mogelijk kan worden bepaald.

Als er voor huisvuil naast een huis-aan-huis-inzameling aanvullend een brengsysteem (sorteerstraatje, recyclagepark) is, moeten de tarieven voor het brengsysteem minstens gelijk zijn, ofwel hoger. Tarieven voor toeristen die eenmalig gebruik maken van bijvoorbeeld ondergrondse containers kunnen afwijken van de gewone tarieven voor de eigen burgers die eveneens vaste kosten betalen via retributies en belastingen. Voor grofvuil hoeven de tarieven op het recyclagepark niet gelijk te zijn aan de tarieven bij ophaling aan huis.

Het is mogelijk als lokaal bestuur om aan burgers een progressief tarief aan te rekenen, waarbij bijvoorbeeld de eerste 10 huisvuilzakken of eerste kilo's grofvuil per huishouden aan een minimumtarief worden aangeboden. Uiteraard moet dat progressief tarief ook voor de eerste hoeveelheden minstens op het geïndexeerde minimum van bijlage 5.1.4 van het VLAREMA liggen.

Uit de studie 'Preventie- en sorteergedrag van de Vlaamse Bevolking – Kwantitatieve en kwalitatieve bevraging' (OVAM, 2021) blijkt dat extra communicatie over de tarieven op het recyclagepark welkom zijn. Zeker voor de slechtst sorterende huishoudens kan dit een stimulans zijn om beter te sorteren. Daarnaast halen de respondenten een beloningsstrategie aan en een hogere inzamelfrequentie voor selectieve stromen om sorteren extra te stimuleren.

6.4.2 Tegemoetkomingen aan burgers

Een lokaal bestuur kan voor specifieke doelgroepen van burgers tegemoetkomingen voorzien in hun afvalkost. Het is echter noodzakelijk om ook die burgers blijvend te stimuleren afval te voorkomen en afval correct te sorteren. Daarom worden randvoorwaarden opgenomen in het VLAREMA.

ACTIE 30: De Vlaamse Regering neemt randvoorwaarden op in het VLAREMA voor tegemoetkomingen in de afvalfactuur.

De tegemoetkomingen mogen het algemene afvalbeleid van het lokale bestuur niet hypothekeren. Het louter ondersteunen bij de kosten voor restafval is dan ook niet wenselijk. Een omschakeling naar ondersteuning van preventie en selectieve inzameling is aan de orde.

Bij aanpassingen in het VLAREMA zullen een aantal principes vastgelegd worden. De sociale tegemoetkomingen die een lokaal bestuur instelt, worden beperkt tot twee doelgroepen. Een eerste doelgroep zijn burgers die een onvermijdelijk grotere hoeveelheid afval (bv. huisvuil) produceren ten gevolge van omstandigheden, zoals een aandoening of conditie waar ze zelf geen vat op hebben. Een duidelijk voorbeeld daarvan is incontinentie. De tegemoetkoming moet proportioneel zijn met de hoeveelheid extra geproduceerd afval ten gevolge van de aanwezige aandoening of conditie.

Daarnaast kan een lokaal bestuur ervoor kiezen om burgers die het financieel moeilijk hebben bijkomend te ondersteunen. De tegemoetkoming kan automatisch worden toegekend op basis van een officiële financiële status (uitkering, dossier bij het OCMW, verhoogde tegemoetkoming,...). Het lokaal bestuur kan deze lijst (tijdelijk) aanvullen met mensen die zich in een gelijkaardige situatie bevinden zonder dat deze (al) geofficialiseerd is (vluchtelingen, mensen in preciaire scheidingsprocedure...). Belangrijk is dat de doelgroep duidelijk afgebakend is.

Als een lokaal bestuur ervoor kiest om ondersteuning te bieden via de afvalfactuur, kan dat via het aanbieden van een beperkt aantal zakken, ophaalbeurten of een tegoed voor restafval, maar beter is preventie en selectieve inzameling te faciliteren door het aanbieden van een keuze tussen verschillende pakketten (bv. een gecombineerd pakket voor gft-afval + pmd of herbruikbare luiers). Te allen tijde hoort het reglement de burger aan te zetten tot preventie en selectieve inzameling. Het is dan ook niet toegelaten om via ondersteuning de burger volledig te ontlasten van zijn afvalkosten voor restafval (noch voor huisvuil, noch voor grofvuil).

Tegemoetkomingen voor alle burgers of grote categorieën burgers die niet met een bepaalde aandoening of in een preciaire financiële situatie zitten, kunnen niet.

6.4.3 Eigen gemeentelijk bedrijfsafval en afval van scholen

Afval van diensten (zowel administratief als technisch) van de lokale besturen zelf is bedrijfsafval. Hieronder valt afval uit gemeentelijke gebouwen, marktafval, strandafval, riool- en kolkenslib, reinigingsmateriaal van waterlopen, grachtafval, afval van begraafplaatsen, plantsoenafval en gemeentelijk groenafval, afval van de afbraak van kunstwerken, van wegen en van publieke gebouwen en slib van septische putten. Bij grotere

hoeveelheden restafval moeten de specifieke regels rond inzameling van bedrijfsrestafval uit het VLAREMA gevolgd worden.

Een specifieke regeling geldt voor het bedrijfsafval dat een school produceert. Sinds het decreet betreffende het flankerend onderwijsbeleid op het lokaal niveau (30 november 2007 - hoofdstuk II, afdeling II en III) valt het ophalen van de afvalstoffen van scholen onder de regeling van 'andere voordelen'. Zelfs als een gemeente instaat voor het afvalbeheer van de scholen waarvan ze zelf de inrichtende macht is, is ze niet meer verplicht om in te staan voor het afvalbeheer van alle scholen op haar grondgebied.

De werkingsmiddelen die scholen van de Vlaamse overheid ontvangen, dienen onder meer om het beheer van de afvalstoffen op school te betalen. In principe komt een lokaal bestuur dus niet financieel tussenbeide. Dat geldt ook voor de gemeentelijke scholen. Het lokale bestuur ontvangt voor die scholen Vlaamse werkingsmiddelen die onder meer gebruikt worden om de kosten voor het afvalbeheer van de school te dragen. Gebeurt het afvalbeheer via een gemeentelijke dienst, dan is interne facturatie aangewezen om het financiële plaatje transparant te houden.

De inrichtende macht van een school heeft evenwel het recht om voor de werking van haar eigen scholen in extra ondersteuning te voorzien. Het kan gaan om financiële of materiële steun, ook over het afvalbeheer. Het decreet betreffende het flankerend onderwijsbeleid omschrijft dit als het 'toekennen van andere voordelen' aan de eigen scholen. Een lokaal bestuur kan een 'ander voordeel' dat aan de eigen scholen werd toegekend, uitbreiden naar andere scholen. Bijvoorbeeld: een gemeente kan het afvalbeheer van de bedrijfsafvalstoffen van de niet-gemeentelijke scholen op zich nemen. De gemeente kan criteria vastleggen waaraan scholen moeten voldoen om recht te hebben op dit 'ander voordeel'. In dat geval mag er geen onderscheid gemaakt worden tussen de scholen onderling, volgens het principe van de gelijke behandeling uit het Schoolpact.

6.5 BEGELEIDING EN ONDERSTEUNING

In dit deel gaan we eerst in op enkele elementen waarmee lokale besturen de burger nog verder kunnen ondersteunen wat betreft het sorteergedrag. Daarnaast lanceerde de OVAM vorige planperiode verschillende maatwerkinstrumenten om op haar beurt de lokale besturen te begeleiden en te ondersteunen in hun afvalbeleid. Deze instrumenten werden positief geëvalueerd en worden dan ook verder gebruikt in deze planperiode. Voor een aantal instrumenten zijn er wel lichte bijstellingen. Tot slot komen ook de sorteeranalyses aan bod als een vorm van beleidsondersteuning.

6.5.1 Ondersteuning van de burger

Duidelijke en herhaaldelijke communicatie over de sorteerregels blijft nodig om de winsten in dalend huisvuil vol te houden en zelfs nog te vergroten. Uit de bevraging van burgers (OVAM, 2021) kwamen een aantal nuttige ideeën waar onder meer lokale besturen op kunnen inzetten. Zeker voor de uitgebreide pmd-fractie en het gf(t)-afval is er nog ruimte voor verbetering. Vooral bij die twee fracties durft de burger wel eens twijfelen over de juiste sorteerregels. De burger feedback geven over zijn sorteergedrag kan helpen om het

sorteergedrag bij te sturen. Dat kan op verschillende niveaus. Zo kan het persoonlijk via een afvalcoach of op een breder niveau, zoals via resultaten van een lokale sorteeraanlyse.

Uit de studie blijkt dat communicatie over het belang van sorteren en over de weg die het gesorteerde afval vervolgens aflegt, noodzakelijk is. Het belang van sorteren wordt door de respondenten immers soms in vraag gesteld omdat men twijfelt of het altijd effectief gerecycleerd wordt. Dat is een reden voor de respondent om niet altijd correct te sorteren.

Het meest aangehaalde kanaal waarlangs men info wenst te ontvangen is de papieren afvalkalender, aangevuld met de website, infokrant en online afvalkalender. Voor nieuwe sorteerregels wensen veel burgers een papieren folder of een infofiche, gehecht aan de zakken.

6.5.2 Benchmarktool

De benchmarktool die tijdens de vorige planperiode het levenslicht zag, maakt het mogelijk voor lokale besturen om zich te vergelijken met andere gemeenten en om van elkaar te leren. Het instrument toont de afvalcijfers, maar gaat ook in op het gevoerde beleid en houdt daarbij rekening met de clusterindeling. Goede praktijken binnen de cluster komen daardoor in beeld.

Met dit plan wijzigt de indeling van lokale besturen in clusters. De benchmarktool zal dus, naast een jaarlijkse actualisatie met nieuwe cijfers, een update krijgen in functie van de nieuwe indeling. Daarnaast voorzien we ook een koppeling met MATIS, het nieuw digitaal registratiesysteem voor data-inzameling voor afvalstoffen en materialen.

De benchmarktool is een handig instrument voor lokale besturen. De OVAM zal na de aanpassingen de lokale besturen nogmaals informeren over de mogelijkheden ervan.

ACTIE 31: De OVAM zorgt voor een update van de benchmarktool en voor de koppeling met MATIS. De OVAM informeert in samenwerking met VVSG-Interafval de lokale besturen opnieuw over de mogelijkheden van de tool.

6.5.3 Visitaties

Gedurende de vorige planperiode werd intensief ingezet op visitaties bij gemeenten en intercommunales die nog ver van hun restafvaldoelstelling stonden. Het resultaat daarvan is moeilijk in kaart te brengen. Er zijn heel wat processen in gang gezet zowel bij lokale besturen als bij intercommunales. Bij sommige merken we duidelijke effecten. Bij andere zal het effect ervan pas in de volgende jaren voelbaar zijn. Naar aanleiding van de visitaties startten verschillende gemeenten met allerhande acties zoals selectieve inzameling van gft, de aanpassing van tarieven of aanpassingen in de huis-aan-huis inzameling of bij de inzameling op het recyclagepark. Dergelijke veranderingen vereisen heel wat tijd voor voorbereidingen, goedkeuringen, financiering, het ontwerp en de realisatie van de vereiste investeringen en een communicatie- en sensibilisatie-traject naar de burgers.

De visitaties worden verder gezet, maar met enige bijsturing. Er blijft focus op lokale besturen die ver van hun doelstelling zitten, maar er wordt ook meer ingezet op het niveau van de intercommunales die het afvalbeleid nog verder kunnen optimaliseren. Op gemeentelijk niveau zal de focus in eerste instantie liggen op de lokale besturen met een hoog aantal inwoners, omdat die ook een duidelijke impact hebben op het totale Vlaamse restafvalcijfer. Daarnaast kunnen ook die lokale besturen aan bod komen die zelf vragende partij zijn en waarvan nog vooruitgang kan verwacht worden.

ACTIE 32: De OVAM zet haar visitaties verder. De prioriteit ligt bij gemeenten en intercommunales met een groot verbeterpotentieel en/of een groot potentieel effect op de Vlaamse restafvalcijfers.

6.5.4 Lerende netwerken afvalbeleid

De lerende netwerken beogen een daling van het restafvalcijfer van de gemeenten en een stimulans van de lokale circulaire economie. Dat gebeurt via kennisdeling en het initiëren en versterken van onderlinge connecties. De doelgroep daarvoor zijn gemeenten en intercommunales, zowel de medewerkers als politici.

Als opstart organiseerde de OVAM in 2017 een eerste lerend netwerk voor de centrumsteden. Sinds 2019 draaien de lerende netwerken op volle toeren en neemt VVSG-Interafval de coördinatie op. Sinds de Coronacrisis gaan de sessies ook vaak digitaal door. In totaal (tot eind 2022) vonden er al 88 sessies plaats.

De helft van alle gemeenten nam minstens een keer deel, vaak na een visitatie van de OVAM of een andere confrontatie met de hoge restafvalcijfers. Ook alle intercommunales namen reeds deel aan de lerende netwerken, zij het met verschillende frequentie. Uit een bevraging bij de lokale besturen blijkt dat niet-deelnemers argumenteren dat hun restafvaldoelstelling geen prioriteit is of dat hun beperkte tijd en middelen eerder gaan naar de thema's klimaat of zwerfvuil en sluikstort.

Mogelijke optimalisaties zijn dan ook:

- langere trajecten met ruimte voor verdieping in min of meer vaste groepen;
- restafvaldoelstellingen in de lerende netwerken duidelijker linken aan actuele thema's zoals klimaat;
- maximaal de juiste verantwoordelijken binnen de lokale besturen betrekken voor het specifieke thema dat op de agenda staat (aankoopdienst, stedenbouwkundige dienst, communicatiedienst ...);
- meer variëren in werkvormen (opleidingen, werkbezoeken ...).

Ook al is de effectieve impact niet altijd onmiddellijk zichtbaar en moeilijker te kwantificeren, volgens de bevraging slagen de lerende netwerken in hun rol om te inspireren, de eigen werking kritisch te evalueren en bij te sturen. De gemeenten en intercommunales zijn dan ook vragende partij om de lerende netwerken verder te zetten.

ACTIE 33: De lerende netwerken krijgen een vervolg en verdere optimalisatie. VVSG-Interafval blijft de coördinerende rol opnemen.

6.5.5 Werkgroep kustafval

In de werkgroep kustafval worden alle actoren die met afval en zwerfvuil aan de kust bezig zijn (gemeenten, intercommunales, provincie ...) samengebracht om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijke acties langs de gehele kustlijn op te starten om het (rest)afval te verminderen. Het is dus een lerend netwerk gefocust op de kust en haar specifieke afvalproblematiek.

Daarnaast is deze werkgroep ook de stuurgroep voor de actie “plastic free coastline” uit het C-MARTLIFE-project dat loopt tot 2027. De bedoeling is om het strandafval drastisch te doen dalen, door een combinatie van communicatie, strandopruiming en preventie-acties (peuken, drinkwaterfonteinen, ...).

6.5.6 Samenwerkingsverbanden

De lokale besturen zijn sinds de start van de OVAM cruciale en strategische partners. De term ‘lokaal bestuur’ maskeert evenwel de diversiteit van het lokale beleidsniveau. Er zijn (centrum)steden, gemeenten, maar ook intercommunales en andere intermediaire structuren. De OVAM heeft sinds een tiental jaren een OVAM-samenwerkingsverband (OVAM-SV) met een aantal (centrum)steden. Het samenwerkingsverband vormt een cruciaal onderdeel van een afgestemd, overkoepelend OVAM-beleid naar en met de lokale besturen, gebaseerd op integratie, innovatie, maatwerk en concretisering.

Het hoofddoel van het OVAM-SV is om als evenwaardige partners op lange termijn samen te werken en zo een win-win situatie te creëren. Binnen het afvalstoffen-, materialen- en bodembeleid pakken de OVAM en de lokale besturen complexe maatschappelijke problemen op lokaal niveau aan. Een wederzijds vertrouwen is daarbij een basisvoorwaarde.

Het samenwerkingsverband wil de samenwerking tussen de verschillende OVAM-afdelingen faciliteren, en ook de samenwerking met de verschillende (centrum)steden naar een hoger niveau tillen. Het OVAM-SV is een vrijwillige samenwerking, met de nadruk op concrete realisaties.

Momenteel zijn er samenwerkingsverbanden met Aalst, Mechelen, Eeklo, Kortrijk, Dendermonde, Gent, Antwerpen, Turnhout, Roeselare en Sint-Niklaas. Maar ook met de andere (centrum)steden wordt jaarlijks een overleg ingepland binnen de filosofie van een samenwerkingsverband.

ACTIE 34: De OVAM zet de lopende samenwerkingsverbanden verder en zet ook met de andere (centrum)steden een jaarlijks overleg op.

Daarnaast onderzoekt de OVAM tijdens de planperiode of nog andere, kleinere steden en gemeenten een samenwerkingsverband kunnen afsluiten. Dat kan eventueel onder een andere vorm: tijdelijk, per groep van gemeenten of per intercommunale. Er wordt specifiek gekeken naar gemeenten waar er voor meerdere thema's kan worden samengewerkt. Het kan bijvoorbeeld gaan om lokale besturen die hun restafvaldoelstellingen niet behalen, maar wel tegelijk hoge ambities rond afvalbeleid of circulariteit hebben en die bovendien voor grote uitdagingen staan in hun bodembeleid.

Belangrijke randvoorwaarden voor de uitbreiding van de SV's is alleszins de bereidheid bij de steden en gemeenten, maar zeker ook de beschikbaarheid van personeel bij de OVAM en de besturen om die taak op te nemen.

6.5.7 Sorteertanalyses huisvuil en grofvuil

De OVAM laat op regelmatige basis sorteertanalyses uitvoeren. Zo kunnen we het verdere potentieel naar preventie en vooral selectieve inzameling in kaart brengen. In deze planperiode voorzien we zowel een nieuwe sorteertanalyse van het huisvuil als van het grofvuil. De sorteertanalyse van het huisvuil zal lopen in de periode 2025-2026 om vrij vroeg de effecten van de veralgemeende inzameling van bioafval te kunnen beoordelen. De analyse van het grofvuil zal waarschijnlijk in 2027 gebeuren.

ACTIE 35: De OVAM laat tijdens de planperiode een nieuwe sorteertanalyse uitvoeren van het huisvuil en van het grofvuil.

6.6 CONTROLE EN HANDHAVING OP DE VERPLICHTINGEN VAN LOKALE BESTUREN

6.6.1 Handhaving op de restafvaldoelstellingen

De doelstellingen per gemeente vermeld in hoofdstuk 4 moeten tegen 2030 gerealiseerd zijn. Het is evenwel de bedoeling om dat te doen in een partnerschap tussen de lokale besturen en de Vlaamse overheid. De lokale besturen zijn immers ook afhankelijk van de beleidskeuzes die op Vlaams niveau gemaakt worden en de (ambitieuze) uitvoering van de acties waarvoor de Vlaamse overheid verantwoordelijk is.

De OVAM zal de actieve begeleiding van lokale besturen met hoge restafvalcijfers verder zetten via visitaties (zie titel 6.5.3). Bij de evaluatie van de restafvaldoelstellingen beoordeelt de OVAM in eerste instantie het effectieve beleid op het terrein. Lokale besturen die een doordacht afval-en materialenbeleid voeren en actie ondernemen, worden anders beoordeeld dan lokale besturen die geen of een ontoereikend beleid voeren en geen initiatief tonen om aanpassingen door te voeren. Bij de bekendmaking van restafvalcijfers zullen die laatste lokale besturen gewezen worden op hun verantwoordelijkheid.

Bij de evaluatie van gemeentelijke restafvaldoelstellingen zal de OVAM ook rekening houden met de mate waarin de acties al zijn uitgevoerd waarvoor de Vlaamse Overheid zelf verantwoordelijk is ('het Vlaams aandeel' van de doelstellingen). Op die acties hebben de lokale besturen immers minder of geen vat. Vooral de bij aanvang van dit uitvoeringsplan reeds goed scorende gemeenten zullen niet zo makkelijk een nog verdere reductie kunnen realiseren, zonder dat er ook op Vlaams niveau stappen worden gezet. Het is ook denkbaar dat bepaalde gemeenten meer baat hebben bij de Vlaamse acties dan andere gemeenten, omwille van specifieke lokale factoren. Dergelijke factoren worden ook in rekening gebracht bij de evaluatie.

6.6.2 Handhaving op de VLAREMA-tarieven en verplichtingen uit het plan

Terwijl lokale besturen niet altijd helemaal in de hand hebben of ze al dan niet hun restafvaldoelstelling halen, zijn ze daarentegen wel steeds verantwoordelijk te houden voor de naleving van meer concrete verplichtingen in dit plan en uit het VLAREMA, zoals verplichtingen over het aanbieden van selectieve inzamelingen aan de burger en de correcte toepassing van de tarieven voor huisvuil en grofvuil. De OVAM ondersteunt lokale besturen in hun beleid met subsidies. Als lokale besturen dergelijke concrete bepalingen niet naleven, komen ze niet in aanmerking voor ondersteuning via het subsidiebesluit van de OVAM.

Om specifiek de naleving van de VLAREMA-tarieven en de planbepalingen rond de tarieven voor huishoudelijk restafval te garanderen, werkt de OVAM nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB).

ACTIE 36: De OVAM werkt met het ABB samen om te zorgen dat belastingen en retributies die niet conform de Vlaamse afval- en materialenwetgeving zijn, worden bijgestuurd.

Daarnaast kan de OVAM, overeenkomstig artikel 12, 6° van het Milieuhandhavingsbesluit (hierna MHB) toezicht uitoefenen op:

- *“De inzameling en aanbieding van huishoudelijke afvalstoffen door particulieren, zoals deze door de gemeente is georganiseerd”;*
- *“De naleving van sectorale uitvoeringsplannen voor het beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen”.*

Net als bij de doelstellingen streeft de OVAM ernaar om de bindende bepalingen van het uitvoeringsplan in de eerste plaats te laten naleven in overleg met de betrokken overheden. Leidt dergelijk overleg niet tot een oplossing die de bepalingen van dit plan respecteert, dan zal de OVAM haar toezichtinstrumenten inzetten.

Tot slot zal een link gelegd worden tussen het verbrandingsverbod en een set van criteria waaraan een kwaliteitsvolle inzameling van huishoudelijk (rest)afval moet voldoen (zie titel 6.1.5.2). Zoals aangehaald kunnen daarbij ook bindende bepalingen uit het plan meegenomen worden. Zo ontwikkelen we een belangrijk bijkomend handhavend instrument.

6.7 UITGEBREIDE PRODUCENTENVERANTWOORDELIJKHEID (UPV)

De uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) is en blijft een belangrijk instrument voor selectieve inzameling en recyclage. Daarmee worden de kosten voor die selectieve inzameling en recyclage bovendien verhaald op de producenten die het afval creëren, vanuit het principe ‘de vervuiler betaalt’.

Er zijn vandaag verschillende UPV-systemen in werking voor diverse huishoudelijke afvalstromen. Dankzij deze UPV-systemen zorgen de producenten ervoor dat er selectieve inzamelkanalen voor de burger worden opgezet en/of vergoeden zij de lokale besturen om die kanalen te voorzien. Dit wordt geregeld door middel van erkenningen of convenanten met de producenten. Deze voorzien gewoonlijk in jaarlijkse rapporteringen over de inzamel- en recyclageresultaten. De OVAM monitort die resultaten nauwgezet.

Een relatief nieuwe UPV-regeling is die voor matrassen, waarvoor een convenant werd afgesloten met Valumat in december 2020. De huidige convenant loopt tot eind 2028. De OVAM volgt ook de uitvoering van die convenant op de voet. Normaal gezien zal de Vlaamse convenant tijdens de looptijd omgezet worden in een interregionale erkenning. Bij die omschakeling zal de OVAM bijzondere aandacht besteden aan een grondige evaluatie.

ACTIE 37: De OVAM evalueert het UPV-systeem voor matrassen. Focus ligt daarbij op de behaalde resultaten. Als de vooropgestelde resultaten niet gehaald worden, zal de OVAM de achterliggende redenen daarvoor onderzoeken, zoals de effectiviteit van de inzamelkanalen.

In deze planperiode wordt gewerkt aan mogelijke nieuwe UPV-regelingen. Naast de luiers die al vermeld werden onder titel 6.1.3, is ook textiel een prioriteit. Luiers zijn nog erg aanwezig in het restafval en komen om die reden in aanmerking. Textiel is een zinvolle stroom, omdat er ondanks een goede selectieve inzameling nog teveel textiel uiteindelijk naar verbranding gaat of naar een weinig transparante export wegens te weinig afzetmogelijkheden in België en Europa.

In tweede orde onderzoeken we of ook voor andere productcategorieën een aanvaardingsplicht een meerwaarde kan zijn. Zo speelt bij samengestelde meubels de problematiek van moeilijke demonteerbaarheid, waardoor meubels vaak integraal bij het grofvuil terecht komen. Ook bij sport- en spelmateriaal speelt dat probleem. Dat maakt herstel en recyclage lastig.

Zoals vermeld in hoofdstuk 5 bieden deze stromen tevens veel potentieel naar preventiestrategieën zoals levensduurverlenging, herstel en hergebruik. Dat wordt bij een eventuele nieuwe UPV-regeling dan ook zeker bekeken.

Het is niet mogelijk alle stromen tegelijk aan te pakken. Een nieuwe UPV-regeling komt tot stand in samenwerking met de andere gewesten en is een lang proces. Belangrijk is dat, waar relevant, niet alleen het huishoudelijk afval van de stromen wordt meegenomen in de UPV, maar ook het bedrijfsafval (zie ook hoofdstuk 7).

ACTIE 38: De OVAM werkt tijdens de planperiode aan nieuwe UPV-regelingen voor de selectieve inzameling en recyclage van huishoudelijke stromen die vandaag nog in het restafval belanden en/of onvoldoende hoogwaardig verwerkt worden. Naast luiers, is ook textiel een prioriteit. In tweede orde onderzoekt de OVAM of een aanvaardingsplicht ook een meerwaarde kan zijn voor andere productcategorieën, zoals meubels.

Ook bestaande UPV-regelingen worden uiteraard verder gezet. Waar nodig verhogen we de doelstellingen voor selectieve inzameling en recyclage en waar mogelijk boren we verder het potentieel aan van preventie, hergebruik, herstel en levensduurverlenging. Specifiek door de uitbreiding van de p-fractie in het pmd is er ook nog werk aan de winkel om de nieuwe sorteerbodschap voor deze stroom helder te communiceren naar de

burger. Daar moet Fost Plus komende jaren aandacht aan besteden en ook in de nieuwe erkenning zal dit een belangrijk punt zijn.

7 SELECTIEVE INZAMELING VAN HET BEDRIJFSAFVAL

Rond selectieve inzameling bij bedrijven is er de laatste jaren beleidsmatig een hele weg afgelegd. De wettelijke sorteerverplichting voor bedrijven bestaat al lang en is de laatste jaren stelselmatig uitgebreid met meerdere afvalfracties. Bij bedrijven is er ook een trend om verschillende recycleerbare fracties samen in te zamelen. Zo zijn er steeds meer inzamelingen type 'recipiënt in recipiënt'. Het meest gekende voorbeeld zijn foliezakken die worden meegegeven met de papier&karton-container, maar ook andere combinaties komen voor. Ook zogenaamde 'multicontainers' zijn een optie, waarbij verschillende recycleerbare stromen in één container worden meegegeven. Onder bepaalde voorwaarden staat het VLAREMA dat toe, zolang het gaat om fracties die daarvoor in aanmerking komen en de hoogwaardige recyclage niet in het gedrang komt.

Als we in dit hoofdstuk spreken over het stimuleren van de selectieve inzameling of bronsortering, bedoelen we ook dergelijke innovatieve inzamelformules. De essentie is dat deze recycleerbare fracties niet in contact komen met het restafval. Als dat wel het geval is, geraken stromen te vervuild en komt de hoogwaardige recyclage in het gedrang.

Er wordt reeds jaren geïnvesteerd in sensibilisering, communicatie en ondersteuning voor selectieve inzameling bij bedrijven. Veel bedrijven sorteren dan ook al goed en die bedrijven doen dat steeds beter. De communicatie-inspanningen worden verfijnd en verder op punt gesteld. Het eerste deel van dit hoofdstuk gaat in op de lopende initiatieven daarrond.

Toch zien we ook veel achterblijvers. De praktijk om al het afval in één restafvalcontainer te laten afvoeren is nog te algemeen verspreid bij veel (kleinere) bedrijven. Onder titel 4.4 gaven we aan dat het restafvalcijfer bij de bedrijven tot 2018 ook is gestegen in plaats van gedaald. Om onze reductiedoelstelling van 30% bedrijfsrestafval tegen 2030 ten opzichte van 2018-2020 te halen, zullen het beleid, de bedrijven zelf en de actoren betrokken bij het afvalbeheer dus een tandje moeten bijsteken. In een tweede deel stellen we daarom een aantal (nieuwe) wetgevende initiatieven voor. Daarbij bespreken we ook economische prikkels die sorteren aan de bron meer doen lonen.

Het laatste deel van dit hoofdstuk schenkt aandacht aan handhaving als sluitstuk van het beleid rond bedrijfsafval. In de vorige planperiode werd het VLAREMA aangevuld met een nieuw wettelijk kader voor de inzameling van restafval bij bedrijven. Dat had vooral tot doel de handhaving ter hoogte van de afvalstoffenproducent te kunnen focussen op de achterblijvende bedrijven. We bespreken daarom een aantal acties om die gerichte handhaving komende jaren ook waar te maken op het terrein. Daarnaast moeten alle inzamelaars de nieuwe regelgeving volgen. Ook daarvoor is handhaving noodzakelijk.

7.1 COMMUNICATIE, SENSIBILISERING EN ONDERSTEUNING

7.1.1 Communicatiecampagnes

De OVAM voert al jaren communicatie- en sensibiliseringscampagnes naar bedrijven over de wettelijke sorteerplicht. Deze campagnes hebben in het verleden vruchten afgeworpen, maar botsen op hun limieten. De gemotiveerde bedrijven zijn ondertussen mee. Omdat er natuurlijk steeds nieuwe bedrijven ontstaan en nieuwe medewerkers in bedrijven worden aangeworven, blijft een vorm van algemene communicatie over de sorteerplicht belangrijk. We krijgen evenwel ook steeds beter zicht op welke sectoren het beter of minder goed doen, via de data die Valipac verzamelt in het kader van haar erkenning. Die informatie gebruiken we voor gerichte communicatie naar sectoren met een grote hoeveelheid restafval en/of een ondermaatse selectieve inzameling. Daarnaast is het ook de ambitie om de overheidscommunicatie en de communicatie-acties van afvalinzamelaars naar hun klanten meer op elkaar af te stemmen.

ACTIE 39: De OVAM blijft communiceren en sensibiliseren naar bedrijven over de sorteerplicht. Naast algemene communicatie, voert de OVAM gerichte communicatie naar specifieke sectoren met veel potentieel.

7.1.2 Sectorgerichte aanpak

Er wordt een selectie gemaakt van sectoren waar potentieel is voor verbetering. Dat doen we op basis van de resultaten van de sorteeraanlyse 2021-2022 en de jaarlijkse Valipac-cijfers over selectieve inzameling. De selectie van sectoren kan tijdens de planperiode regelmatig herbekeken worden. Door deze aanpak kunnen we doelgroepgericht informeren en samen met sectoren projecten opzetten om te sensibiliseren over sorteren aan de bron.

In eerste instantie komen de sectoren zorg (via de Green Deal Duurzame Zorg), onderwijs en horeca aan bod. Dat zijn sectoren met nog heel wat potentieel en waar reeds contacten zijn gelegd. Daarnaast kijken we ook naar sectoren met een specifieke link naar 'on-the-go' consumptie of 'semi-publieke ruimten'. Tankstations, en dan voornamelijk de tankstations langs autosnelwegen, vormen bijvoorbeeld plaatsen waar heel wat afval vrijkomt en er risico is tot zwerfvuil.

Verder wordt vanaf 1 januari 2024 de verplichte selectieve inzameling van bioafval bij bedrijven veralgemeend, waar dit tot nog toe slechts gold voor een selectie van sectoren en bedrijven. Daarom is ook specifieke aandacht nodig voor de sectoren waar deze veralgemening een sterke impact kan hebben.

Een belangrijke schakel bij bronsortering zijn de schoonmaakdiensten bij bedrijven. Soms wordt er op de werkvloer gesorteerd, maar worden afvalstromen later toch nog samen gegooid in dezelfde container. Ook dat is een aandachtspunt in de sectorgerichte aanpak.

Soms worden sectoren ook geconfronteerd met praktische barrières om te sorteren. In haar sectorgerichte aanpak gaat de OVAM daarover in dialoog en zoekt ze waar mogelijk samen met stakeholders naar concrete

oplossingen. Soms is er daarbij ook een link naar het lokale niveau. Zo vragen we lokale besturen om ermee rekening te houden dat containers voor selectieve inzameling (tijdelijk) de openbare weg kunnen innemen. Dat is in het bijzonder zo voor sorteren op bouwverval.

ACTIE 40: De OVAM bouwt haar sectorgerichte aanpak verder uit en focust daarbij op communicatie en praktische oplossingen voor de bronsortering in samenwerking met de betrokken afvalproducenten en de sector van inzamelaars. Prioritaire sectoren zijn de zorgsector, het onderwijs en de horeca.

7.1.3 Sectoroverkoepelende aanpak

Met sectoroverkoepelende belangenorganisaties zoals Voka, Unizo en VMx zullen we eerder breed communiceren over de sorteerverplichting voor bedrijven. Sectoroverkoepelend worden ook initiatieven opgevolgd waarbij bedrijfsafval collectief wordt ingezameld op het niveau van een bedrijventerrein. Door afvalbeheer gezamenlijk te organiseren, en dan vooral voor afvalfracties waarvan slechts kleine hoeveelheden vrijkomen, kan de selectieve inzameling voordeliger worden.

7.1.4 Cirkeltips

In 2018 lanceerde de OVAM het online platform [Cirkeltips.be](https://www.cirkeltips.be). Cirkeltips biedt bedrijven concrete tips en praktijkvoorbeelden aan om de selectieve inzameling te verbeteren, maar ook meer algemeen hun materialenbeheer op een efficiënte manier te verduurzamen. Verder kunnen bedrijven er de afvalgegevens die ze rapporteerden via het Integraal Milieujarverslag (IMJV) raadplegen. Die gegevens laten hen ook toe om hun afval- en materialenbeheer te vergelijken met andere bedrijven aan de hand van een benchmarkmodule. Begin 2022 werd ook een module toegevoegd die afvalproducerende bedrijven toelaat om via Cirkeltips hun afvalstoffenregister bij te houden.

ACTIE 41: De OVAM blijft feedback geven aan bedrijven om hun materialenbeheer verder te verduurzamen en breidt de gebruikersbasis van Cirkeltips zoveel mogelijk uit. De benchmarkfunctie in Cirkeltips wordt verder op punt gesteld om de relevantie voor individuele bedrijven te verhogen.

In het kader van MATIS, het nieuwe systeem voor data-inzameling voor afvalstoffen en materialen, onderzoekt de OVAM of Cirkeltips gegevens die verwerkers en inzamelaars rapporteren, kan ontsluiten voor de bedrijven die afvalstoffen produceren.

7.1.5 Sorteeraanlyse bedrijfsrestafval

De OVAM laat op regelmatige basis sorteeraanlyses uitvoeren op het bedrijfsrestafval. Dat is belangrijk om het verdere potentieel aan preventie en vooral selectieve inzameling in kaart te krijgen. Sorteeraanlyses van bedrijfsrestafval zijn nog complexer dan van huishoudelijk restafval. Voor een helemaal correct beeld zouden statistische relevante steekproeven nodig zijn volgens sector, bedrijfsgrootte, bedrijfslocatie, ... Dergelijke aanpak is bijzonder duur. Daarom heeft de OVAM tot nog toe een pragmatische aanpak gehanteerd, waarbij alleen op grote lijnen de aanwezigheid van te sorteren afval in het restafval wordt opgevolgd.

Bij de laatste sorteeraanlyse werd wel een stap voorwaarts gezet. Dankzij extra budget via het Europese project C-Martlife werden ook een aantal specifieke sectoren in kaart gebracht, en een aantal extra afvalstromen - zoals voedselverliezen - in de analyse meegenomen. In 2026 voorziet de OVAM opnieuw een sorteeraanlyse. Die zal dan ook zo veel als mogelijk dezelfde methodiek volgen als de sorteeraanlyse van 2021-2022, zodat we de resultaten kunnen vergelijken.

ACTIE 42: De OVAM laat tijdens de planperiode een nieuwe sorteeraanlyse van het bedrijfsrestafval uitvoeren.

7.2 WETTELIJKE INITIATIEVEN EN ECONOMISCHE PRIKKELS

7.2.1 Selectieve inzameling bij bedrijven bevorderen via UPV

Bij afvalstromen onder UPV, moeten we zowel het huishoudelijke circuit als het bedrijfsmatige circuit in het oog houden. In het verleden bleek immers dat inspanningen zich soms voornamelijk richten op de huishoudens. Dat was in het verleden bijvoorbeeld het geval voor het pmd. In de laatste erkenning van Fost Plus werden er daarom specifieke doelstellingen opgenomen voor selectieve inzameling van pmd 'out of home' en bij bedrijven in het bijzonder.

ACTIE 43: Ook in de volgende erkenning van het beheersorganisme voor huishoudelijke verpakkingen, verwacht tegen 2024, wil Vlaanderen zowel nieuwe als meer aangescherpte doelstellingen over inzameling bij bedrijven opnemen.

Ook bij het heronderhandelen van convenanten of erkenningen en bij nieuwe afvalstromen die onder UPV worden gebracht, zullen er inspanningen nodig zijn bij zowel huishoudens als bedrijven als de afvalstroom bij beiden vrijkomt.

7.2.2 Correcte inzamelformules

Sorteren loont vandaag nog onvoldoende voor bedrijven. Een bijkomende selectieve inzameling kost meestal geld. Daarentegen is de vermindering van het restafval niet altijd voelbaar in de factuur. Dat is een gevolg van de zogenaamde 'abonnementsformules' die sommige inzamelaars voor bedrijfsrestafval hanteren. Daarbij wordt betaald per ophaling, en heeft de precieze hoeveelheid afval geen invloed op de prijs. Het kost een bedrijf dan evenveel om een halfvolle, dan wel een volle container restafval aan te bieden. Dat creëert een incentive om de restafvalcontainer maximaal te vullen, desnoods met afval dat eigenlijk gesorteerd moet worden aan de bron. De kosten voor restafval blijven gelijk, terwijl de kost voor een extra selectieve inzameling wordt uitgespaard.

Dergelijke inzamelformules zijn niet correct. Er zijn zeker vaste kosten verbonden aan elke ophaling; kosten die niet gerelateerd zijn aan de hoeveelheid aangeboden afval. Anderzijds is er evengoed een variabele kost. Dat is zeker het geval voor de verbrandingsheffing die direct doorgerekend zou kunnen worden aan de klant, maar ook de verwerkingskosten voor nasortering. Dankzij bedrijven die minder restafval aanbieden kunnen er daarenboven meer bedrijven bediend worden per ophaalronde, wat tot een logistieke optimalisatie leidt.

ACTIE 44: De Vlaamse Regering wijzigt het VLAREMA om te zorgen voor correcte inzamelformules bij bedrijven. Opdat bedrijven een sterkere financiële stimulans zouden krijgen om te sorteren, zal het VLAREMA worden aangepast om de tariefformules voor inzameling van bedrijfsrestafval wettelijk te regelen. De inzamelaar zal het bedrijfsrestafval bij elke ophaling verplicht moeten wegen als er voor de ophaling containers worden gebruikt. Het ingezamelde gewicht aan restafval moet ook voor elke ophaling voortaan meegedeeld worden aan de klant. Ook de tarifiering zal minstens gedeeltelijk moeten gebeuren op basis van gewicht.

De plan-MER gekoppeld aan het Lokaal Materialenplan wijst uit dat met deze actie ongeveer een kwart van de weg richting de doelstelling van 30% minder bedrijfsrestafval kan worden afgelegd. Het is daarmee de meest impactvolle maatregel van dit hoofdstuk. Bovendien blijkt uit de socio-economische analyse dat deze maatregel duidelijke netto economische baten oplevert.

7.3 HANDHAVING

De vorige planperiode maakte werk van een responsabilisering van inzamelaars en hun klanten. Via het VLAREMA is de rol van de inzamelaar van het restafval versterkt. Hij moet voortaan zijn klanten uitgebreider informeren over de sorteerplicht. De inzamelaar moet ook restafvalcontainers visueel controleren op sorteerfouten. Hij moet een duidelijk signaal geven telkens als een klant een sorteerfout maakt. In sommige gevallen moeten bij sorteerfouten containers geweigerd worden door de inzamelaars, of moet worden overgegaan tot nasortering om de sorteerfouten aan de bron te corrigeren, waarbij de kost zal doorgerekend worden aan de klant. Aangezien de kwaliteit van de materialen bij nasortering minder hoog is dan bij bronsortering, blijft de afvalstoffenproducent ook dan nog steeds in overtreding. Daarom moet de inzamelaar steeds de opgemerkte sorteerfouten aan de bron als non-conformiteiten bijhouden in een register. Dat register biedt handhavers de mogelijkheid tot gerichtere inspecties op de bronsortering bij hardleerse bedrijven.

De lokale besturen hebben een expliciete rol in de handhaving op de sorteerplicht bij bedrijven. Lokale toezichthouders hebben de bevoegdheid bedrijven hierop te controleren en te verbaliseren. Afdeling Handhaving van het departement Omgeving heeft deze bevoegdheid ook, maar focust zich op klasse 1-bedrijven. De controle bij alle andere ondernemingen en verenigingen is dus grotendeels afhankelijk van de inspanningen van de lokale besturen. Gezien hun belangrijke rol en omdat handhaving als sluitstuk van het beleid cruciaal is, vragen we elk lokaal bestuur om extra inspanningen te doen om de bronsortering bij bedrijven op hun grondgebied te controleren. Het is belangrijk bij alle controle- en handhavingsacties bij bedrijven steeds het aspect van de bronsortering mee te nemen. Controles specifiek op de bronsortering worden uiteraard ook aangemoedigd, als dat mogelijk is.

ACTIE 45: In de periode 2024 tot en met 2027 wordt elke lokale overheid gevraagd jaarlijks minstens 1 controle te doen op de selectieve inzameling per 100 bedrijven die op haar grondgebied actief zijn. In de

periode 2028-2030 wordt gevraagd de inspanning te verhogen naar jaarlijks minstens 1 controle per 50 bedrijven actief op het grondgebied.

Het aantal gevraagde controles zijn streefcijfers en geen verplichting. Bijlage 4 geeft voor elke gemeente per jaar het streefcijfer weer. Als alle gemeenten die inspanning verrichten, zal op het einde van de planperiode 10% van alle Vlaamse bedrijven gecontroleerd zijn op de selectieve inzameling. De gemeente zal moeten rapporteren over de controles aan de OVAM. De OVAM bepaalt hoe dat zal gebeuren, maar probeert dat te koppelen aan bestaande rapporteringen zoals bijvoorbeeld de online bevraging “Gemeentelijk afval-, materialen- en bodembeleid”.

De lokale handhavers staan er niet alleen voor. Zowel de OVAM als afdeling Handhaving zullen aan de slag gaan met de non-conformiteitenregisters van inzamelaars en gegevens doorgeven over de bedrijven die in aanmerking komen voor een controle. Afdeling Handhaving zal lokale besturen ook adviseren over hoe een controle praktisch aan te pakken. De OVAM zal vragen over de interpretatie van de wetgeving beantwoorden.

ACTIE 46: Afdeling Handhaving van het departement Omgeving en de OVAM voorzien beide een ‘single point of contact’ om lokale besturen bij te staan bij hun lokale controles op de sorteerplicht bij bedrijven.

Daarnaast werden in de periode 2021-2022 via het werkplan halve euro ook bij afdeling Handhaving van het departement Omgeving twee handhavers aangeworven die zich uitsluitend op de bronsortering bij bedrijven focussen. Het accent ligt daarbij op de bronsortering van huishoudelijke verpakkingen die vrijkomen bij bedrijven, met name pmd. Dit is een belangrijke bijkomende capaciteit. Als deze werking positief wordt geëvalueerd, zal het initiatief worden verdergezet en zelfs uitgebreid. Anders is bijsturing aan de orde. In ieder geval maken we via het werkplan halve euro de nodige middelen vrij om handhaving op de bronsortering te versterken.

ACTIE 47: Voor de bronsortering van huishoudelijke verpakkingen die vrijkomen bij bedrijven, zorgen Fost Plus, de OVAM en afdeling Handhaving er samen voor dat er de komende jaren meer handhaving gebeurt op de bronsortering bij bedrijven via de middelen van het werkplan halve euro.

Naast controles bij de afvalstoffenproducenten, moet er ook handhaving gebeuren bij de inzamelaars van bedrijfsrestafval. Inzamelaars die de nieuwe regels van VLAREMA 8 (bovendien aangescherpt sinds 1 januari 2023) rond restafvalinzameling bij bedrijven naast zich neerleggen vormen oneerlijke concurrentie ten opzichte van inzamelaars die wel correct werken. De naleving van deze regels vormt daarom een specifiek aandachtspunt komende planperiode. Daarnaast zal ook getracht worden geheel niet geregistreerde inzamelaars op te sporen.

ACTIE 48: De OVAM en afdeling Handhaving van het departement Omgeving versterken verder hun samenwerking om de naleving van de regels rond restafvalinzameling bij bedrijven af te dwingen. De OVAM zal binnen haar bevoegdheden de nodige administratieve controles doen om inzamelaars die zich niet aan de regels houden, op te sporen. Het gaat dan onder meer om het opvragen en controleren van non-

conformiteitenregisters van geregistreerde inzamelaars. Vermoedens van gebrekkige naleving zal de OVAM doorgeven aan afdeling Handhaving in functie van inspecties ter plaatse. Andersom zal er periodieke terugkoppeling zijn van handhavingsacties naar de OVAM om het beleid verder vorm te geven.

8 RECYCLAGE

Een uitgebreide selectieve inzameling is geen doel op zich en slechts effectief als er ook voldoende sorteer- en recyclagecapaciteit is uitgebouwd om een kwalitatief recyclelaat te realiseren. Bovendien moet de afzet van recyclelaat worden ondersteund. Dit hoofdstuk gaat in op de initiatieven die daarvoor genomen worden.

8.1 RECYCLAGEHUB

In het kader van het Relanceplan “Vlaamse Veerkracht”, voorzag de Vlaamse Regering in 2021 in een project voor het uitbouwen van [Vlaanderen als recyclagehub](#). Ze trok 30 miljoen euro uit en via een call in 2021 en nog een call in 2022 werden verschillende projecten gesubsidieerd. Verschillende van die investeringen zijn nog lopend en de impact zal de komende jaren steeds duidelijker worden.

Recyclageprojecten die zowel lokale als geïmporteerde afvalstoffen omzetten in grondstoffen kwamen in aanmerking voor ondersteuning. Het ging daarbij om investeringen in nieuwe innovatieve voorbehandelingstechnieken, nieuwe recyclage-installaties of innovatieve uitbreiding van bestaande installaties. Ook aanpassingen van productieprocessen om gerecycleerde materialen te kunnen verwerken kwamen in aanmerking. De ambitie was om een substantiële milieuwinst te creëren in verhouding tot de verleende ondersteuning. Het kan gaan om milieuwinst in de vorm van reductie van restafval, ontgiften van de kringloop (zoals asbestvernietiging) of opnieuw aangewende hoeveelheden recyclaten.

De regering koos ervoor om grote projecten te ondersteunen. De steun richt zich op ondernemingen die bereid zijn substantiële investeringen (minstens 500 000 euro) te doen in innovatieve recyclagetechnieken. De toegekende steun bedraagt maximaal 35 % van de meerkost van de innovatieve technologie tegenover een klassieke technologie, met een maximum steunbedrag van 3 miljoen euro.

Bij de aanvang van de calls werd voorzien dat de OVAM een evaluatie zou uitvoeren over de effecten van de gesubsidieerde projecten (algemene milieuwinst, bijdrage tot de circulariteit van de Vlaamse economie, verankering van bedrijfsactiviteiten en bijhorende tewerkstelling ...) en het nog resterend potentieel aan investeringen.

ACTIE 49: Op basis van de concrete projecten ingediend binnen de 2 calls van het steunmechanisme ‘recyclagehub’, evalueert de OVAM de impact van dit steunmechanisme op de recyclagesector, en adviseert ze over de wenselijkheid van verdere structurele ondersteuning.

8.2 SYMBIOSE-PLATFORM

De OVAM lanceerde in 2020 het online symbioseplatform ter vervanging van de bestaande offline databank. Het symbioseplatform zet bedrijven aan informatie over hun reststromen te delen om vervolgens op zoek te gaan naar hoogwaardigere bestemmingen. Op die manier worden reststromen en primaire grondstoffen

maximaal vervangen door secundaire of gerecycleerde stromen. Het symbioseplatform draagt zo bij tot het sluiten van materiaalkringlopen door bedrijven te stimuleren meer in te zetten op nevenstromen. Momenteel zorgt VITO in opdracht van de OVAM voor het faciliteren van specifieke cases rond industriële symbiose.

De komende jaren wil de OVAM het symbioseplatform verder uitrollen naar andere domeinen, meer bepaald bio(massa)stromen uit groenbeheer, bouwmaterialen en textielstromen. Met het oog op de verhoging van het aantal gebruikers en gerealiseerde matches zal ook de mogelijkheid om meer in te zetten op hergebruik door professionele gebruikers verkend worden. Daarnaast kan het platform als basisplatform dienen om informatie uit te wisselen met andere platformen om op deze manier sneller een kritische massa van vraag en aanbod te bekomen. De OVAM werkt verder aan functionaliteiten om het gebruik en de meerwaarde voor bedrijven te verhogen.

ACTIE 50: De OVAM bouwt het symbiose-platform verder uit en focust daarbij op het integreren van bijkomende stromen en hergebruik, de verhoging van het aantal gebruikers en matches en het inbouwen van nieuwe functionaliteiten.

8.3 GEBRUIK VAN RECYCLAAT BEVORDEREN

Om het gebruik van recyclaten te bevorderen, zijn er de afgelopen jaren verschillende initiatieven op touw gezet. Zo bevat het VLAREMA verschillende bepalingen die het gebruik van bepaalde producten zonder een minimum aandeel 'recycled content' verbieden. Ook in de erkenningen van Fost Plus en Valipac wordt aan dat thema aandacht besteed. Zo moet Fost Plus zorgen voor een 25% 'bottle to bottle' recyclage voor de transparante en blauwe PET-flessen en ook in de erkenning van Valipac is de inzet van recyclaten in nieuwe verpakkingen een aandachtspunt. Dit beleid wordt zeker verder gezet bij onderhandelingen over de volgende erkenningen.

Verder verwijzen we hiervoor graag naar de andere uitvoeringsplannen van de OVAM, met name de acties in het uitvoeringsplan voor kunststoffen 2020-2025 en het actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen circulair 2021-2025.

8.4 VERWERKING VAN BIOAFVAL

Dit plan schenkt veel aandacht aan de selectieve inzameling van bioafval. Bijgevolg verdient ook de verwerking van dat selectief ingezameld bioafval en de afzet van recyclageproducten die daar uit volgt de nodige aandacht.

8.4.1 Aanbod en verwerkingscapaciteit voor gft-afval

De verwerkingscapaciteit van de 9 Vlaamse gft-verwerkers werd in 2020 en 2021 bijna volledig aangesproken. Meer thuisconsumptie door de corona-maatregelen en een natte zomer zorgden voor een hoog aanbod van gft-afval.

Door in dit plan voor de inzameling van bioafval vooral het gft-scenario naar voor te schuiven, verwachten we dat het gft-aanbod ook structureel zal blijven stijgen.

In de periode 2022-2024 zullen enkele bestaande gft-verwerkers hun capaciteit wel gevoelig opschalen. Zij kunnen de eerste stijging van het gft-aanbod grotendeels opvangen. Daarnaast zullen de gemeenten in het Optimo-proefproject tot minstens eind 2024 het ingezamelde keukenafval naar natte vergisting afvoeren. Dit beperkt het bijkomende aanbod gft-afval dat moet worden verwerkt in de periode tot en met 2024. Toch is de totale capaciteit mogelijk een probleem. Tabel 5 geeft een overzicht van het geschatte tekort aan gft-verwerkingscapaciteit voor de komende jaren. De gedetailleerde berekeningen zijn te vinden in bijlage 5.

Jaar	Capaciteit	Min. Aanbod (ton)	Min. Tekort (ton)	Max. aanbod (ton)	Max. tekort (ton)
2022	367.200	390.630	-23.430	404.965	-37.765
2023	387.200	394.092	-6.892	413.183	-25.983
2024	409.200	448.820	-39.620	543.164	-133.964
Vanaf 2025	409.200	448.820	-39.620	543.164	-133.964

Tabel 5: Tabel met het huidige en toekomstig geschatte tekort aan gft-verwerkingscapaciteit in tonnage

Bij de berekening van het verwachte aanbod werd zowel een minimum- als een maximum-scenario geschat. Dat hangt af van de door de lokale besturen gekozen scenario's voor de inzameling (bakken met volumediftar vs. zakken). In 2023 verwachten we een tekort aan verwerkingscapaciteit van min. 7000 ton tot max. 26.000 ton, wat mogelijk kan worden opgevangen door technische en organisatorische flexibiliteit. Een bijkomende onzekere factor zijn de weersinvloeden die het aanbod sterk kunnen beïnvloeden. We houden voor de capaciteit rekening met gft-compostering zowel met als zonder voorvergisting. Hoewel het voorkeursscenario gft met voorvergisting is, wordt het gezien de krappe capaciteit voorlopig dan ook toegelaten om gft-afval te verwerken in gft-composteringsinstallaties zonder voorvergisting. Momenteel gebruiken 5 van de 9 gft-verwerkingsinstallaties al de technologie van voorvergisting met nacompostering.

We verwachten dat vanaf 2024 het tekort gaat stijgen. We verwachten dan nood aan een bijkomende verwerkingscapaciteit van 40.000 tot 134.000 ton. Op basis van de gemiddelde capaciteit van een verwerkingsinstallatie komt dit overeen met 1 tot 3 bijkomende installaties die vanaf 2024 moeten worden gerealiseerd. Daarbij werd nog geen rekening gehouden met het eventueel aansluiten van kleine producenten van bedrijfsmatig keukenafval en etensresten bij de publieke gft-inzameling. Vanuit de engagementen in het regeerakkoord en het Vlaamse Klimaat- en Energieplan wordt de voorvergisting met nacompostering van gft-afval verder uitgebouwd. Dit vereist de nodige budgettaire engagementen naar financiële ondersteuning om die bijkomende capaciteit te realiseren. De Vlaamse Overheid neemt dit engagement en zal effectief een subsidiebeleid voeren om de capaciteit uit te bouwen. Daarvoor kunnen de nodige middelen onder meer

worden gezocht in het Vlaams Klimaatfonds. Nieuw te bouwen gft-verwerkingsinstallaties worden enkel vergund op voorwaarde dat zij kiezen voor voorvergisting met nacompostering.

8.4.2 Aanbod en verwerkingscapaciteit voor keukenafval

Apart ingezameld keukenafval en etensresten van huishoudens en bedrijven kan verwerkt worden in natte vergisting. Om ook voor deze fracties een hoog niveau van recyclage na te streven, mogen keukenafval en etensresten enkel worden verwerkt in natte vergisting die eenzelfde niveau van recuperatie van nutriënten en organische stof realiseert als bij voorvergisting met nacompostering. Dit impliceert dat vergistingsinstallaties die hun dunne digestaatfractie in een biologische waterzuivering verwijderen, niet als gelijkwaardig kunnen worden beschouwd. Keukenafval en etensresten van huishoudens mogen daarom niet in dergelijke installaties worden verwerkt.

De verontreinigingsgraad van ingezameld keukenafval en etensresten is een tweede belangrijk aandachtspunt. Titel 6.3.2 ging dieper in op het vermijden van verontreiniging bij de inzameling. Daarnaast moet op het vlak van verwerking van keukenafval en etensresten eerst worden voorbehandeld (ontpakking/opzuivering) voorafgaand aan de inzet in natte vergisting. De knelpunten die de afzetmogelijkheden van digestaat beperken, situeren zich vooral op niveau van de kwaliteit van het digestaat en de recuperatiegraad van de stikstofinhoud van de fracties. Er wordt ook afgeraden keukenafval en etensresten van huishoudens naar vergistingsinstallaties zonder nabehandeling af te voeren. In Vlaanderen is er begin 2023 één vergistingsinstallatie met nabehandeling om kunststofverontreiniging uit het digestaat te halen. Daarnaast kunnen keukenafval en etensresten ook in een gft-composteringsinstallatie of gft-voorvergistingsinstallatie met nacompostering worden verwerkt.

8.4.3 Aanbod en verwerkingscapaciteit groenafval

De jaarlijkse verwerkingscapaciteit voor groenafval is ruim voldoende om het aanbod aan groenafval te verwerken. Gelet op de vlotte afzet van groencompost zal een vraag naar bijkomende verwerkingscapaciteit voor groenafval vlot worden ingevuld.

8.4.4 Afzet en kwaliteit van de eindproducten

Vlaanderen produceert jaarlijks ongeveer 340.000 ton groencompost. De afzet van groencompost verloopt in regel zeer vlot en kan genieten van een divers afnemerspubliek, wat de commerciële risico's beperkt. Jaarlijks wordt ca. 150.000 ton gft-compost afgezet. De vooruitzichten voor de afzet van gft-compost zijn ook positief, maar minder uitgesproken dan voor groencompost en zullen vooral bepaald worden door stimulerende maatregelen inzake klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Zo steunt bijvoorbeeld het Europese *carbon farming* initiatief landbouwers voor koolstofopslag in hun bodems.

Een verdere reductie van de verontreinigingsgraad van eindproducten is cruciaal om het vertrouwen van de eindgebruikers in de kwaliteit van compost en digestaat te versterken. De inspanningen vermeld onder titel 6.3.2 moeten de kwaliteit van de ingezamelde stromen verbeteren. De aanwezige verontreiniging vereist echter ook dat het afval ook wordt voor- of nabehandeld op het niveau van de verwerking.

Bij natte vergisting onderzoekt de OVAM welke stromen de grootste kunststofverontreinigingen veroorzaken, en welke verwerkingstechnologieën het meest geschikt zijn om kunststofverontreiniging in het digestaat te verlagen. Op het niveau van de ontpakkingsinstallatie zijn nog optimalisaties mogelijk en op het niveau van de vergisting is nog nabehandeling noodzakelijk. Testen in het kader van het Optimo-proefproject en testen door Vlaco moeten daarin meer inzicht verschaffen. Een afsprakenkader wordt uitgewerkt, cfr actie 1.9.2 van het Actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen circulair. Dit kan ook de afzet en de totstandkoming van een correcte prijs ten goede komen.

De kwaliteitsdoelstelling voor compost is gebaseerd op gewichtspercentages. Onzuiverheden groter dan 2mm moeten onder 0,5% van het gewicht op droge stof blijven. Steentjes groter dan 5mm moeten onder 2% van het gewicht op verse stof blijven. Deze klassieke methode voor de bepaling van onzuiverheden op basis van gewicht zegt weliswaar weinig over de visuele verontreinigingsgraad. Fijne plastics, waaronder folies of fruitstickertjes, wegen namelijk zeer weinig en zijn vaak opvallend aanwezig in het eindproduct. Voor compost met het Vlaco-label werkt Vlaco vzw daarom aan een aanvullende kwaliteitsdoelstelling binnen het C-martlife-project.

9 EINDVERWERKING

Afvalstoffen die niet vermeden of gerecycleerd kunnen worden, moeten toch nog worden verbrand of in het slechtste geval worden gestort. In hoofdstuk 4 gaven we aan dat we daarbij aanbod en capaciteit in balans willen houden, de CO₂-uitstoot willen beperken en dat voor de stromen die naar eindverwerking gaan verbranden de voorkeur krijgt op storten. In dit hoofdstuk lichten we eerst de algemene beleidsstrategie en uitgangspunten toe die we hanteren om deze doelstellingen te bereiken. Vervolgens gaan we meer specifiek in op het beleid rond verbranden en het beleid rond stortplaatsen.

9.1 STRATEGIE

De strategie rond eindverwerking uit de vorige planperiode wordt verdergezet, met extra aandacht voor een meer gelijke behandeling van het gelijkaardig bedrijfsafval en het huishoudelijk afval. De strategie houdt in dat Vlaanderen ervoor kiest om het Vlaams gemengd stedelijk afval (GSA) zoveel mogelijk te verwijderen of nuttig toe te passen in een van de meest nabijgelegen daartoe geschikte installaties. Het doel is om voor de verwerking van GSA van bedrijfsmatige oorsprong hetzelfde hoge niveau van bescherming van het milieu en de volksgezondheid te waarborgen als voor GSA van huishoudelijke herkomst. Dat betekent dat ook GSA van bedrijfsmatige oorsprong in eerste instantie in Vlaanderen moet worden verwerkt.

Om de uitvoer van Vlaams GSA voor verbranding te beperken hanteren we:

- het zelfvoorzieningsprincipe voor gemengd stedelijk afval afkomstig van huishoudens en van bedrijven indien dit samen met afval van huishoudens is ingezameld, gebaseerd op artikel 16 van de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen, in combinatie met artikel 3, lid 5, en artikel 11, lid 1, i) van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen;
- het nabijheidsprincipe voor gemengd stedelijk afval afkomstig van bedrijven, dat volledig apart van huishoudelijk afval is ingezameld, gebaseerd op artikel 16 van de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen en artikel 12, lid 1, k) van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen.

Voor meer details over de juridische onderbouwing van deze principes verwijzen we naar bijlage 6. Van de principes van zelfvoorziening en nabijheid kan enkel worden afgeweken wanneer het GSA een wezenlijke verandering heeft ondergaan. Ook in Europese discussies zal de strategie van het zelfvoorzienings- en nabijheidsprincipe het leidende principe zijn bij het innemen van Vlaamse standpunten, zodat het eigen (rest)afval maximaal dicht bij huis kan worden verwerkt.

Een belangrijke randvoorwaarde voor de invoer van afvalstoffen voor verbranding is dat die steeds kan worden beperkt indien de verwerking van Vlaams afval in Vlaamse verbrandingsinstallaties in het gedrang komt.

9.1.1 Invulling van het begrip gemengd stedelijk afval

Het begrip “gemengd stedelijk afval” werd door de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen geïntroduceerd en overgenomen in het Materialendecreet. De officiële definitie uit het decreet luidt:

“huishoudelijk afval, alsmede bedrijfs-, industrieel en institutioneel afval dat qua aard en samenstelling te vergelijken is met huishoudelijk afval, behoudens de in bijlage van beschikking 2000/532/EG onder 20 01 genoemde fracties die afzonderlijk aan de bron worden ingezameld, en de onder 20 02 van die bijlage genoemde andere afvalstoffen.”

De kaderrichtlijn vermeldt ook expliciet dat stedelijk afval niet het afval omvat van productie, landbouw, bosbouw, visserij, septische tanks en het riolerings- en zuiveringsstelsel, met inbegrip van zuiveringsslib, afgedankte voertuigen of bouw- en sloopafval.

Concreet betekent dat dat volgende stromen door het begrip ‘gemengd stedelijk afval’ (GSA) worden gevat:

- huishoudelijk restafval;
- het pmd-afval en het sorteeresidu van pmd-afval;
- vergelijkbaar en gelijkaardig bedrijfsrestafval;
- restfracties na uitsortering van recycleerbare materialen uit bovenstaande stromen. De restfractie van het uitsorteren van GSA valt ook onder GSA indien door een afvalverwerkingsoperatie de eigenschappen niet wezenlijk worden veranderd. Het begrip “wezenlijke verandering” definiëren we onder titel 9.1.4;
- restfracties van het uitsorteren van recycleerbare materialen uit selectief ingezamelde stromen van huishoudens en bedrijven. Huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen die volgens het VLAREMA selectief moeten worden ingezameld, leveren na sortering eventuele restfracties op. De selectief ingezamelde stromen verdienen in de regel aparte bewerking en materiaalrecuperatie. Zij zijn niet als zodanig ‘gemengd’ ingezameld, maar de sorteeresidu's horen in feite thuis in de gemengde restfractie van het huishoudelijk afval of van het bedrijfsafval. Ook hier geldt het principe dat wanneer de samenstelling van de restfractie wezenlijk is veranderd deze restfractie niet meer onder de term GSA valt.

9.1.2 Zelfvoorzieningsprincipe

Het zelfvoorzieningsprincipe wordt op dezelfde manier ingevuld als tijdens de vorige planperiode. Alle verwijderingshandelingen van afvalstoffen, zoals omschreven in artikel 4.2.1. van het VLAREMA, vallen dus per definitie onder het zelfvoorzieningsprincipe, ongeacht de aard van de afvalstof.

De status van verbranding van gemengd stedelijk afval kan worden afgeleid uit de richtlijnen voor de berekening van de R1-D10-codes, zoals omschreven in artikel 4.2.2. van het VLAREMA. In geval van onenigheid tussen de bevoegde overheden over de status van de bestemming en de classificatie van de afvalverwerking bij in- en uitvoer, geldt de strengste interpretatie.

Gaat het over nuttige toepassing door verbranding met energiewinning (R1 of R12/R1 of R13/R1), dan is het zelfvoorzieningsprincipe van kracht in de volgende gevallen:

- Het betreft huishoudelijk restafval.

- Het gaat over vergelijkbaar en gelijkaardig bedrijfsrestafval dat samen ingezameld wordt met afval van particuliere huishoudens.
- Het betreft restfracties (sorteerresidu's), ontstaan door het uitsorteren van huishoudelijk restafval en van bedrijfsrestafval, indien dat bedrijfsrestafval samen ingezameld werd met huishoudelijke afvalstoffen.
- Het betreft restfracties van het uitsorteren van selectief ingezamelde stromen van huishoudelijke oorsprong en van bedrijfsmatige oorsprong, indien die bedrijfsmatige selectieve afvalstoffen samen ingezameld werden met de huishoudelijke selectieve afvalstoffen;
- Het gaat over gemengd stedelijk afval van bedrijfsmatige oorsprong, dat volledig apart van afval van particuliere huishoudens wordt ingezameld, maar dat niet voldoende is uitgesorteerd zoals opgelegd in het VLAREMA.

Het zelfvoorzieningsprincipe is niet van toepassing indien de afvalstoffen een wezenlijke verandering hebben ondergaan (zie titel 9.1.4).

Voor wat betreft het samen inzamelen van huishoudelijk afval en bedrijfsafval, wordt in de Kaderrichtlijn Afvalstoffen het begrip inzameling heel ruim gedefinieerd. De inzameling bevat zowel de ophaling (verzameling), voorlopige sortering als opslag. De kans op fysieke vermenging of samenvoeging is het ultieme criterium. Indien een inrichting vergund is voor opslag, overslag en/of sortering van zowel huishoudelijk afval als bedrijfsafval, wordt het zelfvoorzieningsprincipe ook voor het bedrijfsafval toegepast, ook als dit bedrijfsafval voorafgaand aan de overslag of sortering apart van huishoudelijk afval werd opgehaald.

9.1.3 Nabijheidsprincipe

Om een hoog niveau van bescherming van het milieu en de volksgezondheid te garanderen kiest Vlaanderen er in deze planperiode voor om naast het GSA dat onder het zelfvoorzieningsprincipe valt ook het GSA van puur bedrijfsmatige oorsprong maximaal te verwerken in een van de meest nabijgelegen daartoe geschikte installaties. Aangezien GSA van bedrijfsmatige oorsprong inzake aard en samenstelling niet verschilt van GSA van huishoudelijke oorsprong, en in dezelfde installaties wordt verwerkt als GSA van huishoudelijke oorsprong, kan de negatieve milieu-impact van het niet verwerken ervan in een van de meest nabije installaties op dezelfde wijze worden geredieerd als voor de verwerking van GSA van huishoudelijke herkomst. Dat betekent dat de export van dergelijke afvalstromen alleen wordt toegestaan op voorwaarde dat de meest nabije (meestal Vlaamse) afvalverbrandingscapaciteit maximaal wordt benut.

9.1.4 Wezenlijke verandering

Van de principes van zelfvoorziening en nabijheid kan worden afgeweken voor gemengd stedelijk afval bestemd voor verbranding met energierecuperatie (R1-handeling), afkomstig van particuliere huishoudens en andere producenten, waarop in Vlaanderen een afvalverwerkingsoperatie is gebeurd waardoor wordt voldaan aan volgende cumulatieve voorwaarden:

- het afval bevat geen fracties meer die overeenkomstig het VLAREMA selectief moeten worden ingezameld. Dat wil zeggen dat de recycleerbare afvalstoffen aan de bron gesorteerd of nagesorteerd zijn conform de bepalingen van het VLAREMA;

- het afval ondergaat een afvalverwerkingsoperatie waarbij fluff of pellet wordt geproduceerd, waardoor de eigenschappen van de afvalstoffen *wezenlijk worden veranderd*.

Het begrip *wezenlijke verandering* wordt daarbij als volgt ingevuld:

- Fluff moet worden bekomen na het doorlopen van een sorteerinstallatie die gericht is op maximale, hoogwaardige materiaalrecyclage. Of fluff moet het resultaat zijn van het doorlopen van een biologische droging (aerobe compostering) met maximale afscheiding van de ferro- en non ferro-fractie.
- Fluff heeft minstens een calorische waarde van 15 MJ/kg en moet homogeen zijn van kwaliteit (calorische waarde, vochtgehalte, samenstelling), zodat het als brandstof kan worden ingezet in een meeverbrandingsinstallatie.
- Fluff voldoet overeenkomstig het advies van de OVAM aan de voormelde criteria en aan de overige acceptatiecriteria van de specifieke meeverbrandingsinstallatie (afmetingen, zware metalen en andere elementen zoals chloor, zwavel, stikstof,...). Pellet wordt gedefinieerd als geperste fluff.

Wanneer het gemengd stedelijk afval een wezenlijke verandering heeft ondergaan en dus is omgevormd tot fluff of pellet, is het nog steeds een afvalstof. Door de wezenlijke verandering verliest het die status niet.

9.2 AANBOD AAN BRANDBAAR AFVAL EN VERBRANDINGSCAPACITEIT

9.2.1 Stromen die het aanbod bepalen

Onder het aanbod aan afval valt:

- het brandbaar huishoudelijk restafval en bedrijfsrestafval dat wordt gestort;
- het huishoudelijk restafval en bedrijfsrestafval dat wordt verbrand;
- het huishoudelijk restafval¹¹ en het bedrijfsrestafval dat wordt uitgevoerd voor uitsortering met het oog op verbranding of voor rechtstreekse verbranding;
- de brandbare sorteer- en recyclageresidu's die ontstaan bij de sortering en verwerking van huishoudelijk en gelijkaardig bedrijfsafval;
- het RDF (refuse derived fuel);
- het vast niet-risicohoudend medisch afval.

Gezien de focus op verbranding van restafval in dit uitvoeringsplan vallen volgende stromen niet onder de capaciteitsplanning:

- gescheiden ingezamelde of uitgesorteerde biomassa-afvalstoffen;
- gevaarlijk afval;
- pasteuze of vloeibare afvalstoffen;
- dierlijk afval (dierlijke vetten en dierenmeel);
- (organisch) slib (RZWI, voedingsindustrie, textielindustrie, ...);
- shredder- en post-shredderresidu;
- risicohoudend medisch afval;

¹¹ Huishoudelijk restafval valt onder het zelfvoorzieningsprincipe en kan dus niet uitgevoerd worden voor sortering met het oog op verbranding of rechtstreekse verbranding. Alleen in geval van een calamiteit is dit mogelijk, op dat moment wordt deze stroom ook in rekening gebracht voor het bepalen van het aanbod aan brandbaar afval.

- gasvormige residu's van chemische recyclage met het oog op materiaalrecyclage (R3-handeling) die vervolgens thermisch worden gevaloriseerd.

Deze afvalstoffen worden in specifieke installaties verwerkt. Is verbranding de enige optie, dan is het belangrijk dat dit met een zo hoog mogelijk rendement gebeurt. In bepaalde omstandigheden kunnen de afvalstoffen verwerkt worden met energetische rendementen die typisch hoger liggen dan bij een verbranding in een roosteroven. Bovendien is voor bepaalde afvalstromen een specifiek wettelijk kader ontwikkeld, hetzij via het VLAREMA, hetzij via andere acties of uitvoeringsplannen.

9.2.2 Methodologie voor het berekenen van het beschikbare aanbod

Het beschikbare aanbod aan afval voor eindverwerking wordt jaarlijks in kaart gebracht via de volgende afvalhoeveelheden:

- de hoeveelheid brandbaar afval, bepalend voor het aanbod (zie titel 9.2.1), dat gestort wordt in Vlaanderen;
- de hoeveelheid afval, bepalend voor het aanbod (zie titel 9.2.1), dat verbrand wordt in Vlaanderen;
- de hoeveelheid afval, bepalend voor het aanbod (zie titel 9.2.1), dat uitgevoerd wordt uit Vlaanderen.

Enkel de hoeveelheid afval afkomstig uit en dus geproduceerd in Vlaanderen wordt in het beschikbaar aanbod opgenomen. Ingevoerde hoeveelheden uit andere gewesten of uit het buitenland worden niet mee in rekening gebracht.

De gegevens worden door de OVAM verzameld via een digitaal loket. Dat loket wordt zowel gebruikt voor de aangifte van de milieuheffingen als voor de rapportering in functie van de publicatie 'Tarieven en capaciteiten voor storten en verbranden'. Die publicatie brengt de hoger beschreven afvalhoeveelheden in kaart. Alle vergunde stortplaatsen en verbrandingsinstallaties die afvalstoffen van derden aanvaarden zijn hierin opgenomen. Daarnaast bevat de publicatie ook gegevens over de hoeveelheid afval binnen het hier relevante aanbod die buiten Vlaanderen wordt verwerkt. Het resultaat is een jaarlijkse marktanalyse van de afvalstoffenverwerking in Vlaanderen.

Voor de uitgevoerde stromen werd tijdens de vorige planperiode een onderscheid gemaakt tussen de uitvoer naar cementovens en andere uitvoer voor (mee)verbranding. In de praktijk blijkt de uitvoer naar de cementsector te communiceren met zowel andere uitvoer voor (mee)verbranding, als met de verwerking in Vlaanderen. Een mogelijke consequentie van het niet meenemen van deze hoeveelheden in het aanbod is dat er in Vlaanderen momenteel geen buffercapaciteit voorzien wordt om deze afvalstoffen te verwerken in het geval dat de afvoer naar de cementindustrie wegvalt. Om die redenen moet de uitvoer naar de cement ook meegenomen worden in de capaciteitsoefening. De OVAM berekent elk jaar het beschikbaar aanbod en de afvoer naar cementovens en rapporteert daarover via de publicatie 'Tarieven en capaciteiten'. De publicatie is beschikbaar op de OVAM-website.

9.2.3 Overzicht beschikbaar aanbod

Het beschikbare aanbod aan brandbaar afval in Vlaanderen bedraagt:

	2014 vorige planperiode (ton)	2018 (ton)	2019 (ton)	2020 (ton)	2021 (ton)
Huisvuil, grofvuil, gemeentevuil	814 646	805 983	787 851	857 966	825 654
Niet-gevaarlijke bedrijfsafvalstoffen	985 788	958 877	961 409	971 129	1 069 079
Vast niet-risicohoudend medisch afval	13 139	15 370	14 066	14 834	15 661
TOTAAL VERBRANDEN	1 813 573	1 780 230	1 763 326	1 843 930	1 910 394
Ander brandbaar, niet gevaarlijk, niet gesolidificeerd afval	18 475	39 219	17 618	23 819	10 020
Brandbare recyclageresidu's	78 131	64 469	51 617	26 882	53 836
Brandbaar huisvuil, grofvuil, gemeentevuil		0	3 929	1 608	815
TOTAAL STORTEN	96 606	103 688	73 164	52 309	64 671
Verbranding in een afvalverbrandingsinstallatie		122 813	172 062	201 190	161 648
Uitsortering voor verbranding in een afvalverbrandingsinstallatie		46 197	49 228	37 531	66 837
Andere meeverbranding		19 385	11 494	11 435	14 513
Uitsortering voor andere meeverbranding		9 599	21 610	2 614	86
TOTAAL UITVOER	157 242	197 994	254 394	252 771	243 084
TOTAAL AANBOD	2 067 421	2 081 912	2 090 884	2 149 010	2 218 148
Uitvoer naar de cement		167 619	147 662	168 704	123 371

Tabel 6: Beschikbaar aanbod aan brandbaar afval in Vlaanderen (exclusief ingevoerde hoeveelheden).
Bron: 'Tarieven & Capaciteiten voor storten en verbranden'.

Het aanbod brandbaar afval is de laatste jaren telkens gestegen. De gestegen hoeveelheid huishoudelijk afval in 2020 en 2021 heeft waarschijnlijk deels te maken met de effecten van de Coronacrisis. Het is niet duidelijk in hoeverre dat een blijvende trend zal zijn.

9.2.4 Overzicht actuele verbrandingscapaciteit

Vlaanderen wil een evenwicht bewaken tussen het beschikbaar aanbod brandbaar afval, geproduceerd in Vlaanderen, en de verwerkingscapaciteit op Vlaams niveau. Daarom gaat het hier alleen over de capaciteit aan installaties in Vlaanderen.

De capaciteitsplanning houdt alleen rekening met installaties die momenteel vergund zijn voor het verwerken van afvalstoffen die onder het hoger omschreven aanbod vallen. Installaties die stromen verwerken die op het moment van hun vergunning niet onder dit aanbod vallen, maar nadien wensen over te schakelen naar

stromen die hier wel onder vallen, moeten hiervoor een aanpassing van hun vergunning bekomen. Bij de beoordeling van de vergunningswijziging moet de capaciteitsplanning, vermeld in dit uitvoeringsplan, mee in rekening worden gebracht voor die stromen en hoeveelheden die onder het omschreven aanbod vallen.

De vergunde capaciteit in Vlaanderen in Tabel 7 wordt berekend op basis van de theoretische capaciteit bij een standaard calorische waarde van de afvalstoffen van 10 GJ en kan daarom verschillen van de effectief verbrande hoeveelheden. De effectieve capaciteit van een verbrandingsinstallatie in ton is immers niet eenduidig uit te drukken, omdat deze afhankelijk is van de calorische waarde van de verbrande afvalstoffen. Daarom wordt naast de vergunde capaciteit ook de reële capaciteit weergegeven. De reële capaciteit omvat de hoeveelheden die effectief in de concrete installaties worden verwerkt (gemiddelde hoeveelheid in de afgelopen drie jaar). Op die manier worden zowel de effectieve calorische waarde van het verbrande afval als het feit dat er, buiten de scope van dit uitvoeringsplan, ook ander afval wordt verbrand in deze installaties in beeld gebracht.

Stora Enso en Sleco zijn installaties die zowel stromen verwerken die onder de capaciteitsplanning vallen, als andere stromen. Hun vergunning vermeldt alleen de totaal vergunde capaciteit. Voor die installaties wordt daarom de verdeling van de werkelijke aanvoermix toegepast op de vergunde capaciteit.

De volgende installaties staan met hun respectievelijke theoretische capaciteiten in voor de verbranding van het beschikbaar aanbod:

		Vergunde capaciteit binnen de scope (ton)	Effectief verbrand 2019 (ton)	Effectief verbrand 2020 (ton)	Effectief verbrand 2021 (ton)	Gemiddelde over drie jaar (ton)
Installaties verbranding huisvuil	IMOG	85 000	64 842	68 502	63 582	65 642
	IVBO	207 500	156 680	173 341	173 975	167 999
	IVOO	78 000	57 123	56 722	62 388	58 744
	MIROM ⁽¹⁾	69 000	65 854	71 415	68 899	68 723
	IVAGO	101 500	100 043	101 212	96 912	99 389
	IVM ⁽²⁾	105 000	33 638	89 654	99 475	99 475
	ISVAG	159 000	138 070	127 823	132 340	132 744
	BIONERGA ⁽³⁾		99 181	80 112	0	/
	BIOSTOOM BERINGEN	200 000		100 920	211 714	211 714
	INDAVER ⁽⁴⁾	384 000	457 084	440 372	447 935	448 464
Specifieke installaties verbranding	SLECO ⁽⁴⁾ binnen de scope:	316 000 (466 000)	448 874 (681 687)	378 142 (609 430)	380 918 (631 845)	402 645 (640 987)

bedrijfsafval	(totaal:)					
	BIOSTOOM OOSTENDE	180 000	168 969	167 127	173 282	169 793
	STORA ENSO- WBO2 binnen de scope: (totaal:) ⁽⁵⁾	100 000 (300 000)	78 974 (275 815)	92 071 (288 660)	107 284 (276 430)	92 776 (280 302)
TOTAAL operationele capaciteit (31.12.2021)	Binnen scope: (totaal:)	1 985 000 (2 335 000)	1 869 333 (2 298 986)	1 947 413 (2 375 290)	2 018 704 (2 438 777)	2 027 138 (2 453 006)

Tabel 7: Verbrandingscapaciteit in Vlaanderen: theoretisch vergunde capaciteit versus reële capaciteit op basis van effectief verbrande tonnages, situatie 2021

⁽¹⁾ De capaciteit wordt weergegeven bij 10 GJ/ton. Mirom is vergund voor het verbranden van 75 000 ton/jaar, waarbij het afvalstoffen betreft met een lagere calorische waarde.

⁽²⁾ De installatie van IVM heeft in 2019 stilgelegd van mei tot en met december. De effectief verbrande hoeveelheid in 2019 is daarom abnormaal laag en ook in 2020 was de aanvoer naar deze installatie nog niet helemaal hersteld. De hoeveelheden voor 2019 en 2020 worden daarom niet meegenomen in het gemiddelde over drie jaar. Hier wordt daarom de totaal verbrande hoeveelheid in 2021 overgenomen als gemiddelde.

⁽³⁾ In 2020 werd de nieuwe installatie van Biostoom Beringen geleidelijk aan in gebruik genomen, terwijl de verwerking van restafval bij Bionerga werd afgebouwd. Vanaf 2020 wordt daarom enkel nog rekening gehouden met de vergunde capaciteit van Biostoom Beringen. Omdat geen van beide installaties in 2020 op volle capaciteit draaide heeft dit een invloed op de gemiddelde verbrande hoeveelheid. Daarom wordt in deze tabel voor Biostoom Beringen de totaal verbrande hoeveelheid in 2021 overgenomen als gemiddelde over drie jaar.

⁽⁴⁾ Indaver en Sleco: de capaciteit van deze installaties is in de vergunningsbesluiten opgenomen als een thermisch vermogen uitgedrukt in MW. In deze tabel wordt deze vergunde capaciteit weergegeven in ton bij een standaard calorische waarde van 10 GJ/ton. Aangezien de gemiddelde calorische waarde van het aangevoerde afval minder dan 10 GJ/ton bedraagt wordt er effectief een groter tonnage in deze installaties verwerkt, binnen het in de vergunning opgenomen thermisch vermogen.

⁽⁵⁾ In de installatie van Stora Enso (WBO 2) worden naast afvalstoffen van derden ook eigen afvalstoffen verbrand. De hoeveelheid eigen afvalstoffen die verbrand werd is niet opgenomen in dit totaal.

9.3 BELEID ROND VERBRANDEN

“We storten en verbranden met zijn allen nog te veel afval; waardevolle grondstoffen die verloren gaan en waar we energie in gestoken hebben bij de productie ervan” stelt het Vlaams regeerakkoord 2019-2024. Een daling van de hoeveelheid restafval is daarmee een prioriteit in het Vlaamse afvalbeleid. Verder inzetten op de afbouw van de hoeveelheid restafval is ook de meest voor de hand liggende optie om de milieu-impact van de verwerking van restafval te verminderen en/of de milieuproductie van de huidige verwerking van restafval te verhogen. Alleen afval dat niet recyclebaar en wel brandbaar is, komt daarbij in aanmerking voor thermische eindverwerking.

Tijdens de vorige planperiode werd er een actualisatie uitgevoerd van de studie rond verwerkingsscenario's voor restafval (CE Delft, 2019). Nieuwe technologieën in de afvalverwerking kunnen immers een potentieel

bieden voor de circulaire economie. Op basis van deze studie kan worden geconcludeerd dat de bestaande verbrandingscapaciteit in Vlaanderen nog steeds een robuuste en milieuperformante verwerkingswijze is voor restafval.

Alternatieve technieken gericht op het chemisch breken van polymeren (chemische recyclage) met de bedoeling er nieuwe grondstoffen of brandstoffen van te maken zijn momenteel (nog) niet geschikt voor restafval. Dergelijke technieken zijn wel geschikt en veelbelovend voor selectief ingezamelde of uitgesorteerde homogene kunststofafvalstromen die niet of moeilijk mechanisch recycleerbaar zijn en op voorwaarde dat ze resulteren in materiaalrecyclage (en niet beperkt blijven tot loutere energiewaardering). Het beleid rond kunststofafval is opgenomen in het Uitvoeringsplan Kunststoffen.

9.3.1 Capaciteitsplanning voor afvalverbranding

De capaciteitsplanning voor afvalverbranding volgt het aanbod brandbaar afval. Dat wil zeggen dat eerst het beschikbaar aanbod brandbaar afval structureel en betekenisvol moet gedaald zijn, vooraleer afbouw van de capaciteit aan de orde is.

9.3.1.1 Balans aanbod versus capaciteit

Het evenwicht tussen aanbod en capaciteit wordt jaarlijks opgevolgd via de publicatie 'Tarieven en capaciteiten voor storten en verbranden'. Op basis van de te verwachten evolutie van het aanbod en de huidige operationele en/of vergunde installaties is een verdere uitbreiding van de verbrandingscapaciteit momenteel niet nodig en ook niet wenselijk.

Nieuwe capaciteit of uitbreiding van bestaande capaciteit kan slechts overwogen worden op voorwaarde dat ze op korte termijn kan bijdragen tot klimaatneutraliteit en voor zover ze past binnen de capaciteit die nog nodig zal zijn op langere termijn (2050). De afweging aanbod versus capaciteit via een momentopname zoals deze gebruikt werd tijdens de vorige planperiode is hierbij dus niet het enige criterium.

De hervergunning van verbrandingscapaciteit wordt getoetst aan een nog uit te werken set van criteria (zie titel 9.3.2.4), gekoppeld aan de klimaatdoelstellingen. Op langere termijn moet immers alle bestaande verbrandingscapaciteit klimaatneutraal worden.

Vooraleer we daadwerkelijk verbrandingscapaciteit kunnen gaan afbouwen moet er in de huidige planperiode in de eerste plaats werk gemaakt worden van een verdere daling van het aanbod brandbaar afval. Die daling willen we eerst vertalen in minder uitvoer voor verbranding buiten Vlaanderen. Vlaanderen wil immers ook voor afvalstoffen die niet onder het zelfvoorzienings- of nabijheidsprincipe vallen voldoende eigen capaciteit behouden en niet afhankelijk worden van capaciteit buiten Vlaanderen. Omgekeerd is het niet de bedoeling om de huidige verbrandingscapaciteit in Vlaanderen verder uit te breiden in functie van de huidige uitvoer voor (mee)verbranding, inclusief de uitvoer naar de cementindustrie.

Op langere termijn moeten de klimaatdoelstellingen vervolgens wel ingevuld worden door een effectieve afbouw van verbrandingscapaciteit en/of door het verder klimaatneutraal maken van de bestaande verwerkingsinstallaties.

9.3.1.2 Prognoses

Om de capaciteit af te stemmen op het aanbod kijken we niet alleen naar de afgelopen jaren, maar maken we ook een prognose van de hoeveelheid brandbaar restafval en recyclageresidu's die op lange termijn beschikbaar zullen zijn, evenals van de daarvoor nodige verbrandingscapaciteit. Deze prognose kijkt zowel naar de huidige trends en de verwachte effecten van bestaande en geplande maatregelen volgens dit Lokaal Materialenplan, als naar de doelstellingen die we moeten halen, zoals vastgelegd in het Vlaams Energie- en Klimaatplan. De OVAM gebruikt de prognose van aanbod en capaciteit bij de adviesverlening van vergunningsaanvragen voor de verlenging van bestaande capaciteit of het bouwen van nieuwe capaciteit.

Deze oefening werd een eerste keer gemaakt in de Langetermijnvisie Eindverwerking. Het is belangrijk dat er voldoende aandacht wordt besteed aan het helder ontsluiten van de gegevens over afvalverbranding. Dit veronderstelt ook dat een dergelijke prognose geregeld geactualiseerd wordt op basis van de laatste inzichten. De OVAM-prognose kan dan worden gebruikt om investeringsbeslissingen zowel van intercommunales als van privaatrechtelijke verwerkers beter te onderbouwen.

ACTIE 51: De OVAM maakt tegen 2026 een geactualiseerde prognose van het aanbod brandbaar afval en de beschikbare capaciteit op korte en middellange termijn, met een doorkijk naar 2050.

9.3.2 Vervolgtraject langetermijnvisie eindverwerking

De doelstellingen van dit uitvoeringsplan voorzien een daling van het aanbod aan brandbaar afval in Vlaanderen. In de mate dat dit gerealiseerd wordt, zal ook de bestaande verbrandingscapaciteit op termijn moeten worden afgebouwd. Om deze ambitie meer in detail uit te werken werd tijdens de vorige planperiode een langetermijnvisie op eindverwerking opgesteld. Tijdens deze planperiode wordt er verder gewerkt rond de onderstaande thema's uit het vervolgtraject van deze langetermijnvisie.

9.3.2.1 Economische instrumenten in het voordeel van recycling

Naar analogie met de wijze waarop storten van brandbaar afval werd afgebouwd worden heffingen aan het einde van de keten verder ingezet om ook de loutere energiewaardering van restafval af te bouwen. Dit moet ten gunste komen van selectieve inzameling en mechanische of chemische materiaalrecycling. Streefdoel daarbij is om via de heffingen loutere energiewaardering duurder te maken dan de meer wenselijke verwerking.

De huidige tekst van de afdeling heffingen in het Materialendecreet (hoofdstuk 5, afdeling 2) is toe aan een grondige herziening. Dit heeft tot doel de bestaande tekst te herleiden tot een geactualiseerd, gestructureerd en vlot leesbaar geheel. Bij deze herziening wordt ook gekeken naar een optimalisatie van het sturend effect van de heffingen door het aantal tarieven te beperken en/of te differentiëren.

ACTIE 52: Tegen het begin van de nieuwe legislatuur (medio 2024) werkt de OVAM in overleg met de sector een tekstvoorstel uit voor een grondige herziening van de afdeling heffingen in het Materialendecreet.

Daarnaast kan worden onderzocht of klimaatneutrale verwerking (CCS/CCU: carbon capture and storage/utilisation) kan worden gefaciliteerd via gedifferentieerde heffingen. Zo is bijvoorbeeld een lagere heffing voor klimaatneutrale verwerking mogelijk om een gelijk speelveld te creëren ten aanzien van klassieke afvalverbranding. Een andere mogelijkheid is om de CO₂-uitstoot van afvalverbranding geheel of gedeeltelijk op te nemen onder het Europese systeem voor emissiehandel (ETS).

Het onderbrengen van afvalverbranding onder ETS is slechts opportuun indien dit effectief zou resulteren in minder CO₂-uitstoot uit afvalverbranding. Daarbij mogen de doelstellingen van het materialenbeleid en van dit uitvoeringsplan niet in het gedrang komen. Anders dan de bestaande heffingen voor afvalverbranding is ETS immers niet bedoeld als sturend instrument voor de verwerkingshiërarchie. De mogelijke impact van het onderbrengen van afvalverbranding onder ETS moet daarom eerst grondig onderzocht worden op basis van alle relevante criteria.

9.3.2.2 Ruimtelijke optimalisatie van eindverwerkingscapaciteit

De geografische spreiding van de eindverwerkingscapaciteit is belangrijk vanuit het oogpunt van verkeerscongestie en het voorkomen van overbodige afvaltransporten en ermee samengaande emissies. Anderzijds zal het zo zijn dat nieuwe verwerkingstechnieken maar gerealiseerd zullen worden in functie van de afzet van de energie of, in een toekomstig scenario, het gebruik van de vrijkomende CO₂ en/of de gegenereerde producten (chemische recyclage).

Indien in de toekomst toch nog nieuwe installaties voor storten of verbranden op een geheel nieuwe locatie nodig zijn, moeten deze zodanig gelegen zijn dat het afvaltransport maximaal via alternatieve vervoersmodi (spoor, waterweg, ...) kan gebeuren. Er moeten daarbij voldoende garanties geboden worden dat de voorgestelde alternatieve vervoersmodi ook daadwerkelijk gebruikt zullen worden. Ook voor bestaande locaties blijft dit een permanent aandachtspunt.

Ook wanneer in de toekomst een afbouw van verbrandingscapaciteit moet worden gerealiseerd kan een efficiënte geografische spreiding afgestemd op het afvalaanbod en de energiebehoefte één van de criteria zijn om te beoordelen of een bepaalde installatie al dan niet verder kan worden uitgebreid. Daarvoor moet duidelijk in kaart worden gebracht waar het afval ontstaat en waar er vraag is naar energie, rekening houdend met een hiërarchie van energiewaardering. Tegen medio 2023 werkt VITO dit uit in een dynamische energieatlas voor afvalverbranding, die het beleid moet ondersteunen bij de keuze van de meest geschikte locaties voor verbrandingscapaciteit van (rest-)afval in Vlaanderen, rekening houdend met een aantal criteria en randvoorwaarden (zoals maximale energie-efficiëntie, bestaande installaties, beschikbare ruimte,...).

9.3.2.3 Afvalverbranding met maximaal energetisch rendement en minimale milieu-impact

De primaire doelstelling van afvalverbrandingsinstallaties is het verwerken van afval. Het beoogde resultaat daarbij is om de energie die ontstaat bij het verbrandingsproces zoveel mogelijk te recupereren met een minimale milieu-impact, zowel voor wat betreft de uitstoot van emissies als voor andere milieu-effecten, waaronder afvaltransport. VVSG-Interafval en BW2E werken in overleg met de OVAM aan een tool die een beoordeling van de verschillende milieu-effecten mogelijk maakt.

Vervolgens moet deze energie zo nuttig mogelijk worden toegepast. Om de energie-efficiëntie van afvalverbranding te verbeteren moet er vooral ingezet worden op warmte- en stoomtoepassingen en minder op elektriciteitsproductie. Energetisch gezien is het immers beter om warmte te valoriseren dan stoom om te zetten in elektriciteit.

Er moet daarbij rekening gehouden worden met het feit dat het afvalaanbod voor verbranding verder wordt afgebouwd. En dat het overblijvende restafval zoveel mogelijk CO₂-neutraal moet worden verwerkt. Bij de aanleg van warmte- en stoomnetten is het daarom van belang te voorzien dat ook andere energiebronnen op hetzelfde net aangesloten kunnen worden. Op die manier kan een totale afhankelijkheid van de verbranding van restafval voorkomen worden rekening houdend met een hiërarchie van energievalorisatie. Vlaanderen wil in elk geval voorkomen dat er een overcapaciteit zou worden gecreëerd die een hypotheek legt op het sluiten van materiaalkringlopen en het behalen van de klimaatdoelstellingen.

9.3.2.4 Set van criteria

In functie van een dalend aanbod is komende jaren een afbouw van verbrandingscapaciteit noodzakelijk. Uitgangspunt daarbij is dat enkel nog installaties worden toegelaten die compatibel zijn met een CO₂-neutrale samenleving in 2050 en die maximale energievalorisatie realiseren. Om de bestaande installaties te evalueren, dringt zich een goede set van criteria op om te beoordelen of een installatie kan behouden blijven, of dat moet overgegaan worden tot een vrijwillige sluiting aangemoedigd met een faciliterend instrument.

De set van criteria moet onder meer rekening houden met het behalen van een maximaal energetisch rendement met een minimale milieu-impact, een in functie van klimaatdoelstellingen zo efficiënt en effectief mogelijke energietoepassing en een ruimtelijke optimalisatie van de op langere termijn nodige verbrandingscapaciteit. Op basis van deze set van criteria krijgen exploitanten een duidelijk kader in functie van toekomstige investeringen. Deze aftoetsing vormt ook de basis voor het beleid rond het vergunnen van verbrandingscapaciteit nodig voor de periode vanaf 2030.

ACTIE 53: De OVAM werkt een duidelijke set van criteria uit als basis voor de evaluatie van afvalverbrandingsinstallaties in het licht van de klimaatdoelstellingen. De set van criteria wordt tegen het einde van de legislatuur (2024) uitgewerkt in overleg met alle stakeholders.

9.3.2.5 Faciliterend instrument voor afbouw van capaciteit

De sluiting van een bestaande installatie kan gepaard gaan met kosten, onder meer voor de sanering, de afschrijving van schulden, de afbouw van de tewerkstelling,... Daarnaast moet het afval elders verwerkt worden en dat is vaak duurder dan in een eigen installatie. Daarom is een faciliterend instrument nuttig om vrijwillige sluiting van verbrandingsinstallaties aan te moedigen. De combinatie van een verminderd aanbod en het faciliterend instrument moet ertoe leiden dat, rekening houdend met alle relevante criteria, de minst performante capaciteit vrijwillig wordt afgebouwd. Tijdens deze planperiode moet een dergelijk instrument worden onderzocht en voorbereid.

ACTIE 54: De OVAM werkt tegen 2027-2028 een faciliterend instrument uit voor de vrijwillige afbouw van verbrandingscapaciteit.

9.3.2.6 Overzicht buitenlandse capaciteit

Vlaanderen wil te allen prijze een overcapaciteit in verwerking vermijden, omdat voorbeelden uit het buitenland aantonen dat dat nefast is voor de recyclagesector. Daarom kiest Vlaanderen er niet voor om extra capaciteit te voorzien om al het Vlaams afval in eigen regio te kunnen verwerken. Monitoring van deze stromen en van buitenlandse capaciteiten is evenwel belangrijk om te vermijden dat op zeker moment een afhankelijkheid zou ontstaan van buitenlandse verwerkingscapaciteit, zowel wat betreft de beschikbaarheid ervan als het mogelijk ontstaan van wurgtarieven. De uitvoer van een deel van het Vlaams afval kan voor een bepaalde, tijdelijke termijn evenwel een overbruggende rol blijven spelen, mits voldaan aan hogervermelde voorwaarden, in afwachting van het realiseren van voorgenomen reductiemaatregelen of van mogelijk geplande klimaatneutrale investeringen in verwerkingscapaciteit.

Beleidsondersteunend maken we een overzicht van de situatie in de andere gewesten, onze buurlanden en landen met een vooruitstrevend afvalbeleid om zo beter te kunnen situeren waar Vlaanderen zich momenteel bevindt qua selectieve inzameling, capaciteit en de belangrijkste beleidsmaatregelen. Daarnaast wordt een werkwijze uitgewerkt voor een meer permanente opvolging van de structureel beschikbare capaciteit buiten Vlaanderen, die een rol speelt voor het afval dat wel onder de scope van dit uitvoeringsplan valt, maar niet gevat wordt door het zelfvoorzienings- en het nabijheidsprincipe. Hierbij moet ook de huidige capaciteit van de belangrijkste ons omringende landen, uitgedrukt in ton verbrandingscapaciteit per miljoen inwoners worden opgevolgd.

ACTIE 55: De OVAM voorziet tegen 2026 een werkwijze voor een meer permanente opvolging van de relevante en structureel beschikbare verbrandingscapaciteit buiten Vlaanderen.

9.4 BELEID ROND STORTEN

Het storten van afvalstoffen blijft de minst gewenste manier van eindverwerking volgens de Europese Kaderrichtlijn afvalstoffen en het Materialendecreet. Om het storten van afval in Vlaanderen te beperken zet

de Vlaamse overheid diverse instrumenten in: storthellingen, stortverboden en een moratorium op nieuwe stortsites voor huishoudelijk en gelijkaardig bedrijfsafval.

Niettemin blijven de stortplaatsen een noodzakelijk sluitstuk voor die afvalstoffen waarvoor storten vanuit milieuoogpunt de meest aangewezen verwerkingswijze is, namelijk voor niet-recycleerbare, niet-brandbare afvalstoffen en voor de opvang van calamiteiten. De stortcapaciteit blijft afgestemd op het aanbod om de nodige continuïteit voor de verwerking van deze afvalstoffen te kunnen blijven voorzien.

In 2021 werd er zo nog 682.057 ton afval aangevoerd op de categorie 1-stortplaatsen voor gevaarlijke afvalstoffen en 428.777 ton op de categorie 2 stortplaatsen voor niet-gevaarlijke afvalstoffen. Dit nog te storten aanbod bestaat vooral uit stromen die niet onder dit uitvoeringsplan vallen. De voornaamste gestorte afvalstromen zijn grondreinigingsresidu's, residu's van post-shredderactiviteiten, andere niet-brandbare en brandbare recyclageresidu's, verontreinigde gronden, bodem- en vliegassen. Daarnaast wordt ook een grote hoeveelheid gevaarlijke afvalstoffen en asbestcement gestort.

9.4.1 Enkel niet-recycleerbare, niet-brandbare afvalstoffen storten

De stortverboden uit het Vlarema zijn een instrument om de verwerking van afvalstoffen te laten verlopen volgens de hiërarchie van de afvalverwerking. Dat wordt bijkomend ondersteund met een heffingstarief dat storten duurder maakt dan (mee)verbranden. De milieuheffingen zijn daarvoor een van de meest effectieve instrumenten. Bij het bepalen van de heffingen moet daarnaast rekening gehouden worden met de recyclagesector. Te hoge heffingen op het storten van recyclageresidu's zouden negatieve gevolgen kunnen hebben voor de stimulering van recyclage.

Conform de bepalingen van de stortverboden mag er geen brandbaar afval gestort worden, uitgezonderd recyclageresidu's van fysicochemische grondreiniging, alsook brandbare recyclageresidu's waarvoor een verlaagde heffing geldt voor het storten ervan. In de afgelopen planperiode werden voor de volgende afvalstoffen en in de volgende situaties nog afwijkingen op het stortverbod verleend:

- brandbare afvalstoffen die om technische redenen niet kunnen worden verbrand;
- ingeval van sluiting van of onvoldoende capaciteit bij de Vlaamse verbrandingsinstallaties en alternatieve verwerkingsinstallaties en mits voorafgaande goedkeuring van de OVAM: de brandbare afvalstoffen die normaal in deze installaties verwerkt worden.

In 2021 ging het in totaal nog over 11.260 ton die zo aan het vol heffingstarief voor brandbaar afval werden gestort. Uit de continue monitoring blijkt dat dergelijke afwijkingen op de stortverboden ook tijdens de volgende planperiode noodzakelijk zullen blijven, weliswaar in afnemende mate.

Daarnaast worden ook nog volgende brandbare recyclageresidu's gestort waarvoor deels om economische redenen storten voorlopig nog BBT is en waarvoor het storten wordt gefaciliteerd met een verlaagde heffing. Het betreft de volgende specifieke bedrijfsafvalstoffen:

- Brandbare residu's van het opschonen van granulaten bij de verwerking van bouw- en sloopafval (in 2021: 26.525 ton);
- Brandbare residu's van het sorteren van textiel en lommen (in 2021: 1913 ton).

Wat betreft het storten van brandbare residu's van het opschonen van granulaten van de verwerking van bouw- en sloopafval werd het verlaagd tarief met ingang van 2022 hervormd en in het Materialendecreet artikel 46§2 gekoppeld aan de voorwaarde:

“dat het betreffend bedrijf voor de toepassing van het verlaagd tarief overeenkomstig het advies van OVAM voldoende wordt opgevolgd door de certificatie-instelling die instaat voor de certificatie van de geproduceerde granulaten. De opvolging door de certificatie-instelling houdt in dat aansluitend bij de certificatie van de granulaten via de kwaliteitscontrole van de inrichting wordt bewaakt dat de granulaten effectief worden opgeschoond en enkel de residu's die daarbij vrijkomen onder het verlaagd tarief worden afgevoerd”.

Daarmee wordt prioritair ingezet op het bekomen van zuivere gerecycleerde granulaten die maximaal kunnen worden ingezet ter vervanging van primaire granulaten in hoogwaardige toepassingen. Voor het gebruik in hoogwaardige toepassingen en het effectief realiseren van een circulaire economie moeten de granulaten voldoen aan striktere eisen voor wat betreft de fysische verontreiniging (wat momenteel nog niet het geval is).

ACTIE 56: Het storten van brandbare residu's zal tegen het einde van de planperiode (2030) maximaal worden uitgefaseerd, zo nodig geflankeerd door een aanpassing van het Materialendecreet.

9.4.2 Zelfvoorziening voor storten

Wat het storten van afvalstoffen betreft, houdt Vlaanderen vast aan het principe van zelfvoorziening, zoals vastgelegd in artikel 16 van de Kaderrichtlijn afvalstoffen en nader uitgewerkt in het Materialendecreet en dit zowel voor uitvoer als voor invoer.

Bij calamiteiten moet gezocht worden naar de beste oplossing voor de te verwijderen afvalstoffen. De beoordeling van de mogelijke alternatieven moet geval per geval gebeuren. Daarbij wordt de economische en praktische haalbaarheid van de volgende opties onderzocht:

- afvalstoffen afleiden naar vrije verbrandingscapaciteit binnen Vlaanderen;
- afvalstoffen tijdelijk opslaan voorafgaand aan verbranding in Vlaanderen;
- afvalstoffen afleiden naar vrije verbrandingscapaciteit binnen België;
- afvalstoffen uitvoeren naar verbrandingsinstallaties buiten België, voor zover die uitvoer niet strijdig is met het zelfvoorzieningsprincipe;
- afvalstoffen afvoeren naar een daartoe vergunde stortplaats binnen Vlaanderen.

Bij het onderzoeken van de economische en praktische haalbaarheid zijn onder andere de volgende aspecten van belang:

- de termijn waarbinnen de afvalstoffen kunnen worden afgevoerd;
- de prijs voor de aanvaarding/verwerking;
- de organisatie van het transport.

9.4.3 Capaciteitsplanning voor stortplaatsen

De stortcapaciteit blijft afgestemd op het aanbod. Capaciteitsplanning is hierbij enkel van toepassing op de stortplaatsen categorie 1 en 2 die afvalstoffen van derden aanvaarden. De OVAM volgt dit jaarlijks op in de publicatie 'Tarieven en capaciteiten voor storten en verbranden', die wordt gepubliceerd op de website van de OVAM. De resterende stortcapaciteit wordt hierin berekend op basis van de aanvoer op de stortplaatsen in het afgelopen jaar.

Aangezien er op dit ogenblik voldoende stortcapaciteit is, kiest de Vlaamse overheid ervoor om geen bijkomende stortcapaciteit op nieuwe locaties toe te laten (moratorium op nieuwe stortsites voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval). Een nieuwe locatie is een locatie waar nog geen bestaande stortplaats vergund werd. De bestaande locaties zijn deze zoals opgelijst in de publicatie van 'Tarieven en capaciteiten voor storten en verbranden – actualisatie tot 2020'. Monostortplaatsen voor specifieke afvalstromen zoals bijvoorbeeld asbestafval vallen niet onder de regel om geen bijkomende stortcapaciteit toe te laten op nieuwe locaties. De Vlaamse overheid sluit een uitbreiding op bestaande locaties niet uit. Wel beoordeelt ze elke aanvraag in functie van de beschikbare stortcapaciteit, zowel binnen elke stortplaatscategorie (respectievelijk categorie 1 en 2) als op gewestelijk niveau.

Voor de beoordeling van een vergunningsaanvraag voor bijkomende stortcapaciteit wordt gekeken naar de berekende restcapaciteit in de meest recente publicatie van 'Tarieven en capaciteiten voor storten en verbranden'. Op die manier blijft de stortcapaciteit afgestemd op het aanbod. Deze methodiek werd uitgewerkt in de visienota ['de rol van stortplaatsen binnen het materialenbeleid'](#) (OVAM, 2012).

Daarnaast is het ook voor stortplaatsen belangrijk dat de mobiliteit en geografische spreiding in rekening wordt gebracht, om zo bij te dragen aan de realisatie van het Vlaamse Energie- en Klimaatplan 2021-2030 en aan de vermindering van de verkeerscongestie door onnodige lange transporten te vermijden. Meer algemeen brengen we alle ecologische aspecten in rekening.

Op basis van de bevindingen tijdens de vorige planperiode wordt het gevoerde beleid waarbij de capaciteit wordt afgestemd op het aanbod verdergezet. Daarbij worden de volgende aspecten bijkomend meegenomen in de capaciteitsbeoordeling:

- De beoordeling van bijkomende capaciteit gebeurt op het moment van het indienen van de aanvraag, tijdens de vergunningsprocedure in eerste aanleg. Op die manier wordt meer rechtszekerheid geboden in geval van langlopende vergunningsprocedures. Bij elk advies- en/of beslissingsmoment tijdens de procedure (eerste aanleg, beroep, na vernietiging door de Raad voor Vergunningsbetwistingen) wordt zo teruggekeken naar hetzelfde moment van capaciteitsberekening.
- Om de maximumcapaciteit te bepalen kan worden rekening gehouden met:
 - het verzekeren van een voldoende geografische spreiding van de beschikbare stortcapaciteit. En meer bepaald voor een capaciteit die maximaal gelijk is aan vijf jaar aanvoer op de concrete locatie die nodig is voor het verzekeren van deze geografische spreiding.
 - een optimalisatie van de stortcapaciteit, die aanleiding geeft tot een beperkte uitbreiding van de reeds vergunde stortcapaciteit, binnen de reeds vergunde stortoppervlakte. Met een beperkte uitbreiding

wordt bedoeld een maximale uitbreiding met 10% van de totale restcapaciteit binnen de betreffende stortplaats-categorie.

9.4.4 Tijdelijke opslag van afval op een stortplaats

Naast hun functie als definitieve bergingsplaats kunnen stortplaatsen een buffer vormen voor de verbrandingsinstallaties door brandbaar afval aangevoerd en bedoeld voor verbranding gedurende beperkte tijd tijdelijk op te slaan op een welbepaald afgebakend deel van de stortplaats, met oog op regelmatige afvoer.

Het tijdsperspectief van deze opslag voorafgaand aan verwijdering bedraagt enkele maanden tot één jaar. Die tijdelijke opslag valt overeenkomstig de definitie van 'stortplaats' (cf. hoofdstuk 1.1 van Vlarem II) als dusdanig niet onder storten. De doelstelling daarbij is om de bestaande verbrandingscapaciteit beter te benutten door in periodes van overaanbod het afval tijdelijk op te slaan om dit vervolgens in periodes van minderaanvoer te verbranden. Een voorwaarde daarvoor is dat de milieuvergunning van de stortplaats dat expliciet toestaat.

Het tijdelijk opslaan van brandbaar afval is in Vlaanderen een uitzonderlijke maatregel. De extra tussenstap kan de kostprijs voor de verwerking van brandbaar afval immers doen stijgen. Bovendien blijven het stortverbod en de bepalingen rond milieuheffingen onverminderd gelden. Het afval kan slechts tijdelijk worden opgeslagen op voorwaarde dat het effectief binnen een korte termijn kan worden verbrand. Gelet op de aard van de afvalstoffen is opslag voor een periode langer dan één jaar echter niet aangewezen. De redenen hiervoor zijn een mogelijke degradatie van de brandbare afvalstoffen waardoor verdere verwerking minder interessant of onmogelijk wordt. Daarnaast is er ook een reëel risico op broei en zelfontbranding van de afvalstoffen. Wat betreft de heffingen wordt de heffing voor het (mee)verbranden van de afvalstoffen geïnd op het moment van de aanvoer voor de tijdelijke opslag. De tijdelijke opslag wordt daarbij eigenlijk beschouwd als een uitbreiding van de opslagbunker van een verbrandingsinstallatie.

10 ONTWIJKGEDRAG: ZWERFVUIL EN SLUIKSTORTEN

Het vorige uitvoeringsplan baseerde het beleid rond zwerfvuil en sluikstorten op vijf pijlers: sensibilisering & communicatie, infrastructuur, omgeving, participatie en handhaving. In de loop van 2021 riep de Vlaamse minister van omgeving een 'ronde tafel zwerfvuil' samen, wat resulteerde in de ondertekening van een zwerfvuilcharter door de betrokken private en publieke instanties. Het accent lag daarbij vooral op preventie en handhaving. Preventie is dus een nieuwe volwaardige pijler in het zwerfvuilbeleid. De aanpak kan nu dan ook omschreven worden als een zespijler-aanpak.

ACTIE 57: Om de zespijler-aanpak te realiseren, blijft een platform zoals Mooimakers bestaan ter ondersteuning van alle actoren die zich inzetten om zwerfvuil en sluikstorten terug te dringen. Dit platform (verder spreken we over Mooimakers) stelt expertise, terreinondersteuning en financiële middelen ter beschikking van lokale en bovenlokale overheden om hun zwerfvuil- en sluikstortbeleid te optimaliseren en te professionaliseren.

De andere grote wijziging in vergelijking met het vorige plan is de omzetting van de SUP-richtlijn in Vlaamse en federale wetgeving. Dat betekent onder meer dat de opruimkosten van de gemeenten voor zwerfvuil en de werking van Mooimakers betaald worden door de producenten van zwerfvuilgevoelige producten. Ook zijn er een aantal zwerfvuilgevoelige producten gedefinieerd waarvan het gebruik moet dalen vanaf 2023.

In dit hoofdstuk wordt eerst het beleid voor de komende jaren voor elk van de zes pijlers toegelicht. Daarna gaan we ook nog in op de verwachtingen naar lokale besturen en een aantal relevante Vlaamse overheidsinstanties.

10.1 DE ZESPIJLER-AANPAK

10.1.1 Pijler 1: Preventie

In het kader van de zwerfvuilproblematiek, betekent preventie dat er minder zwerfvuilgevoelige producten op de markt komen, dat producten minder zwerfvuilgevoelig worden of dat afvalproducten geen zwerfvuil worden. De acties binnen deze pijler sluiten nauw aan bij acties hogerop in het plan in het hoofdstuk rond algemene afvalpreventie en hergebruik. Het gaat dan in het bijzonder over de acties rond preventie van verpakkingen, zoals de initiatieven die voortkomen uit de Green Deal 'Anders Verpakt', het evenementenbeleid en de omzetting van de SUP-richtlijn.

10.1.1.1 Gebruiksverboden op zwerfvuilgevoelige producten en alternatieven verplichten

We verwijzen hierbij naar de verschillende acties uit hoofdstuk vijf. Het gaat specifiek over actie 10 over nieuwe gebruiksverboden, actie 11 over openbare locaties met drinkwater en actie 21 over evenementen. Bij de uitvoering van die acties zal ook bijzondere aandacht gaan naar het vermijden van zwerfvuil.

10.1.1.2 Statiegeld

In het debat over zwerfvuil is er de laatste jaren heel wat discussie geweest over het instrument statiegeld om meer preventie te bewerkstelligen. De Vlaamse Regering besliste in juli 2018 de invoering van statiegeld te koppelen aan het behalen van de doelstellingen uit de [conceptnota rond het verpakkingsbeleid en zwerfvuilbeleid 2.0](#) tegen 2023. Als deze doelstellingen uit het plan van 2018 tegen 2023 nog steeds niet significant gehaald werden, zou de sector gevraagd worden om statiegeld te organiseren of een veralgemeend beloningssysteem in te voeren. Uiteindelijk werd beslist om deze evaluatie met een jaar te vervroegen, tegen eind 2022. Deze evaluatie gaf aanleiding tot de opmaak van een [conceptnota over de invoering van een statiegeldsysteem in Vlaanderen](#). De beslissing om statiegeld in te voeren voor drankverpakkingen is daarmee politiek genomen. De discussies enten zich nu op de vraag onder welk vorm en modaliteiten het statiegeld zal worden doorgevoerd.

ACTIE 58: In de loop van 2025 wordt er statiegeld ingevoerd op drankverpakkingen. Daarvoor wordt een traject opgezet met de drie gewesten, de IVC en de sector van de drankverpakkingen.

10.1.2 Pijler 2: Sensibilisering en communicatie

Sensibiliserende communicatie moet tot een mentaliteitswijziging en gedragsverandering leiden en duidelijk maken dat afval achterlaten maatschappelijk onaanvaardbaar is. Daarvoor is communicatie die ingrijpt op het moment dat zwerfvuil ontstaat het meest effectief, de zogenaamde doelplaatsgerichte communicatie. Op het operationele niveau moet de communicatie vertaald worden in diverse boodschappen, dragers en communicatiemomenten.

We werken komende planperiode aan meer thematische communicatie. Zo denken we aan doelplaatsgerichte communicatie, communicatie over handhaving en communicatie-ondersteuning voor lokale persacties. Ook communicatie rond preventie van het gebruik van zwerfvuilgevoelige producten wordt meegenomen.

ACTIE 59: Mooimakers blijft sensibiliserende campagne(s) opzetten die moeten leiden tot een mentaliteitswijziging en gedragsverandering ten aanzien van zwerfvuil en sluikstorten.

ACTIE 60: Mooimakers informeert partners en stakeholders in de strijd tegen zwerfvuil en sluikstorten en ondersteunt hen via structurele communicatie (nieuwsbrieven, draaiboeken, kennisdeling,...) en communicatieproducten (affiches, beelden, draaiboeken,...).

10.1.3 Pijler 3: Infrastructuur

De pijler infrastructuur gaat over het beheer van straatvuilnisbakken, maar ook andere recipiënten zoals peukenrecipiënten of glasbollen. Door een weldoordachte inrichting van de publieke ruimte aan de hand van goed geplaatste en efficiënt beheerde vuilnisbakken enerzijds en door een performant veegbeleid anderzijds faciliteren we het gewenste gedrag, met name het weggooien van afval in de vuilnisbak.

Een van de speerpunten daarbij is het vuilnisbakkenplan. Mooimakers ontwikkelde de digitale webapplicatie 'Mijn Mooie Straat' om vuilnisbakken en andere afvalrecipiënten systematisch te monitoren. Via die module willen we het vuilnisbakkenbeleid bij lokale besturen verder professionaliseren. Lokale besturen kunnen daarnaast ook andere (eigen) instrumenten aanwenden om vuilnisbakken te monitoren. Een vuilnisbakkenplan kent minimaal volgende procescyclus:

- opmaak vuilnisbakkeninventaris;
- monitoring (meting van de vullingsgraad, staat van de vuilnisbak, misbruik, en netheid rond de vuilnisbak);
- rapportage, analyse en bijsturing.

We stimuleren lokale besturen om te werken met een vuilnisbakkenplan. Daarvoor verspreiden we actief kennisdocumenten, zoals plaatsingscriteria voor vuilnisbakken en technische specificaties over de 'ideale vuilnisbak'. Tegen het einde van de planperiode wordt van elk lokaal bestuur verwacht dat het een (geoptimaliseerd) vuilnisbakkenplan heeft (zie ook titel 10.2.3).

ACTIE 61: Lokale en bovenlokale besturen werken met een actueel vuilnisbakkenplan. Mooimakers ondersteunt hen daarbij. Lokale besturen kunnen (gratis) gebruik maken van de webapplicatie 'vuilnisbakkenplan' in 'Mijn Mooie Straat'. Lokale besturen krijgen ook ondersteuning in de vorm van kennisdeling, infosessies en begeleiding op maat en financiële ondersteuning.

10.1.4 Pijler 4: Omgeving

In de pijler 'omgeving' gaat het niet over infrastructuurelementen zoals vuilnisbakken, maar over de fysieke omgeving die zwerfvuilgedrag kan uitlokken. Denk bijvoorbeeld aan de mate van anonimiteit in de buurt of de aanwezigheid van schade en verwaarlozing in de wijk. Door regelmatig onderhoud en verfraaiing en door de sociale controle te verhogen kan de zwerfvuilproblematiek verbeterd of teruggedrongen worden. Daarom moedigen we lokale besturen aan en ondersteunen we hen om te werken met een efficiënt en effectief veeg- en opruimplan.

ACTIE 62: Lokale besturen en bovenlokale overheden zorgen voor een efficiënte en effectieve reiniging van het openbaar domein. Mooimakers ondersteunt lokale besturen en Vlaamse partners in het opstellen en optimaliseren van hun veeg- en opruimplan.

Daarnaast kennen verschillende type-omgevingen specifieke uitdagingen waarvoor best gerichte maatregelen getroffen worden. We onderscheiden zes zwerfvuil- en sluikestortgevoelige omgevingen waar vaak ingrepen nodig zijn om de openbare netheid te verbeteren. Dit zijn ook de type-omgevingen die we specifiek monitoren wat betreft het aantal aangetroffen stuks (zie hoofdstuk 4):

- autostradeparkings,
- afvalverzamelpunten,
- stopplaatsen van het openbaar vervoer,
- hoofdstructuurwegen (exclusief autosnelwegen),

- centrumstraten,
- winkelwandelstraten.

ACTIE 63: Mooimakers zal kennis over de aanpak van de belangrijkste type-omgevingen via onderzoek en praktijkcases actueel houden en deze kennis continu delen.

Bovendien ondersteunt Mooimakers lokale besturen om ook andere zwerfvuil- en sluikestorthotspots in kaart te brengen en maatregelen te nemen. Ook daarvoor ontwikkelde Mooimakers een module in 'Mijn Mooie Straat'. Op basis van de bestaande situatie worden binnen de module verschillende maatregelen aangeboden. Door zwerfvuilmetingen vóór en na de implementatie van een maatregel krijgt een lokaal bestuur inzicht in de effectiviteit van die maatregel en de evolutie van de netheid van de omgeving.

ACTIE 64: Lokale en bovenlokale besturen zorgen voor een effectieve aanpak van zwerfvuil- en sluikestorthotspots. Lokale besturen kunnen (gratis) gebruik maken van de monitoringsmodule binnen 'Mijn Mooie Straat'. Via Mooimakers krijgen lokale en bovenlokale besturen ondersteuning in de vorm van kennisdocumenten, infosessies, financiële ondersteuning en begeleiding op maat.

10.1.5 Pijler 5: Participatie

Via participatie creëert men eigenaarschap van de openbare ruimte. Zo kan men buurtbewoners, vrijwilligers, verenigingen of bedrijven aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Door het netwerk van vrijwilligers en partners te ondersteunen en uit te breiden, worden inspanningen zichtbaar gemaakt en wordt het gevoel van eigenaarschap en erkenning verhoogd.

In de voorbije jaren bouwde Mooimakers een ondersteuningsaanbod uit om particuliere zwerfvuilverwilligers, verenigen en scholen te ondersteunen en actief in te zetten bij de strijd tegen zwerfvuil en sluikestorten. Een groot deel van de geleverde inspanning zien we in de vorm van opruimacties. De webwinkel van Mooimakers biedt opruimmateriaal aan. Scholen en verenigingen genieten via 'Operatie Proper' van een systeem van financiële beloning voor hun inspanningen tegen zwerfvuil. Daarnaast worden lokale besturen ondersteund en gestimuleerd om een structurele vrijwilligerswerking rond zwerfvuil uit te bouwen.

ACTIE 65: Mooimakers blijft opruimacties ondersteunen en faciliteren en biedt daarvoor ook opruimmateriaal aan.

ACTIE 66: Mooimakers ondersteunt scholen, jeugdverenigingen en lokale besturen om actief te participeren en inspanningen te leveren in de strijd tegen zwerfvuil, onder andere door de verderzetting van 'Operatie Proper' en door educatief materiaal aan te bieden. Via de vrijwilligersmodule van Mooimakers worden vrijwilligers geactiveerd en kan een lokaal bestuur een vrijwilligersbeleid vorm geven.

10.1.6 Pijler 6: Handhaving

Handhaving is het sluitstuk van het zwerfvuil- en sluikestortbeleid. In deze planperiode moet op het terrein verder zichtbaar worden dat geen enkele vorm van zwerfvuil en sluikestorten getolereerd wordt. Daarbij wordt

handhaving in de brede zin bekeken. Het gaat niet alleen om boetes maar ook om het aanspreken van overtreders en installeren van sociale controle.

Opdat handhavingsbeleid effectief zou zijn, moeten handhavers op het terrein voldoende tijd kunnen vrijmaken, maar ook weten hoe de handhaving precies moet gebeuren. Er is nood zowel aan vorming bij de handhavers als aan een duidelijk kader. Via onderzoek, bevragingen en praktijkcases heeft Mooimakers reeds heel wat ervaring rond handhaving opgebouwd. Die kennis wordt ontsloten via verschillende communicatiekanalen.

In het kader van een tijdelijk leertraject zijn er bij de OVAM ook 30 handhavers rond zwerfvuil actief. Tijdens de planperiode zal in het kader van de interregionale besprekingen voor een samenwerkingsakkoord rond UPV en zwerfvuil bekeken worden of de financiering daarvan een recurrent karakter kan krijgen, zodat de handhaving verder versterkt wordt.

ACTIE 67: Lokale en bovenlokale besturen handhaven op een efficiënte en effectieve wijze op zwerfvuil en sluikstorten.

ACTIE 68: Mooimakers voorziet een ondersteuningsaanbod voor lokale besturen en Vlaamse agentschappen met een handhavingsbevoegdheid voor zwerfvuil en sluikstorten. Via onderzoek, bevragingen en praktijkcases deelt Mooimakers kennis, informatie en data rond handhaving. Lokale besturen kunnen via het lokaal ondersteuningsaanbod begeleiding aanvragen voor een optimalisatie van het lokaal handhavingskader zwerfvuil en sluikstorten.

Tijdens de ‘Week van de Handhaving’ werd er de voorbije jaren extra aandacht gevestigd op de inspanningen die lokale besturen, afvalintercommunales en Vlaamse agentschappen leveren. Zowel met een handhavingcampagne als met structurele communicatieproducten zorgde Mooimakers voor de nodige ondersteuning. Ook dat wordt verder gezet.

10.1.7 Verdere uitwerking van de zes pijlers

Om bovenstaande zwerfvuil- en sluikstortdoelstelling te bereiken en acties effectief en efficiënt uit te voeren, krijgt de strategie van de zes pijlers nog verdere concrete uitwerking in een ‘Operationeel Plan Openbare Netheid’. Dat gedetailleerde operationeel plan wordt jaarlijks opgemaakt of geüpdatet en besproken op het plenair overlegplatform ter opvolging van het Lokaal Materialenplan. Het overlegplatform brengt dan een advies uit.

Volgende strategische luiken krijgen in dat operationeel plan vorm om de doelstellingen over zwerfvuil en sluikstorten te realiseren:

- ondersteuning van partners op het terrein in de vorm van projecten, ondersteuningstrajecten en de inzet van OVAM-handhavers op zwerfvuil,
- monitoring,

- onderzoek, innovatie en beleidsontwikkeling,
- actieve verspreiding van goede praktijken (via kennisdeling, nieuwsbrieven, ...),
- samenwerkingsverbanden en partnerschappen,
- communicatie en educatie.

10.2 ENGAGEMENTEN VAN OVERHEDEN DIE ZWERFVUIL OPRUIMEN

Ten gevolge van de omzetting van de SUP-richtlijn zullen overheden vergoed worden door de producenten van zwerfgevoelige producten voor hun kosten verbonden aan zwerfvuil. De overheden die daarvoor in aanmerking komen zijn de lokale overheden, Vlaamse overheidsinstanties die kosten dragen in het kader van zwerfvuil en de vijf provincies. Aan die vergoeding is de verplichting gekoppeld om een minimaal aantal inspanningen te verrichten ter versterking van het zwerfvuil- en sluikestortbeleid.

De gevraagde inspanningen situeren zich op het vlak van:

- aanleveren van gegevens in verband met hoeveelheden zwerfvuil,
- aanleveren van gegevens in verband met de inzet van middelen en personeel,
- minimale beleidsacties.

10.2.1 Gegevens in verband met hoeveelheden zwerfvuil

De lokale besturen en de andere overheidsinstanties leverden tot nog toe op vrijwillige basis data over zwerfvuil en sluikestorten. Vanaf 2023 moeten ze jaarlijks rapporteren over de hoeveelheden zwerfvuil opgeruimd op de grond. Via die rapportage kan de OVAM de doelstelling op Vlaams niveau opvolgen.

Concreet zal OVAM volgende stromen opvragen:

- machinaal geveegd zwerfvuil,
- manueel geveegd zwerfvuil,
- zwerfvuil verzameld door vrijwilligers,
- mogelijke andere relevante stromen.

Daarnaast zal de OVAM ook opvragen hoeveel afval werd ingezameld via de straatvuilnisbakken. Hoewel het afval van straatvuilnisbakken geen zwerfvuil is, maakt het plaatsen van vuilnisbakken wel integraal deel uit van het lokale beleid tegen zwerfvuil.

ACTIE 69: Vanaf 2023 rapporteren de lokale besturen, de vijf Vlaamse provincies en de relevante Vlaamse overheidsinstanties jaarlijks aan de OVAM over de hoeveelheden zwerfvuil opgeruimd op de grond volgens de modaliteiten vastgelegd door de OVAM.

10.2.2 Gegevens in verband met de inzet van middelen en personeel

Gedurende de planperiode moeten lokale besturen, provincies en de Vlaamse overheidsinstanties de inzet van middelen en personeel en de daaraan verbonden kosten in het kader van het zwerfvuilbeleid rapporteren als de OVAM, de IVC of de Vlaamse overheid daarnaar vraagt.

Waar de afvalintercommunales bepaalde zwerfvuilactiviteiten uitvoeren, moeten zij de nodige gegevens (voor zowel inzet van middelen als personeel) aanleveren met een verdeling over de gemeente(n) waar dit van toepassing is.

Die informatie wordt gebruikt om te bekijken of een actualisering van de vergoedingen die door de producenten van zwerfgevoelige producten betaald worden, nodig is. Bij een dergelijke actualisering zullen we rekening houden met de Europese richtsnoeren rond kostenberekening en kostenefficiëntie.

ACTIE 70: De lokale besturen, de vijf Vlaamse provincies en de relevante Vlaamse overheidsagentschappen rapporteren gedurende de planperiode op aanvraag over de inzet van middelen en personeel en de daaraan verbonden kosten in het kader van het zwerfvuilbeleid.

10.2.3 Minimale beleidsacties

10.2.3.1 Lokale besturen

Dit plan bepaalt nieuwe doelstellingen voor de vermindering van zwerfvuil. De lokale besturen spelen een belangrijke rol bij het behalen van die doelstellingen en ontvangen middelen ten gevolge van de implementatie van de SUP-richtlijn om daarrond beleid te voeren. Tijdens de planperiode worden minimaal volgende beleidsacties uitgevoerd door de lokale besturen, van zodra de SUP-middelen beschikbaar zijn:

ACTIE 71:

- **Elk lokaal bestuur heeft een vuilnisbakkenplan tegen het einde van de planperiode of heeft het bestaande vuilnisbakkenplan geoptimaliseerd.** Elk lokaal bestuur doorloopt de volledige cyclus van een vuilnisbakkenplan (nulmeting, analyse, maatregelen en effectmeting);
- **Elk lokaal bestuur brengt zwerfvuil- en/of sluikstortgevoelige locaties (hotspots) in kaart en treft maatregelen om de problematiek op die locaties terug te dringen;**
- **Elk lokaal bestuur handhaaft effectief en efficiënt op zwerfvuil en sluikstorten via het GAS-reglement en/of artikel 12 van het Materialendecreet.** Alle handhavingspartners overleggen regelmatig om tot een optimaal handhavingsproces te komen. Lokale besturen rapporteren aan de OVAM over hun handhavingsbeleid via de online bevraging “Gemeentelijk afval-, materialen- en bodembeleid”.
- **Lokale besturen nemen in hun politiereglement de nodige bepalingen op om specifieke private actoren te verplichten afvalrecipiënten te plaatsen en het zwerfvuil in de omgeving van hun inrichting op te ruimen.** Het gaat daarbij over inrichtingen die voedingsmiddelen, dranken, tabaksproducten of andere consumptieproducten met eenmalige verpakkingen verkopen of aanbieden die buiten de inrichting onmiddellijk kunnen worden verbruikt. Ook tijdelijke inrichtingen (bv. markten, kermis, braderijen, ...) moeten gevat worden. Deze regels zijn toe te spitsen op de lokale situatie. Zo kan de straal waarbinnen zwerfvuil moet worden opgeruimd alsook de inzamelwijze worden aangepast.

Mooimakers zal toezien op het correct uitvoeren van deze minimale beleidsacties en de efficiënte besteding van de middelen die worden toegekend vanuit de SUP-richtlijn.

10.2.3.2 Vlaamse overheidsinstanties

Ook de Vlaamse agentschappen die openbaar terrein beheren en onderhouden moeten de nodige inspanningen leveren om zwerfvuil en sluikstorten terug te dringen op hun terreinen. Aangezien de problematieken en type-omgevingen erg verschillen, neemt elk Vlaams agentschap in haar eigen beleidsplan specifieke prioriteiten en acties op tegen zwerfvuil en sluikstorten. De Vlaamse agentschappen streven ernaar om binnen hun beleidsplanning en op hun terreinen minstens de Vlaamse zwerfvueldoelstellingen te behalen.

ACTIE 72: Mooimakers werkt een aanbod uit om de Vlaamse agentschappen te ondersteunen bij een efficiënt zwerfvuil- en sluikstortbeleid. De samenwerking wordt geformaliseerd in een samenwerkingsprotocol dat prioriteiten, engagementen en afspraken beschrijft en waarbij de zes pijlers aan bod komen.

Specifiek voor de autosnelwegparkings en gewestwegen, twee prioritaire type-omgevingen, zal het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) bijkomende inspanningen leveren:

- Het AWV engageert zich om binnen de planperiode semi-ondergrondse vuilnisbakken (inclusief signalisatie) te plaatsen op alle Vlaamse autosnelwegparkings zonder concessieovereenkomst. Uit onderzoek dat het AWV en Mooimakers lieten uitvoeren, blijkt dat die maatregel een significante daling van de hoeveelheid sluikstortafval kan realiseren, zonder verschuiving van het sluikstortafval naar omliggende hotspots;
- Het AWV herbekijkt in overleg met de lokale besturen de lopende onderhoudscontracten van gewestwegen met het oog op de verhoging van de netheid;
- Het AWV handhaaft effectief en efficiënt op zwerfvuil en sluikstorten.

11 OPVOLGING VAN HET LOKAAL MATERIALENPLAN

De opvolging van het Lokaal Materialenplan gedurende de planperiode gebeurt door het 'Overlegplatform Afval- en Materialenbeheer'. Het Overlegplatform bewaakt de voortgang van de acties, en oordeelt over eventuele bijsturing van acties. Het Overlegplatform komt minstens één keer per jaar samen. De OVAM verzorgt het voorzitterschap en het secretariaat.

In het Overlegplatform zetelen vertegenwoordigers van de volgende organisaties:

- de OVAM;
- de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en Interafval;
- Denuo;
- Belgian Waste-to-Energy (BW2E);
- de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV);
- de Milieu- en natuurraad van Vlaanderen (Minaraad);
- Fost Plus;
- Herwin;
- Bond Beter Leefmilieu (BBL);
- Vlaco;
- de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC);
- Comeos;
- Valipac;
- Voka;
- Unizo;
- Fevia;
- Horeca Vlaanderen;
- Recupel;
- Vlaams Agentschap Ondernemen en Innoveren;
- Het kabinet van de bevoegde minister.

Er zijn drie werkgroepen om per thema meer in de diepte de implementatie van de verschillende acties op te volgen:

- Werkgroep kmo;
- Werkgroep huishoudelijk afval;
- Werkgroep eindverwerking.

Het Overlegplatform bepaalt de samenstelling van de werkgroepen. De werkgroepen bepalen zelf hoe ze hun werkzaamheden organiseren en leggen de frequentie van vergaderen vast. Ze rapporteren over hun activiteiten op het Overlegplatform.

De OVAM kan zoals voorzien in artikel 19 van het Materialendecreet tijdens de planperiode nog bijkomende organisaties toevoegen aan het Overlegplatform of de werkgroepen.

Het Overlegplatform kan beslissen over de oprichting van bijkomende werkgroepen of subwerkgroepen tijdens de planperiode. Zij kan ook beslissen over de toevoeging van bijkomende acties aan dit plan. De bijeenkomsten van het Overlegplatform en de werkgroepen zijn niet openbaar.

Omdat de planperiode langer duurt dan gewoonlijk, zal de OVAM het Lokaal Materialenplan halverwege de planperiode evalueren. Die mid-term evaluatie wordt dus ten laatste eind 2026 afgerond. De evaluatie kan leiden tot planaanpassingen in de loop van 2027.

ACTIE 73: De OVAM voert een mid-term evaluatie uit van het Lokaal Materialenplan tegen eind 2026. De evaluatie kan alle aspecten van het plan onder de loop nemen, maar zal in ieder geval bijzondere aandacht besteden aan:

- de mate waarin de verschillende doelstellingen op koers zitten;
- de mogelijkheid om de doelstelling van -20% voor het opgeruimd zwerfvuil op de grond aan te scherpen;
- de formulering van eventuele bijkomende acties als de doelstellingen niet op koers zitten;
- de resultaten inzake inzameling van het bioafval bij huishoudens. In de eerste plaats bekijken we of gemeenten die kiezen voor een aparte inzameling van keukenafval (gf) enerzijds en tuinafval anderzijds er in dezelfde mate in slagen het bioafval uit het restafval te krijgen als gemeenten die gft inzamelen. Daarnaast evalueren we, ongeacht het gekozen inzamelscenario, de performantie van de bioafvalinzameling bij alle gemeenten;
- de mate waarin er effectief een daling van het restafval optreedt in Vlaanderen zoals vooropgesteld in dit plan. Dat gebeurt met het oog op een eventuele aanpassing van het plan voor het verder uitrollen van de langetermijnvisie eindverwerking en de invoering van concrete maatregelen om de verbrandingscapaciteit af te stemmen op het (hopelijk gedaalde) aanbod aan te verbranden afval in Vlaanderen.

Ook op het einde van de planperiode zal een evaluatie plaatsvinden, in de aanloop naar de opmaak van een nieuw uitvoeringsplan voor de periode na 2030.

12 BIJLAGES

BIJLAGE 1: VERKLARENDE WOORDENLIJST

Voor termen in dit uitvoeringsplan die in het Materialendecreet of het VLAREMA reeds zijn gedefinieerd, verwijzen we naar die definities. Termen die daarin niet gedefinieerd zijn, worden hieronder verduidelijkt.

- Belfius-indeling: sociaal-economische typologie van gemeenten, opgemaakt door de Belfius-bank.
- Brandbare afvalstoffen: afvalstoffen met een gloeiverlies >10% en een TOC-gehalte van >6%.
- Eindverwerking: het voorbehandelen tot storten of verbranden of het direct storten of verbranden van afvalstoffen.
- Fijn tuinafval: groenafval, uitgezonderd boomstronken en snoeihout.
- Frituurvet en -oliën: dierlijke en plantaardige vetten en oliën, geproduceerd voor humane consumptie
- Gezelschapsdieren: alle dieren die gewoonlijk door de mens worden gevoed en gehouden, maar niet worden gegeten en die niet voor veeteelt worden gehouden (Verordening 1069/2009).
- Glas: transparante en gekleurde glazen flessen en bokalen hol glas, met uitzondering van kristalglas, terracotta, hittebestendig glas, spiegels en vlak glas, lampen, deksels en doppen.
- Harde kunststoffen: alle harde kunststoffen, m.u.v. EPS, thermohardende kunststoffen (o.a. vezelversterkte polyester), geschuimde en samengestelde kunststoffen (o.a. koelboxen en fietshelmen), kunststofverpakkingen die resten van gevaarlijke stoffen bevatten of daarmee zijn verontreinigd en pmd-kunststoffen.
- Hout:
 - Onbehandeld-hout / A-hout: houtafval dat alleen een mechanische behandeling heeft ondergaan.
 - Niet-verontreinigd, wel behandeld houtafval / B-hout: behandeld houtafval dat niet onder verontreinigd behandeld houtafval valt.
 - Verontreinigd behandeld houtafval / C-hout: houtafval dat als gevolg van een behandeling met houtbeschermingsmiddelen of van het aanbrengen van een beschermingslaag, gehalogeneerde organische verbindingen dan wel zware metalen kan bevatten, met inbegrip van met name dergelijk houtafval dat afkomstig is van constructie- en sloopafval.
- Huisvuil: afvalstoffen die ontstaan door de normale werking van een particuliere huishouding en de gelijkgestelde afvalstoffen die in de voorgeschreven recipiënten voor huisvuilinzameling kunnen worden geborgen, met uitzondering van de afvalstoffen die selectief ingezameld worden.
- Marktafval: afval afkomstig van handelaars op een markt op openbaar domein (bijv. verpakkingsafval, groente- en fruitresten, ...). Het veegvuil dat na het beëindigen van de markt wordt opgeruimd, behoort tot het huishoudelijk afval.
- Metalen: ferro- en non-ferroschroot met uitzondering van AEEA, afgedankte voertuigen, gasflessen, kga of metalen recipiënten dat kga heeft bevat, gevaarlijke afvalstoffen of metalen recipiënten die gevaarlijke stoffen hebben bevat.
- Ontwijkgedrag: zwerfvuil, sluikstorten en sluikstoken.

- Papier en karton (in functie van inzameling bij huishoudens): boeken, kranten, tijdschriften en folders, papieren zakken en kartonnen dozen, schrijf- en printpapier, ontstaan door de normale werking van een particuliere huishouding, met uitzondering van behangpapier, cellofaanpapier, gearaffineerd papier of karton, vuil of vettig papier of karton.
- Refuse derived fuel (RDF): afval dat voorbereid werd tot pellet of fluff om vervolgens omwille van de calorische waarde als brandstof ingezet te worden in een afvalverbrandings- of afvalmeeverbrandingsinstallatie.
- Selectieve inzameling: het gescheiden inzamelen van afvalfracties teneinde recyclage mogelijk te maken of veilige verwijdering te garanderen.
- Snoeihout: snoeiafval met een diameter tot 10 cm. Snoeihout valt onder de definitie van groenafval van het VLAREMA.
- Strandafval: het afval dat vanuit de zee aanspoelt op het strand. Het zwerfvuil op openbare stranden behoort tot het restafval.
- Subsidiebesluit: Besluit van de Vlaamse Regering van 15 juli 2022 over de subsidiëring van lokale besturen voor het afval- en materialenbeheer en tot opheffing van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 januari 2004 betreffende de subsidiëring van bepaalde werken, leveringen en diensten die in het Vlaamse Gewest door of op initiatief van lokale besturen of ermee gelijkgestelde rechtspersonen worden uitgevoerd.
- Textiel (in functie van inzameling bij huishoudens): een verzamelnaam van de productgroep bestaande uit kleding en accessoires (riemen, tassen, schoenen per paar), beddengoed (kussens, slaapzakken, lakens, dekens en dekbedden), keuken- en badkamertextiel, woningtextiel (tafelkleden, gordijnen, zetelhoezen), speelgoedknuffels, propere lappen en textiel met klein defect, uitgezonderd tapijten, matrassen, zetelkussens en nat of besmeurd textiel. schoeisel, linnen en producten vervaardigd uit natuurlijke of synthetische vezels. De textielfractie bevat zowel herbruikbaar als niet herbruikbaar textiel.
- Vlakglas: vlak glas, zoals glas uit de bouwsector, waaronder venster- en deurglas en glas van gevelelementen, spiegelglas, serreglas, ... Hieronder valt niet het gelaagd glas (bijv. van voertuigen), loodglas, hittebestendig glas (bijv. pyrex, glas van kacheltjes), glas van zonnepanelen.

BIJLAGE 2: LIJST MET AFKORTINGEN

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
AEEA	Afgedankte elektrische en elektronische apparatuur
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
Diftar	Differentiële tarifiering
EEA	Elektrische en elektronische apparatuur
ESF	Europees Sociaal fonds
ETS(-emissies)	Broeikasgasemissies die onder het 'European Trading Scheme' vallen
EVOA	Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen
GAS	Gemeentelijke Administratieve Sanctie
HAH-inzameling	Huis-aan-huisinzameling
IHM	Inzamelaar, handelaar of -makelaar van afvalstoffen
IMJV	Integraal Milieujaarverslag
ISA	Interregionaal Samenwerkingsakkoord
IVC	Interregionale Verpakkingscommissie
kg	Klein gevaarlijk afval
kmo	Kleine en middelgrote onderneming
KWIT-campagne	Kappen met Wegwerp Is Top-campagne
MATIS	Materialen-informatiesysteem van de OVAM (inzameling afvalstoffen tot input in de recyclage)
MHB	Milieuhandhavingsbesluit
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
OVAM-SV	OVAM-Samenwerkingsverband
SAP	Superabsorbent polymers
SUP(-richtlijn)	Europese Single Use Plastics(-richtlijn)
RDF	Refuse Derived Fuel
UPV	Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid
Vito	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLAIO	Agentschap Innoveren & Ondernemen
VLAREM	Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning
VLAREMA	Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw

BIJLAGE 3: RESTAFVALDOELSTELLING PER GEMEENTE

Cluster	Gemeente	Doelstelling per cluster en gemeente zonder Vlaams aandeel (13kg)		Doelstelling per cluster en gemeente inclusief Vlaams aandeel (13kg)	
		Cluster-doelstelling	Gemeentelijke doelstelling	Cluster-doelstelling	Gemeentelijke doelstelling
Cluster 15: Grote en regionale steden	Antwerpen	148		135	
	Gent	148		135	
	Brugge	148		135	
	Leuven		109		96
	Genk	124		111	
	Roeselare	124		111	
	Aalst	124		111	
	Hasselt		120		107
	Kortrijk	124		111	
	Mechelen	124		111	
	Sint-Niklaas		99		86
Turnhout		112		99	
Cluster 16: Kustgemeenten	Blankenberge	194		181	
	Bredene		190		177
	De Haan	194		181	
	De Panne	194		181	
	Knokke-Heist	194		181	
	Koksijde	194		181	
	Middelkerke	194		181	
	Nieuwpoort	194		181	
	Oostende	194		181	
Hoofdcluster: alle andere gemeenten	Aalter	103		90	
	Aarschot	103		90	
	Aartselaar	103		90	
	Affligem	103		90	
	Alken		99		86
	Alveringem	103		90	
	Anzegem	103		90	
	Ardoonie	103		90	
	Arendonk		91		78
	As	103		90	
	Asse	103		90	
	Assenede	103		90	

Avelgem	103		90	
Baarle-Hertog	103		90	
Balen		102		89
Beernem	103		90	
Beerse		98		85
Beersel	103		90	
Begijnendijk	103		90	
Bekkevoort		94		81
Beringen	103		90	
Berlaar	103		90	
Berlare	103		90	
Bertem		90		77
Bever	103		90	
Beveren	103		90	
Bierbeek		98		85
Bilzen	103		90	
Bocholt	103		90	
Boechout	103		90	
Bonheiden	103		90	
Boom	103		90	
Boortmeerbeek		91		78
Borgloon	103		90	
Bornem	103		90	
Borsbeek	103		90	
Boutersem		95		82
Brakel	103		90	
Brasschaat	103		90	
Brecht	103		90	
Bree	103		90	
Buggenhout	103		90	
Damme	103		90	
De Pinte	103		90	
Deerlijk	103		90	
Deinze	103		90	
Denderleeuw	103		90	
Dendermonde	103		90	
Dentergem	103		90	
Dessel	103		90	
Destelbergen	103		90	
Diepenbeek		102		89

Diest	103		90	
Diksmuide	103		90	
Dilbeek	103		90	
Dilsen-Stokkem	103		90	
Drogenbos	103		90	
Duffel	103		90	
Edegem		99		86
Eeklo	103		90	
Erpe-Mere	103		90	
Essen	103		90	
Evergem	103		90	
Galmaarden	103		90	
Gavere	103		90	
Geel		102		89
Geetbets		102		89
Geraardsbergen	103		90	
Gingelom	103		90	
Gistel	103		90	
Glabbeek		96		83
Gooik	103		90	
Grimbergen	103		90	
Grobbendonk		101		88
Haacht		85		72
Haaltert	103		90	
Halen	103		90	
Halle	103		90	
Ham	103		90	
Hamme	103		90	
Hamont-Achel	103		90	
Harelbeke	103		90	
Hechtel-Eksel	103		90	
Heers	103		90	
Heist-op-den-Berg		93		80
Hemiksem	103		90	
Herent		83		70
Herentals	103		90	
Herenthout		102		89
Herk-De-Stad	103		90	
Herne	103		90	

Herselt	103		90	
Herstappe	103		90	
Herzele	103		90	
Heusden-Zolder	103		90	
Heuvelland	103		90	
Hoegaarden		97		84
Hoeilaart	103		90	
Hoeselt	103		90	
Holsbeek		91		78
Hooglede	103		90	
Hoogstraten		101		88
Horebeke		88		75
Houthalen- Helchteren	103		90	
Houthulst	103		90	
Hove	103		90	
Huldenberg		78		65
Hulshout		92		79
Ichtegem	103		90	
Ieper	103		90	
Ingelmunster	103		90	
Izegem	103		90	
Jabbeke	103		90	
Kalmthout	103		90	
Kampenhout	103		90	
Kapellen	103		90	
Kapellen-op-den- Bos	103		90	
Kaprijke	103		90	
Kasterlee	103		90	
Keerbergen	103		90	
Kinrooi	103		90	
Kluisbergen	103		90	
Koekelare	103		90	
Kontich	103		90	
Kortemark	103		90	
Kortenaken		96		83
Kortenbergh		87		74
Kortesseme		100		87
Kraainem	103		90	

Kruibeke	103		90	
Kruisem	103		90	
Kuurne	103		90	
Laakdal	103		90	
Laarne	103		90	
Lanaken	103		90	
Landen		88		75
Langemark-Poelkapelle	103		90	
Lebbeke	103		90	
Lede	103		90	
Ledegem	103		90	
Lendelede	103		90	
Lennik	103		90	
Leopoldsburg	103		90	
Lichtervelde	103		90	
Liedekerke	103		90	
Lier	103		90	
Lierde	103		90	
Lievegem	103		90	
Lille	103		90	
Linkebeek	103		90	
Lint	103		90	
Linter		94		81
Lochristi	103		90	
Lokeren	103		90	
Lommel	103		90	
Londerzeel	103		90	
Lo-Reninge	103		90	
Lubbeek		83		70
Lummen	103		90	
Maarkedal	103		90	
Maaseik	103		90	
Maasmechelen	103		90	
Machelen	103		90	
Maldegem	103		90	
Malle	103		90	
Meerhout	103		90	
Meise	103		90	
Melle	103		90	

Menen	103		90	
Merchtem	103		90	
Merelbeke	103		90	
Merksplas		102		89
Mesen	103		90	
Meulebeke	103		90	
Moerbeke	103		90	
Mol	103		90	
Moorslede	103		90	
Mortsel	103		90	
Nazareth	103		90	
Niel	103		90	
Nieuwerkerken	103		90	
Nijlen		100		87
Ninove	103		90	
Olen	103		90	
Oosterzele	103		90	
Oostkamp	103		90	
Oostrozebeke	103		90	
Opwijk	103		90	
Oudenaarde	103		90	
Oudenburg	103		90	
Oud-Heverlee		81		68
Oudsbergen	103		90	
Oud-Turnhout	103		90	
Overijse	103		90	
Peer	103		90	
Pelt	103		90	
Pepingen	103		90	
Pittem	103		90	
Poperinge	103		90	
Putte		100		87
Puurs-Sint-Amands	103		90	
Ranst	103		90	
Ravels		99		86
Retie		85		72
Riemst	103		90	
Rijkevorsel		87		74
Ronse	103		90	

Roosdaal	103		90	
Rotselaar		87		74
Ruiselede	103		90	
Rumst	103		90	
Schelle	103		90	
Scherpenheuvel- Zichem		87		74
Schilde	103		90	
Schoten	103		90	
Sint-Genesius- Rode	103		90	
Sint-Gillis-Waas		98		85
Sint-Katelijne- Waver	103		90	
Sint-Laureins	103		90	
Sint-Lievens- Houtem	103		90	
Sint-Martens- Latem	103		90	
Sint-Pieters- Leeuw	103		90	
Sint-Truiden	103		90	
Spiere-Helkijn	103		90	
Stabroek	103		90	
Staden	103		90	
Steenokkerzeel	103		90	
Stekene		102		89
Temse	103		90	
Ternat	103		90	
Tervuren	103		90	
Tessenderlo	103		90	
Tielt	103		90	
Tielt-Winge		84		71
Tienen	103		90	
Tongeren	103		90	
Torhout	103		90	
Tremelo		97		84
Veurne	103		90	
Vilvoorde	103		90	
Vleteren	103		90	

	Voeren	103		90	
	Vorselaar		90		77
	Vosselaar	103		90	
	Waasmunster	103		90	
	Wachtebeke	103		90	
	Waregem	103		90	
	Wellen	103		90	
	Wemmel	103		90	
	Wervik	103		90	
	Westerlo		97		84
	Wetteren	103		90	
	Wevelgem	103		90	
	Wezembeek- Oppem	103		90	
	Wichelen	103		90	
	Wielsbeke	103		90	
	Wijnegem	103		90	
	Willebroek	103		90	
	Wingene	103		90	
	Wommelgem	103		90	
	Wortegem- Petegem	103		90	
	Wuustwezel		101		88
	Zandhoven	103		90	
	Zaventem	103		90	
	Zedelgem	103		90	
	Zele	103		90	
	Zelzate	103		90	
	Zemst	103		90	
	Zoersel	103		90	
	Zonhoven	103		90	
	Zonnebeke	103		90	
	Zottegem	103		90	
	Zoutleeuw		96		83
	Zuienkerke	103		90	
	Zulte	103		90	
	Zutendaal	103		90	
	Zwalm	103		90	
	Zwevegem	103		90	
	Zwijndrecht	103		90	

BIJLAGE 4: STREEFCIJFERS ROND TE VERRICHTEN CONTROLES OP DE BRONSORTERING BIJ BEDRIJVEN PER GEMEENTE

Onderstaande tabel geeft een overzicht per jaar van het aantal controles dat gemeenten liefst zouden verrichten op de bronsortering bij bedrijven. Deze tabel geeft per gemeente invulling aan actie 45 in hoofdstuk 7. Het aantal ondernemingen per gemeente betreft het aantal btw-plichtige ondernemingen in 2020 volgens de cijfers van Statbel en werd geraadpleegd op de website provincies.incijfers.be.

Gemeente	Aantal ondernemingen	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal controles planperiode
Aalst	6814	68	68	68	68	136	136	136	681
Aalter	3665	37	37	37	37	73	73	73	367
Aarschot	2784	28	28	28	28	56	56	56	278
Aartselaar	1655	17	17	17	17	33	33	33	166
Affligem	1174	12	12	12	12	23	23	23	117
Alken	1257	13	13	13	13	25	25	25	126
Alveringem	776	8	8	8	8	16	16	16	78
Antwerpen	46380	464	464	464	464	928	928	928	4638
Anzegem	1846	18	18	18	18	37	37	37	185
Ardooe	1227	12	12	12	12	25	25	25	123
Arendonk	1269	13	13	13	13	25	25	25	127
As	597	6	6	6	6	12	12	12	60

Asse	3121	31	31	31	31	62	62	62	312
Assenede	1393	14	14	14	14	28	28	28	139
Avelgem	907	9	9	9	9	18	18	18	91
Baarle-Hertog	273	3	3	3	3	5	5	5	27
Balen	1899	19	19	19	19	38	38	38	190
Bearnem	1732	17	17	17	17	35	35	35	173
Beerse	1564	16	16	16	16	31	31	31	156
Beersel	2144	21	21	21	21	43	43	43	214
Begijnendijk	837	8	8	8	8	17	17	17	84
Bekkevoort	712	7	7	7	7	14	14	14	71
Beringen	3753	38	38	38	38	75	75	75	375
Berlaar	1026	10	10	10	10	21	21	21	103
Berlare	1285	13	13	13	13	26	26	26	129
Bertem	918	9	9	9	9	18	18	18	92
Bever	247	2	2	2	2	5	5	5	25
Beveren	4122	41	41	41	41	82	82	82	412
Bierbeek	990	10	10	10	10	20	20	20	99
Bilzen	2771	28	28	28	28	55	55	55	277
Blankenberge	1458	15	15	15	15	29	29	29	146
Bocholt	1244	12	12	12	12	25	25	25	124
Boechout	1314	13	13	13	13	26	26	26	131
Bonheiden	1604	16	16	16	16	32	32	32	160
Boom	1136	11	11	11	11	23	23	23	114

Boortmeerbeek	1184	12	12	12	12	24	24	24	118
Borgloon	1147	11	11	11	11	23	23	23	115
Bornem	2003	20	20	20	20	40	40	40	200
Borsbeek	697	7	7	7	7	14	14	14	70
Boutersem	800	8	8	8	8	16	16	16	80
Brakel	1328	13	13	13	13	27	27	27	133
Brasschaat	4077	41	41	41	41	82	82	82	408
Brecht	3161	32	32	32	32	63	63	63	316
Bredene	1075	11	11	11	11	22	22	22	108
Bree	1740	17	17	17	17	35	35	35	174
Brugge	11821	118	118	118	118	236	236	236	1182
Buggenhout	1145	11	11	11	11	23	23	23	115
Damme	1579	16	16	16	16	32	32	32	158
De Haan	1279	13	13	13	13	26	26	26	128
De Panne	861	9	9	9	9	17	17	17	86
De Pinte	1086	11	11	11	11	22	22	22	109
Deerlijk	1420	14	14	14	14	28	28	28	142
Deinze	4917	49	49	49	49	98	98	98	492
Denderleeuw	1090	11	11	11	11	22	22	22	109
Dendermonde	3602	36	36	36	36	72	72	72	360
Dentergem	997	10	10	10	10	20	20	20	100

Dessel	840	8	8	8	8	17	17	17	84
Destelbergen	2023	20	20	20	20	40	40	40	202
Diepenbeek	1658	17	17	17	17	33	33	33	166
Diest	2205	22	22	22	22	44	44	44	221
Diksmuide	2051	21	21	21	21	41	41	41	205
Dilbeek	4168	42	42	42	42	83	83	83	417
Dilsen-Stokkem	1661	17	17	17	17	33	33	33	166
Drogenbos	438	4	4	4	4	9	9	9	44
Duffel	1347	13	13	13	13	27	27	27	135
Edegem	1939	19	19	19	19	39	39	39	194
Eeklo	1627	16	16	16	16	33	33	33	163
Erpe-Mere	1798	18	18	18	18	36	36	36	180
Essen	1746	17	17	17	17	35	35	35	175
Evergem	2929	29	29	29	29	59	59	59	293
Galmaarden	782	8	8	8	8	16	16	16	78
Gavere	1332	13	13	13	13	27	27	27	133
Geel	3763	38	38	38	38	75	75	75	376
Geetbets	651	7	7	7	7	13	13	13	65
Genk	4805	48	48	48	48	96	96	96	481
Gent	26273	263	263	263	263	525	525	525	2627
Geraardsbergen	2680	27	27	27	27	54	54	54	268

Gingelom	733	7	7	7	7	15	15	15	73
Gistel	1217	12	12	12	12	24	24	24	122
Glabbeek	568	6	6	6	6	11	11	11	57
Gooik	1079	11	11	11	11	22	22	22	108
Grimbergen	3332	33	33	33	33	67	67	67	333
Grobbendonk	1170	12	12	12	12	23	23	23	117
Haacht	1304	13	13	13	13	26	26	26	130
Haaltert	1554	16	16	16	16	31	31	31	155
Halen	863	9	9	9	9	17	17	17	86
Halle	2705	27	27	27	27	54	54	54	271
Ham	851	9	9	9	9	17	17	17	85
Hamme	2015	20	20	20	20	40	40	40	202
Hamont-Achel	1203	12	12	12	12	24	24	24	120
Harelbeke	2544	25	25	25	25	51	51	51	254
Hasselt	8867	89	89	89	89	177	177	177	887
Hechtel-Eksel	1087	11	11	11	11	22	22	22	109
Heers	714	7	7	7	7	14	14	14	71
Heist-op-den-Berg	4013	40	40	40	40	80	80	80	401
Hemiksem	699	7	7	7	7	14	14	14	70
Herent	1963	20	20	20	20	39	39	39	196

Herentals	2594	26	26	26	26	52	52	52	259
Herenthout	789	8	8	8	8	16	16	16	79
Herk-de-Stad	1398	14	14	14	14	28	28	28	140
Herne	703	7	7	7	7	14	14	14	70
Herselt	1227	12	12	12	12	25	25	25	123
Herstappe	17	0	0	0	0	0	0	0	2
Herzele	1489	15	15	15	15	30	30	30	149
Heusden-Zolder	2992	30	30	30	30	60	60	60	299
Heuvelland	1032	10	10	10	10	21	21	21	103
Hoegaarden	697	7	7	7	7	14	14	14	70
Hoeilaart	1077	11	11	11	11	22	22	22	108
Hoeselt	1009	10	10	10	10	20	20	20	101
Holsbeek	1052	11	11	11	11	21	21	21	105
Hooglede	1218	12	12	12	12	24	24	24	122
Hoogstraten	2574	26	26	26	26	51	51	51	257
Horebeke	237	2	2	2	2	5	5	5	24
Houthalen-Helchteren	2414	24	24	24	24	48	48	48	241

Houthulst	1054	11	11	11	11	21	21	21	105
Hove	882	9	9	9	9	18	18	18	88
Huldenberg	994	10	10	10	10	20	20	20	99
Hulshout	938	9	9	9	9	19	19	19	94
Ichtegem	1394	14	14	14	14	28	28	28	139
Ieper	3696	37	37	37	37	74	74	74	370
Ingelmunster	1245	12	12	12	12	25	25	25	125
Izegem	2912	29	29	29	29	58	58	58	291
Jabbeke	1699	17	17	17	17	34	34	34	170
Kalmthout	2095	21	21	21	21	42	42	42	210
Kampenhout	1181	12	12	12	12	24	24	24	118
Kapelle-op-den-Bos	795	8	8	8	8	16	16	16	80
Kapellen	2838	28	28	28	28	57	57	57	284
Kaprijke	722	7	7	7	7	14	14	14	72
Kasterlee	1847	18	18	18	18	37	37	37	185
Keerbergen	1531	15	15	15	15	31	31	31	153
Kinrooi	1050	11	11	11	11	21	21	21	105
Kluisbergen	697	7	7	7	7	14	14	14	70
Knokke-Heist	4817	48	48	48	48	96	96	96	482

Koekelare	988	10	10	10	10	20	20	20	99
Koksijde	2270	23	23	23	23	45	45	45	227
Kontich	2732	27	27	27	27	55	55	55	273
Kortemark	1484	15	15	15	15	30	30	30	148
Kortenaken	823	8	8	8	8	16	16	16	82
Kortenbergh	1725	17	17	17	17	35	35	35	173
Kortesseme	779	8	8	8	8	16	16	16	78
Kortrijk	8350	84	84	84	84	167	167	167	835
Kraainem	1009	10	10	10	10	20	20	20	101
Kruibeke	1369	14	14	14	14	27	27	27	137
Kruisem	2089	21	21	21	21	42	42	42	209
Kuurne	1351	14	14	14	14	27	27	27	135
Laakdal	1199	12	12	12	12	24	24	24	120
Laarne	1258	13	13	13	13	25	25	25	126
Lanaken	1869	19	19	19	19	37	37	37	187
Landen	1113	11	11	11	11	22	22	22	111
Langemark-Poelkapelle	948	9	9	9	9	19	19	19	95
Lebbeke	1468	15	15	15	15	29	29	29	147
Lede	1423	14	14	14	14	28	28	28	142
Ledegem	1118	11	11	11	11	22	22	22	112

Lendeledede	633	6	6	6	6	13	13	13	63
Lennik	952	10	10	10	10	19	19	19	95
Leopoldsburg	1055	11	11	11	11	21	21	21	106
Leuven	9024	90	90	90	90	180	180	180	902
Lichtervelde	983	10	10	10	10	20	20	20	98
Liedekerke	872	9	9	9	9	17	17	17	87
Lier	3231	32	32	32	32	65	65	65	323
Lierde	637	6	6	6	6	13	13	13	64
Lievegem	2630	26	26	26	26	53	53	53	263
Lille	1514	15	15	15	15	30	30	30	151
Linkebeek	478	5	5	5	5	10	10	10	48
Lint	781	8	8	8	8	16	16	16	78
Linter	695	7	7	7	7	14	14	14	70
Lo-Reninge	544	5	5	5	5	11	11	11	54
Lochristi	2517	25	25	25	25	50	50	50	252
Lokeren	3595	36	36	36	36	72	72	72	360
Lommel	2664	27	27	27	27	53	53	53	266
Londerzeel	1822	18	18	18	18	36	36	36	182
Lubbeek	1528	15	15	15	15	31	31	31	153
Lummen	1567	16	16	16	16	31	31	31	157
Maarkedal	812	8	8	8	8	16	16	16	81

Maaseik	2127	21	21	21	21	43	43	43	213
Maasmechelen	2568	26	26	26	26	51	51	51	257
Machelen	1567	16	16	16	16	31	31	31	157
Maldegem	2840	28	28	28	28	57	57	57	284
Malle	1651	17	17	17	17	33	33	33	165
Mechelen	7207	72	72	72	72	144	144	144	721
Meerhout	906	9	9	9	9	18	18	18	91
Meise	2079	21	21	21	21	42	42	42	208
Melle	1227	12	12	12	12	25	25	25	123
Menen	2658	27	27	27	27	53	53	53	266
Merchtem	1682	17	17	17	17	34	34	34	168
Merebeke	2380	24	24	24	24	48	48	48	238
Merksplas	859	9	9	9	9	17	17	17	86
Mesen	71	1	1	1	1	1	1	1	7
Meulebeke	1322	13	13	13	13	26	26	26	132
Middelkerke	1802	18	18	18	18	36	36	36	180
Moerbeke	601	6	6	6	6	12	12	12	60
Mol	2849	28	28	28	28	57	57	57	285
Moorslede	1294	13	13	13	13	26	26	26	129

Mortsel	2137	21	21	21	21	43	43	43	214
Nazareth	1627	16	16	16	16	33	33	33	163
Niel	637	6	6	6	6	13	13	13	64
Nieuwerkerken	709	7	7	7	7	14	14	14	71
Nieuwpoort	1305	13	13	13	13	26	26	26	131
Nijlen	2020	20	20	20	20	40	40	40	202
Ninove	3000	30	30	30	30	60	60	60	300
Olen	1091	11	11	11	11	22	22	22	109
Oostende	5334	53	53	53	53	107	107	107	533
Oosterzele	1517	15	15	15	15	30	30	30	152
Oostkamp	2959	30	30	30	30	59	59	59	296
Oostrozebeke	883	9	9	9	9	18	18	18	88
Opwijk	1257	13	13	13	13	25	25	25	126
Oud-Heverlee	1165	12	12	12	12	23	23	23	117
Oud-Turnhout	1247	12	12	12	12	25	25	25	125
Oudenaarde	3137	31	31	31	31	63	63	63	314
Oudenburg	902	9	9	9	9	18	18	18	90
Oudsbergen	2321	23	23	23	23	46	46	46	232
Overijse	2589	26	26	26	26	52	52	52	259

Peer	1609	16	16	16	16	32	32	32	161
Pelt	2799	28	28	28	28	56	56	56	280
Pepingen	530	5	5	5	5	11	11	11	53
Pittem	1084	11	11	11	11	22	22	22	108
Poperinge	2129	21	21	21	21	43	43	43	213
Putte	1742	17	17	17	17	35	35	35	174
Puurs-Sint-Amands	2351	24	24	24	24	47	47	47	235
Ranst	2100	21	21	21	21	42	42	42	210
Ravels	1464	15	15	15	15	29	29	29	146
Retie	1065	11	11	11	11	21	21	21	107
Riemst	1531	15	15	15	15	31	31	31	153
Rijkevorsel	1166	12	12	12	12	23	23	23	117
Roeselare	6549	65	65	65	65	131	131	131	655
Ronse	1812	18	18	18	18	36	36	36	181
Roosdaal	987	10	10	10	10	20	20	20	99
Rotselaar	1634	16	16	16	16	33	33	33	163
Ruiselede	818	8	8	8	8	16	16	16	82
Rumst	1355	14	14	14	14	27	27	27	136
Schelle	654	7	7	7	7	13	13	13	65
Scherpenheuvel-Zichem	1700	17	17	17	17	34	34	34	170

Schilde	3111	31	31	31	31	62	62	62	311
Schoten	3338	33	33	33	33	67	67	67	334
Sint-Genesius-Rode	1817	18	18	18	18	36	36	36	182
Sint-Gillis-Waas	1761	18	18	18	18	35	35	35	176
Sint-Katelijne-Waver	1962	20	20	20	20	39	39	39	196
Sint-Laureins	851	9	9	9	9	17	17	17	85
Sint-Lievens-Houtem	1040	10	10	10	10	21	21	21	104
Sint-Martens-Latem	1780	18	18	18	18	36	36	36	178
Sint-Niklaas	5958	60	60	60	60	119	119	119	596
Sint-Pieters-Leeuw	2307	23	23	23	23	46	46	46	231
Sint-Truiden	3855	39	39	39	39	77	77	77	386
Spiere-Helkijn	236	2	2	2	2	5	5	5	24
Stabroek	1319	13	13	13	13	26	26	26	132
Staden	1438	14	14	14	14	29	29	29	144

Steenokkerzeel	995	10	10	10	10	20	20	20	100
Stekene	1526	15	15	15	15	31	31	31	153
Temse	2741	27	27	27	27	55	55	55	274
Ternat	1576	16	16	16	16	32	32	32	158
Tervuren	1767	18	18	18	18	35	35	35	177
Tessenderlo	1620	16	16	16	16	32	32	32	162
Tielt	2441	24	24	24	24	49	49	49	244
Tielt-Winge	1122	11	11	11	11	22	22	22	112
Tienen	2672	27	27	27	27	53	53	53	267
Tongeren	2734	27	27	27	27	55	55	55	273
Torhout	2101	21	21	21	21	42	42	42	210
Tremelo	1337	13	13	13	13	27	27	27	134
Turnhout	3241	32	32	32	32	65	65	65	324
Veurne	1431	14	14	14	14	29	29	29	143
Vilvoorde	2694	27	27	27	27	54	54	54	269
Vleteren	465	5	5	5	5	9	9	9	47
Voeren	430	4	4	4	4	9	9	9	43
Vorselaar	613	6	6	6	6	12	12	12	61
Vosselaar	829	8	8	8	8	17	17	17	83
Waasmunster	1391	14	14	14	14	28	28	28	139
Wachtebeke	559	6	6	6	6	11	11	11	56

Waregem	4396	44	44	44	44	88	88	88	440
Wellen	737	7	7	7	7	15	15	15	74
Wemmel	1678	17	17	17	17	34	34	34	168
Wervik	1415	14	14	14	14	28	28	28	142
Westerlo	2076	21	21	21	21	42	42	42	208
Wetteren	2173	22	22	22	22	43	43	43	217
Wevelgem	3116	31	31	31	31	62	62	62	312
Wezembeek-Oppem	1052	11	11	11	11	21	21	21	105
Wichelen	977	10	10	10	10	20	20	20	98
Wielsbeke	1140	11	11	11	11	23	23	23	114
Wijnegem	1160	12	12	12	12	23	23	23	116
Willebroek	1863	19	19	19	19	37	37	37	186
Wingene	1961	20	20	20	20	39	39	39	196
Wommelgem	1682	17	17	17	17	34	34	34	168
Wortegem-Petegem	879	9	9	9	9	18	18	18	88
Wuustwezel	2151	22	22	22	22	43	43	43	215

Zandhoven	1566	16	16	16	16	31	31	31	157
Zaventem	3368	34	34	34	34	67	67	67	337
Zedelgem	2595	26	26	26	26	52	52	52	260
Zele	1799	18	18	18	18	36	36	36	180
Zelzate	662	7	7	7	7	13	13	13	66
Zemst	1904	19	19	19	19	38	38	38	190
Zoersel	2362	24	24	24	24	47	47	47	236
Zonhoven	2156	22	22	22	22	43	43	43	216
Zonnebeke	1511	15	15	15	15	30	30	30	151
Zottegem	2226	22	22	22	22	45	45	45	223
Zoutleeuw	855	9	9	9	9	17	17	17	86
Zuienkerke	429	4	4	4	4	9	9	9	43
Zulte	1770	18	18	18	18	35	35	35	177
Zutendaal	687	7	7	7	7	14	14	14	69
Zwalm	897	9	9	9	9	18	18	18	90
Zwevegem	2519	25	25	25	25	50	50	50	252
Zwijndrecht	1354	14	14	14	14	27	27	27	135
Totaal	617685	6177	6177	6177	6177	12354	12354	12354	61769

BIJLAGE 5: GEDETAILLEERDE BEREKENINGEN CAPACITEIT GFT-VERWERKING

Huidige en toekomstige situatie verwerking in Vlaanderen

Onderstaande tabel geeft de huidige en geschatte toekomstige vergunde verwerkingscapaciteit weer in Vlaanderen. De vergunde capaciteit kan afwijken van de technische capaciteit, zowel in positieve als negatieve zin. Onder meer moet er rekening worden gehouden met de variabiliteit in aanbod, waarbij de mate waarin de capaciteit het piekaanbod moet kunnen afdekken, moet bepaald worden.

Naam	Locatie	Jaarcapaciteit (ton)	Geschatte toekomstige jaarcapaciteit (ton)	Geschatte bijkomende capaciteit (ton)	Realisatie
VERKO	Dendermonde	45.000	45.000	0	/
WIPS NV	Erembodegem	37.200	37.200	0	/
IVVO	Ieper	50.000	62.000	12.000	2024
IOK	Beerse	60.000	60.000	0	
IGEAN	Brecht	65.000	75.000	10.000	2024
BIONERGA	Maasmechelen	20.000	-	onbekend	onbekend
BIONERGA	Bilzen	40.000	20.000	-20.000	2022
ECOWERF	Leuven	50.000	50.000	0	
Bio Blue	Ieper	20.000	40.000	20.000	2023
	TOTAAL	387.200	389.200	22.000	

Vergunde jaarcapaciteit 2021 en geschatte toekomstige vergunde capaciteit Vlaamse gft-verwerkingsinstallaties (OVAM)

Noot: de vermelde capaciteiten zijn de totale capaciteit voor gft-afval, groenafval en organisch-biologisch afval. In regel verwerkt een installatie ca. 70% gft-afval waarbij 30% groenafval als structuurmateriaal wordt toegevoegd. Deze verhouding verschilt per installatie. OBA is te verwaarlozen voor het globale plaatje omdat enkel IVVO OBA in relevante mate verwerkt.

In de andere gewesten en in Nederland is geen vrije capaciteit beschikbaar.

Toekomstig aanbod gft-afval

Totaal aangekondigd aanbod gft-afval

Vijf gemeenten van twee intercommunales in groenregio's hebben aangekondigd in de periode september 2022 en januari 2024 te beginnen met gft-inzameling, voor een geschat aanbod tussen 5.572 en 13.234 ton per jaar, uitgaande van een minimale schatting (gft-inzameling in **zakken**, 32kg/inw/jaar) en maximale schatting (inzameling in **bakken volumediftar**, 76kg/inw/j).

Intercommunale	Gemeente	Inwoners	Geschatte min. hoeveelheid gft (zakken, ton)	Geschatte max. hoeveelheid gft (bakken, ton)	Start
MIROM-Menen	Menen	33.931	1.085,792	2.578,756	1/1/2023
MIROM-Menen	Wervik	19.001	608,032	1.444,076	1/1/2023
MIROM-Menen	Wevelgem	31.554	1.009,728	2.398,104	1/1/2023
IVOO	Oostende	71.489	2.287,648	5.433,164	1/1/2024
IVOO	Bredene	18.156	580,992	1.379,856	1/9/2022
	TOTAAL		5.572,19	13.233,96	

Minimale en maximale schattingen van aangekondigd aanbod gft-afval

Uit contacten met IVVO blijkt dat deze installatie het bijkomende aanbod van MIROM Menen kan verwerken. Ook Bredene voert momenteel haar gft afval af naar IVVO. Oostende start op 1 januari 2024.

Totaal nog niet aangekondigd aanbod gft-afval

Begin augustus 2022 hebben 65 gemeenten van 9 intercommunales vooralsnog geen intenties kenbaar gemaakt om gft in te zamelen. Uitgaande van een minimale schatting (gft-inzameling in zakken, oftewel 32kg/inw/jaar) en maximale schatting (inzameling in bakken met volumediftar, oftewel 76kg/inw/j) zou een theoretische gft-inzameling neerkomen op zo'n extra 40-96.000 ton/jaar.

Intercommunale	Gemeenten	Inwoners	Geschatte min. hoeveelheid gft (zakken, ton)	Geschatte max. hoeveelheid gft (bakken, ton)
IVAREM	10	284.104	9.091,328	21.591,904
IMOG	11	250.316	8.010,112	19.024,016
MIROM-Roeselare	12	193.910	6.205,120	14.737,160
IVM	7	152.674	4.885,568	11.603,224
IVIO	11	125.164	4.005,248	9.512,464
IVLA	8	103.243	3.303,776	7.846,468

IVOO ¹²	4	55.662	1.781,184	4.230,312
Knokke-Heist	Knokke-Heist	32.863	1.051,616	2.497,588
IVBO	Blankenberge	20.399	652,768	1.550,324
Intradura	Bever	2.266	72,512	172,216
Intradura	Dilbeek	44.075	1.410,400	3.349,700
		TOTAAL	40.469,63	96.115,38

Het geschatte niet-aangekondigd aanbod als theoretisch gevolg van de verplichte inzameling

Overzicht toekomstig aanbod en capaciteit

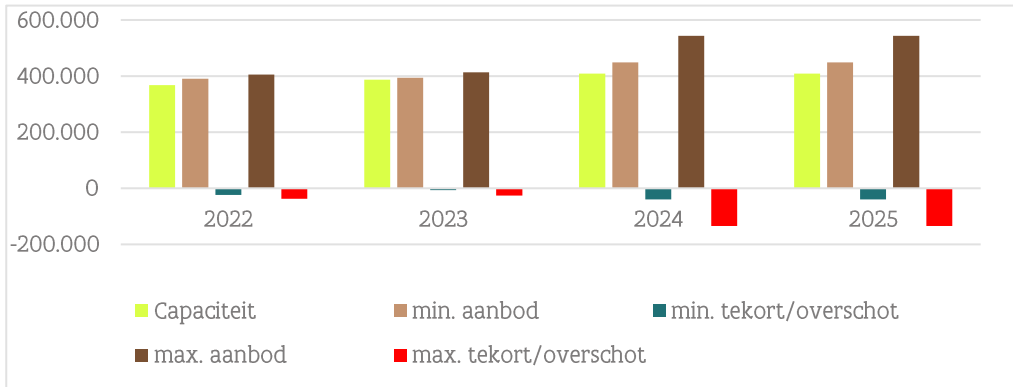
In onderstaande tabel en figuur wordt de situatie samenvattend weergegeven o.b.v. bovenstaande tabellen met 'Vanaf 2025' voor de 'onbekende' jaren en met als:

- capaciteit: de huidige vergunde en geschatte bijkomende capaciteit per jaar;
- aanbod
 - o het piekjaar 2021 (315.000 ton gft met aftrek Genk en Diepenbeek (sinds 2022 Optimo), worst case bestaand aanbod);
 - o de geschatte minimale en maximale ton gft per jaar, voor zowel het aangekondigde als het theoretisch niet-aangekondigde aanbod;
 - o bijtelling van 28% groenafval als structuurmateriaal.

Jaar	Capaciteit	Min. Aanbod (ton)	Min. Tekort (ton)	Max. aanbod (ton)	Max. tekort (ton)
2022	367.200	390.630	-23.430	404.965	-37.765
2023	387.200	394.092	-6.892	413.183	-25.983
2024	409.200	448.820	-39.620	543.164	-133.964
Vanaf 2025	409.200	448.820	-39.620	543.164	-133.964

Samenvattende tabel met het huidig en toekomstig geschatte tekort aan gft-verwerkingscapaciteit in ton

¹² In IVOO zal gft in zakken worden ingezameld; de werkelijke hoeveelheid selectief ingezameld gft zal dus ca. 40% lager liggen (rond 32 kg/inw).

Samenvattende figuur met het huidige en toekomstige geschatte tekort of overschot aan gft-verwerkingscapaciteit

Merk op dat de technische capaciteit hoger ligt dan de vergunde capaciteit aangezien in 2020 en 2021 zo goed als alle selectief ingezameld gft-afval kon worden verwerkt in de bestaande installaties.

Conclusie

Bij de berekening van het verwachte aanbod werd zowel een minimum- als een maximum-scenario voor het gft-aanbod geschat, afhankelijk van de door de lokale besturen gekozen scenario's voor de inzameling (bakken met volumediftar vs. zakken). We kunnen met relatieve zekerheid rekenen op 22.000 ton extra gft-verwerkingscapaciteit in de loop van 2023-2024. Toch verwachten we een tekort aan verwerkingscapaciteit van min. 7000 ton tot max. 25.000 ton in 2023, wat mogelijk kan worden opgevangen door technische en organisatorische flexibiliteit. Een bijkomende onzekere factor zijn de weersinvloeden die het aanbod sterk kunnen beïnvloeden. We verwachten vanaf 2024 een nood aan bijkomende verwerkingscapaciteit van 40.000 tot 134.000 ton. Op basis van de gemiddelde capaciteit van een verwerkingsinstallatie komt dit overeen met 1 tot 3 bijkomende installaties die vanaf 2024 moeten worden gerealiseerd. Hierbij werd nog geen rekening gehouden met het eventueel aansluiten van kleine producenten van bedrijfsmatig keukenafval en etensresten bij de publieke gft-inzameling.

BIJLAGE 6: JURIDISCH KADER VOOR IN- EN UITVOER VAN BRANDBAAR AFVAL

Volgens artikel 16 van de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen (2008/98/EG) nemen de lidstaten passende maatregelen om een adequaat geïntegreerd netwerk tot stand te brengen van afvalverwijderingsinstallaties en van installaties voor de nuttige toepassing van gemengd stedelijk afval ingezameld van particuliere huishoudens, ook indien die inzameling dergelijk afval van andere producenten omvat, rekening houdend met de beste beschikbare technieken. Volgens hetzelfde artikel moet dit netwerk het mogelijk maken het betreffende afval nuttig toe te passen in een van de meest nabijgelegen daartoe geschikte installaties, met behulp van de meest geschikte methoden en technologieën, om een hoog niveau van bescherming van het milieu en de volksgezondheid te waarborgen.

Volgens artikel 3 lid 5 van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EG) nr. 1013/2006 vallen overbrengingen van gemengd stedelijk afval (EURAL-code 20 03 01) ingezameld van particuliere huishoudens, ook indien die inzameling dergelijk afval van andere producenten omvat, naar inrichtingen voor nuttige toepassing of verwijdering onder dezelfde bepalingen als overbrengingen van voor verwijdering bestemd afval.

Overweging 33 van de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen (2008/98/EG) voegt daaraan toe dat gemengd stedelijk afval als bedoeld in artikel 3, lid 5, van die verordening, gemengd stedelijk afval blijft, zelfs wanneer het een afvalverwerkingsoperatie heeft ondergaan dat de eigenschappen ervan niet wezenlijk heeft veranderd.

Volgens een recent arrest van 11 november 2021 van het Hof van Justitie van de Europese Unie in zaak C-315/20 (randnrs. 29, 30 en 31):

- “impliceren artikel 3, lid 5, en artikel 11, lid 1, onder i), van verordening nr. 1013/2006, uitgelegd in het licht van overweging 33 van richtlijn 2008/98, dat gemengd stedelijk afval dat is ingedeeld onder de EURAL-code 19 12 12 na met het oog op de energietेरugwinning een mechanische verwerking te hebben ondergaan waarbij de oorspronkelijke eigenschappen van dat afval evenwel niet wezenlijk zijn veranderd, moet worden beschouwd als gemengd stedelijk afval dat is ingezameld bij particuliere huishoudens als bedoeld in die bepalingen;
- hangt de rechtsregeling die van toepassing is op de overbrenging van afvalstoffen af van de wezenlijke aard van de afvalstoffen en niet van de formele indeling ervan volgens de EURAL-code;
- staat vast dat de mechanische verwerking van het betrokken afval de oorspronkelijke eigenschappen van dit afval en bijgevolg de aard ervan niet wezenlijk verandert.”

Artikel 12 lid 1. k) van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EG) nr. 1013/2006 bepaalt dat inzake de overbrenging van voor nuttige toepassing bestemde afvalstoffen de bevoegde autoriteiten van verzending en van bestemming met redenen omklede bezwaren kunnen indienen wanneer de betrokken afvalstoffen niet worden behandeld in overeenstemming met afvalbeheersplannen die zijn opgesteld krachtens artikel 7 van Richtlijn 2006/12/EG (nu artikel 28 van de kaderrichtlijn afvalstoffen 2008/98/EG)

teneinde de in de communautaire wetgeving opgenomen juridisch bindende verplichtingen inzake nuttige toepassing of hergebruik na te komen.

Aansluitend met deze laatste bepaling en om een hoog niveau van bescherming van het milieu en de volksgezondheid te garanderen kiest Vlaanderen ervoor om naast het GSA dat onder het zelfvoorzieningsprincipe valt ook het GSA van puur bedrijfsmatige oorsprong maximaal te verwerken in een van de meest nabijgelegen daartoe geschikte installaties. Het nastreven van een hoog niveau van bescherming van het leefmilieu impliceert dat GSA dat geen wezenlijke verandering heeft ondergaan moet worden verwerkt in een van de meest nabijgelegen daartoe geschikte installaties.

BIJLAGE 7: OVERZICHT EN TIMING VAN ALLE BELEIDSACTIES

De tabel hieronder biedt een overzicht van alle beleidsacties in dit plan per hoofdstuk. In de tabel zijn de acties kort geformuleerd. De precieze formuleringen zijn in de tekst te vinden. Per actie geven we in de tabel ook aan op welke doelstellingen de actie impact heeft. Acties vroeger in de keten hebben vaak impact op veel verschillende doelstellingen uit dit plan. Preventie-acties hebben bijvoorbeeld niet enkel invloed op de preventiedoelstellingen zelf, maar zorgen vaak ook voor een reductie van het restafval en maken zo ook mee een daling van de capaciteit voor eindverwerking mogelijk. Vaak hebben preventieacties zelfs een positief effect op de doelstellingen rond zwerfvuil. Acties meer gericht op het einde van de keten, bijvoorbeeld rond eindverwerking, hebben vaak enkel impact op direct gelinkte doelstellingen.

Verder geeft onderstaande tabel ook aan welke organisatie de actie zal trekken en welke de minimale betrokken stakeholders zijn. De laatste kolom geeft ook een idee van de timing. We geven aan wanneer de actie ongeveer zal worden uitgevoerd (looptijd). Deze timing is indicatief en er kan geschoven worden in functie van wijzigende prioriteiten. Uiteindelijk moet elke actie in ieder geval gerealiseerd worden tegen het einde van de planperiode. Indien bij de timing gewoon 'planperiode' is vermeld, betekent dit dat gedurende de hele planperiode aan deze actie zal worden gewerkt.

Nr°	Omschrijving	Preventie en hergebruik	Recyclage	Huishoudelijk restafval	Bedrijfsrestafval	Eindverwerking	Ontwijkgedrag	Trekker	Betrokken organisaties	Timing (looptijd actie)
	Hoofdstuk 4: Doelstellingen en indicatoren									
1	Optimalisatie meet- en registratiemethoden kringloopcentra	X						OVAM	Kringloopcentra, Herw!n	2023-2026
2	In rekening brengen nagesorteerd bedrijfsrestafval in de restafvaldoelstelling				X			OVAM	Denuo	2023-2025
3	Bekijken van haalbaarheid van registratie en rapportering van opgeruimde						x	OVAM en Lokale	VVSG en Interafval	2027-2028

	hoeveelheden sluikestort							besturen		
	Hoofdstuk 5: Preventie									
4	Structureel opnemen van preventie in meerjarencommunicatieplan van de OVAM	X		X	X	X	X	OVAM	Afhankelijk van thema	planperiode
5	Kenniswijzer educatie uitbreiden en promoten	X		X	X	X		OVAM	Onderwijssector	planperiode
6	Promoten van wasbare luiers bij ouders en in kinderdagverblijven	X		X	X	X		OVAM, Vlaanderen Circulair	Kind&Gezin, Gezinsbond, VVSG-Interafval, BBL	2023-2026
7	Aanpassing van het interregionaal samenwerkingsakkoord verpakkingsafval om preventiedoelstellingen te integreren.	X		X	X	X	X	IVC	OVAM, andere gewesten, Fost Plus, Valipac	2024-2025
8	Meer inbedden van preventiestrategieën in zowel nieuwe als bestaande UPV's.	X		X	X	X		OVAM	Beheers-organismen	Planperiode
9	Onderzoeken hoe hergebruikspotentieel en wegwerken van onduidelijkheden bij inboedelservices en kringloopcentra verder vorm kan krijgen.	X		X	X	X		OVAM	Denuo, VVSG-Interafval, Kringloopsector, Herw!n	2024
10	Nieuwe gebruiksverboden voor een aantal eenmalige producten.	X		X	X	X	X	OVAM	Sectorfederaties	2024-2030
11	Openbare locaties met toegang tot drinkwater.	X		X	X	X	X	OVAM	VVSG-Interafval	2023-2027
12	Omkeren van het stickerprincipe in het VLAREMA	X					X	Sector reclaimedrukwerk	OVAM	2025
13	Verbod op vernietiging van bepaalde herbruikbare goederen	X		X	X	X		OVAM	Sectorfederaties, Denuo, BW2E	2026-2028
14	Kringloopcentra: bestaande inzamelkanalen en -methodes optimaliseren en nieuwe ontwikkelen	X		X	X	X		Kringloopcentra, Herw!n	OVAM	planperiode
15	Ondersteuning Kringloopcentra via	X		X	X	X		OVAM	Kringloopcentra,	planperiode

	visitaties								HerwIn	
16	Promotie voor indienen van projecten rond preventie en hergebruik voor halve euro projectsubsidies.	X		X	X	X	X	OVAM & Fost Plus	VVSG-Interafval	planperiode
17	Rekening houden met circulaire strategieën in hervorming van VLAIO-subsidies	X			X	X		VLAIO	OVAM, Vlaanderen Circulair	2023
18	Programmawerking van Vlaanderen Circulair naar lokale besturen	X		X	X	X		Vlaanderen Circulair	VVSG-Interafval, OVAM	2023-2026
19	Lokale besturen zetten zich in voor deel- en herstelinitiatieven in hun stad. Inventarisatie en ondersteuning vanuit OVAM en Vlaanderen Circulair	X		X	X	X		Lokale besturen	OVAM, Vlaanderen Circulair VVSG-Interafval	Planperiode
20	Verder bouwen op project 'Circulair Werk(t)' om samenwerking rond circulaire economie te bevorderen tussen reguliere bedrijven en maatwerkbedrijven/bedrijven uit de sociale economie	X		X	X	X		Vlaanderen Circulair	HerwIn, VVSG-Interafval, OVAM	2023-2025
21	Ondersteunen van organisatoren om evenementen te verduurzamen.	X		X	X	X	X	OVAM	VVSG-Interafval, private organisatoren	planperiode
	Hoofdstuk 6: Selectieve inzameling huishoudelijk afval									
22	Selectieve inzameling van bio-afval in elke Vlaamse gemeente		X	X		X		Lokale besturen	OVAM, VVSG-Interafval	2023-2024 invoering, daarna opvolging
23	Potentiële invoering aanvaardingsplicht luiers		X	X		X		OVAM	Luiersector, VVSG-Interafval, andere gewesten, IPUP	planperiode
24	Verbrandingsverbod voor huishoudelijk restafval aanpassen		X	X		X		OVAM	VVSG-Interafval, BW2E	2025
25	Overleg met betrokken sectoren over de inzameling van geneesmiddelen en			X				OVAM	Febupro, Essenscia,	2024

	gasflessen.								apothekers, IVC	
26	Samenwerking om risico's op brand en andere veiligheidsrisico's op recyclageparken en bij privaatrechtelijke verwerkers te beperken.							OVAM, VVSG-Interafval, Denuo en BW2E	Politie, brandweer en andere veiligheidsdiensten	2023-2024
27	Verbetering van de grofvuilinzameling op recyclageparken		X	X		X		Lokale besturen & OVAM	VVSG-Interafval	2023-2026
28	Verdere reductie van verontreinigingen in het bioafval via diverse initiatieven		X					Lokale besturen & OVAM	VVSG-Interafval, Denuo	2025-2027
29	Totaal variabel deel van de tarieven grofvuil beter bepalen		X	X		X		OVAM	VVSG-Interafval	2023
30	Opname in het Vlarema van randvoorwaarden voor de tegemoetkomingen in de afvalfactuur.	X	X	X		X		OVAM	VVSG-Interafval	2024-2025
31	Update en uitgebreidere bekendmaking van de benchmarktool voor lokale besturen.		X	X		X		OVAM	VVSG-Interafval	planperiode
32	Verderzetting van de visitaties, met prioriteit naar gemeenten en intercommunales met een groot potentieel effect op Vlaams restafvalcijfer	X	X	X		X		OVAM	VVSG-Interafval	planperiode
33	De lerende netwerken krijgen een vervolg en verdere optimalisatie.	X	X	X		X		VVSG-Interafval	OVAM	planperiode
34	Verderzetting van de bestaande samenwerkingsverbanden tussen de OVAM en lokale besturen en opstart jaarlijkse overleg met andere centrumsteden	X	X	X		X		OVAM	Lokale besturen	planperiode
35	Nieuwe sorteeraanlyse van het huisvuil en het grofvuil.		X	X		X		OVAM	VVSG-Interafval, beheersorganismen	Huisvuil: 2025-2026 Grofvuil: 2027
36	De OVAM werkt met het ABB samen om te		X	X		X		OVAM	ABB	planperiode

	zorgen dat belastingen en retributies die niet conform zijn, worden bijgestuurd.									
37	Evaluatie UPV matrassen	X	X	X	X	X		OVAM	Valumat, VVSG-Interafval, Denuo	Ten laatste 2027
38	Nieuwe UPV-regelingen die de selectieve inzameling en recyclage van bepaalde huishoudelijke stromen stimuleren, met textiel als prioriteit.		X	X		X		OVAM	Beheers-organismen, sectorfederaties, andere gewesten	Vanaf 2023
	Hoofdstuk 7: Selectieve inzameling bedrijfsafval									
39	Communiceren en sensibiliseren naar bedrijven over de sorteerplicht.		X		X	X		OVAM	Sectorfederaties, Denuo, Voka, Unizo, beheersorganismen	planperiode
40	De OVAM bouwt haar sectorgerichte aanpak verder uit. De zorgsector, het onderwijs en de horeca zijn prioritair.	X	X		X	X		OVAM	Sectorfederaties, Horeca Vlaanderen, onderwijskoepels, Denuo, VOKA, Unizo	planperiode
41	Uitbreiden van de gebruikersbasis van Cirkeltips en verder op punt stellen van de benchmarkfunctie.	X	X		X	X		OVAM	Sectorfederaties, Denuo, Voka, Unizo, beheersorganismen	2024-2025
42	Nieuwe sorteeraanlyse op het bedrijfsrestafval.		X		X	X		OVAM	Beheersorganismen, Denuo	2025-2026
43	Specifieke doelstellingen naar inzameling bij bedrijven in de volgende erkenning voor huishoudelijke verpakkingen.		X		X	X		IVC, OVAM	Fost Plus	2023-2024
44	Aanpassing van het Vlarema om te zorgen voor meer correcte tariefformules voor bedrijfsrestafval op basis van gewicht.		X		X	X		OVAM	Denuo	2023

45	Streefcijfers aantal controles op de bronsortering bij bedrijven door lokale overheden.		X		X	X		Lokale handhavers	OVAM, afdeling Handhaving	planperiode
46	'Single point of contact' bij de OVAM en afdeling Handhaving om lokale besturen bij te staan bij het uitvoeren van lokale controles op de sorteerplicht bij bedrijven.		X		X	X		Afd HH & OVAM	Lokale besturen	planperiode
47	Bijkomende handhaving op de bronsortering via halve euro werkplan.		X		X	X		Fost Plus, OVAM, Afd HH		planperiode
48	De OVAM en afdeling Handhaving versterken hun samenwerking om de naleving van de regels rond restafvalinzameling bij bedrijven af te dwingen.		X		X	X		OVAM, Afd HH		planperiode
Hoofdstuk 8: Recyclage										
49	Evaluatie van de impact van de steun via de 'recyclagehub'		X	X	X	X		OVAM	Denuo, Essenscia	2023 en 2026
50	Symbiose-platform verder uitbouwen	X	X		X	X		OVAM	De relevante sectoren	Planperiode
Hoofdstuk 9: Eindverwerking										
51	Opmaak van geactualiseerde prognose van het aanbod brandbaar afval en de beschikbare capaciteit.					X		OVAM	BW2E, VVSG-Interafval, Denuo	2026
52	Herziening afdeling heffingen in het materialendecreet					X		OVAM	BW2E, VVSG-Interafval, Denuo	2024
53	Set van criteria als basis voor de evaluatie van afvalverbrandingsinstallaties in het licht van de klimaatdoelstellingen.					X		OVAM	BW2E, VVSG-Interafval, Denuo	2023-2024
54	Faciliterend instrument voor de vrijwillige afbouw van verbrandingscapaciteit					X		OVAM	BW2E, VVSG-Interafval, Denuo	2027-2028

55	Werkwijze voor een meer permanente opvolging van de relevante en structureel beschikbare verbrandingscapaciteit buiten Vlaanderen.					X		OVAM	BW2E, VVSG-Interafval, Denuo	2026
56	Uitfaseren storten van brandbare residu's					X		OVAM	BW2E, VVSG-interafval, Denuo, textielsector	2030
Hoofdstuk 10: Zwerfvuil en ontwijkgedrag										
57	Verderzetting van platform zoals Mooimakers						X	OVAM	VVSG-Interafval, Fost Plus, Tabaksector, Fevia	planperiode
58	Invoering statiegeld						X	Producenten van drankverpakkingen	3 gewestelijke overheden, IVC	2025
59	Sensibiliserende campagne(s) voor een mentaliteitswijziging en gedragsverandering ten aanzien van zwerfvuil en slukstorten.						X	Mooimakers		planperiode
60	Mooimakers informeert en ondersteunt partners en stakeholders via structurele communicatie en communicatieproducten						X	Mooimakers		planperiode
61	Lokale en bovenlokale besturen werken met een actueel vuilnisbakkenplan, ondersteuning van Mooimakers.						X	Lokale en bovenlokale besturen	Mooimakers	planperiode
62	Lokale en bovenlokale besturen zorgen voor reiniging van het openbaar domein, met ondersteuning van Mooimakers.						X	Lokale en bovenlokale besturen	Mooimakers	planperiode
63	Mooimakers houdt kennis over aanpak van type-omgevingen actueel en deelt die kennis continu.						X	Mooimakers		planperiode

64	Lokale besturen pakken zwerfvuil- en sluikestorhotspots aan, met ondersteuning van Mooimakers						X	Lokale besturen	Mooimakers	planperiode
65	Mooimakers blijft opruimacties ondersteunen en faciliteren (ook met opruimmateriaal)						X	Mooimakers		planperiode
66	Mooimakers ondersteunt ook scholen, jeugdverenigingen en lokale besturen om vrijwilligers te activeren.						X	Mooimakers		planperiode
67	Lokale en bovenlokale besturen handhaven efficiënt en effectief op zwerfvuil en sluikestort.						X	Lokale en bovenlokale besturen	Mooimakers	planperiode
68	Ondersteuningsaanbod van Mooimakers voor lokale besturen en Vlaamse agentschappen met handhavingsbevoegdheid.						X	Mooimakers	Lokale besturen, Vlaamse agentschappen	planperiode
69	Vanaf 2023 rapporteren de lokale besturen, de provincies en relevante Vlaamse overheidsinstanties jaarlijks aan de OVAM over de hoeveelheden zwerfvuil opgeruimd op de grond.						X	Lokale besturen, provincies, Vlaamse instanties	OVAM	planperiode
70	De lokale besturen, de 5 Vlaamse provincies en de relevante Vlaamse overheidsagentschappen rapporteren over de inzet van middelen en personeel en de daaraan verbonden kosten in het kader van het zwerfvuilbeleid.						X	Lokale besturen, provincies, Vlaamse instanties	OVAM	planperiode
71	Verwachte minimale beleidsacties voor de lokale besturen op vlak van zwerfvuil en sluikestort.						X	Lokale besturen	Mooimakers	planperiode
72	Formalisering van samenwerking tussen Mooimakers en de relevante Vlaamse Agentschappen via een samenwerkingsprotocol						X	Mooimakers & Vlaamse agentschappen	Mooimakers	2023-2024

	Hoofdstuk 11: Opvolging en implementatie van het Lokaal Materialenplan									
73	Mid-term evaluatie van het Lokaal Materialenplan	X	X	X	X	X	X	OVAM	Stakeholders van het overlegplatform en de werkgroepen	2026

BIJLAGE 8: LIJST VAN TABELLEN EN FIGUREN

Figuur 1: Roadmap van Vlaanderen Circulair met de vastgestelde werkagenda's en hefbomen.	20
Figuur 2: Vlinderdiagram van de Circulaire Economie, geïnspireerd door de Ellen MacArthur Foundation.....	28
Figuur 3: Evolutie van de hoeveelheid eenmalige verpakkingen op de Belgische markt gebracht (huishoudelijk, bedrijfsmatig, totaal) in de periode 2008-2020 (index 2008)	34
Figuur 4: Evolutie van de totale hoeveelheid eenmalige verpakkingen op de Belgische markt gebracht (huishoudelijk en bedrijfsmatig) in de periode 2008-2020 (index 2008) opgedeeld naar materiaal.	35
Figuur 5: Aandelen van de verschillende materialen in de totale hoeveelheid eenmalige verpakkingen (huishoudelijk en bedrijfsmatig) op de markt gebracht in België in 2019.	35
Figuur 6: Resultaten sorteeraanlyse huisvuil 2019-2021	38
Figuur 7: Resultaten rolcontainers bedrijfsrestafval, sorteeraanlyse 2022.	39
Figuur 8: Traject richting 100 kg huishoudelijk restafval per Vlaming	40
Figuur 9: Verband tussen huisvuilproductie en de tarifiering voor huisvuil in de verschillende Vlaamse steden en gemeenten	91
Tabel 1: Vernieuwde indeling van gemeenten voor de huishoudelijke restafvaldoelstellingen	42
Tabel 2: Intercommunale doelstelling voor huishoudelijk restafval tegen 2030.....	46
Tabel 3: Overzicht van alle doelstellingen en indicatoren van het uitvoeringsplan en de vooropgestelde monitoring	55
Tabel 4: Verplicht in te zamelen stromen met minimale frequentie en wijze van inzameling.....	73
Tabel 5: Tabel met het huidige en toekomstig geschatte tekort aan gft-verwerkingscapaciteit in tonnage	111
Tabel 6: Beschikbaar aanbod aan brandbaar afval in Vlaanderen (exclusief ingevoerde hoeveelheden)	119
Tabel 7: Verbrandingscapaciteit in Vlaanderen: theoretisch vergunde capaciteit versus reële capaciteit op basis van effectief verbrande tonnages, situatie 2021	121

Tabellen en figuren in de bijlages zijn niet opgenomen in dit overzicht.

BIJLAGE 9: VERVULLING VAN EUROPESE VEREISTEN

Dit uitvoeringsplan wordt bij de Europese Commissie neergelegd als preventieprogramma en als afvalbeheerplan zoals voorzien in artikels 28 en 29 van de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen. Bij de opmaak van dit plan werd er aandacht aan besteed zo goed mogelijk te voldoen aan alle Europese vereisten rond afvalbeheerplannen en preventieprogramma's. Bepaalde vereisten worden evenwel vervuld via andere beleidsdocumenten die onlosmakelijk aan dit plan zijn verbonden. Het Lokaal Materialenplan moet gelezen worden in een beleidscontext waarin volgende wetgeving en beleidsdocumenten reeds bestaan:

- Het decreet algemene bepalingen milieubeleid (DABM);
- Het decreet betreffende het duurzaam beheer van materiaalcringlopen en afvalstoffen (het Materialendecreet);
- Het besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van het Vlaams Reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalcringlopen en afvalstoffen (VLAREMA);
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne (VLAREM II);
- Andere decreten of besluiten van de Vlaamse Regering;
- Het uitvoeringsplan voor huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2016-2022;
- Het plan gewikt en gewogen – Evaluatie van het uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2016-2022;
- De socio-economische analyse en plan-MER gekoppeld aan het Lokaal Materialenplan;
- Het uitvoeringsplan kunststoffen 2020-2025;
- Het actieplan voedselverlies en biomassa(rest)stromen circulair 2021-2025;
- Het beleidsprogramma “Op weg naar circulair bouwen 2022-2030”;
- De langetermijnvisie eindverwerking, goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 18 december 2020;
- Jaarlijkse publicaties van cijfers huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval;
- Jaarlijkse publicaties van tarieven en capaciteiten voor storten en verbranden;
- Diverse andere publicaties, databanken en applicaties waarmee doelstellingen en indicatoren cijfermatig worden opgevolgd;
- Lijsten van kennisgevingen voor in- en uitvoer van afvalstoffen, gepubliceerd op de [OVAM-website](#);
- Lijsten van vergunde verwerkers voor diverse afvalstoffen, gepubliceerd op de [OVAM-website](#);
- Het register van grondstofverklaringen, gepubliceerd op de [OVAM-website](#);
- Diverse andere publieke lijsten en registers, gepubliceerd op de [OVAM-website](#);
- Het federaal actieplan circulaire economie, goedgekeurd door de Federale regering op 17 december 2021;
- Het federale productbeleid
- Diverse wetgeving en beleidsplannen van het Brusselse en Waalse gewest, al dan niet officieel neergelegd als afvalbeheerplan en/of preventieprogramma.

BIJLAGE 10: PLAN-MER EN SOCIO-ECONOMISCHE ANALYSE

Dit Lokaal Materialenplan ging gepaard met de opmaak van een bijhorende milieueffectenrapportage (plan-MER) en met een socio-economische analyse. De plan-MER rekent voor een selectie van acties de milieueffecten door en maakt een inschatting van de mate waarin vooral de restafvaldoelstellingen bereikt kunnen worden met de acties uit het plan. De socio-economische analyse gaat in op de kosten en baten die met de acties gepaard gaan voor verschillende actoren. De socio-economische analyse besteedt daarbij expliciete aandacht aan de kosten en baten voor lokale besturen.

De plan-MER en socio-economische analyse moeten integraal beschouwd worden als bijlages bij het Lokaal Materialenplan. Aangezien het evenwel om heel omvangrijke documenten gaat, worden ze hier niet tekstueel ingevoegd. De plan-MER en socio-economische analyse zullen steeds raadpleegbaar zijn op de website van de OVAM en/of op aanvraag.

BIJLAGE 11: LITERATUURLIJST

Thema	Wetenschappelijke publicaties en beleidsdocumenten
Context, doelstellingen en indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> – Christis & Vercalsteren (2020), macro-economic material flow indicators for Flanders 2002-2018 – Demir (2019), Beleidsnota 2019-2024 Omgeving – IVC (2022), Activiteitenverslag 2021 – OVAM (2020), Het plan gewikt en gewogen – Evaluatie van het uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2016-2022 – Uytterhoeven (2020), Van Belfius-clusters naar CART – Vlaamse Regering (2019a), Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 – Vlaamse Regering (2019b), Vlaamse regering 2019-2024 Regeerakkoord – VITO (2021a), Het aandeel van materiaal- en niet-materiaalgerelateerde emissies in Vlaanderen
Circulaire steden en gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> – Doughnut Economics Action Lab (2020), creating city portraits – IRP (2018), The weight of cities – Morisse et al (2020), Vier stedelijke cases over mogelijke transitierichtingen naar circulaire economie in functie van Segmentatie V, in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving – OECD(2020), The circular economy in cities and regions – Willeghems & Bachus (2019), Modelling job creation in the circular economy in Flanders
Preventie en hergebruik	<ul style="list-style-type: none"> – Delanoëje & Bachus (2020), Reuse – The understudied circular economy strategy – Ernst & Young (2020), onderzoek weeg- en turfmethode bij kringloopcentra – Federaal planbureau, bisa.brussels, Statistiek Vlaanderen & IWEPS, Regionale economische vooruitzichten 2021-2026 – Kenta & Suma Consulting (2019), mogelijkheden voor een hergebruiksvergoeding – Komosie (2018), lokale verschillen in hergebruik in de kringwinkelsector – Ökopol (2021), Policy Brief on Prohibiting the Destruction of Unsold Goods – Statistiek Vlaanderen (2021), Website, pagina ‘Bevolking: omvang en groei’, gepubliceerd op 7 juli 2021 – Van Aggelpoel et al (2018), Parent’s views on toilet training: a cross-sectional study in Flanders
Inzameling Huishoudelijk afval	<ul style="list-style-type: none"> – OVAM (2021), Preventie- en sorteergedrag van de Vlaamse Bevolking – Kwantitatieve en kwalitatieve bevraging

	<ul style="list-style-type: none"> – OWS (2022a), Sorteeraanlyse Huisvuil 2020-2021 – OWS (2022b), Sorteeraanlyse Grofvuil 2020-2021 – RDC & Thingit (2021), Maatschappelijke impactanalyse inzamelscenario's luierafval bij burger en bedrijven in Vlaanderen – Sita (2014), Sorteeraanlyse-onderzoek huisvuil 2013-2014
Inzameling Bedrijfsafval	<ul style="list-style-type: none"> – Arcadis (2019), Onderzoek naar collectieve afvaloplossingen op bedrijventerreinen – Ernst & Young (2020), Onderzoek naar recycleerbaarheid van nagesorteerde materialen – OVAM (2020), Onderzoek naar de inzet van financiële instrumenten – OWS (2018), Sorteeraanlyse bedrijfsrestafval 2017-2018 – Valipac (2020), Rapportage aan de IVC over de gegevens ingezameld i.k.v. artikel 18 van de erkenning
Recyclage	<ul style="list-style-type: none"> – Gaasbeek (2018), Potentieel in circulariteit voor luiers en incontinentiemateriaal – VITO (2021b), Einde-afval criteria voor luierrecyclage – VITO (2022), Medicijnen en hormoonresten in luiermateriaal – RDC (2021), Milieu-economische analyse van inzamel- en verwerkingsscenario's voor huishoudelijk bioafval en vergelijkbaar bioafval van bedrijven in Vlaanderen
Eindverwerking	<ul style="list-style-type: none"> – CE Delft (2019), Verwerkingsscenario's Vlaams huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2020-2030 – OVAM (2012), De rol van stortplaatsen binnen het materialenbeleid – OVAM (2022), Tarieven en Capaciteiten voor Storten en Verbranden – Actualisatie tot 2020 – Vlaamse Regering (2020), Langetermijnvisie eindverwerking – VITO (2021c), impactanalyse over de verhoging van de verbrandingsheffing
Zwerfvuil & sluikstorten	<ul style="list-style-type: none"> – Idea Consult (2015, 2017) en Statter (2019), bevraging zwerfvuil en sluikstort – hoeveelheden en beleidskosten – Idea Consult (2019), Vooronderzoek en steekproeftrekking voor fractietelling zwerfvuil (uitgevoerd met onderaannemers Organic Waste Systems en VITO) – Ordina (2021), Haalbaarheidsstudie artificiële intelligentie (AI) voor zwerfvuilmonitoring – Organic Waste Systems (2021), studie fractietelling van het zwerfvuil (onderaanneming door Idea Consult)
Andere	<ul style="list-style-type: none"> – Antea & RDC (2022), Plan-MER en socio-economische analyse van het uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval

BIJLAGE 12: BESLISSING VLAAMSE REGERING

De Vlaamse Regering keurde het Lokaal Materialenplan goed op 26.05.2023. De beslissingen van de Vlaamse Regering vindt u [hier](#). De beslissingsfiche wordt ook gepubliceerd op de website van de OVAM.